

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҰЛТТЫҚ БАНКІНІҢ
2004 ЖЫЛҒЫ
ЖЫЛДЫҚ ЕСЕБІ**

АЛМАТЫ

2005 ЖЫЛ

Пайдаланылатын қысқартулар тізімі

Қазақстан Республикасының Президенті	Президент
Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі	Ұлттық Банк
Қазақстан Республикасының Қаржы нарығы мен қаржы ұйымдарын реттеу және қадағалау агенттігі	Қаржы нарығы мен қаржы ұйымдарын реттеу және қадағалау агенттігі
Қазақстан Республикасының Ұлттық қоры	Ұлттық қор
Қазақстан Республикасының Үкіметі	Үкімет
Қазақстан Республикасының Қаржы министрлігі	Қаржы министрлігі
Қазақстан Республикасының Әділет министрлігі	Әділет министрлігі
Қазақстан Республикасының Экономикалық қылмысқа және сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес агенттігі	Экономикалық қылмысқа және сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес агенттігі
Қазақстан Республикасының Мемлекеттік қызмет істері агенттігі	Мемлекеттік қызмет істері агенттігі
Тәуелсіз мемлекеттер достастығы	ТМД
Еуразиялық экономикалық қауымдастық	ЕурАзЭҚ
Бірыңғай экономикалық кеңістік	БЭК

МАЗМҰНЫ

КІРІСПЕ	4
I. ЭКОНОМИКАЛЫҚ ДАМУ	6
1.1. Экономиканың нақты секторы	7
1.2. Экономиканың нақты секторы кәсіпорындарының мониторингі	9
1.3. Салық-бюджет саласы	9
1.4. Төлем балансы және сыртқы борыш	10
II. АҚША-КРЕДИТ САЯСАТЫ ЖӘНЕ АЛТЫНВАЛЮТА АКТИВТЕРІН БАСҚАРУ	13
2.1. Ақша-кредит саясаты	13
2.2. Ұлттық Банктің алтынвалюта активтері және оларды басқару	20
III. ВАЛЮТАЛЫҚ РЕТТЕУ ЖӘНЕ БАҚЫЛАУ	24
IV. ҚОЛМА-ҚОЛ АҚША АЙНАЛЫМЫНЫҢ КӨРСЕТКІШТЕРІ	26
V. ҚАРЖЫ НАРЫҒЫ	28
5.1. Валюталық нарық	28
5.2. Банкаралық ақша нарығы	29
5.3. Депозиттік нарық	29
5.4. Кредиттік нарық	30
5.4.1. Экономикаға кредиттер	30
5.4.2. Ипотекалық кредиттеу	31
5.5. Мемлекеттік бағалы қағаздар нарығы	32
VI. ТӨЛЕМ ЖҮЙЕЛЕРІ	35
6.1. Банкаралық ақша аудару жүйесі	36
6.2. Банкаралық клиринг	37
6.3. Төлем құралдары	37
VII. НОРМАТИВТІК ҚҰҚЫҚТЫҚ ҚЫЗМЕТ	39
VIII. ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ЫНТЫМАҚТАСТЫҚ ЖӘНЕ ҰЛТТЫҚ БАНКТІҢ АҚПАРАТТЫҚ-ТҮСІНДІРУ ҚЫЗМЕТІ	41
8.1. Халықаралық ынтымақтастық	41
8.2. Ұлттық Банктің ақпараттық-түсіндіру қызметі	43
IX. БУХГАЛТЕРЛІК ЕСЕПТІ ЖӘНЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕП БЕРУДІ ЖЕТІЛДІРУ	45
X. ҚАРЖЫ МЕКЕМЕЛЕРІНЕ КӨРСЕТІЛЕТІН ҚЫЗМЕТТЕР	47
10.1. Ұлттық қорды басқару	47
10.2. Ұлттық Банктің клиенттеріне қызмет көрсету бойынша кастодиандық, брокерлік және басқа да қызмет	48
XI. ҰЙЫМДАСТЫРУ ЖӘНЕ ІШКІ ҚЫЗМЕТ	49
11.1. Ұйымдық құрылым	49
11.2. Кадр саясаты және қызметкерлерді оқыту	49
11.3. Ақпарат технологияларын дамыту	51
11.4. Ішкі аудит	53
11.5. Қаржы-шаруашылық қызмет	54
СТАТИСТИКАЛЫҚ ҚОСЫМШАЛАР	57
ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕП БЕРУ	93

КІРІСПЕ

Қазақстан экономикасы 2004 жылы қарқынды түрде дами түсті, бұл көп жағдайда жүргізілген реформалардың табыстарына, сол сияқты әлемдік экономикадағы қолайлы ахуалға байланысты еді.

2004 жылдың ішінде елдің қаржы секторын дамытуда да елеулі нәтижелерге қол жетті. Жыл басынан бері қаржы нарығындағы барлық реттеу және қадағалау функциялары Ұлттық Банктен Қаржы нарығы мен қаржы ұйымдарын реттеу және қадағалау агенттігіне берілді.

Реттеу және қадағалау функцияларын бөлу ТМД-дағы жалғыз орталық банк болып табылатын, қызметі классикалық орталық банкке тән функцияларды орындауға толық шоғырландырылған Ұлттық Банктің ерекше мәртебесін айқындады.

Өмірдегі жаңа болмыстар Ұлттық Банк саясатындағы акценттердің орын алмасуына себеп болды. 2004 жылғы 1 қаңтардан бастап Ұлттық Банктің негізгі мақсаты бағалардың тұрақтылығын қамтамасыз ету болып табылады, осыған қол жеткізу үшін Ұлттық Банк мынадай міндеттерді жүзеге асыруды жалғастырды:

- 1) мемлекеттің ақша-кредит саясатын әзірлеу және жүргізу;
- 2) төлем жүйелерінің жұмыс істеуін қамтамасыз ету;
- 3) валюталық реттеу мен валюталық бақылауды жүзеге асыру;
- 4) қаржы жүйесінің тұрақтылығын қамтамасыз етуге ықпал ету.

Ұлттық Банк жүргізіп отырған ақша-кредит саясатының ауқымында инфляцияны төмен деңгейде ұстауға ерекше көңіл бөлінді. Айырбас бағамының саясаты саласында ақша сұранысы мен ұсынысы бағамның ауытқуы шеңберіне тәуелді теңгенің өзгермелі айырбас бағамының режимі сақталды, бұл Қазақстан тауарларының сыртқы нарықтардағы бағалық бәсекелік қабілетін сақтауға және елдің әлемдік экономикалық кеңістікке шоғырлану дәрежесін жоғарылатуға ықпал етті.

Осыған байланысты Қазақстан экономикасындағы оң үрдістерді нығайтуға ықпал ететін маңызды фактор әлемдік экономикадағы ахуалдың жақсаруы болып табылды, оның өсуі 2004 жылы өсуі 4,6% құрады.

2004 жылы АҚШ-тағы экономикалық өсу 4,6%, Еуроаймақ елдерінде – 1,8% болды, Жапонияда ұзақ рецессиядан кейін экономиканың өсуі 2,1% деңгейінде байқалды. Әлемдік қор нарықтарына ықпал еткен негізгі факторлар компаниялардың корпоративтік пайдаларының өсуі және мұнай бағаларының ауытқулары болып табылды.

2004 жылы өңделмеген мұнайдың әлемдік бағалары барынша жоғары көрсеткіштерге жетті. Әлемдік Банктің деректері бойынша өңделмеген мұнайдың орташа “spot” бағасы тамызда бір баррель үшін 42,1 доллар болды, бұл мұнай бағаларына баға белгілеуді жариялаудың бүкіл тарихындағы ең жоғарғы көрсеткіш болып табылды. Тұтастай алғанда 2004 жылы өңделмеген мұнайдың әлемдік бағаларының орташа деңгейі 2003 жылға қарағанда 25,6% жоғары болды.

Қолайлы экономикалық конъюнктура сондай-ақ 2004 жылы ТМД-ның барлық елдеріндегі экономикалық жағдайдың айтарлықтай тұрақтылығына ықпал етті. Негізгі экономикалық көрсеткіштердің өсу қарқыны салыстырмалы түрде жоғары болды. Мәселен, бағалау бойынша ЖІӨ-нің өсуі орташа алғанда Достастық елдері бойынша 8% (2003 жылы – 8%), өнеркәсіптік өнім – 7% (8%), бөлшек сауда айналымы – 13% (10%), негізгі капиталға инвестициялар – 14% (16%) болды.

ТМД елдерінің көпшілігінде макроэкономикалық ахуалдың жақсаруы, сондай-ақ Қазақстандағы саяси және қаржылық тұрақтылық республика экономикасы өсудің 5 жыл бойы байқалып отырған үрдістерінің нығаюына ықпал етті. ЖІӨ-нің жиынтық өсуі соңғы 5 жылда 52%-ға жуық болды, бұл Қазақстанға экономиканың даму қарқындары бойынша әлемдік көшбасшылардың бірі болуға мүмкіндік берді.

Қазақстанның экономикалық жағдайының жақсаруын мойындау Қазақстанға Standard & Poor's – 2004 жылғы мамырда және Fitch Ratings агенттіктерінің – 2004 жылғы қазанда (2002 жылғы қыркүйекте «Moody's Investors Services» рейтинг агенттігінен кейін) инвестициялық рейтинг белгілеу туралы шешім болды. Сонымен қатар, 2004 жылғы шілдеде «Moody's» рейтинг агенттігі Қазақстанның “тұрақтыдан” “оңға” өтетін рейтингтері жөніндегі болжамды қайта қарады.

Сонымен бірге, Экономикалық ынтымақтастық және даму ұйымының республикаға 5-деңгейден 4-деңгейге дейінгі рейтинг беруі елдің экономиканы реформалаудағы табыстарының, оның түрлі секторларындағы оң қайта құрулардың, инвестициялық климаттың жақсаруының, сондай-ақ елдің әлемдік аренадағы іскерлік беделінің жоғарылауының куәсі болады. Экономикалық дамыған елдердің экспорт-импорт банкері мен экономикалық кредиттерін сақтандыру жөніндегі агенттіктердің осы елдердің жобаларына қолдау көрсету мәселелерін қараған кезде осы рейтингтік көрсеткіш ескеріледі.

I. ЭКОНОМИКАЛЫҚ ДАМУ

1.1. Экономиканың нақты секторы¹

Жалпы ішкі өнімнің (ЖІӨ) көлемі 2004 жылғы шұғыл деректер бойынша ағымдағы бағаларда 5 542,5 млрд. теңгені құрады. ЖІӨ-нің нақты өсуі 2003 жылмен салыстырғанда 9,4% болды. Бұл көрсеткіштер Әлеуметтік-экономикалық дамудың 2004-2006 жылдарға арналған орташа мерзімді жоспарының шеңберінде берілген ЖІӨ-нің болжамдық бағаларынан едәуір асып түсті (ЖІӨ-нің болжамы нақты 7% өсе отырып, 4 877 млрд. теңге болды).

ЖІӨ-нің нақты өсуі экономиканың барлық салаларында өндірістің нақты көлемінің: өнеркәсіпте – 10%, ауыл шаруашылығында – 0,1%, құрылыста – 11,2%, көлік және байланыс қызметін көрсетуде – 12,2%, сауда және басқа да қызмет көрсетуде – 10,4%-дан ұлғаюына байланысты еді.

ЖІӨ-нің құрылымында тауарлар өндірісінің үлесі 45%, қызмет көрсету – 50,6% болды.

2004 жылы өнеркәсіп өндірісінің көлемі 2003 жылмен салыстырғанда 10,1% ұлғайды, оның ішінде тау-кен өнеркәсібінде – 12,7%, өңдеу өнеркәсібінде – 8,9%, электр энергиясын, газ бен су өндіру мен бөлуде – 3,5% (I бөлімнің 1.1-бөлімшесіне 1-қосымша, 1.1.1-сурет). Өнеркәсіп өндірісі көлемінде тау-кен өндіру өнеркәсібінің үлесі (52,5%) өңдеу өнеркәсібінің үлесінен асып түсті (40,4%). Тау-кен өндіру өнеркәсібі өндірісінің жоғары қарқындарына мұнайдың әлемдік бағаларының өсуі әсер етті. Инвестициялардың және тұтыну сұранысының арта түсуі өңдеу салаларының дамуына ықпалын тигізді.

Тау-кен өнеркәсібінде өндіріс көлемінің ұлғаюы 2004 жылы табиғи газ өндірудің – 25,3%, өңделмеген мұнай мен ілеспе газдың – 13,4%, темір рудаларының – 6,3%, көмір мен лигниттің – 2,3% өсуімен қамтамасыз етілді.

Өңдеу өнеркәсібі көлемінің 40%-дан астамы металлургиялық өнеркәсіп пен дайын металл бұйымдары өндірісіне, төрттен бір бөлігі – тағам өнімдері, оған қоса сусындар мен темекі өндірісіне тиесілі.

2004 жылы ауыл шаруашылығы жалпы өнімінің көлемі 693,3 млрд. теңге болды, бұл 2003 жылға қарағанда 0,1% көп, оның ішінде мал шаруашылығы өнімдерінің 5,3% өсуі (мал басы мен құстың және олардың өнімділігінің ұлғаюына байланысты) және өсімдік шаруашылығы өнімдерінің 2,5% азаюы (елдің солтүстік облыстарында жаздағы құрғақшылыққа байланысты барлық дәнді және бұршақ тұқымдас дақылдар шығымдылығының 2003 жылмен салыстырғанда төмендеуі салдарынан) байқалды.

Ел экономикасының өсуіне көбінесе отандық және шетелдік капиталдың инвестициялық белсенділігі ықпал етті. Мұнай өндіру саласында шетелдік инвесторлардың қатысуымен ірі инвестициялық жобаларды іске асыру, Қазақстан Республикасының 2003-2015 жылдарға арналған индустриалдық-инновациялық даму стратегиясының ауқымында алдағы уақытта іс-шаралар жүргізу, сондай-ақ бірқатар салалық бағдарламаларды жүзеге асыру экономикаға тартылатын инвестициялар көлемін жоғары деңгейде сақтауға мүмкіндік берді. Тұтастай алғанда 2004 жылы негізгі капиталға инвестициялар 10,6%-ға 1530,6 млрд. теңгеге дейін ұлғайды. Негізгі капиталға қаражат салымдарының негізгі көздері шаруашылық жүргізуші субъектілердің меншік қаражаты (65,2%) және шетелдік инвестициялар (22,6%) болып табылды, бюджеттік қаражат 12,2% болды. Инвестициялардың салымдары үшін басым салалар мұнай мен табиғи газ өндіру (35,3%), жылжымайтын мүлікпен операциялар (18,5%), көлік пен байланыс (15,2%) және өңдеу өнеркәсібі (9,8%) болып табылады. Тау-кен өндіру өнеркәсібі кәсіпорындарының негізгі қаражатын жасауға бағытталған шетелдік инвестициялардың үлесі (74%-дан 54,7%-ға дейін) төмендеді.

¹ Қазақстан Республикасының Статистика агенттігінің деректері бойынша

Өнеркәсіп өндірісінің өсуі жағдайларында көлікпен жүк тасымалдарының 9,0%-ға 1 840,0 млн. тоннаға дейін жүк көлемінде ұлғаюы байқалды. Байланыс кәсіпорындары көрсеткен қызмет көлемі 2004 жылы 32,0%, оның ішінде халыққа қызмет көрсету – 21,1% өсіп, тиісінше 150,8 млрд. теңге, 51,1 млрд. теңге болды.

15 және одан жоғары жастағы **экономикалық белсенді халықтың саны** 2004 жылы (алдын ала деректер бойынша) 7,8 млн. адам болды, бұл өткен жылға қарағанда 166 мың адамға немесе 2,2% көп. Экономикада қамтылған халық саны өткен жылы 7,2 млн. адамға дейін 2,6% өсті. 2004 жылы жұмыссыздар саны 2003 жылмен салыстырғанда 657,4 мың адамға 2,2% азайды. Экономикалық белсенді халық санындағы жұмыссыздық деңгейі 2004 жылы 8,4%, тіркелген жұмыссыздар үлесі 1,5% болып қалыптасты.

2004 жылы **орташа айлық номиналдық жалақы** тұтастай алғанда экономика бойынша (алдын ала деректер бойынша) 28 270 теңге болды және өткен жылмен салыстырғанда 21,7%, нақты көрсетуде – 13,9% өсті (І бөлімнің 1.1-бөлімшесіне 1-қосымша, 1.1.2-сурет). Жалақының өсуі экономикалық өсудің жоғары қарқындары нәтижесінде елдегі экономикалық белсенділіктің жоғарылауына, сондай-ақ мемлекет жүргізетін әлеуметтік саясатқа байланысты еді, соның ауқымында бюджет саласы қызметкерлерінің, мемлекеттік қызметшілердің жалақысы жоғарылатылды. Жалданған қызметкерлердің еңбекақысын 2004 жылы өткен жылға қарағанда жоғарылату экономикалық қызметтің барлық түрлері бойынша белгіленді. Өнеркәсіп, сауда, көлік және байланыс кәсіпорындарында жалақы 19-21%, денсаулық сақтауда, білім беруде және ауыл шаруашылығында – 23-25%, мемлекеттік басқару қызметкерлерінің жалақысы – 44% ұлғайды.

Халықтың орташа жан басына шаққандағы номиналдық ақшалай кірістері 2004 жылғы желтоқсанда 14 876 теңге болды, бұл өткен жылғы желтоқсанға қарағанда 20,6% жоғары. Осы кезеңде нақты ақшалай кірістер 13,2% өсті. Халықтың жан басына шаққандағы ең төменгі күнкөріс көлемі 7,4% жоғарылап, 2004 жылғы желтоқсанда 5 640 теңге болды. Тұтастай алғанда 2004 жылы республика бойынша халықтың номиналдық ақшалай кірісі ең төменгі күнкөрістен 2,3 есе асты.

1.2. Экономиканың нақты секторы кәсіпорындарының мониторингі

2004 жылы мониторингке қатысушы кәсіпорындардың саны 1176-дан 1302-ге дейін, оның ішінде орта және ірілері – 938-ден 1015-ке дейін ұлғайды. Ел экономикасының барлық кәсіпорындарының өнімін өткізуден түскен кірістің жалпы көлеміндегі мониторингке қатысушылар өнімін өткізуден түскен кірістің үлесі 2003 жылғы 4-тоқсандағы 57,8%-дан 2004 жылғы IV тоқсанда 66%-ға дейін ұлғайды.

Мониторинг жүйесін ұйымдық, ақпараттық-әдістемелік қамтамасыз етуді жетілдіру жөніндегі жұмыс мынадай бағыттарда жалғастырылды.

Біріншіден, кәсіпорындардың сауалнама толтыруын жеңілдету және банк жүйесінің ел экономикасына ықпалын айрықша көрсету мақсатында пікіртерім көрсеткіштері жетілдірілді. Осыған байланысты сауалнамаларға:

- кәсіпорынның кредиттерді және банктердің қызмет көрсетуін қажет етуі және оның қанағаттандырылу дәрежесі;

- банктің кредиті бойынша кәсіпорынның берешегі;

- кәсіпорынның банктегі депозитінің көлемі;

- кәсіпорынның инвестицияларды қаржыландыру және айналым қаражатын толықтыру көздерінің құрылымы;

- АҚШ долларына, еуроға, Ресей рубліне теңге бағамының кәсіпорынның шаруашылық қызметіне ықпалы және күтілетін қысқа мерзім кезеңіндегі деңгейі;

- кәсіпорынның дайын өніміне сұраныс, бағалар, тұтынатын шикізат пен материалдар сияқты көрсеткіштердің өзгеру сипатын және қарқындылығын бағалауға арналған сауалдар енгізілген.

Екіншіден, пікіртерім көрсеткіштерінің жаңғыртылған жүйесі негізінде Үкімет пен аймақтар әкімшілігіне ұсыну үшін кәсіпорындар мониторингінің нәтижелері бойынша нақты секторда қалыптасып отырған экономикалық ахуалға және негізгі үрдістерге талдаулық шолу жетілдірілді.

Үшіншіден, Ұлттық Банктің мониторингіне кәсіпорындардың тұрақты қатысу мүдделілігін күшейту және кәсіпорындарды іріктеудің көрнекілігін жақсарту мақсатында Ұлттық Банктің мониторингке қатысушы кәсіпорындарға жіберетін ақпаратын, атап айтқанда кәсіпорын үшін айтарлықтай маңызды қаржылық-экономикалық көрсеткіштерді салалық салыстырудың тоқсан сайынғы нысандарын жетілдіру бойынша жұмыс жүргізілді.

Төртіншіден, экономиканың нақты секторының бірінші класты эмитент-кәсіпорындары міндеттемелерінің нарығын қалыптастыру жөніндегі вексельдік бағдарлама ауқымында екінші деңгейдегі банктерді қайта қаржыландыру мақсатында кәсіпорындар мониторингінің (қаржылық тұрақтылығы мен кредит қабілеттілігін бағалауға қатысты) нәтижелерін қолдану бойынша ұйымдастыру-әдістемелік жұмыстар басталды.

Кәсіпорындардың тоқсан сайынғы пікіртерім нәтижелері экономикалық ахуал және экономиканың нақты секторында қалыптасып отырған негізгі үрдістер туралы жыл ішінде мынадай қорытынды жасауға мүмкіндік береді.

Кәсіпорындардың шаруашылық жүргізу шарттары бұрынғыдай оң қалпында қалып отыр. Кәсіпорындардың көпшілігі еуроға (2004 ж. IV-тоқсанда сұрау жүргізілген кәсіпорындар 68,9%), Ресей рубліне (71,4%) және АҚШ долларына (69,6%) қарағанда теңге бағамының ағымдағы өзгерістерінің теріс ықпалын байқаған жоқ, не шаруашылық қызметке оң ықпалын байқады. Сонымен бірге 2005 жылғы I тоқсанда сұрау жүргізілген кәсіпорындардың басым бөлігі теңге бағамының аталған валюталарға тұрақталуын күтуде.

Кәсіпорындарды кредиттеу шарттары жақсара түсті. 2004 жылғы 4-тоқсанда пікіртерім жүргізілген кәсіпорындардың үштен біріне жуығы (30,9%) кредиттерді өз қызметін қаржыландыру үшін пайдаланды. Ең алдымен, бұл – өнеркәсіп, құрылыс және сауда кәсіпорындары. Нақты пайыздық ставка мен оның кәсіпорындар үшін қолайлы деңгейі арасындағы айырманы төмендетудің жалғасқан үрдісі кредитті пайдалануда кәсіпорындар мүддесін жоғарылатуды меңзейді. Сонымен бірге екінші деңгейдегі банктердің сыртқы нарықтарда белсенді түрде қарыз алу жағдайларында нақты және құптарлық деңгейде барынша жақындасуы шетел валютасындағы кредиттер бойынша жүзеге асырылуда.

Кәсіпорындардың пікіртеріміне қатысушылардың басым көпшілігі (90%-дан жоғары) банктердің қызмет көрсетуіне қажеттілікті қанағаттандыру дәрежесінің қалыпты деңгейін атап көрсетті.

Дайын өнім бағаларымен байланысты біршама тұрақты ахуал сол сияқты шикізат пен материалдар бағаларына қатысты сақталуда.

Кәсіпорындардың экономикалық және қаржылық жағдайы жақсарды. Жыл ішінде айналым қаражатын, сол сияқты инвестицияларды қаржыландыру құрылымында кәсіпорынның меншік капиталы жоғары роль атқаруын жалғастырды.

Сонымен қатар активтердегі айналым қаражатының үлес салмағы 4-тоқсанда 37,7%-ға (2003 ж. IV тоқсанда – 32,3%) жетіп, ұлғаю үрдісі жалғасты. Өнімді өткізуден түскен түсімнің көлемі IVтоқсанда активтерге орналастырылған қаражатты 20,3% (2003 ж. IV тоқсанында – 16,9%) теңестірді. Осы деректер кәсіпорындардың іскерлік белсенділігінің ұлғаюының куәсі.

Өткізілген өнімнің үлестік өзіндік құны (1 теңге өнім I тоқсандағы 63,8 тиынмен салыстырғанда IVтоқсанда 59,4 тиынға) төмендеді, бұл қаржылық нәтижелерді – сату тиімділігін, активтер мен меншік капиталды жақсартуға ықпал етті. Сату тиімділігі (салық салынғанға дейін) жыл ішінде барынша жоғары деңгейде қалды (40-42%), бұл

өндіру саласында осы көрсеткіштің (58,4%-дан 67,5%-ға дейін) өсуіне байланысты еді. Өңдеу саласында көрсеткіштің (34,1%-дан 26,7%-ға дейін) төмендеуі байқалды. Осы деректер өндіру саласының инвестициялық жағынан аса тартымды екендігін растайды.

Ағымдағы активтердің өтімділігін қамтамасыз ету тұрғысынан алғанда нақты сектор капиталының құрылымы жақсарды. Ағымдағы активтер ағымдағы міндеттемелерді толық жабады (IVтоқсанда ағымдағы өтімділіктің коэффициенті 2003 жылдың IVтоқсанындағы 1,5-пен салыстырғанда 1,7 болды).

Сонымен қатар теріс факторлар да пайда болуда. Банктер кредиттерінің кәсіпорындардың инвестициялық белсенділігіне ықпалы аз ғана болды, бұл нақты сектор айқындығының жеткілікті болмауына және кредиттік ресурстардың қайтарылмау тәуекелінің сақталуына байланысты еді.

Нақты сектордың меншік капиталы тиімділігінің орташа деңгейі жыл ішінде (12,3%-дан 15,4%-ға дейін) өсті және іс жүзінде банктердің кредиттері бойынша пайыздық ставалардың деңгейімен теңесті, алайда бұл өндіру өнеркәсібіндегі меншік капиталы тиімділігінің (20%-дан 25%-ға дейін) өсуі себепті еді. Өңдеу өнеркәсібінде көрсеткіштің (13%-дан 11%-ға дейін) төмендеуі болды, бұл басқа салаларға да (саудадан басқасына) тән.

1.3. Салық-бюджет саласы²

2004 жылы мемлекеттік бюджетті орындау Қазақстан Республикасының экономикалық дамуында оң процестерді сақтау аясында болды. Осының салдарынан, мемлекеттік бюджет тапшылығы алдын ала деректер бойынша оның 2004 жылға арналған болжанатын мәнінен және 2003 жылғы көлемнен әлдеқайда аз болып қалыптасты. Тапшылықтың 112,9 млрд. теңге жоспарлы мөлшерінде оның нақты көлемі 18,7 млрд. теңге (2003 жылы – 46,2 млрд. теңге) немесе ЖІӨ-нің 0,3%-ы (2003 жылы – ЖІӨ-нің 1,0%-ы) болды.

2004 жылдың қорытындысы бойынша мемлекеттік бюджетке 1305,1 млрд. теңге немесе ЖІӨ-нің 23,5%-ы (2003 жылы – 22,2%) түсті, яғни мемлекеттік бюджетке түсімдердің көлемі 2003 жылмен салыстырғанда 27,7% ұлғайды. Мұндай жоғарылау салық түсімдерінің ЖІӨ-ге 21,4%-ға дейін (2003 жылы – ЖІӨ-ге 20,5%), әсіресе корпоративтік табыс салығы, табиғи ресурстарды пайдаланғаны үшін түсімдер бойынша, сондай-ақ салықтық емес түсімдердің ЖІӨ-ге 1,5%-ға дейін (2003 жылы – ЖІӨ-ге 1,0%) өсуіне байланысты еді.

2004 жылы экономикаға салықтық ауыртпалықты төмендету саясаты жалғастырылды. Жеке табыс салығының ең жоғары ставкасы 20%-ға дейін төмендетілді, бұрын ол 30% болған еді, ал әлеуметтік салықтың бірыңғай ставкасы (21%) 20% ең жоғары және 7% ең төменгі ставка арқылы ставканың регрессивті шкаласымен ауыстырылды. Қосылған құн салығының ставкасы 16%-дан 15%-ға дейін төмендеді.

Осыған қарамастан, 2004 жылы осы салықтар бойынша түсімдер 2003 жылмен салыстырғанда жеке табыс салығы бойынша 5,6%, әлеуметтік салық бойынша 6,5% және ҚҚС бойынша 5,0% ұлғайды.

Мемлекеттік бюджеттің шығыстары алдын ала деректер бойынша 1323,8 млрд. теңгеге немесе ЖІӨ-ге 23,9% (2003 жылы – ЖІӨ-ге 23,2%) жұмсалды. 2004 жылға арналған жылдық бюджеттік жоспар қаржыландыру бойынша 97,0% орындалды. Мемлекеттік бюджеттің шығыстары олардың 2003 жылғы деңгейінен 24,6% асты. Осылайша, мемлекеттік бюджеттің тапшылығы 18,7 млрд. теңге (2003 жылы – 46,2 млрд. теңге) болды.

Жылу-энергетикалық кешен және жер қойнауын пайдалану (3,0 есе), тұрғын үй коммуналдық шаруашылық (2,0 есе) баптары бойынша шығыстар аса жоғары дәрежеде өсті. Сондай-ақ ауыл, су, орман, балық шаруашылығын, қоршаған ортаны қорғауды,

² Қаржы министрлігінің деректері бойынша

денсаулық сақтауды, мәдениетті, спортты, туризмді және ақпараттық кеңістікті қаржыландыру ұлғайтылды. Мемлекеттік борышқа қызмет көрсету шығыстары керісінше, азайтылды.

Соңғы бірнеше жылда ЖІӨ-нің өсуінен асып түсетін мемлекеттік бюджет шығыстарының тұрақты түрде ұлғаюы байқалады. Олардың көлемі ЖІӨ-ге 23,2%-дан (2000 жылы) 23,9%-ға дейін (2004 жылы) немесе нақты көрсетуде 2,2 есе артты. Мемлекеттік бюджет шығыстары құрылымында ең көп өсу күрделі шығындарға тиесілі, олар 2000-2004 жылдары 7 есе дерлік ұлғайды, ал ағымдағы шығыстардың осы кезеңде өсуі 2 еседен кем бағаланды. Осының нәтижесі ретінде шығыстардың жалпы көлемінен күрделі шығындар үлесі 24,5%-ға дейін (2000 жылы – 7,8%), ал ағымдағы шығыстар, сондай-ақ кредиттер үлесі және үлестік қатысу тиісінше 72,7%-ға дейін (2000 жылы – 87,8%) және 2,7% (2000 жылы – 4,4%) төмендеді.

Сонымен, соңғы жылдар бойы фискальдық саясат мемлекеттің инвестициялық процеске қатысу дәрежесін арттыруға бағытталған, айқын түрдегі өктемдік сипатта болды. Мұндай саясат экономикалық өсуді ынталандырғанмен, Қазақстан экономикасына инфляциялық қысымның сақталуының негізгі факторларының бірі болып табылады.

2004 жылы республикалық бюджетке түсімдер 978,4 млрд. теңге немесе «2004 жылға арналған республикалық бюджет туралы» Заңда көрсетілгеннен 4,7% көп болды. Республикалық бюджетке салықтық түсімдер 2003 жылмен салыстырғанда 35,3% ұлғайды. Салықтық емес түсімдердің көлемі бір жылда 2003 жылмен салыстырғанда 84,4% ұлғайды. Республикалық бюджет шығыстарының өсуі тиісті кезеңмен салыстырғанда 28,7%, болды, шығындардың негізгі баптары бойынша ұлғаю байқалады. Алдын ала деректер бойынша шығыстар 995,6 млрд. теңгеге қаржыландырылды. Нәтижесінде республикалық бюджет 17,3 млрд. теңге (2003 жылы – 51,9 млрд. теңге) тапшылықпен қалыптасты.

Жергілікті бюджеттер 2004 жылы 12,7 млрд. теңге тапшылықпен (2003 жылы – 6,3 млрд. теңге профицитпен) орындалды, сонымен бірге түсімдер 609,4 млрд. теңге, шығыстар – 622,1 млрд. теңге болды.

Үкіметтік ішкі борыш 2004 жылдың аяғында 231,1 млрд. теңге болып, 2003 жылмен салыстырғанда бір жылда 38,9% ұлғайды.

Ішкі борыштың өсуі, ең бастысы, Қаржы министрлігінің орта мерзімді қазынашылық міндеттемелерінің өсуімен қамтамасыз етілді, олар бойынша берешек 35,4% өсті. Олардың үкіметтік ішкі борыш құрылымындағы үлесі 2004 жылдың аяғында 88,9%-ға жетті. Айналыстағы қысқа мерзімді облигациялар көлемінің 4,0 есе өсуіне қарамастан, олардың борыш көлеміндегі үлесі 9,2% болды. Индекстелген қазынашылық міндеттемелер бойынша берешектің көлемі 50,3% азайды және олардың ішкі борыш құрылымындағы үлесі 1,2%-ға дейін төмендеді. Шетел валютасымен көрсетілген ішкі борыштық міндеттемелердің көлемі теңге бағамының нығаюы нәтижесінде 9,7% төмендеді, ал олардың АҚШ долларына номиналдық мәні өзгерген жоқ.

Үкіметтің сыртқы борышы 2003 жылмен салыстырғанда бір жылда 19,8% азайды және 2,7 млрд. долл. болды.

1.4. Төлем балансы және сыртқы борыш

2004 жылы әлемдік экономиканың экономикалық өсуінің жоғары қарқындары және энергия көздері бағаларының қарқындап өсуі сақталды және Қазақстан резиденттерінің сыртқы экономикалық қызметінің қорытындыларына айқындаушы ықпалын тигізді.

Іс жүзінде әлемнің барлық аймақтарында іскерлік белсенділіктің жандануы мен ішкі сұраныстың өсуі әлемдік сауданың одан әрі кеңеюіне және өндірісте пайдаланылатын тауарлар бағаларының өсуіне себеп болды. Дамыған елдердің орталық банктері экономикалық өсуді ынталандыру мақсатында кредиттік ставкаларды біршама төмен деңгейде сақтады, бұл дамушы елдердің шетелдік капитал тартудағы

мүмкіндіктерін едәуір кеңейтті. 2004 жыл әсіресе АҚШ және Азия елдері тарапынан сұранысты жандандыруды ынталандыратын өңделмеген мұнайдың әлемдік бағаларының теңдессіз өсуімен, сол сияқты мұнайдың резервтік қорларының шектелуімен сипатталады. Сыртқы факторлардың ықпалымен қамтамасыз етілген бәсекелік басымдықтарды Қазақстан толық көлемде пайдаланды, бұл резиденттердің 2004 жылғы сыртқы экономикалық қызметінің қорытындыларын көрсетеді (І бөлімнің 1.4-бөлімшесіне 1-қосымша).

Бір жылда ағымдағы операциялар шотының балансы профицитпен қалыптасты (533 млн. доллар) – оның нәтижесі бұрын 2000 жылы ғана тіркелді. Тауарлар мен қызмет көрсету импорты өсуінің жоғары қарқындары және кірістер мен ағымдағы трансферттер бойынша теріс дисбаланстың кеңейе түсуі кезінде ағымдағы шоттың оң сальдосы өз кезегінде сауда балансының оң сальдосын 2003 жылға қарағанда 1,8 есе ұлғайтуды қамтамасыз еткен экспорт тауарларынан түсімдердің күрт өсуінің нәтижесі болды.

Тауарлардың сыртқы сауда айналымы 2003 жылмен салыстырғанда 2004 жылы бір жарым есе ұлғайып, 34 млрд. доллардан асты. Тауарлар экспорты 20,6 млрд. доллар болып, бір жылда 56% ұлғайды, ал тауарлар импорты 13,8 млрд. долларға дейін 45% өсті. Әлемдік бағалардың ықпалы мен нақты көлемдерінің өсуін тауарлар экспорты мен импортының құндық көлемімен салыстыру өсудің тепе-тең көрсеткіштерінде экспорт құнының ұлғаюы негізінен бағалық факторға байланысты екендігін, сонымен қатар импорт құнының өсуінде басымдық ретінде сандық жеткізілімнің өсуін көрсетеді.

2004 жылы ағымдағы операциялардан түсімдерден басқа елге ресурстар әкелу шетелдік тікелей инвестициялар (ШТИ) түріндегі сияқты капиталдың халықаралық нарықтарынан тартылған заемдық ресурстар түріндегі көлемді тартумен де қамтамасыз етілді. Сонымен бірге тартылған қаржыландыру көлемі 2004 жылы тікелей инвестициялау операциялары бойынша да тарихи ең жоғары деңгейге жетті. Осы қорытындылар әлемдік мұнай нарығының үрдістерімен көп жағдайда айқындалды. ШТИ-дің Қазақстанға жалпы әкелінуі 2004 жылы 8,4 млрд. доллардан астам болды. Мұнайгаз саласына инвестициялар ШТИ-дің жалпы әкелінуін салалар бойынша бөлуге айқындаушы ықпалын тигізді. ШТИ-дің негізгі бөлігі мұнай мен табиғи газ өндіруге (ШТИ-дің жалпы әкелінуінің 63%-ы), геологиялық және барлау қызметіне (20%) тиесілі. ШТИ-дің мұнай мен табиғи газ өндірудегі үлес салмағы 2003 жылмен салыстырғанда 17% ұлғайды.

2004 жылы мемлекеттік емес сектор тартқан несиелер мен заемдардың нетто-әкелінуі 4,3 млрд. доллар болды. Республиканың банктік секторы мемлекеттік емес сектордың сыртқы заем алу көлемінің артуына басты үлес қосты. Капиталдың халықаралық нарықтарында заем ресурстарының жоғары ішкі сұранысы мен біршама төмен құны шетелдік капиталдың едәуір көлемін тартуға ынталандырды. Қазақстандық заемшылар үшін шетел капиталының құнын төмендету Қазақстанның инвестициялық мүмкіндіктерін жоғары бағалауға ықпалын тигізді. Инвестициялық санатқа жататын рейтингтерді аса ірі халықаралық рейтинг агенттіктері тұтастай алғанда республикаға, сол сияқты алдыңғы қатарлы қазақстандық банктерге берілді. 2004 жылы екінші деңгейдегі банктер 6,3 млрд. долларға заемдар тартты, қорытындысында банк секторының сыртқы борышы бір жылда 3,2 млрд. доллардан астам өсті. Банктік емес секторлардың қосылма емес кредиторлар алдындағы борышы 1,0 млрд. астам өсті, бұл негізінен республика кәсіпорындарының ұзақ мерзімді несиелерді игеру көлемінің 1,4 есе ұлғаюы себепті еді. Тұтастай алғанда 2004 жылы Қазақстанның жалпы сыртқы борышы 9 млрд. доллардан астам ұлғайды және жылдың аяғында 31,9 млрд. доллардан асып түсті.

Экспорттық кірістердің өсуімен қатар сыртқы қаржы ресурстарының едәуір әкелінуі резиденттердің шетелдік активтерінің біршама өсуіне және республиканың сыртқы өтімділігі көрсеткіштерінің айтарлықтай жақсаруына себеп болды.

І бөлімнің 1.4-бөлімшесіне 2-қосымшада соңғы 4 жылдағы Қазақстанның сыртқы секторының негізгі көрсеткіштерінің динамикасы келтірілген.

Капиталдың әкелінуі елдің сыртқы борышының өсуіне себеп болды.

Республиканың жалпы сыртқы борышының ЖІӨ-дегі үлесі соңғы жылдары 70% астам құрай отырып, барынша жоғары болды. ХҚДБ-нің жіктеуіне сәйкес, Қазақстан берешек дәрежесі бойынша берешегі қалыпты елдерге жатады. Сыртқы борыш көлемінің жартысынан астамын халықаралық практикаға сәйкес дефолттың неғұрлым төмен тәуекеліне ұшырайды деп қарастырылатын фирмааралық берешек құрайтындықтан, осыны есепке алмағанда, жалпы сыртқы борыштың ЖІӨ-ге қатынасы 37%-ға жуық болды.

Тауарлар мен қызмет көрсету экспортына қызмет көрсетуге қатынасы елдің экспорттық кірістерінің сыртқы борышқа қызмет көрсетуге бағытталатын үлесін көрсетеді және тауарлар мен қызмет көрсету экспортынан кірістер күрт азайған кезде елдің үлестік міндеттемелерін өтеу қабілетін бағалауға мүмкіндік береді (І бөлімнің 1.4-бөлімшесіне 3-қосымша). 2004 жылы тауарлар мен қызмет көрсету экспортының неғұрлым жоғары өсуіне қарамастан, борышқа қызмет көрсету бойынша төлемдер ұлғайғанда осы көрсеткіш 2003 және 2002 жылдармен салыстырғанда біршама төмендеді (2002 ж. және 2003 ж. 35,2% және 35,0% салыстырғанда 2004 жылы 38%).

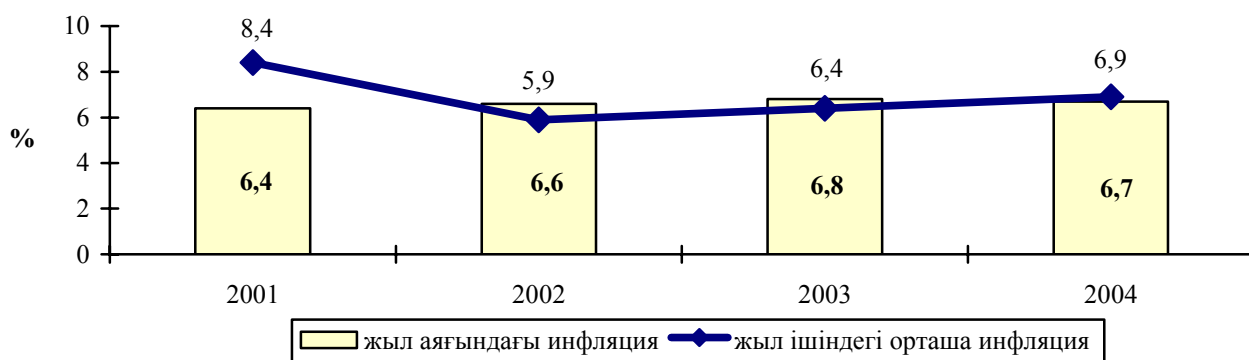
II. АҚША-КРЕДИТ САЯСАТЫ ЖӘНЕ АЛТЫНВАЛЮТА АКТИВТЕРІН БАСҚАРУ

2.1. Ақша-кредит саясаты

Қолайлы сыртқы экономикалық факторлармен қатар елдегі макроэкономикалық тұрақтылықтың сақталуы экономикалық өсудің жоғары қарқынын ұстап тұруға жағдай жасады. Жоғары тұтынушылық сұраныспен және инвестициялық белсенділікпен қоса жүретін айтарлықтай экономикалық өсу инфляцияның тұрлаулы деңгейде сақталуына себепші болды.

Бұл жағдайда қадағалау функцияларының Қаржы нарығы мен қаржы ұйымдарын реттеу және қадағалау агенттігіне берілуіне байланысты 2004 жылдың басынан бастап Ұлттық Банктің **негізгі мақсаты** бағалардың тұрақтылығын қамтамасыз ету болды. Соңғы бірнеше жылдар бойына инфляция салыстырмалы түрде алғанда жоғары емес тұрақты деңгейде – жыл аяғындағы есеппен 6-7% шегінде қалып отыр. 2004 жылы Ұлттық Банк инфляцияның төменгі деңгейін қолдауға бағытталған саясат жүргізуді жалғастырды. 2004 жылдың аяғында жылдық инфляция 6,7% болды. Орташа жылдық инфляция индикативтік көрсеткіштер шеңберінде қалып, 6,9% болды, сонымен бірге оның деңгейі соңғы екі жыл бойы көтеріле түсуде.

Инфляция динамикасы

2004 жылы инфляция динамикасының өзіне тән ерекшеліктерінен мынадай үш ерекшелігін атап айтуға болады.

Біріншіден, тұтыну тауарлары мен қызмет көрсетулердің барлық топтары бойынша бағаның өсуі іс жүзінде нақты көрсетілген «көшбасшысыз» біркелкі болды. Өткен жылдардағыға қарағанда 2004 жылы тұтыну бағасының айтарлықтай өсуі жекелеген тауар позициялары бойынша ғана (шошқа еті, жұмыртқа), сондай-ақ Қазақстанның жекелеген аймақтарында (бірқатар аймақтарда, әсіресе, тұрғын үй-коммуналдық қызмет көрсетудің жекелеген түрлеріне) байқалды.

Екіншіден, жазғы айларда бағаның маусымдық төмендеуі болған жоқ. Өткен жылдары шілдеде немесе тамызда баға төмендегенімен, ең болмағанда тұрақталғандығы (2001 жылғы шілдеде – 0,1% төмендеген, 2002 жылғы тамызда – 0,3% төмендеген, 2003 жылғы шілдеде – баға өзгермеген) байқалды. 2004 жылғы шілде мен тамызда тұтыну бағасының тиісінше 0,2% және 0,4% өсті. Өткен жылдарда бағаның төмендеуіне негізінен жеміс-көкөніс өнімінің күрт арзандауы себеп болды. Егер 2000-2003 жылдары шілде-қыркүйекте олардың бағасының төмендеуі (негізгі егін жинау кезеңінде) 10%-дан 17%-ға жетсе, 2004 жылы ол 7,4% ғана болды.

Алайда жыл қорытындысы бойынша көкөніс пен жеміс бағасы күтпеген деңгейде – 5,9% төмен болды, бұл көрсеткіш 1999-2003 жылдары орташа алғанда 30% жуық болған.

Үшіншіден, инфляцияның айлық қарқынының құбылмалылығы едәуір төмендеді. Егер 2002 жылы тұтыну бағасының ең жоғарғы және ең төменгі айлық өсу қарқыны желтоқсанда 1,4% және тамызда (-) 0,3% болды, тиісінше 2003 жылы - қарашада 1,6%

және шілдеде 0,0% болса, 2004 жылы олар қазанда 1,1% және мамыр мен шілдеде 0,2% бағаланды.

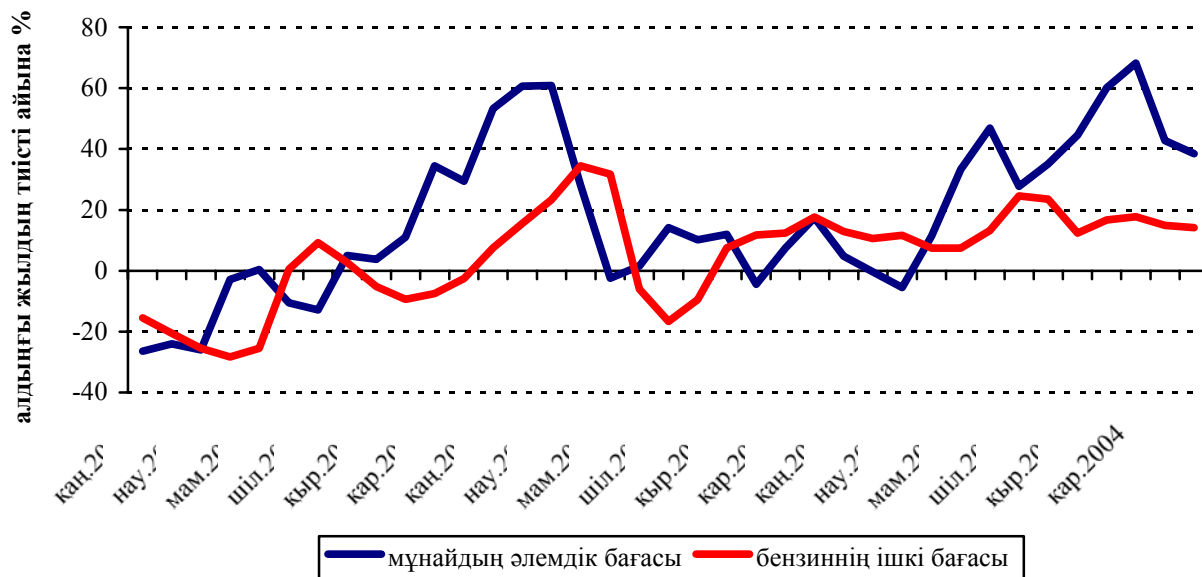
2004 жылы бағалар динамикасы шығыстар инфляциясының (жалақыға, сатып алынатын ресурстарға арналған шығыстардың өсуі), сұраныс инфляциясының (экономикалық субъектілер кірістерінің өсуі), сондай-ақ «импортталатын» инфляцияның ықпалымен қалыптасты. Осыған қарамастан, оған бірқатар факторлардың (нақты ЖІӨ өсуі, ақша ұсынысының ұлғаюы, шикізат ресурстарына әлемдік жоғары баға) ықпалы өткен жылдың көрсеткішінен, сол сияқты күтулерден асып кетсе де оның деңгейі қолайлы деңгейде қалыптасты.

Қазақстан экономикасындағы инфляциялық астардың сақталуына халықтың ақша кірістерінің өсуіне, экономикалық белсенділіктің жалпы артуына байланысты сатып алу қабілетінің айтарлықтай ұлғаюы себеп болды. 2004 жылы нақты көрсеткіштегі жалақы 13,9% өсті. Өсудің осы қарқынының еңбек өнімділігінің өсу қарқынынан нақты көрсеткішпен – 6,6% (нақты ЖІӨ-нің жұмыспен қамтылған халыққа қатынасы) асып түсуі баға деңгейінің жоғарылауына әкеліп соқтырады.

Соңғы жылдары, оның ішінде 2004 жылы негізгі себептерінің бірі бюджеттік шығыстардың өсуі болп табылатын (соңғы 4 жылда 2,2 есе) ақша ұсынысының айтарлықтай кеңеюі инфляцияға елеулі ықпал етті.

Инфляция «импорты» 2004 жылы тұтыну бағасына ықпал еткен маңызды фактор болды. Халықаралық валюта қорының деректері бойынша 2004 жылы мұнайдың Brent сортына әлемдік баға 38,5% өсті. Бензиннің және жанар-жағар май материалдарының ішкі бағасының өсуінен байқала отырып, олар болашақта басқа тауарлар мен қызмет көрсетулер бағасының өсуі үшін айтарлықтай инфляциялық әлует қалыптастырады.

Мұнайдың әлемдік бағасының және бензиннің ішкі бағасының өзгеру динамикасы

Басқаша алғанда, инфляция «импортын» тежеу импортталатын тоқыма және тігін бұйымдарына бағаның төмендеуімен (3,0%) қамтамасыз етілді.

2004 жылы 2003 жылмен салыстырғанда **өндірістік сипаттағы қызмет көрсетуді есепке ала отырып, өнеркәсіп өнімдерін өндіруші кәсіпорындардың бағалары** – 23,8% күтпеген жерден едәуір өсті. Бағаның негізгі өсуі өндіріс құралдары, тұтыну тауарлары және өндірістік сипаттағы қызмет көрсетулер 4,7%, 3,9% және 4,3% қымбаттаған кезде аралық тұтыну өнімдерінің тиісінше 29,6% қымбаттауымен қамтамасыз етілді. Өнеркәсіп өндірісі секторлары бөлігінде баға кен өндіру өнеркәсібінде

(38,3%), өңдеу өнеркәсібінде (13,5%) және электр энергиясын, газ және су өндіру мен бөлуде (2,5%) жоғарылады. 2004 жылы өнеркәсіпте баға өсуінің маңызды факторы - газ конденсатының 79,3% және мұнайдың – 40,6% қымбаттауы болды. Қолайлы сыртқы сауда конъюнктурасына байланысты отандық өндірушілердің түсті металға бағалары 27,9% өсті.

Сонымен қатар, ауыл шаруашылығында бағалар 4,0%, әсіресе, мал шаруашылығында 11,1% өсті.

Экономиканың нақты секторындағы бағаның өсуі тұтыну бағаларына белгілі дәрежеде көтермелі ықпал етті.

Ақша-кредит саясатының құралдары. Ұлттық Банк инфляция бойынша мақсаттарға қол жеткізу үшін негізгілері қысқа мерзімді ноталар шығару, банктердің депозиттерін тарту, ашық рынок операцияларын жүргізу, сондай-ақ ең төменгі резервтік талаптар тетігі болатын артық өтімділікті алу бойынша операциялар жүргізді. Ақша базасының деңгейі жедел көрсеткіштердің бірі болып қалуда.

Ұлттық Банк жыл ішінде өзінің нақты көрсеткіштегі әлсіз оң **негізгі ресми ставкасын** ұстап тұрды.

Алдыңғы жылдарға тән ресми ставкаларды біртіндеп төмендету саясаты инфляция төмендемеген жағдайда оны тұрақтандыру және көтеру саясатымен ауыстырылды. 2003 жылдың аяғында: ресми қайта қаржыландыру ставкасы (7%), ең төменгі резервтік талаптар нормативі (6%) деңгейінде сақталды. 2004 жыл ішінде репо операциялары бойынша ресми ставканың әр түрлі бағыттағы динамикасы болды. Тамызда оның деңгейі ауытқу дәлізінің жол берілетін ± 150 базистік пункттен ± 200 базистік пунктке дейін кеңеюімен қатар 4,5%-дан 3,5%-ға дейін, ал қазан – желтоқсан аралығында бұл ставка ауытқу дәлізі жол берілетін ± 200 базистік пунктке сақталған кезде біртіндеп 4,25% дейін көтерілді. «Овернайт» заемдары бойынша ресми ставка 8,0% -дан 8,5%-ға дейін ұлғайды.

Ұлттық Банк 2004 жылы инфляцияның өсу қарқынын тежеу үшін ресми ставкалардың реттеу ықпалын күшейту шараларын қолданды. Атап айтқанда, қайта қаржыландыру ставкасының экономикалық ролін көтеру үшін вексельдерді қайта есепке алу вексельдік айналыс жүйесінің өзі бір мезгілде дамыған кезде ресми қайта қаржыландыру ставкасына сәйкес жүргізіледі.

Артық өтімділікті реттеу бойынша Ұлттық Банктің негізгі құралы бұрынғысынша **қысқа мерзімді ноталар** болып қалды.

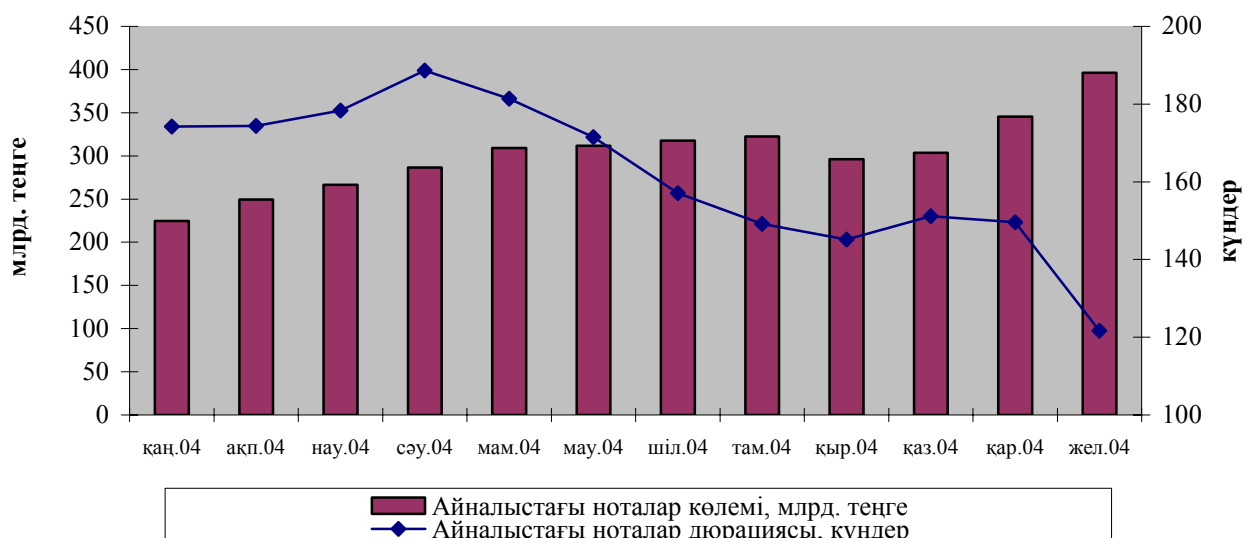
Ұлттық Банк жыл ішінде 561,8 млрд. теңгеге (2003 жылмен салыстырғанда 8,3% азаю) қысқа мерзімді ноталар шығарды. Ноталарды ең жоғары эмиссиялау орналастыру біркелкі болмаған (қазан – 40,1 млрд. теңге, қараша – 73,8 млрд. теңге, желтоқсан – 85,9 млрд. теңге) 4 тоқсанға сай келді. Жыл ішінде екінші деңгейдегі банктердің өтімділігі жоғары деңгейде қалды, мұның өзі аз ғана төмендеуге қарамастан, артық өтімділікті реттеу мақсатында қысқа мерзімді ноталар шығарудың жоғары көлемін сақтауға себеп болып табылды.

2004 жылы сыйақы төлеуді қоса алғанда Ұлттық Банктің ноталарын өтеу 374,8 млрд. теңге болды. Бұл ретте қысқа мерзімді ноталарды мерзімінен бұрын өтеу 63,9 млрд. теңге болды, бұл нарықтағы өтімділіктің жедел толықтырылуына негізделген. Нәтижесінде айналыстағы қысқа мерзімді ноталардың көлемі 2,0 есе 396,1 млрд. теңгеге дейін (дисконтталған баға бойынша) көбейді.

Қысқа мерзімді ноталар бойынша тиімді кірістілік 5,07%-дан 3,21%-ға дейін төмендеді (жылдың соңғы айындағы орташа алынған кірістілік). Бұл ретте қысқа мерзімді ноталар бойынша дюрация көрсеткіштері де сол сияқты 2004 жыл ішінде қаңтардың аяғындағы 174,25 күннен желтоқсанның аяғындағы 121,66 күнге дейін азайды. Қысқа мерзімді ноталар дюрациясының жыл аяғында азаюы қысқа мерзімді ноталар айналысы мерзімдерінің қысқаруына байланысты, бұл өз кезегінде ноталардың зейнетақы активтерін инвестициялау құралы ретінде тартымдылығын қысқартуға және қаржы нарығындағы жағдайды қысқа мерзімді ставкалар арқылы реттеуге біртіндеп көшуге бағытталған

Ұлттық Банк жүргізіп отырған саясаттан туындайды.

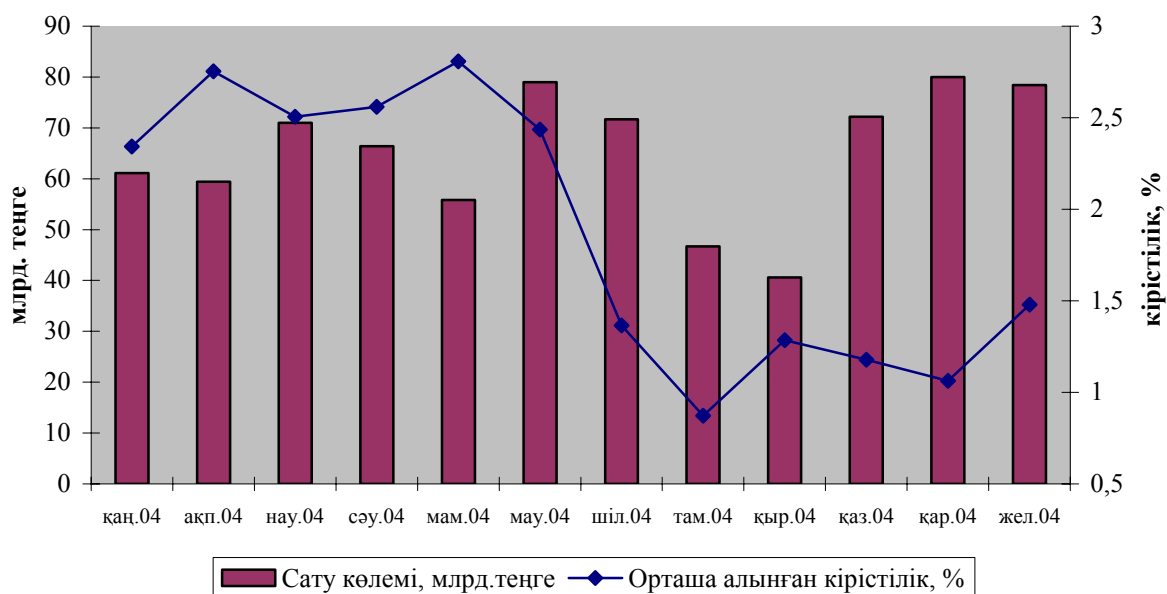
Айналыстағы қысқа мерзімді ноталар (кезең аяғында)

Ашық рынок операциялары Ұлттық Банк операцияларының маңызды түрі болып қалуда. Алайда олардың көлемдері бұрынғысынша Ұлттық Банктің бағалы қағаздар портфелінің аз ғана көлемімен шектелді.

2004 жылы мемлекеттік бағалы қағаздардың қайталама нарығында жүргізілген репо операцияларының көлемі 60,1% 782,4 млрд. тенгеге дейін ұлғайды. Осы операциялар бойынша мерзім 1,4 күн, кірістілік – жылдық 1,89% болды.

Ұлттық Банк жүргізген репо операциялары

Кері репо операциялары 26,0 млрд. тенгеге жүргізілді, олар бойынша мерзім 7 күн, кірістілік – жылдық 4,95% болды.

2004 жыл ішінде Ұлттық Банк мемлекеттік бағалы қағаздарды сату бойынша операциялар жасаған жоқ. Сатып алу көлемі жылдық 5,89% өтеуге орташа алынған кірістілікпен 1,8 млрд. теңге болды. Өтеуге дейінгі мерзім 1784 күн болды.

2004 жылы Ұлттық Банк *екінші деңгейдегі банктердің депозиттерін тарту* сияқты құралға баса назар аударды. Бір жылда тартылған теңгедегі депозиттердің көлемі 2,5 еседен астам 775,7 млрд. теңгеге дейін өсті, тартудың орташа мерзімі жылдық 2,50% орташа ставка бойынша екі аптаға жуық болды. Ұлттық Банк сондай-ақ Қаржы министрлігінен жылдық 2,9% орташа ставка бойынша және бір ай орташа тарту мерзімімен 785,0 млрд. теңге теңгедегі депозит тартты. 2004 жылдың аяғында екінші деңгейдегі банктердің Ұлттық Банктегі теңгедегі мерзімдік депозиттері алдыңғы жылғы осындай кезеңмен салыстырғанда 3,8 есе 75,5 млрд. теңгеге дейін өсті.

2005 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша «овернайт» *банктік заемын беру* туралы екінші деңгейдегі 7 банкпен Бас келісім қолданылады.

Өткен жылы 10,7 млрд. теңгеге «овернайт» заемы берілді (2003 жылы –19 млрд. теңге).

«ТК «АБС-Балқаш» ААҚ және Қазақстан банкаралық есеп айырысу орталығын қаржыландыру үшін банктерге берілген банктік заемдарды қайтару мерзімі ұзартылды. Тарату процесі аяқталған «КРАМДС банк» АБ бойынша 1,76 млрд. теңге борыш жойылды. Теңгедегі заемдарды қайтару 10,9 млрд. теңге, АҚШ долларымен – 3,42 млн. доллар болды (2003 жылы тиісінше 19,1 млрд. теңге және 2,35 млн. доллар).

2004 жылдың аяғында валюталық заемдар бойынша борыш сомасы 0,886 млн. доллар болды.

2004 жылы Ұлттық Банк *вексельдерді қайта есепке алуды* жүргізетін ресми қайта қаржыландыру ставкасының экономикалық ролін көтеруде белгілі бір маңызды вексельдік айналыс жүйесі дамуды жалғастырды.

Вексельдерді қайта есепке алу туралы Бас келісімдер 7 екінші деңгейдегі банктермен жасалды. 2004 жылы бірінші класты эмитенттер тізімінде 11 кәсіпорын есепте болды. 7 кәсіпорынның вексельдерін Ұлттық Банк қайта есепке алу үшін есепке алу кеңселері ұсынды. 2004 жылы қайта есепке алуға 5,7 млрд. теңгеге 699 вексель қабылданды (2003 жылы тиісінше 1,5 млрд. теңгеге 368 вексель). 4,2 млрд. теңгеге вексельдер өтелді.

2004 жылдың аяғында Ұлттық Банк портфелінде 2,3 млрд. теңгенің вексельдері болды (2004 жылғы 1 қаңтарда – 770,7 млн. теңгеге).

Ұлттық Банк 2004 жылы ақша сұранысы мен ұсынысына байланысты бағамның ауытқуына бейімдейтін *теңгенің* өзгермелі *айырбас бағамы* режимін сақтады.

2004 жылы теңгенің АҚШ долларына қатысты теңге бағамының нығаю үрдісі жалғаса түсті. Ұлттық Банк бағамның ауытқуын реттеу үшін ішкі валюта нарығына сатып алушы ретінде қатысты. Барлығы 2004 жыл үшін Ұлттық Банктің шетел валютасын таза сатып алу көлемі 3,6 млрд. доллар болды. Сонымен қатар Ұлттық Банк Ұлттық Қордың активтерін толықтыру мақсатында Қаржы министрлігіне 1,0 млрд. доллар валютаны айырбастады.

Ұлттық Банк бұдан былай да *ақша-кредит саясаты операциялары бойынша ықпал ету шараларын күшейтуге*, өзінің негізгі ставкаларының реттеуші ролін бұдан әрі арттыруға ықпал етуге және ақша-кредит саясатының әр түрлері бойынша ставкаларды келісуге өз күшін шоғырландыруға ниеттенуде. Ашық нарық операциялары ұлғаяды, бағалы қағаздардың меншік портфелін ұлғайту және жаңа қаржылық құралдарды дамыту бойынша шаралар қабылданады.

Инфляциялық қысымды азайту үшін Ұлттық Банк қажет болған кезде ақша-кредит саясатын қатайту бойынша шаралар қабылдауы мүмкін. Шаралардың бірі 2005 жылдың басында ресми қайта қаржыландыру ставкасын көтеру болды. Алайда инфляциялық әлуеттің төмендеуіне қарай экономикада оның бірте-бірте төмендеуі болжанады.

Ақша-кредит саясатын қатайту Ұлттық Банктің ресми ставкаларының кредиттер бойынша нарық ставкаларына ықпал ету бағытының өзгеретінін болжамдайды. Егер алдыңғы жылдары Ұлттық Банктің шаралары банктердің экономиканы кредиттеу бойынша, оның ішінде ставкаларды төмендетуді қоса алғанда, қызметін жандандыру жөніндегі міндеттерді шешуге бағытталса, «экономиканың қызып кетуіне» жол бермеу қажеттілігі жағдайында ставкаларды төмендету мәселесі өзіндік мақсат ретінде қойылмайды. Экономикадағы ставкалар деңгейі нақты жағдайды негізге ала отырып қалыптасатын тәуекелдер мен факторлар сияқты нарықтық негізде қалыптасуға тиіс.

Артық өтімділік проблемасының өткірлігін азайту және банктердің өтімділігін неғұрлым икемді реттеу үшін ең төменгі резервтік талаптарды қалыптастыру тетігіне тиісті өзгерістер енгізілетін болады.

Қаржы нарығында пайыздық ставкаларды реттеуді күшейту мақсатында қысқа мерзімді ноталардың айналыс мерзімдерін айтарлықтай азайту болжануда. Мұндай жағдайларда артық өтімділікті реттеудің басты құралы банктердің Ұлттық Банктегі депозиттері болады.

Алдағы үш жылдың ішінде өтімділікті шектеу бойынша көзделген шараларға қарамастан, ақша агрегаттарының жылдық өсімі экономикалық өсудің қазіргі қарқынын сақтауды қамтамасыз ететіні күтілуде.

Ұлттық Банк қабылдайтын шешімдер процесінің тиімділігін арттыру үшін Ұлттық Банк және мүдделі мемлекеттік органдар, Парламент, ғылыми топтардың, сондай-ақ экономиканың қаржы және нақты секторлары өкілдерінің қатысуымен **ақша-кредит саясаты бойынша консультациялық-кеңестік орган** құрылатын болады.

Ұлттық Банк ресми қайта қаржыландыру ставкасының реттеу қасиетін күшейту үшін ақша нарығының, заемдар бойынша сұраныс пен ұсыныстың, инфляция деңгейі және инфляциялық күтулердің жалпы жай-күйіне байланысты **ресми қайта қаржыландыру ставкасын кезеңдік (тоқсан сайынғы) қайта қарауды және белгілеуді** іс-тәжірибеге енгізуді жоспарлап отыр.

Ақша агрегаттары. 2004 жылы экономикалық өсудің жоғары қарқынының сақталуы ақша ұсынысының айтарлықтай кеңеюімен қатар жүрді. Осы кезеңде ақша базасының және М0 айналыстағы қолма-қол ақшаның өсу қарқыны соңғы 9 жылда, ал ақша массасы бойынша соңғы 5 жылда ең жоғары болып қалыптасты.

Ақша базасының деңгейі Ұлттық Банк ақша-кредит саясатын іске асырған кезде пайдаланатын жедел көрсеткіштердің бірі болып қалды. 2004 жылы ақша базасы 82,3% кеңейіп, 577,9 млрд. теңгеге дейін жетті. Оны кеңейтудің негізгі факторы Ұлттық Банктің таза халықаралық резервтерінің айтарлықтай өсуі болып табылады.

Әлемдік нарықта мұнайға жоғары бағаның сақталуы экономикаға экспорттық валюта түсімдерінің айтарлықтай әкелінуіне жағдай жасады. Әлемдік қаржы нарығында банктердің қарыз алуы өсті және соның нәтижесі ретінде шетел валютасын ішкі валюта нарығында ұсыну оған сұраныстан асып түсті. Мұндай жағдайда Ұлттық Банк валюта активтерін жинақтады (2004 жылы Ұлттық Банктің таза валюталық қоры екі есе өсті). Ұлттық Банктің операциялар жүргізуіне және оның әлемдік нарықтағы бағасының 5% өсуіне байланысты алтындағы активтер өсті (10,7%). Нәтижесінде 2004 жылы Ұлттық Банктің таза халықаралық резервтері 87,1% өсіп, 9,3 млрд. долларға жетті, бұл Қазақстан тәуелсіздік алған кезден бергі ең жоғары көрсеткіш болып табылады.

Басқаша алғанда, Ұлттық Банктің ішкі валюта нарығында шетел валютасын сатып алуы банктердің өтімділігін ұлғайтуға әкеліп соқтырды. Сондықтан 2004 жылы Ұлттық Банк бір мезгілде қысқа мерзімді ноталар шығару арқылы банк жүйесінде пайда болған артық өтімділікті реттеу бойынша белсенді саясат жүргізуді жалғастырды.

Нәтижесінде Ұлттық Банктің артық өтімділікті реттеу бойынша операциялары оның таза халықаралық резервтерінің айтарлықтай өсуін ішінара бейтараптандыруға мүмкіндік берді.

2004 жылдың ішінде ақша базасының неғұрлым сығымдалуы (5,8%) әдеттегідей қаңтарда байқалды, мұның өзі Үкіметтің Ұлттық Банктегі шоттарындағы қалдықтардың Үкімет шығыстарының маусымдық азаюынан болған айтарлықтай өсуімен түсіндіріледі. Ақша базасының ең жоғары екі кеңеюі мамырда 13,9% дейін және желтоқсанда 18,1% дейін болды, бұл Ұлттық Банктің таза ішкі активтері төмендеген кезде Ұлттық Банктің таза халықаралық резервтерінің өсуіне байланысты.

2004 жылғы 1 қаңтардан бастап ауқымды ақша массасы базасын шолуға (М3) Ұлттық Банктің және екінші деңгейдегі банктердің шоттарымен қатар кредиттік серіктестіктердің шоттары енгізіледі. Сондықтан ақша массасының динамикасы Ұлттық Банктің, екінші деңгейдегі банктердің және кредиттік серіктестіктердің шоғырландырылған шолуы кіретін депозиттік ұйымдардың монетарлық шолуы негізінде талданады.

2004 жылы **ақша массасының** 68,2% өсіп, 1634,7 млрд. теңге болуы экономика субъектілерінің іскерлік белсенділігінің өсуі аясында болды. Нәтижесінде экономиканы монетизациялау деңгейі жыл ішінде 21,1%-дан 29,5%-ға дейін ұлғайды, мұның өзі соңғы жылдарда экономикадағы ең жоғары көрсеткіш болып табылады.

Банк жүйесінің және кредиттік серіктестіктердің (депозиттік ұйымдардың) таза сыртқы активтері сияқты ішкі активтерінің де ұлғаюы ақша массасы өсуінің негізгі факторлары болды.

Депозиттік ұйымдардың таза сыртқы активтерінің 64,7% өсуі екінші деңгейдегі банктердің таза сыртқы активтерінің төмендеуі себепті Ұлттық Банктің алтынвалюта активтерінің өсуіне негізделгенін атап айту қажет.

Экономиканы кредиттеу көлемдерінің жалғасып отырған өсуі 2004 жылы ақша массасы ұлғаюының маңызды факторы болып қалды. 2004 жылы депозиттік ұйымдардың экономикаға талаптарының өсуі алдыңғы кезеңмен салыстырғанда 52,0% болды. Нәтижесінде депозиттік ұйымдардың ішкі активтері бір жылда 71,1% өсті.

Айналыстағы қолма-қол ақшамен салыстырғанда депозиттік ұйымдардағы резиденттер депозиттерінің озық қарқынмен өсуінің салдарынан ақша массасы құрылымындағы депозиттер үлесі өсуінің оң үрдісі сақталды. 2004 жыл ішінде бұл көрсеткіш 75,5%-дан 77,6%-ға дейін өсті.

Ақша мультипликаторының мәні 3,07-ден 2,83-ке дейін төмендеді. Бұл ретте осы өзгерісті біржақты бағалау барынша күрделі. Бір жағынан, қолма-қол ақшаның артықшылық коэффициенті, яғни айналыстағы қолма-қол ақшаның депозиттік ұйымдардағы резиденттердің депозиттеріне қатынасы 0,33-ден 0,30-ға дейін төмендеді, мұның өзі халықтың бос қаражатын депозит түрінде ұстауға басымдық беруінің өскенін көрсетеді. Екінші жағынан, резервтеу коэффициенті, яғни Ұлттық Банктегі депозиттік ұйымдар депозиттерінің және олардың кассаларындағы қолма-қол ақшаның депозиттік ұйымдардағы резиденттер депозиттеріне қатынасы 0,11-ден 0,16-ға дейін өсті, бұл банк жүйесіндегі артық өтімділікті реттеу жағдайында Ұлттық Банктегі банктердің депозиттерінің өсуімен түсіндіріледі.

2004 жылы **айналыстағы қолма-қол ақша** 56,8% өсіп, 410,9 млрд. теңгеге жетті. Бұл, негізінен, ақшаға, оның ішінде қолма-қол ақшаға сұраныстың өсуіне бейімдейтін экономикалық өсудің жоғары қарқынының сақталуымен, халықтың номиналдық және нақты кірісінің өсуімен, мемлекеттің жалақы төлеуге арналған ағымдағы шығыстарының ұлғаюымен түсіндіріледі.

Шын мәнінде 2004 жылы нақты көріністегі ЖІӨ 9,4%, ал барлық өткізу арналары бойынша бөлшек сауда айналымының нақты көлемі 10,6% өсті.

Экономика субъектілерінің іскерлік белсенділігінің өсуі, өз кезегінде, халықтың ақшалай кірісі мен орташа айлық жалақының өсуіне алып келді. Мәселен, 2004 жылы 2003 жылмен салыстырғанда халықтың номиналдық және нақты ақша кірісінің өсуі тиісінше 21,0% және 13,2% болды. Орташа айлық номиналдық жалақы 2004 жылы 21,7% өсті.

Халықтың ақша кірісі мен жалақының өсуі сонымен қатар бюджеттік ұйымдардың қызметкерлері мен мемлекеттік қызметшілердің жалақысының өсуіне, сондай-ақ мемлекеттің зейнетақыны дифференцияланған негізде өсіру және әлеуметтік жәрдемақыларды 2004 жылғы қаңтардан бастап өсіру жөніндегі өткен жылдан бергі жалғасып отырған саясатына негізделді. Сонымен қатар 2004 жылғы 1 қаңтардан бастап ең төменгі жалақы мөлшері 32% көтерілді. Нәтижесінде 2004 жылы өткен жылмен салыстырғанда мемлекеттің жалақы төлеуге арналған шығысы 41,3%, ал әлеуметтік трансферттер төлеуге арналған шығысы 13,5% өсті.

Осылайша, 2004 жылы ақша базасының кеңейтілуі Ұлттық Банктің таза халықаралық резервтерінің айтарлықтай өсуімен түсіндіріледі. Екінші деңгейдегі банктер жүргізіп отырған белсенді кредиттік саясат ақша массасының ұлғаюына себеп болды, ал айналыстағы қолма-қол ақша халықтың кірісі мен орташа айлық жалақының көбеюі салдарынан өсті.

Ақша базасы және алтынвалюта резервтері бойынша мақсатты көрсеткіштерден Ұлттық Банктің инфляцияны төмендету жөніндегі негізгі мақсатына көп жағдайда сәйкес келетін инфляция бойынша мақсатты көрсеткіштерге біртіндеп өту **инфляциялық таргеттеу қағидаттарына өту** барысында қолға алынды.

Ұлттық Банк 2000 жылдан бастап инфляциялық таргеттеуге көшуге дайындық жоспарында ақша-кредит саясатын жоспарлаудың 3 жылдық көкжиегін белгіледі. 2004 жылдан бастап «базалық инфляция» индексі есептеуде және инфляциялық шолу шығарылуда.

Инфляциялық таргеттеудің қажетті элементі сол сияқты инфляция бойынша болжамдардың дәлдігін арттыруға, ақша-кредит саясаты саласында инфляцияға қолданылатын шаралардың ықпалын бағалауға мүмкіндік беретін трансмиссиялық тетіктің үлгісі болып табылады.

Қазіргі кезде Қазақстанда ақша трансмиссиясының схемасы әзірленді және үлгісі жасалды (II бөлімнің 2.1-бөлімшесіне 1-қосымша).

2004 жылғы қыркүйекте Қазақстан Республикасында инфляциялық таргеттеу қағидаттарын енгізу бойынша техникалық көмек көрсету шеңберінде Халықаралық валюта қоры миссиясы Ұлттық Банктің шақыруымен келді. Миссия Ұлттық Банктің осы бағыттағы айтарлықтай ілгерілеуін атап айтты. Миссия мүшелерінің Ұлттық Банктің, Қазақстан Республикасы Статистика агенттігінің және коммерциялық банктердің өкілдерімен кездесуінің қорытындысы бойынша есеп ұсынылды, онда республикада инфляциялық таргеттеу режимін енгізу жөніндегі болашақтағы шаралар жөнінде ұсынымдар берілді. Атап айтқанда, оның ішінде пайдалылары мынадай ұсынымдар болып табылады:

- инфляция бойынша болжамды қоса алғанда, ақша-кредит саясатының стратегиялық мәселелерін қарау құқығы бар білікті кандидаттар арасынан тәуелсіз сыртқы мүшелерді қатыстыра отырып ақша-кредит саясаты жөніндегі комитет құрылуға тиіс;
- Ұлттық Банктің құқықтық өкілеттіктері саласында елеулі түрдегі немқұрайлылық немесе заңға қайшы мінез-құлық көрсету жағдайларын қоспағанда, басқарудың жоғарғы деңгейін ерікті босатудан қорғауды қамтамасыз ету қажет;
- Ұлттық Банктің назарын экономиканың нақты секторының, оның ішінде ЖІӨ-нің көрсеткіштерін дербес болжауға аудару.

2.2. Ұлттық Банктің алтынвалюта активтері және оларды басқару

Алтынвалюта активтері көрсеткіштерінің динамикасы. Ұлттық Банктің жалпы алтынвалюта активтері жыл ішінде 4,3 млрд. АҚШ долларына өсіп, 2005 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша 9,3 млрд. АҚШ долларын құрады. Олардың өзгеруіне еркін айырбасталатын валютадағы активтердің 4,2 млрд. АҚШ долларына және монетарлық алтындағы активтердің 77,6 млн. долларға ұлғаюы ықпал етті.

2004 жылы жалпы валюталық активтердің өсуіне ішкі факторлар сияқты сыртқы факторлар да әсер етті. Мәселен, Қазақстанның валюта нарығы еркін айырбасталатын валюта ұсынысының оған сұраныстан асып кетуінің ықпалында болды. Қазақстан Қор биржасында Ұлттық Банктің нетто-сатып алуы жыл ішінде 3,3 млрд.доллар, ал биржадан тыс нарықта нетто-сатып алу 308,4 млн.доллар болды.

Жалпы валюта активтері өсуінің тағы бір себебі Қаржы министрлігінің пайдасына 1,7 млрд. долларға шетел валютасының түсуі болды. Неғұрлым елеулі сома мұнайгаз секторы компанияларынан салық төлеу түрінде 1,6 млрд. доллар мөлшерінде және Ресей Үкіметінен «Байқоңыр» кешенін жалдағаны үшін 115,0 млн. доллар сомасында түсті.

Сонымен қатар Ұлттық Банк Үкіметтің сыртқы борышы бойынша 1,0 млрд.доллар төлем жасады және Ұлттық Қорға 1,0 млрд. доллар сатты.

АҚШ долларымен бағаланған қымбат металдардағы активтер құнының өсуі әлемдік нарықтағы алтын бағасының өсуінен туындады. Алтынның бағасы жыл ішінде 1 трой унциясына 417,25 доллардан 438,00 долларға дейін немесе 5,0% өсті, бұл осы резервтік активтің 43,0 млн. долларға өсуіне әкеліп соқтырды.

Ұлттық Банк ішкі нарықта 34,7 млн.долларға алтын сатып алуды жүзеге асырды.

Ұлттық Банк жүргізген операциялардың нәтижелері бойынша таза алтынвалюта активтері жыл ішінде 4,3 млрд. долларға өсіп, 9,3 млрд. долларға дейін жетті (II бөлімнің 2.2-бөлімшесіне 1-қосымша, 2.2.1-кесте).

Алтынвалюта активтерінің портфельін басқару. Сыртқы басқаруға берілген активтердің нарықтық құны 2004 жылдың аяғында 492,9 млн. доллар баламасын немесе алтынвалюта активтерінің³ жалпы нарықтық құнының 6% құрады.

Алтынвалюта активтерінің және Ұлттық қордың портфельдерін басқару барысында 2004 жылы мынадай жаңа құралдар пайдаланылды:

- 3 айлық Euribor-ға фьючерстер;
- 3 айлық Euribor-ға опциондар;
- корпоративтік облигациялар;
- IO ипотекалық облигациялары - interest only (MBS);
- валюталар бойынша «страдл» опционы;
- қайтарып алынатын бағалы қағаздар (continues call).

Ұлттық Банк Басқармасының «Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің алтынвалюта активтерін басқару бойынша инвестициялық стратегияны бекіту туралы» 2004 жылғы 27 тамыздағы № 115 қаулысымен 2004 жылғы 1 қазаннан бастап күшіне енген жаңа инвестициялық стратегия қабылданды. Осы стратегияға сәйкес алтынвалюта активтері валюта активтерінің ұзақ мерзімді портфельіне, валюта активтерінің қысқа мерзімді портфельіне, алтын портфельіне және өтімділік портфельіне бөлінді.

Алтынвалюта резервтерін басқару стратегиясындағы өзгерістерді нарықтық күтулерге реакция және 2004 жылдың екінші жартысынан бастап АҚШ-тағы пайыздық ставкалардың көтерілу тізбегінің басталуына байланысты кірістілік белгіленген құралдар бойынша кірістердің азаюына аландаушылық ретінде сипаттауға болады. Мәселен, жыл бойына ішкі нарықтағы операциялардан түскен айтарлықтай АҚШ доллары ағынына қарамастан, алтынвалюта резервтерінің қысқа мерзімді портфельінен ұзақ мерзімді портфельге қаражат аударылған жоқ, ал 4-тоқсаннан бастап 70% АҚШ долларына және 30% еуроға АҚШ пен Германияның 3 айлық қысқа мерзімді мемлекеттік вексельдеріне қызмет көрсететін эталонмен инвестицияланатын активтердің қысқа мерзімді портфельіне және инвестициялық портфельдер құрамына кіретін стратегиядағы өзгерістермен бекітілді. Бұл өзгерістер қалыптасып отырған жағдайға жауап ретінде уақытша шешім және инвестициялық портфельдер дюрациясы, АҚШ-тағы монетарлық саясатты қатайту тізбегі аяқталғаннан кейін көтерілуі ықтимал.

³ 2004 жылғы 31 желтоқсанға дейінгі сыртқы басқаруда болған АҚШ ақша нарығының мандат түрін қоса алғанда

Алтынвалюта активтерінің ұзақ мерзімді портфелі. Алтынвалюта активтерінің ұзақ мерзімді портфелінің нарықтық құны 2004 жылдың басында 3,4 млрд. долларды, жылдың аяғында – 3,6 млрд. долларды құрады. Портфель бойынша инвестициялық кіріс (жұмсалған және жұмсалмаған) 231,1 млн долл. болды.

Алтынвалюта активтерінің ұзақ мерзімді портфелінің бір жыл ішіндегі АҚШ долларымен көрсетілген кірістілігі 6,86% болды. Эталондық портфельдің кірістілігі 6,56% болған кезде үстеме кірістілік 30 б.п. болды (II бөлімнің 2.2-бөлімшесіне 2-қосымша, 2.2.1-сурет).

Жаңа инвестициялық стратегияны қабылдауға байланысты төртінші тоқсанның басынан бастап жаңа эталондық портфельге көшу жүзеге асырылды. Эталондық портфельге канада доллары, дат кронасы, австралия доллары, швед кронасы және швейцар франкі сияқты валюталар енгізілді. Эталондық портфельге жаңа валюталардың енгізілуі сондай-ақ елдік және валюталық бөлуде көбірек белсенді позициялар санына ие болуға мүмкіндік береді, мұның өзі үстеме кірістіліктің ұлғаюына әлуетті мүмкіндік береді.

Инфляцияның өсу тәуекеліне байланысты портфельге инфляция өскен жағдайда активтерді құнсызданудан қорғайтын құралдар, мысалы US Treasuries Inflation-Linked индексі енгізілді.

2004 жылы сыртқы басқаруға берілген доллардағы қосалқы портфельдердің үстеме кірістілігі 1 Басқарушының басқаруындағы қосалқы портфель бойынша комиссиялық сыйақыны есептегенде 19 б.п., ал 2 Басқарушының басқаруындағы қосалқы портфель бойынша - 143 б.п., комиссиялық сыйақыны есептегенде тиісінше 7 б.п. және 101 б.п. болды. Сыртқы басқарудағы еуро қосалқы портфелінің үстеме кірістілігі 2004 жылғы бірінші жартыжылдықта комиссиялық сыйақыны есептегенде (-75) б.п., ал комиссиялық сыйақыны есептегенде (-80) б.п. болды. Басқару басталғаннан бастап теріс үстеме кірістілік (-75) б.п. себебі бойынша Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі Басқармасының 2004 жылғы 3 шілдедегі №88 қаулысымен 3 Басқарушымен Инвестициялық басқару жөніндегі келісімді бұзу туралы шешім қабылданды. Бұзу кезіндегі, 2004 жылғы 14 шілдедегі нарықтық құны 158,7 млн. доллар болды (II бөлімнің 2.2-бөлімшесіне 3-қосымша).

Ішкі және сыртқы басқарудағы алтынвалюта активтерінің ұзақ мерзімді портфелін секторлық бөлу. Басқарушылар бір жылда ақшаның және оның баламаларының үлесін 3,0% дейін 3,3%, агенттік бағалы қағаздар үлесін 14,9% дейін - 8%, халықаралық қаржылық ұйымдар бағалы қағаздарының үлесін 0,2% дейін - 0,7%, активтермен қамтамасыз етілген бағалы қағаздардың үлесін 7,2% дейін - 0,8% азайтты, мемлекеттік бағалы қағаздар үлесін 71,1% дейін 11,3% ұлғайтты (бұл ретте АҚШ-тың инфляциялық бағалы қағаздарының үлесі 2004 жылдың аяғында 4,8% болды), корпоративтік бағалы қағаздар үлесін 3,7% дейін 1,8% көбейтті. Кірістілік қисығына ішкі басқарудағы валюта активтерін 2004 жылғы тоқсандар бойынша бөлу II бөлімнің 2.2-бөлімшесіне 1-қосымшада, 2.2.2-кестеде ұсынылды.

Алтынвалюта активтерінің қысқа мерзімді портфелі. Осы қосалқы портфельдің жалпы кірістілігі 4,26% болды, эталон портфелінің кірістілігі 4,16% болғанда, 10 б.п. үстеме кіріс әкелді (II бөлімнің 2.2-бөлімшесіне 2-қосымша, 2.2.2-сурет).

Сыртқы басқарудағы қосалқы портфельдің үстеме кірістілігі комиссиялық сыйақыны есептегенде 8 б.п. болды. Басқару басталғаннан бергі үстеме кірістілік 170 б.п. болды. Сыртқы басқару бойынша шығыстарды қысқарту мақсатында Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі Басқармасының 2004 жылғы 15 желтоқсандағы № 165 қаулысымен АҚШ ақша нарығының мандат түрі бойынша сыртқы басқарушымен (4 Басқарушы) 2001 жылғы 13 қыркүйектегі Инвестициялық басқару жөніндегі № 482 келісім бұзылды.

Алтынвалюта активтерінің өтімділік портфелі. Бұл портфельдің нарықтық құны 2004 жылғы 4-тоқсанның басында 1,3 млрд. доллар, жыл аяғында – 551,8 млн. доллар болды.

Алтынвалюта активтерінің қысқа мерзімді валюта портфелінен сыртқы төлемдермен, ішкі нарықта валюта сатып алумен/сатумен, Қаржы министрлігінің төлемдерімен, сыртқы борышты төлеумен байланысты әкелу мен әкету санының көп болуына орай алтынвалюта активтерінің өтімділік портфелі арнайы бөлінді. Бұл портфель ақша-кредит саясатын жүзеге асыруға қызмет көрсетеді және ол арқылы барлық ағындар мен түрлі төлемдер жүзеге асырылады. Ол алтынвалюта активтері портфельдерінің кірістілігіне кірмейді және эталондық портфелі болмайды. 300,0 млн. доллар болатын ең төменгі көлем бойынша шектеу орындалды.

Алтын портфелі. Алтын портфелінің нарықтық құны 2004 жылдың басында 725,9 млн. доллар, жыл аяғында – 803,6 млн. доллар болды. Жыл ішіндегі түсім көлемі 90 724,163 алтын унциясы болды.

Алтынвалюта активтері деңгейіне қатысты алтын портфелінің үлесі жыл аяғында 9,3% болды.

III. ВАЛЮТАЛЫҚ РЕТТЕУ ЖӘНЕ БАҚЫЛАУ

Валюталық режимді ырықтандыру Қазақстан экономикасының даму ерекшеліктерін, сондай-ақ экономикалық өсу тұрақтылығы мен Үкіметтің экономикалық саясатын айқындайтын ішкі және сыртқы факторларды есепке ала отырып кезең-кезеңмен жүзеге асырылады.

Валюталық режимді ырықтандырудың бірінші кезеңінің негізгі мақсаты Қазақстан резиденттерінің инвестициялық мүмкіндіктерін кеңейту есебінен валюталық қаражатты пайдалану тиімділігін көтеруге алып келді. Бұл республиканың өндірістік әлуетін кеңейтетін, болашағы бар жаңа нарықтарға кіру үшін жағдай жасайтын және инвестициялау объектілеріне қажетті бақылау деңгейін ұсынатын резидент еместердің инвестициялық сападағы бағалы қағаздарына инвестициялар мен резиденттердің шет елдерге тікелей инвестицияларына қатысты валюталық реттеу режимін жеңілдетудің қажеттілігін тудырды.

Көрсетілген іс-шаралар “Валюталық реттеу туралы”, “Лицензиялау туралы” қолданылып жүрген заңдарға өзгерістер қабылдау мен Ұлттық Банктің нормативтік құқықтық базасын пысықтау арқылы іске асырылды.

Валюталық реттеу режимін ырықтандыру бойынша бұдан әрі бағыттардың мақсаты валюталық операциялар жүргізуге шектеулерді кейіннен жою және 2007 жылдан бастап ұлттық валютаның толық айырбасталу қағидатына көшуге жағдайлар жасау болып табылады.

Қазақстан Республикасындағы валюталық режимді ырықтандырудың 2005-2007 жылдарға арналған бағдарламасында айқындалған іс-шараларды қазіргі уақытта жобасы Парламенттің қарауында жатқан «Валюталық реттеу және валюталық бақылау туралы» жаңа Заң жүзеге асырады.

Валюталық режимді ырықтандыру бағдарламасын іске асыруды сыртқы экономикалық операциялар бойынша ақпарат базасын жетілдірумен қатар жүргізу болжануда, бұл валюталық операцияларды жүргізудің рұқсат ету тәртібінен кейіннен мониторинг жасау және селективтік бақылау жүйесіне тиімді көшуін қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

2003 жылғы қарашада ЕурАзЭҚ қатысушы-мемлекеттердің орталық (ұлттық) банктері басшыларының кеңесі мақұлдаған Валюталық реттеу және валюталық бақылау саласындағы ынтымақтастықтың перспективалық жоспарының іс-шараларын орындау үшін Ұлттық Банк ЕурАзЭҚ қатысушы-мемлекеттердің орталық (ұлттық) банктері мен Үкіметтері арасында капитал қозғалысына байланысты операциялар бойынша валюталық реттеу және валюталық бақылау саласындағы саясаттың негізін салатын қағидаттар туралы келісімді әзірледі. Бұл жоба сонымен қатар ЕурАзЭҚ қатысушы-мемлекеттер қолданылып жүрген ұлттық валюталық режимді бірте-бірте ырықтандыруға ниеттеніп отырған басымдық берілген валюталық операциялардың тізбесін айқындайды.

Валюталық құндылықтарды пайдалануға байланысты операцияларды лицензиялау. Ұлттық Банк 2004 жылы операциялардың мынадай түрлеріне 1 523 лицензия берді:

1) капитал қозғалысымен байланысты операцияларды жүргізуге – 1325, оның ішінде экспорт-импорт операциялары бойынша – 1199, шетелге инвестициялар – 41, жылжымайтын мүлікке мүліктік құқықтарға ақы төлеуге – 35, кредиттер беруге – 50;

2) шоттар ашуға – 79, заңды тұлға-резиденттердің шетелдерде – 69, жеке тұлға-резиденттердің шетелдерде – 10 қоса алғанда;

4) айырбастау операцияларын жүргізуге – 119.

Лицензиялау және әкімшілік іс жүргізу рәсімдерін жетілдіру валюталық операцияларды лицензиялау кезінде құқық бұзушыларды анықтаудың кешенді әдісін қамтамасыз етуге мүмкіндік берді, бұл сыртқы экономикалық шарттар бойынша

міндеттемелерді орындау тәртібін нығайтуға және қаражаттың елге қайтарылуына себепші болды.

Экспорт-импорт валюталық бақылаудың автоматтандырылған схемасын ендіруге байланысты оны жүргізу сапалық жаңа деңгейге көшті. Филиалдардың бағдарламалық өнімнің шығыс талдау нысандарына кіруі олардың әкімшілік құқық бұзушылықтар жөніндегі мәліметтерді орталықтандырылған жүргізу жүйесіне қатысуларын қамтамасыз етеді.

2004 жылы экспорт-импорт валюталық бақылаудың автоматтандырылған схемасының деректерін өңдеу нәтижелері бойынша республикаға қаражатты қайтармау түріндегі ықтимал құқық бұзу фактілері анықталып, әкімшілік және қылмыстық іс қозғау үшін Ұлттық Банк филиалдарына – 1800, Экономикалық қылмысқа және сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес агенттігіне – 2650, Қаржы министрлігінің Кедендік бақылау комитетіне – 3240 жіберілді. Сондай-ақ экспорттық түсімдерді және импорт бойынша тауарды қайтармау сомалары бойынша шынайы деректер Президент Әкімшілігіне ұсынылды.

Валюталық заңнаманың бұзылуы саласында әкімшілік іс жүргізу. 2004 жылы Ұлттық Банк валюталық заңнама мен статистикалық есеп саласындағы әкімшілік құқық бұзушылық туралы 620 іс қозғады. Оның ішінде 462 істі Ұлттық Банктің орталық аппараты қарады және 70,2%-ы бойынша 23,8 млн. теңгеге айыппұл санкциялары салынды. Ұлттық Банк филиалдары 83 істі қарады, оның ішінде 79 іс бойынша (қаралған істердің 95%-ы) 1,98 млн. теңге өндіріп алынды. Сот органдарына 71 іс жіберілді, оның ішінде 49 іс бойынша 1,7 млн. теңгеге санкциялар салынды.

Осылайша, валюталық заңнама саласындағы әкімшілік құқық бұзушылықтар жөніндегі істерді қарау бойынша Ұлттық Банк қызметі нәтижелерінің бірі (оның ішінде филиалдары) республикалық бюджетті 25,49 млн. теңгеге толықтыру болды.

Валюталық бақылау мәселелері бойынша инспекциялау. Ұлттық Банк, Ұлттық Банк филиалдарының Инспекциялау жоспарын бекіту арқылы тексеру жүргізу жөніндегі қызметін жоспарлаумен қатар филиалдар ұсынған есептер мен материалдар негізінде жүргізілген тексерудің нәтижелерін бақылауды және талдауды жүзеге асырады. Мәселен, 2004 жылы уәкілетті банктердің филиалдарын тексеру нәтижелері бойынша 205 материал қаралды. Барлығы Ұлттық Банк филиалдары екінші деңгейдегі банктердің, банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдардың, басқа заңды тұлғалардың валюталық заңнаманы сақтауына 939 тексеру жүргізді.

IV. ҚОЛМА-ҚОЛ АҚША АЙНАЛЫМЫНЫҢ КӨРСЕТКІШТЕРІ

Экономиканың бірқатар саласының орнықты дамуы, сондай-ақ халық кірісінің ұлғаюы қолма-қол ақшаға қажеттіліктің ұлғаюына алып келеді және қолма-қол ақшаны айналысқа шығарудың өсуіне, екінші деңгейдегі банктердің кассалары арқылы өтетін қолма-қол ақшаның айналымын ұлғайтуға мүмкіндік жасайды.

Ұлттық Банктің эмиссиялық операциялары. 2004 жылы Ұлттық Банктің резервтік қорларынан 485,5 млрд. теңге қолма-қол ақша айналысқа жіберілді, 339,8 млрд. теңге айналыстан алынды. Эмиссиялық нәтиже оң болып қалыптасты және 145,7 млрд. теңге болды, бұл 2003 жылғы көрсеткішке қарағанда 72,8% көп.

Эмиссиялық көрсеткіштің ұлғаюы екінші жартыжылдықта ақша шығарудың үлкен көлеміне байланысты. Қаңтар айында айналыстағы қолма-қол ақша 11,3 млрд. теңгеге азайды. Бұл біршама жоғары емес теріс эмиссиялық нәтиже және 2003 жылдың соңында шығарылған қолма-қол ақшаның үлкен массасы айналыста қалды. Маусым айынан бастап тамыз айына дейін қолма-қол ақша эмиссиясы 50,2 млрд. теңге болды, бұл өткен жылғы жазғы кезеңнің эмиссиясынан 37% артық. 2004 жылға тән ерекшелік айналыстағы қолма-қол ақшаның қараша айында ұлғаюы болып табылады, өткен жылдары бұл ай алумен сипатталды.

Алматы қаласын қоспағанда барлық облыста аймақтар бойынша оң эмиссиялық нәтиже белгіленді. Өнеркәсіп өндірісі дамыған облыстар неғұрлым көп эмиссия жасаған облыстар болып қалуда: Шығыс Қазақстан (40,4 млрд. теңге) және Қарағанды (42,3 млрд. теңге) облыстары. Өткен жылдың көрсеткішімен салыстырғанда Батыс Қазақстан облысында ғана эмиссиялық нәтиженің төмендеуі белгіленді. Өткен жылдан бері бақыланып отырған үрдіс – 2003 жылға қолма-қол ақша шығарудың ұлғаюы Ақтөбе облысында, сондай-ақ Маңғыстау және Оңтүстік Қазақстан аймақтарында байқалады.

Ұлттық Банк 2004 жыл ішінде мерейтойлық және ескерткіш монеталардың 14 түрін айналысқа шығарды (IV бөлімнің 2-қосымшасы).

Ұлттық валютаның банкноталары мен монеталарының сапалы нақты күйін ұстап тұру. 2004 жылы 58,2 млрд. теңге соманың тозған банкноталары мен ақаулы монеталары айналыстан алынды. Алынған банкноталардың неғұрлым үлкен көлемі номиналы 5000 теңгелік банкнотаға келді.

Заңды төлем құралы болуын тоқтатқан банкноттар мен монеталарды айналыстан алу жалғасуда. Жыл бойы 327,9 млн. теңгенің ақша белгілері алынды. Алынған банкноталардың неғұрлым үлкен көлемі ескі үлгідегі 1000 және 2000 теңгелік банкноталарға (тиісінше 106,8 млн. теңге және 175,4 млн. теңге) келді. Нәтижесінде 2005 жылғы 1 қаңтарға айналыста дайындалған ақша белгілерінен осы ақша белгілерінің 0,9% қалды.

Бір жыл ішінде 112,3 млрд. теңгеге заңды төлем құралы ретінде күшін жойған тозған банкноталар жойылды.

Банктердің қолма-қол ақшасының кассалық айналымдары. Банктердің кассалық айналымдары жыл ішінде ай сайын ұлғайды. Ең көп ұлғаю наурыз, маусым және желтоқсан айларында болды, бұған наурыз айындағы екі мереке, маусым айындағы демалыс науқанының басталуы және желтоқсан айында бюджеттің шығыс бөлігін толық игеру және жаңа жыл мерекесі мүмкіндік жасады.

Банктердің кассалары арқылы өткен қолма-қол ақша айналымының көрсеткіштері берілетін қолма-қол ақша көлемінің банктердің кассасына түсетін сомалардың өсуінен сақталып отырған басымдықпен өсуін көрсетеді.

Банктердің кассасына қолма-қол ақшаның түсу көлемі өткен жылмен салыстырғанда 37,7% ұлғая отырып, бір жыл ішінде 3 138,0 млрд. теңге болды. Қолма-қол ақша беру көлемі 3 350,6 млрд. теңгеге дейін 43,2% өсті. IV бөлімнің 1-қосымшасында айналымның ұлғаюы шын мәнінде кассалық айналымның барлық баптары бойынша болғаны көрініп отыр. Өткен жылы да байқалған көлік және байланыс кәсіпорындарына,

ауылшаруашылық өніміне төлеу үшін және сақтандыру ұйымдарына ақы төлеу үшін қолма-қол ақша беру ерекше жағдай болып табылады.

Банктердің кассасына қолма-қол ақшаны қайтару коэффициенті 3,7 пайыздық тармаққа азайып, 93,7% болды.

Кассалық айналымның кіріс бөлігінде:

- тауарларды, қызмет көрсетулерді және орындалған жұмыстарды сатудан (30,6%);

- шетел валютасын сатудан (22%);

- 2003 жылмен салыстырғанда екі есеге жуық ұлғайған жеке тұлғалардың депозиттері бойынша шоттарға (11%) түсімдер бұрынғыша басым баптар болып қалуда.

Банктердің кассасынан қолма-қол ақша қаражатын берудің негізгі үлесін:

- тауарлар, қызмет көрсетулер және орындалған жұмыстар үшін ақы төлеуге қолма-қол ақша беру (21,8%);

- жеке тұлғалардың депозиттері бойынша шоттардан беру (15,4%);

- төлем карточкаларын пайдаланушылар санының ұлғаюына, банкоматтар желісінің өсуіне және орташа жалақы мен жәрдемақылардың көтерілуіне байланысты ұлғайған банкоматтарды толықтыру үшін беру (13,7%) құрайды.

Берілген қолма-қол ақшаның жалпы массасындағы бір жарым есе біршама ұлғаю “жеке және заңды тұлғаларға заемдар беру” бабы бойынша байқалады, бұл банктердің халықты кредиттеуді жандандыруды көрсетеді.

Ұлттық валютаны нығайту халықтың қаражатын шетел валютасында сақтауға бейімділігін азайтады. Нәтижесінде жеке тұлғалардың депозиттеріне түсімдер ұлғаяды және соның салдары ретінде кейбір бөлігінде шетел валютасын сатуды ауыстыра отырып, осы шоттардан беру өседі. Сонымен қатар халықтың кірісінің ұлғаюы заемшыларға деген сенімділікті арттыруға мүмкіндік жасайды, бұл кредиттеу көлемінің ұлғаюында көрінеді.

Тауарларды, жұмыс пен қызмет көрсетуді өткізуді көрсетітін баптар бойынша қолма-қол ақша түсімдері мен оны беру кассалық айналым баптарының ішінде ең көлемді болып табылады. Осы көлемдер бұл баптар бойынша өсу қарқынымен қатар банктердің сома 4000 еселенген айлық есептік көрсеткіш сомасынан асқан кезде заңды тұлғалар арасында қолма-қол жасалмайтын төлемдерді жүзеге асыру туралы заңнаманың талаптарын сақтауына күмән туғызады. Осыған байланысты Қаржы нарығы мен қаржы ұйымдарын реттеу мен қадағалау агенттігінің алдында банктерді олардың көрсетілген шектеу туралы заңнама талаптарын сақтауына тексеру жүргізу жөніндегі міндет тұрады.

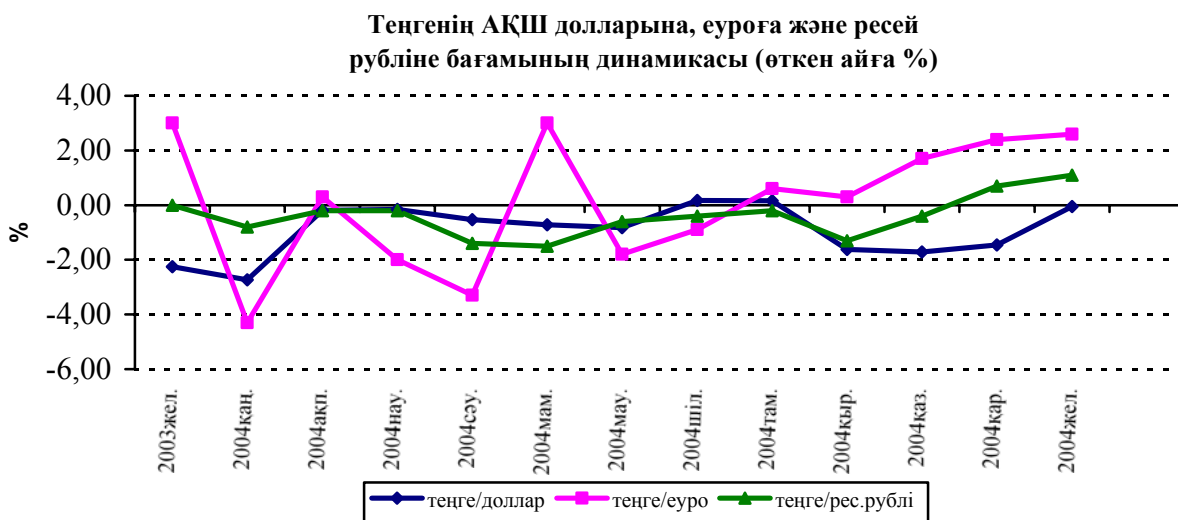
V. ҚАРЖЫ НАРЫҒЫ

5.1. Валюталық нарық

Ішкі валюталық нарықтағы ахуал 2004 жыл ішінде экспорттық валютадан түскен түсімдердің және екінші деңгейдегі банктер мен корпоративтік сектордың сыртқы нарықта алған қарыздардың өсуі жағдайында қалыптасты, сондай-ақ әлемдік валюта нарығындағы конъюнктурамен айқындалды. Экономикаға келіп түскен шетел валютасының айтарлықтай көлемі биржадағы және сол сияқты банкаралық нарықтағы операциялар айналымының ұлғаюына ықпал етті.

Теңгенің орташа алынған айырбас бағамы 12 айда бір доллар үшін 135,92 теңге болды. Кезең соңындағы биржалық бағам бір доллар үшін 130,00 теңге болды. Жыл басынан бері номиналды көрсеткішпен теңге АҚШ долларына қарағанда 9,30% нығайды. Ең жоғары нығаю жылдамдығы қаңтар және қазан айларында байқалды (тиісінше 2,73% және 1,71%). Жыл ішінде теңгенің құнсыздануы шілдеде және тамызда (0,17% және 0,16%) байқалды.

2004 жылы теңгенің еуро және ресей рубліне қатысы бойынша ресми бағамы тиісінше 5,3% және 1,7% нығайды.

2004 жылы доллар позициясындағы биржалық сауда-саттық көлемі 2003 жылғы осындай көрсеткіштен 46,6% 9,3 млрд. долларға дейін асып түсті.

Биржадан тыс валюта нарығындағы операциялар көлемі 8,3 млрд. долларға дейін 20,2% ұлғайды.

Ресей рублімен және еуромен жасалған операциялардың валюта нарығының биржалық және биржадан тыс сегменттерінің айналымында шамалы үлесі болды. Биржалық нарықта ресей рублімен жасалған операциялардың көлемі 120,5 млн. ресей рубліне дейін 4,4 есе ұлғайды. Еуромен жасалған операциялардың көлемі 50,1 млн. еуроға дейін 9,2 есе ұлғайды. Биржадан тыс валюта нарығында ресей рублімен және еуромен жасалған айырбастау операциялардың көлемі тиісінше 1486,8 млн. ресей рубліне және 102,9 млн. еуроға дейін 2,7 есе және 3,6 есе ұлғайды.

Қолма-қол шетел валютасы нарығында өткен жылдардағыдай АҚШ долларына артықшылық берілді және тиісінше нарықтың бұл сегментінде осы шетел валютасын сатып алу жөніндегі операциялар басым болды. Осылайша 2004 жылы айырбастау пункттерінің АҚШ долларын нетто-сату көлемі 2003 жылмен салыстырғанда 16,9% ұлғая отырып, 2661,9 млн. доллар болды.

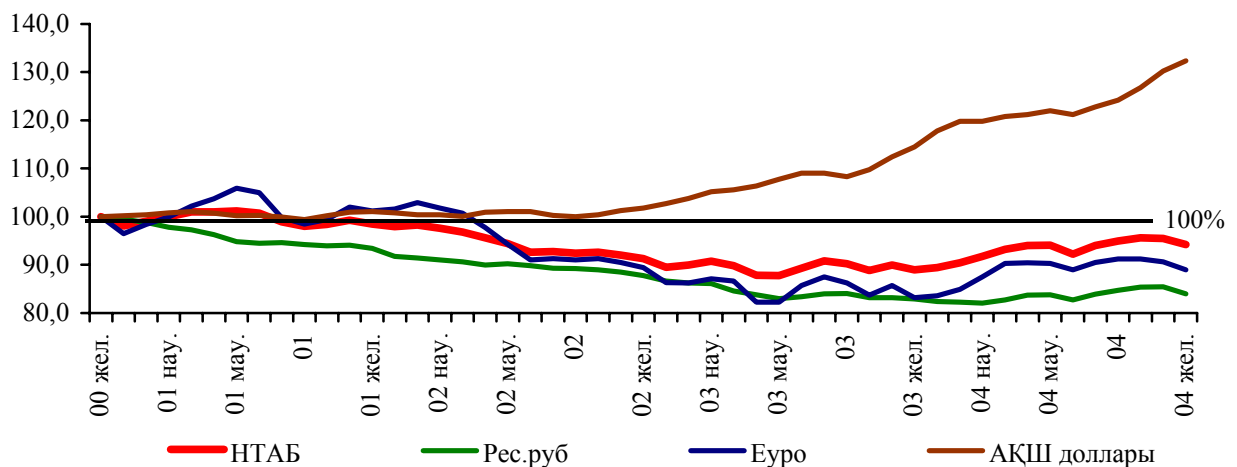
Жыл ішінде айырбастау пункттерінің еуроны нетто-сату көлемі 397,5 млн. еуроға дейін 44,1% ұлғайды. Дегенмен еуроны сатып алу және сату шамалы болды және мысал

ретінде 2004 жыл соңында көлемі айырбастау пункттеріндегі доллар сатып алу және сату көлеміне қарағанда сегіз есе аз болды.

Айырбастау пункттерінің ресей рублін сатып алу және сату көлемі іс жүзінде өзара сәйкес келеді, мұны жинақ ақшаға қарағанда туристік мақсат және іссапар шығыстары үшін осы валютаға қажеттіліктің басым болуымен түсіндіруге болады.

Теңгенің нақты тиімді айырбас бағамының (НТАБ) индексі 2004 жылғы желтоқсан айында 2003 жылғы желтоқсан айымен салыстырғанда 5,9% өсті. 2004 жылы теңгенің АҚШ долларына қатысы бойынша **нақты нығаюы** 15,3%, еуроға – 7% және рубльге – 1,3% болды. Теңгенің негізгі валюталарға елеулі нығаю қарқынына қарамастан, тұтастай алғанда Қазақстан экспортерлерінің сыртқы бәсеке қабілеттілігі 2001 және 2002 жылдарға қарағанда неғұрлым қолайлы деңгейде сақталды.

Нақты айырбас бағамының индекстері, %(2000 желтоқсан =100%)

5.2. Банкаралық ақша нарығы

2004 жылы банкаралық ақша нарығындағы қысқа мерзімді қарыз алу банктердің ағымдағы өтімділігін реттеудің негізгі құралының бірі болып қалды.

Теңгенің АҚШ долларына қатысты бағамы нығайған жағдайда банктердің қысқа мерзімді теңгедегі депозиттерді орналастыру бойынша белсенділігі артты. 2004 жылы орналастырылған ұлттық валютадағы банкаралық депозиттердің жалпы көлемі 2003 жылмен салыстырғанда 577,9 млрд. теңгеге дейін 27,0% ұлғайды. 2004 жылғы желтоқсан айында теңгемен орналастырылған банкаралық депозиттер бойынша орташа алынған сыйақы ставкасы 2003 жылғы желтоқсан айымен салыстырғанда 2,78%-дан 2,10%-ға дейін төмендеді.

Банктер банкаралық нарықта еуромен депозиттер орналастыру бойынша жоғары белсенділік танытты, себебі АҚШ доллары әлсіреген жағдайда еуроға салымдар тартымды болып қалды. Осылайша, еуромен орналастырылған депозиттер көлемі 5,0 млрд. еуро болды, бұл 2003 жылғы көлемнен 3,5 есе көп.

Долларлық депозиттер бойынша кері үрдіс байқалды. Долларлық депозиттерді орналастыру көлемі 26,9 млрд. долларға дейін 38,6%-ға азайды, ал орналастырылған долларлық депозиттер бойынша орташа алынған сыйақы ставкасы 1,31%-дан 2,16%-ға дейін ұлғайды. Дегенмен орналастыру көлемінің төмендеуіне қарамастан долларлық депозиттер 2004 жылы шетел валютасымен қысқа мерзімді қарыз алудың банкаралық ақша нарығында басты құрал болып қалды.

Шетел валютасымен банкаралық қарыз алудың басқа түрлері бойынша операциялар шамалы көлемде жасалды.

5.3. Депозиттік нарық

2004 жылы қаржы секторының тұрақты дамуы, халықтың кірісінің өсуі және депозиттерді сақтандыру жүйесінің жұмыс істеуі тұрғысында елдің депозиттік нарықтағы ахуал қолайлы болды және жеке әрі заңды тұлғалар ақшасының депозитке ағыны есебінен банктер мен кредиттік серіктестіктер ресурстық базасының түсімдік өсуімен сипатталды. Мәселен, резиденттердің депозиттік ұйымдардағы депозиттері 2004 жылы 1 255,4 млрд. теңгеге дейін (валюталық баламасы – 9,6 млрд. доллардан астам) 71,2% өсті. Бұл ретте резиденттердің депозиттік ұйымдардағы депозиттерінің ЖІӨ-ге қатысы 2004 жылы 2003 жылмен салыстырғанда 15,9%-дан 22,7%-ға дейін өсті.

Заңды тұлғалардың депозиттері 814,3 млрд. теңгені құрай отырып, 2 еседен астам өсті, ал жеке тұлғалардың салымдары 441,2 млрд. теңгеге дейін 31,5% өсті (V бөлімнің 5.3-бөлімшесіне 1-қосымша, 5.3.1-сурет).

2004 жылы депозиттік нарықтың дамуындағы маңызды кезең теңге бағамының АҚШ долларына қатысты нығаюына байланысты теңгелік құралдарға сенімнің артуы жағдайында ұлттық валютадағы депозиттердің елеулі түрде өсуі болды. Осылайша, шетел валютасындағы депозиттер 539,7 млрд. теңгеге дейін 56,2%-ға азайған кезде теңгедегі депозиттер 715,7 млрд. теңгеге дейін 84,6%-ға өсті. Нәтижесінде депозиттердің жалпы көлеміндегі теңгелік депозиттердің үлес салмағы 52,9%-дан 57,0%-ға дейін өсті (V бөлімнің 5.3-бөлімшесіне 1-қосымша, 5.3.2-сурет). Сонымен қатар шетел валютасындағы депозиттердің өсуі заңды тұлғалар депозиттері есебінен едәуір болды.

2004 жыл ішінде халықтың банктердегі салымдары өсуінің оң үрдісі сақталды (резидент еместерді қоса алғанда). 2004 жылы салымдардың орташа айлық өсу көлемі 2003 жылғы 7,2 млрд. теңгемен салыстырғанда 8,7 млрд. теңге болды. Нәтижесінде халықтың салымдары 448,0 млрд. теңгеге дейін немесе 3,4 млрд. АҚШ долларынан астам 30,5% өсті.

Халық депозиттерінің құрылымында шетел валютасындағы депозиттермен салыстырғанда теңгедегі депозиттердің басымдықпен өсуі оң бағалануда. Халықтың шетел валютасындағы салымдары 10,2%-ға төмендегенде, теңгедегі депозиттер бір жылда 2 есеге жуық өсті. Нәтижесінде халықтың теңгедегі депозиттерінің үлес салмағы 37,5%-дан 57,0%-ға дейін ұлғайды.

2004 жылы жеке тұлғалардың теңгедегі мерзімдік салымдары бойынша орташа алынған сыйақы ставкасы 10,9%-дан 9,3%-ға дейін, шетел валютасындағы салымдар бойынша – 5,9%-дан 5,6%-ға дейін төмендеді (V бөлімнің 5.3-бөлімшесіне 2-қосымша).

5.4. Кредиттік нарық

5.4.1. Экономикаға кредиттер. Қолайлы макроэкономикалық жағдайлар мен өсіп отырған ресурстық база тұрғысынан алғанда кредиттік нарық 2004 жылы қаржы нарығының серпінді даму үстіндегі сегменттерінің бірі болып қалды. Банктердің экономикаға кредиттерінің көлемі 1 484,0 млрд. теңгеге дейін (11,4 млрд. долл. жуық) 51,7% өсті. Банктердің экономикаға кредиттерінің ЖІӨ-ге қатысты көрсеткіші 2004 жылы 2003 жылмен салыстырғанда 21,2%-дан 26,8%-ға дейін өсті.

Теңгенің АҚШ долларына қатысты бағамының өсуі банктер кредиттерінің валюта түрлері бойынша құрылымының өзгеруіне әсер еткен негізгі фактор болды. 2004 жылы ұлттық валютамен кредиттер 714,0 млрд. теңгеге дейін 64,0% өсті, шетел валютасымен – 769,9 млрд. теңгеге (5,9 млрд. долл.) дейін 41,9% өсті. Нәтижесінде теңгемен кредиттердің үлес салмағы 44,5%-дан 48,1% дейін өсті.

2004 жыл ішінде ұзақ мерзімді кредиттердің (1 жылдан астам мерзімі бар) өсуі қысқа мерзімді кредиттермен салыстырғанда басым сипатта болған кредиттердің мерзімдері бойынша құрылымында да оң өзгерістер болды. Ұзақ мерзімді кредиттер 975,4 млрд. теңгеге дейін 60,3%-ға, қысқа мерзімді кредиттер – 508,6 млрд. теңгеге дейін 37,5%-ға өсті. Ұзақ мерзімді кредиттердің үлес салмағы 62,2%-дан 65,7%-ға дейін өсті (V бөлімнің 5.4.1-бөлімшесіне 1-қосымша, 5.4.1.1-сурет).

Кредиттік қызмет көрсету нарығындағы негізгі заемшылар корпоративтік клиенттер болып отырғанына қарамастан, 2004 жылы жеке тұлғаларға берілген кредиттердің үлес салмағы 12,5%-дан 20,5%-ға дейін өскен кезде кәсіпорындарға берілген кредиттердің үлес салмағы экономикаға берілген кредиттердің жалпы көлемінде 87,5%-дан 79,5%-ға дейін азайды. (V бөлімнің 5. 4.1-бөлімшесіне 1-қосымша, 5.4.1.2-сурет). Бұл негізінен ипотекалық және тұтынушылық кредиттеу сияқты банктік өнімдердің түрлерін айтарлықтай кеңейтуге байланысты. Осылайша, 2004 жыл ішінде ипотекалық және тұтынушылық кредиттер тиісінше 99,4 млрд. теңге және 144,4 млрд. теңге болып, тиісінше 3,4 есе және 2,3 есе өсті.

2004 жылы банктердің шағын кәсіпкерлікке кредиттерінің көлемі 288,4 млрд. теңгеге дейін 47,0%-ға өсті немесе экономикаға берілген кредиттің жалпы көлемінің 19,4%-ы болды.

Кредиттер бойынша ставканың динамикасы біртіндеп төмендеумен сипатталды. Осылайша 2004 жылғы желтоқсан айында 2003 жылғы желтоқсан айымен салыстырғанда жеке тұлғаларға ұлттық валютамен берілген кредиттер бойынша орташа алынған сыйақы ставкасы 20,3%-дан 19,5%-ға, ал заңды тұлғаларға берілген кредиттер бойынша 14,9%-дан 13,7%-ға дейін төмендеді (V бөлімнің 5.4.1-бөлімшесіне 2-қосымша).

5.4.2. Ипотекалық кредиттеу. 2004 жылдың соңында екінші деңгейдегі банктердің ипотекалық кредиттерінің жалпы көлемі жыл ішінде 3,4 есе ұлғая отырып, 99,4 млрд. теңгеге жетті. Нәтижесінде банктердің жеке тұлғаларға берген кредиттердің жалпы көлеміндегі ипотекалық кредиттердің үлес салмағы 2003 жылғы 24,2%-бен салыстырғанда 32,7% болды.

Ұлттық валютадағы ипотекалық кредиттер 2004 жылы 11,4 млрд. теңгеге дейін 70,0%, шетел валютасындағы кредиттер 87,9 млрд. теңгеге дейін 4 есеге жуық өсті. Нәтижесінде шетел валютасындағы кредиттердің үлес салмағы 77,2%-дан 88,5%-ға көтерілді.

2004 жылы “Қазақстан ипотекалық компаниясы” АҚ (ҚИК) 22 млрд. теңгеге, ипотекалық кредиттеу бағдарламасын іске асыруды бастағаннан бері 31 млрд. теңгеге ипотекалық тұрғын үй кредиттерін сатып алды. Несиелік берешектің қалдығы 2005 жылғы 1 қаңтарға 14 145 кредит бойынша жоспар 17,5 млрд. теңге болған кезде 26 млрд. теңгеге дейін 3,3 есе өсті.

Республиканың барлық аймағында орналасқан 8 банк және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын 2 қаржылық ұйым ҚИК әріптес банктері болып табылады. 2004 жылы “Темір Банк” АҚ-мен, “Казкоммерцбанк” АҚ-мен және “Қазақстан Халық Банкі” АҚ-мен ҚИК-ның бағдарламасы бойынша бірлескен ынтымақтастық туралы шарттарға қол қойылды.

Ипотекалық кредиттеудің жалпы көлеміндегі ҚИК бағдарламасының шеңберіндегі кредиттердің үлес салмағы жылдар бойынша ұлғайып отыр (V бөлімнің 5.4.2-бөлімшесіне 1-қосымша, 5.4.2.1-кесте). 2001 жылғы желтоқсан айында ол ипотекалық кредиттердің жалпы көлемінің тек 2%-ы, 2002 жылғы желтоқсан айында 13%-ы, ал 2004 жылғы қазан айында 29%-ы болды. Болашақта Тұрғын үй құрылысын дамытудың 2005-2007 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы шеңберінде әріптес банктердің санын және кредиттер сатып алу көлемін ұлғайту арқылы ҚИК нарығының үлесін одан әрі ұлғайту күтіледі.

Орналастырылған облигациялардың көлемі жыл соңында 26 млрд. теңге болды, оның ішінде 19 млрд. теңгесі бір жылда (2003 жылмен салыстырғанда ұлғаюы 171%). Осы ипотекалық облигацияларды орналастыру жөніндегі бағдарлама ТМД-ндағы бірегей және алдыңғы қатарлы бағдарламалардың бірі болып табылады. Инвесторлардың ҚИК облигацияларына сұранысы, әдетте, олардың ұсынысынан едәуір асып түседі, бұл екінші деңгейдегі банктер, зейнетақы қорлары және сақтандыру ұйымдары сияқты институционалдық қаржылық ұйымдарды белсендіруді растайды (V бөлімнің 5.4.2-бөлімшесіне 1-қосымша, 5.4.2.2-сурет).

Нарықтық тәсілдерді дамыту негізінде ҚИК негізгі мақсаты кредиттеудің прогрессивтік нысандарын пайдаланумен 12 млн. шаршы метр тұрғын үйді іске қосу болып табылатын Тұрғын үй құрылысын дамытудың 2005-2007 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасын жүзеге асыруға кірісті.

Ұлттық Банк 2004 жылы ҚИК акцияларын Қаржы министрлігіне сенімгерлік басқаруға өткізді және ҚИК акцияларын Қаржы министрлігіне сату жөніндегі іс-шаралар жүргізілуде.

5.5. Мемлекеттік бағалы қағаздар нарығы

Мемлекеттік бағалы қағаздар нарығының елдің қаржы нарығында белсенді дамуы жалғасуда. Бұл ретте негізгі эмитенттер – Қаржы министрлігі және Ұлттық Банк өздерінің бағалы қағаздарын шығару кезінде түрлі мақсатты көздейді. Қаржы министрлігінің мемлекеттік бағалы қағаздарды шығару кезіндегі негізгі мақсаты республикалық бюджеттің тапшылығын қаржыландыру болып табылады. Ұлттық Банктің ноталар шығару кезіндегі мақсаты екінші деңгейдегі банктердің өтімділігін реттеу болып табылады.

Соңғы уақытта ахуал әлемдік нарықтағы энергия ресурстарының жоғары бағасына негізделген, экспорттық валюта түсімінің елеулі түрде өсіп отырған көлемінен салықтар есебінен бюджетке түсімнің мемлекеттік бағалы қағаздар шығару есебінен бюджет тапшылығын жабу қажеттілігін қысқартатындай қалыптасты.

Басқа жағынан алғанда шетел валютасының біршама ағыны Ұлттық Банкті артық өтімділікті реттеу үшін ноталар эмиссиясын ұлғайтуға мәжбүрлейді, бұл оларға қызмет көрсету үшін Ұлттық Банктің едәуір шығындарына әкеп соғады.

Осы жағдайларда Ұлттық Банк және Қаржы министрлігі инфляцияның өсуін алдын алу мақсатында артық өтімділікті реттеуге байланысты проблемаларды шешу үшін бағалы қағаздар шығару саласындағы іс-әрекеттерін неғұрлым тығыз үйлестіруі қажет.

Осындай проблемалардың бірі жинақтаушы зейнетақы қорларының Қаржы министрлігінің ұзақ мерзімді мемлекеттік бағалы қағаздарының жетіспеуі жағдайында біршама активтерді қысқа мерзімді ноталарға салуына байланысты болды. Бұл Ұлттық Банктің ақша-кредит саясатының банктік өтімділікке әсер етуін әлсіретті. Осы жағдайларда Қаржы министрлігінің 2005 жылы жоспарланған, жинақтаушы зейнетақы қорлары арасында орналастыруға арналған жаңа қаржы құралы – мемлекеттік ұзақ мерзімді жинақ қазынашылық міндеттемелерін (МЕУЖКАМ) шығаруы көрсетілген проблеманың маңыздылығын біршама төмендетеді.

Тұтастай алғанда 2004 жылы Қаржы министрлігінің мемлекеттік бағалы қағаздар нарығында мынадай жағдай қалыптасты.

2004 жылы орналастырылған мемлекеттік бағалы қағаздардың көлемі 2003 жылмен салыстырғанда 126,2 млрд. теңгеге дейін 20,1% өсті. Жыл ішінде Қаржы министрлігі 3, 6 және 12 айлық МЕККАМ-ды, сондай-ақ 3 және 9 жылдық МЕОКАМ-ды қоспағанда орта мерзімді қазынашылық міндеттемелердің барлық түрін орналастырды. Бұл ретте оларға нақты сұраныс белгіленген ұсыныс көлемінен орташа алғанда 1,8 есе асып түсті.

2004 жыл бойы өткен жылы басталған мемлекеттік бағалы қағаздар нарығын сапалы дамыту жалғасты. 9 жылдық МЕОКАМ-ды қоспағанда айналыс мерзімі 5 жылдан асатын орта мерзімді құралдар: 6, 7, 8 және 10 жылдық МЕОКАМ шығару жүзеге асырылды.

Сонымен қатар Қаржы министрлігі мемлекеттік бағалы қағаздардың құрылымын айналыс мерзімі бойынша қайта қарады және Үкіметтің 2004 жылғы 8 қыркүйектегі № 941 қаулысымен Қазақстан Республикасының мемлекеттік қазынашылық міндеттемелерін шығарудың, орналастырудың, айналысқа қосудың, қызмет көрсетудің және өтеудің ережесі бекітілді, оған сәйкес 2005 жылғы 1 қаңтардан бастап қазынашылық міндеттемелердің мынадай түрлері және айналыс мерзімдері белгіленді:

- айналыс мерзімі үш, алты, тоғыз және он екі айлық қысқа мерзімді қазынашылық

міндеттемелер (МЕККАМ);

- айналыс мерзімі бір жылдан жоғары және бес жылға дейінгі орта мерзімді қазынашылық міндеттемелер (МЕОКАМ);

- айналыс мерзімі бес жылдан жоғары ұзақ мерзімді қазынашылық міндеттемелер (МЕУКАМ);

- айналыс мерзімі бір жылдан жоғары және қоса алғанда бес жылға дейінгі орта мерзімді индекстелген қазынашылық міндеттемелер (МОИКАМ);

- айналыс мерзімі бес жылдан жоғары ұзақ мерзімді индекстелген қазынашылық міндеттемелер (МУИКАМ);

- айналыс мерзімі бес жылдан жоғары ұзақ мерзімді жинақ қазынашылық міндеттемелер (МЕУЖКАМ).

Мемлекеттік бағалы қағаздарды орналастырудың бір жыл ішінде 20,1% ұлғаюы жүргізілген аукциондар санының қысқаруымен (35-тен 28-ге дейін) қатар жүрді, бұл бір аукционда орналастырылатын қазынашылық міндеттемелер көлемінің ұлғаюына байланысты.

Қаржы министрлігінің мемлекеттік бағалы қағаздарының эмиссиясы көлемінің олардың 2004 жылғы өтеу көлемінен асып кетуі (54,6 млрд. теңге нетто-эмиссия) олардың айналыстағы көлемінің 41,1% (229,5 млрд. теңгеге дейін) ұлғаюына әкеп соқты. Бұл ретте Қаржы министрлігі 2004 жылы мерзімінен бұрын өтеуді жүргізген жоқ.

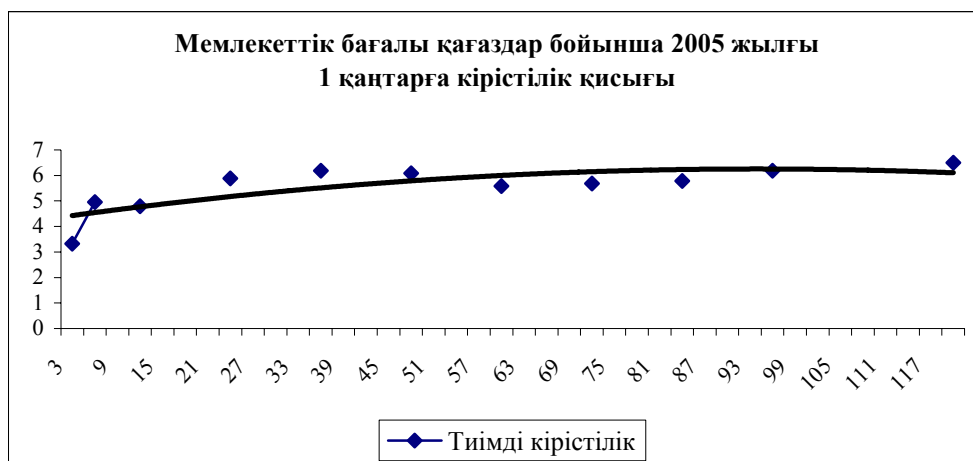
Қысқа мерзімді 3 және 6 айлық МЕККАМ, сондай-ақ 24 айлық МЕИКАМ айналыстан шығарылды. Қорытындысында бағалы қағаздар айналысының құрылымы 2004 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша былайша көрінеді: қысқа мерзімді МЕККАМ (тек 12 айлық) жалпы көлемнің 9,2%, орта мерзімді МЕОКАМ (айналыс мерзімі 2 жылдан 10 жылға дейін) – 89,6% және орта мерзімді МЕИКАМ (айналыс мерзімі 3 жылдан 7 жылға дейін) – 1,2% болды.

Мемлекеттік бағалы қағаздар нарығы құралдарының ауқымды аясы инвесторлар үшін кірістіліктің сенімді бағдарын жасайды және олардың инвестициялық мүмкіндіктерін кеңейтеді.

Қаржылық операциялар кірістілігінің көрсеткіштері қаржы нарығының маңызды индикаторлары болып табылады. Олар эмитенттерге және кредиторларға ақша қаражатын қарызға алу бағасын көрсетеді, кредиттік ресурстарды сату және сатып алу туралы шешім қабылдауға, сондай-ақ осы шешімдерді жүзеге асырудың қаржылық салдарын бағалауға мүмкіндік жасайды. Экономиканың ұзақ мерзімді өсу қарқыны, инфляциялық күту, заемдардың ұзақтығы, төлемдерді уақыт бойынша бөлу сипаты, түрлі тәуекелдер пайыздық ставканы қалыптастыруға әсер ететін факторлар (детерминанттар) болып табылады.

2004 жылы мемлекеттік бағалы қағаздар нарығындағы қаржылық операциялар кірістілігінің көрсеткіштері негізінен төмендеу үрдісін сипаттады. Мәселен, кірістілік 12 айлық МЕККАМ бойынша 5,10%-дан 4,79%-ға дейін, 5 жылдық МЕОКАМ бойынша 6,18%-дан 5,58%-ға дейін, 6 жылдық МЕОКАМ бойынша 6,19%-дан 5,68%-ға дейін, 7 жылдық МЕОКАМ бойынша 6,19%-дан 5,78%-ға дейін және 8 жылдық МЕОКАМ бойынша 6,30%-дан 6,19%-ға дейін (соңғы аукциондар бойынша) төмендеді. Бағалы қағаздардың қалған түрлері бойынша кірістілік бұрынғы деңгейде сақталды және 3 айлық МЕККАМ бойынша 3,32%, 2 жылдық МЕОКАМ бойынша – 5,88%, 4 жылдық МЕОКАМ бойынша – 6,09% және 10 жылдық МЕОКАМ бойынша – 6,50% болды.

Мемлекеттік бағалы қағаздар бойынша кірістілік қисығы 2005 жылғы 1 қаңтарға төмендегі суретте келтірілген.

Ол қағаздың әрбір түрі бойынша соңғы аукциондар бойынша деректер негізінде құрылған. Оған негізінен 2003 жылғы қазан айында өткізілген 3 жылдық МЕОКАМ бойынша аукционды қоспағанда 2004 жылғы аукциондар кірді.

Кірістілік қисығы екі жағдайды куәландырады: біріншіден, айналыс мерзімдері бойынша пайыздық ставкалардың кейбір сәйкес келмеуі байқалады, екіншіден, нарық қысқа мерзімді қағаздар бойынша ставкалардың одан әрі төмендеуін болжайды.

Сонымен қатар барлық пайыздық ставкалар нақты көрсеткенде теріс, бұл активтерінде мемлекеттік бағалы қағаздардың үлкен көлемі бар қаржы институттары үшін проблема туғызады.

VI. ТӨЛЕМ ЖҮЙЕЛЕРІ

Халықаралық валюта қоры, Дүниежүзілік Банк және Халықаралық есеп айырысу банкі сияқты халықаралық қаржылық ұйымдардың Қазақстан төлем жүйесін жоғары бағалауы, олардың халықаралық қағидаттарға және стандарттарға сәйкес келуін тану Ұлттық Банктің осы ұйымдармен төлем жүйелерінің инфрақұрылымын одан әрі жетілдіру шеңберінде ынтымақтастық жасауының сапалы жаңа кезеңін қамтамасыз етті.

Ұлттық Банктің өкілдері 2004 жылы Халықаралық есеп айырысу банкінің төлем жүйелерінің инфрақұрылымын дамыту жөніндегі Халықаралық жұмыс тобының шеңберінде орталық банктерге жұмыс істеп тұрған төлем жүйелерін одан әрі жетілдіру жөніндегі ұсыныстарды әзірлеуге қатысты.

Ұлттық Банк өткен жылы Алматы қаласында «Қазақстан банкаралық есеп айырысу орталығы» РМК-мен (ҚБЕО) бірлесіп ТМД және Балтық жағалауы елдерінің орталық банктерінің өкілдері үшін төлем жүйелері жөнінде халықаралық семинар өткізді, оған тұңғыш рет Халықаралық есеп айырысу банкінен, Дүниежүзілік банктен және Швейцарияның Ұлттық Банкінен төлеммен шұғылданатын бөлімшелердің басшылары және жетекші сарапшылары қатысты. Дүниежүзілік Банк семинар барысында ТМД елдерінің орталық банктерімен төлем жүйелерін дамыту бойынша ынтымақтастық және өзара іс-қимыл жасау жөніндегі жаңа жобаны ұсынды. Жобада Дүниежүзілік Банктің ТМД елдерінде жұмыс істеп тұрған төлем жүйелерін бағалауды жүзеге асыруы және оларды дамыту мен жетілдіру жөніндегі ұсыныстар әзірлеу көзделген.

Қазақстан төлем жүйелерінің әлемдік аренада танылуы Ұлттық Банкке ақша төлемдері мен аударымдарын қауіпсіз және тиімді жүзеге асыруға қойылатын талаптардың үнемі өзгеріп отыратынын ескере отырып төлем жүйелерінің жұмысын жоғары деңгейде ұстап тұру жөнінде қосымша жауапкершілік жүктейді. Осыған байланысты Ұлттық Банк республиканың заң актілеріне төлем жүйелерінің жұмыс істеуін, сондай-ақ екінші деңгейдегі банктер мен банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдардың Ұлттық Банктің ақша төлемдері мен аударымдарын жүзеге асыру саласындағы нормативтік құқықтық актілерінің талаптарын сақтауын қадағалауды (бақылауды) жүзеге асыру жөніндегі өкілеттіктерді белгілеу бойынша толықтырулар енгізу жөнінде ұсыныстар жасады. Еуропа Одағы елдерінің орталық банктерінің тәжірибесі ескеріле отырып, 2004 жылы төлем жүйелерінің жұмыс істеуін қадағалауды (бақылауды) жүзеге асыру жөнінде функциялар жүктелуге байланысты (оның ішінде жеке бөлімше құру қажеттілігіне) ұйымдастыру мәселелеріне баса назар аударылды. Қазақстанның төлем жүйелерін Еуропа Одағының стандарттарына жақындату жөніндегі жұмыс шеңберінде өткен жылы Қазақстанның Қаржыгерлер қауымдастығымен бірлесіп екінші деңгейдегі банктердің өз клиенттеріне беретін банктік шоттарының құрылымын реформалау жөніндегі жұмыс басталды.

Еуропа елдерінің жетекші орталық банктерінің тәжірибесіне сүйеніп әрі екінші деңгейдегі банктердің ұсыныстарын ескере отырып, ҚБЕО-ның клирингтік жүйесінде жаңа төлем құралы – электрондық дебеттік хабар ендірілді, оның айрықша ерекшелігі оны тікелей ақша алушы банктің төлеу үшін ұсыну мүмкіндігі болып табылады. Осы құралды төлем жүйелерінде пайдалануды заңды түрде бекіту мақсатында 2004 жылы Ұлттық Банктің ҚБЕО-ның клирингтік жүйесінің жұмыс істеу тәртібін реттейтін нормативтік құжатына тиісті толықтырулар енгізілді.

Өткен жыл Ұлттық Банктің тұтастай алғанда ТМД елдерінің орталық банктерімен ғана емес, сонымен қатар функцияларына төлем жүйелеріне байланысты мәселелер кіретін жекелеген бөлімшелерімен, сондай-ақ коммерциялық банктермен ынтымақтастықты дамыту жөніндегі қызметін жандандырумен сипатталды. Төлем жүйелерінің мәселелері бойынша тұрақты негізде ақпарат алмасуды жүзеге асыру үшін Ресей Федерациясы Орталық Банкінің төлем жүйелері бөлімшесі және Қазақстан Ұлттық Банкінің төлем жүйелері бөлімшесі арасындағы ынтымақтастық туралы келісімнің

жобасы әзірленді, ол Ресей Федерациясы Орталық Банкінің қарауына жіберілді. Іскерлік қатынастарды кеңейту және Ресей банктерімен байланыс орнату шеңберінде Қазақстан Қаржыгерлер қауымдастығы мен Ресей банктерінің қауымдастығы Алматы қаласында ұйымдастырған, төлем жүйелерінің мәселелері жөніндегі бірқатар мәжіліске қатыстық.

Аталған іс-шаралармен қатар Қазақстандағы төлем карточкалары нарығын дамыту мәселесіне көп көңіл бөлінді. Атап айтқанда банкоматтардың үздіксіз жұмыс істеуін және олардың нақты техникалық жай-күйін бағалауды қамтамасыз етуге бағытталған жұмыс жүргізілді. Ұлттық төлем карточкасын құру жөніндегі жұмыс басталды. Пилоттық жобаға “Ұлттық процессинг Орталығы” АҚ-мен бірлесіп “Қазпошта” АҚ қатысты. “KazCard” ұлттық төлем карточкасы ел ішінде қолма-қол жасалмайтын төлемдерді жүзеге асыру үшін тиімді төлем құралы болуға арналған, халықтың ең ауқымды тобына және бөлшек саудадағы ұсақ төлемдер нарығын қамтуға бағытталған.

Төлем карточкаларын пайдалана отырып қолма-қол емес төлемдерді кеңейту Ұлттық Банк қызметінің басым бағыттарының бірі болып табылады. Ұлттық Банк 2004 жылы Үкіметтің бірқатар нормативтік құжаттарына өзгерістер мен толықтырулар енгізуге қатысты ұсыныстар жіберді. Мәселен, төлем карточкалары нарығының инфрақұрылымын дамытуды ынталандыру шеңберінде Үкіметтің 25.06.2004ж. №707 қаулысы қабылданды, оған сәйкес Қаржы лизингі шарттары бойынша қаржы лизингіне беру мақсатында лизинг беруші әкелген, импорты ҚҚС-нан босатылатын негізгі құралдар тізбесіне төлем карточкаларына қызмет көрсетуге арналған жабдық енгізілді.

Сауда және қызмет көрсету саласында қолма-қол емес төлемдерді кеңейту мақсатында “Қазақстан Республикасының аумағында сауда операцияларын жүзеге асыру (қызметтер көрсету) кезінде төлем карточкаларын пайдалана отырып, төлемдер қабылдауға міндетті сауда (қызмет көрсету) ұйымдарының санаттарын бекіту туралы” Үкіметтің 15.12.2004ж. №1328 қаулысы қабылданды.

Мемлекеттік бюджеттен қызметкерлердің банктерде ашылған карт-шоттарына ақша аудару арқылы жалақы төлеу тәртібін жетілдіру үшін “Мемлекеттік бюджеттің қаражаты есебінен жалақы, стипендия, зейнетақы, жәрдемақы және басқа да ақшалай төлемдерді төлеудің тәртібін жетілдіру жөніндегі шаралар туралы” Қазақстан Республикасы Үкіметінің 1999 жылғы 28 қыркүйектегі № 1464 қаулысына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы” Үкіметтің 12.01.2004ж. № 30 қаулысы қабылданды.

Тұтастай алғанда елдің экономикасын дамытудың қолайлы үрдістерінің сақталуы жағдайында Қазақстанның төлем жүйелері арқылы жүзеге асырылған төлемдердің саны мен көлемі ұлғайды.

Осылайша 2004 жылы Қазақстанның төлем жүйелері (Банкаралық ақша аудару жүйесі және Банкаралық клиринг) арқылы жүргізілген төлемдердің саны 17,4 млн. транзакцияға дейін 35,7% ұлғайды, төлемдердің сомасы 30,0 трлн. теңгеге дейін 34,1% өсті.

6.1 Банкаралық ақша аудару жүйесі (БААЖ). 2005 жылғы 1 қаңтарға БААЖ-де 52 пайдаланушы тіркелді.

2004 жылы төлемдер саны 6,2 млн. транзакцияға дейін 1,7 есе, төлемдер сомасы 29,1 трлн. теңгеге дейін 34,8% өсті.

БААЖ-дегі төлемдер көлемінің ұлғаюы негізінен резиденттердің бағалы қағаздарымен операциялар бойынша төлемдер көлемінің 42,3%, депозиттермен – 65,9% өсуіне, сондай-ақ тауарлар мен материалдық емес активтер үшін төлемдер көлемінің 42% өсуіне негізделді. Операциялардың осы түрлері бойынша төлемдердің өзгеру үлесі БААЖ-дегі бір жыл ішіндегі төлемдер көлемінің жалпы өзгеруінің 83,2%-ы болды.

Бұл ретте ірі сомаларға жоғары басымды төлемдерді жүргізуге бағытталған БААЖ өзінің мақсатын орындайды: төлем жүйелері арқылы жүргізілген қолма-қол емес төлемдердің жалпы көлемінен БААЖ үлесіне төлемдердің жалпы санының 35,6%-ы және төлемдердің

жалпы көлемінің 96,9%-ы келеді. Бұл ретте сомасы 100 млн. теңгеден асатын төлем құжаттарына БААЖ-дегі төлемдердің жалпы сомасының 71,5%-ы келеді.

6.2. Банкаралық клиринг. 2005 жылғы 1 қаңтарға Банкаралық клирингте 32 қатысушы тіркелді.

2004 жылы жүйеде өңделген төлем құжаттарының саны 942,8 млрд. теңгеге 11,2 млн. құжат болды. 2003 жылмен салыстырғанда осы жүйедегі төлем құжаттарының саны 22%, ал төлемдердің сомасы 15,4% ұлғайды.

Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер және бюджеттен төлемдер (23,2%-ға), тауарлар мен материалдық емес активтер (27,8%-ға) және көрсетілген қызметтер (12,4%-ға) үшін төлемдер, міндетті зейнетақы жарналарын аудару (32,0%-ға) көлемінің өсуі, сондай-ақ депозиттермен операциялар көлемінің 42,7%-ға төмендеуі клирингтегі төлемдер көлемінің 15,4%-ға ұлғаюына мүмкіндік жасады. Төлемдердің көрсетілген түрлерінің өзгеру үлесі жүйедегі бір жыл ішіндегі төлемдер көлемінің жалпы өзгеруінің 94,9%-ын құрады.

Бөлшек төлемдердің негізгі ағыны Банкаралық клиринг арқылы өтті. Қолма-қол жасалмайтын төлемдердің жалпы санының 64,4%-ы жүргізілді, олардың сомасы осы төлемдердің жиынтық көлемінің 3,1%-ы болды. Бұл ретте неғұрлым үлкен үлес 10 мың теңгеге дейінгі сомадағы төлем құжаттарына тиесілі (төлем құжаттарының жалпы санының 65,4%-ы).

6.3. Төлем құралдары. 2004 жылы екінші деңгейдегі банктер және “Қазпошта” АҚ 33,4 трлн. теңгеге 63,3 млн. транзакция жүргізді. 2003 жылмен салыстырғанда әр түрлі төлем құралдарын пайдалану саны 30%, төлемдер сомасы 53,6% ұлғайды (VI бөлімнің 6.3-бөлімшесіне 1-қосымша).

Төлем тапсырмалары мен төлем карточкалары Қазақстан аумағында кеңінен таратылған болып табылады.

Төлем тапсырмалары арқылы жүргізілген төлемдердің 2004 жылдағы төлем құралдарының жалпы көлеміндегі үлесі төлемдердің саны бойынша 40,9% және төлемдердің көлемі бойынша 96,7% болды. Бір төлем тапсырмасының орташа сомасы 1,2 млн. теңге болып, 15,2% ұлғайды.

Төлем карточкаларын пайдаланумен жасалған транзакциялардың төлемдер саны бойынша жоғары (57,9%) және төлемдердің көлемі бойынша төмен (1,7%) үлес салмағы осы төлем құралын негізінен аса көп емес қолма-қол ақша сомасын (қолма-қол ақшаны алу бойынша бір транзакцияның орташа сомасы 15,7 мың теңге болды) алу үшін пайдаланумен сипатталады.

Вексельдер, төлем талап-тапсырмалары, банктік шотты тікелей дебеттеу, тауарлар мен көрсетілген қызметтер үшін есеп айырысуға арналған чектер және инкассалық өкімдер неғұрлым аз пайдаланылған болып табылады.

Төлем құралдарының жалпы санының негізінен өсуі төлем тапсырмалары санының 6,7 млн. транзакцияға және төлем карточкаларын пайдаланумен жасалған транзакциялар санының 7,9 млн. транзакцияға ұлғаюына байланысты болды. Төлемдер көлемінің өсуі төлем тапсырмаларын пайдаланумен жасалған төлемдер сомаларының 11,5 трлн. теңгеге ұлғаюына байланысты болды.

Төлем карточкалары. Қазақстан төлем карточкаларының нарығы соңғы жылдары өзінің позициясын біршама кеңейтті және нығайтты. Жергілікті, сол сияқты халықаралық төлем жүйелерінің төлем карточкаларын эмиссиялайтын және оларға қызмет көрсететін банктердің саны біртіндеп өсуде. Осылайша 2005 жылғы 1 қаңтарға екінші деңгейдегі 2 банк және “Қазпошта” АҚ-ның төлем карточкаларын шығаруға лицензиясы бар, олардың ішінде 19 банк төлем карточкаларын шығаруды нақты жүзеге асырады. Өткен жылы төлем карточкаларын шығаруға лицензиясы бар 20 екінші деңгейдегі банктің ішінен тек 17 банк оларды шығаруды жүзеге асырды.

Екінші деңгейдегі банктер жергілікті жүйелердің төлем карточкаларын шығарады: Altyn card – “Қазақстан Халықтық банкі” АҚ және “АҚСБанкі” АҚ, SmartAlemCard – “ТұранӘлем Банкі” АҚ, “Ситибанк Қазақстан” АҚ-ның жергілікті карточкасы, Дуэт – “Валют-Транзит Банк” АҚ, Каспий – “Банк Каспийский” АҚ және “Цеснабанк” АҚ-ның жергілікті карточкасы. Бұдан басқа, Қазақстан банктері Europay International, VISA International халықаралық жүйелердің карточкаларын шығарады және American Express International және Diners Club International жүйелерінің карточкаларын таратады, сондай-ақ “Альфа-банк” ЕБ АҚ Europay International карточкаларын таратады.

Қазіргі уақытта Қазақстанда орта есеппен алғанда 6 адамға бір төлем карточкасынан келеді. 2005 жылғы 1 қаңтарға екінші деңгейдегі банктер 2,36 млн. төлем карточкасын шығарды, бұл өткен жылғы деңгейден 22,3% асып түседі. Төлем карточкаларын ұстаушылардың саны бір жыл ішінде 2,27 млн. адамға дейін 20% ұлғайды, бұл тиісінше халықтың жалпы санының және елдің экономикалық белсенді халқының 15,1% және 29% құрайды.

2004 жылы Қазақстан эмитенттерінің төлем карточкаларын пайдаланумен жүргізілген транзакциялардың көлемі 566,1 млрд. теңгеге дейін 42,9% өсті. Бұл ретте қолма-қол ақша алу жөніндегі операциялар көлемі мен санының өсуімен (тиісінше 541,9 млрд. теңгеге дейін 42,0% және 34,6 млн. транзакцияға дейін 24,2%) салыстырғанда қолма-қол жасалмайтын төлемдер көлемі мен санының қарқындап өсуін (тиісінше 24,2 млрд. теңгеге дейін 66,3% және 2,1 млн. транзакцияға дейін 2,2 есе) атап өткен жөн.

Төлем карточкалары нарығын дамыту жағдайында төлем карточкаларының қызмет көрсетілетін желісі одан әрі кеңейтілуде. Мәселен, 2005 жылғы 1 қаңтарға Қазақстанда ақы төлеу үшін төлем карточкаларын қабылдайтын 2354 сауда кәсіпорындары жұмыс істеді, бұл өткен жылдың осындай кезеңіндегі санынан 7,8% көп. Банкоматтардың саны 1124 банкоматқа дейін 28,5%-ға көбейді, бұл айналыстағы карточкалардың және карточка ұстаушылардың жалпы санының өсуіне байланысты болды. POS-терминалдардың саны 4211 бірлікке дейін 0,1% шамалы қысқарды және импринтерлердің саны 1611-ге дейін 19,2% төмендеді. Импринтерлер санының қысқаруы банктердің жұмыс істеп тұрған машиналар паркін жаңартуына, ескірген импринтерлерді айналымнан шығаруға және оларды ішінара POS-терминалдарға ауыстыруға байланысты болды.

VII. НОРМАТИВТІК ҚҰҚЫҚТЫҚ ҚЫЗМЕТ

Заңнаманы жетілдіру мақсатында валюталық реттеу және бақылау, ақша төлемі мен аударымдары, қаржы нарығы субъектілерінің бухгалтерлік есепке алуды және қаржылық есеп беруді жүргізу сияқты негізгі мәселелерді реттейтін нормативтік құқықтық актілер бойынша жұмыс жалғасты.

Ұлттық Банк 2004 жылы 3 Заң жобасын жасады, олар қазіргі уақытта Парламенттің қарауында жатыр:

1) «Қазақстан Республикасының кейбір заң актілеріне қаржы нарығын реттеуді жүзеге асыратын мемлекеттік органдар қызметінің мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы»;

2) «Лицензиялау туралы» Қазақстан Республикасының Заңына валюталық реттеу және валюталық бақылау мәселелері бойынша өзгерістер енгізу туралы»;

3) «Валюталық реттеу және валюталық бақылау туралы».

Республиканың мемлекеттік басқару жүйесін, сондай-ақ Ұлттық Банктің құрылымын одан әрі жетілдіру мәселелерін реттейтін «Қазақстан Республикасы Президентінің кейбір жарлықтарына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Президенттің 2004 жылғы 10 желтоқсандағы №1495 Жарлығы күшіне енді.

Әділет министрлігінде мыналарға қатысты Ұлттық Банктің 33 нормативтік құқықтық актілері тіркелді:

- Ұлттық Банктің филиалдарында заңды және жеке тұлғалармен кассалық операциялар жүргізу;

- республиканың ұлттық валютасының банкноталары мен монеталарының төлем қабілетін айқындау;

- екінші деңгейдегі банктердің, кредиттік серіктестіктердің, ипотекалық компаниялардың, сақтандыру (қайта сақтандыру) ұйымдарының және сақтандыру брокерлерінің, бағалы қағаздар нарығында брокерлік-дилерлік қызметті жүзеге асыратын ұйымдардың қаржылық есебі, бағалы қағаздар ұстаушыларының тізілімдері жүйесін жүргізу қызметін жүзеге асыратын ұйымдардың есептері, екінші деңгейдегі банктердің бағалы қағаздар портфелінің құрылымы және екінші деңгейдегі банктердің басқа заңды тұлғалардың капиталына инвестициялары туралы есептер;

- Ұлттық Банкте жекелеген негіздемелер бойынша мемлекеттің меншігіне айналған (түскен) шетел валютасымен операцияларды жүзеге асыру;

- Ұлттық Банктің алтынвалюта активтерін басқару жөніндегі инвестициялық стратегиясы;

- «жалпы сақтандыру» саласында сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша операциялардың бухгалтерлік есебін жүргізу;

- Ұлттық Банктің вексельдерді қайта есепке алу тәртібі;

- Ұлттық Банктің операциялары бойынша сыйақы ставкаларын белгілеу және қолдану;

- Ұлттық Банктің лицензиясы негізінде жүзеге асырылатын қолма-қол шетел валютасымен айырбастау операцияларын бухгалтерлік есепке алуды жүргізу;

- клиенттің жеке шотынан оның баланстық шоттары бойынша ақша қозғалысы туралы үзінді-көшірмеден тұратын мәліметтер;

- банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарға төлем карточкаларын шығаруға лицензия беру;

- «Брокерлік қызмет бойынша операциялар туралы ақпаратты есепке алу және мәнін ашу» 33 бухгалтерлік есептің стандарты;

- Микропроцессорлық карточкалар негізінде төлем карточкаларының ұлттық банкаралық жүйесінің жұмыс істеуі;

- клирингтік ұйымдардың – банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдардың қызметін инспекциялау тәртібі және басқалары.

Оның ішінде Ұлттық Банктің мыналарды реттейтін нормативтік құқықтық актілеріне өзгерістер мен толықтырулар енгізілді:

- экспорт-импорт валюталық бақылау ұйымдастыруды;
- төлем құжаттарын пайдалану және қолма-қол жасалмайтын ақша төлемдері мен аударымдарын жүзеге асыру;
- республикада клирингті жүзеге асыру;
- Қазақстан Республикасының Мемлекеттік жіктеушісі – төлем белгілеудің бірыңғай жіктеушісін қолдану;
- екінші деңгейдегі банктердің және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдардың корреспонденттік шоттары бойынша төлемдер лимиті;
- Қазақстан Республикасының екінші деңгейдегі банктері арасындағы, екінші деңгейдегі банктер және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдар арасындағы, Ұлттық Банк және екінші деңгейдегі банктер, сондай-ақ банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдар арасындағы корреспонденттік қатынастар;
- валюта айырбастаудың нарықтық бағамын айқындау;
- валюталық заңнама мәселелері бойынша тексеруді ұйымдастыру және жүргізу;
- банктердің және басқа ұйымдардың оларға берілген заемдар бойынша Ұлттық Банктің алдындағы берешегін қайта құру;
- республиканың аумағында шығарылатын немесе оның аумағына әкелінетін вексельдік қағазға талаптар және басқалары.

Ұлттық Банктің ақпарат технологиялары стандарттарын ендіру жөніндегі нормативтік базасын дамыту және жетілдіру мақсатында интеграцияланған автоматтандырылған ақпарат жүйесін басқаруға және қызмет көрсетуге қатысты бірқатар құжаттар бекітілді.

Бір жылда ауылшаруашылық өндірісін кредиттеу үшін заемшы банкті айқындауға, мемлекеттік кәсіпорындар мен ұйымдардың қаржылық қызмет көрсетуді сатып алуға, сақтандыру нарығын, бағалы қағаздар нарығын дамыту бағдарламасына, Мемлекеттік әлеуметтік сақтандыру қорының қаржы құралдарына байланысты қызметті жүзеге асыруға, , мемлекеттік қазынашылық міндеттемелердің айналысына, Ұлттық қорды қалыптастыру және пайдалану туралы есепті бекітуге, Почта-жинақ жүйесінің 2005-2010 жылдарға арналған бағдарламасына, жергілікті атқарушы органдардың Тұрғын үй құрылысын дамытудың 2005-2007 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасын іске асыру шеңберінде салынған тұрғын үйді сатуға, экономика саласындағы құқық бұзушылықтармен күрес бағдарламасына, мемлекеттік және мемлекет кепілдік берген заемдарды тіркеу мен есепке алуға және басқаларына қатысты Үкіметтің нормативтік құқықтық актілері мен қаулыларының 90 жобасы қаралып, қорытынды берілді.

VIII. ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҢНТЫМАҚТАСТЫҚ ЖӘНЕ ҰЛТТЫҚ БАНКТІҢ АҚПАРАТТЫҚ-ТҮСІНДІРУ ҚЫЗМЕТІ

8.1. Халықаралық ынтымақтастық

2004 жылы Ұлттық Банктің халықаралық қызметі көбінесе алыс шет елдермен, ТМД және Балтық елдерімен, сондай-ақ халықаралық қаржы институттарымен ынтымақтастықты одан әрі күшейту қажеттілігіне негізделді.

Алыс шет елдермен ынтымақтастық. 2004 жылғы маусымда Дүниежүзілік Банкпен және Халықаралық валюта қорымен бірлесіп түрлі елдердің қаржы секторының, оның ішінде Халықаралық валюта қорының, Дүниежүзілік Банктің, Бельгия, Чехия, Венгрия, Люксембург, Словакия, Словения, Түркия, Қазақстан орталық банктері өкілдерінің, сондай-ақ мұнай өндіруші компаниялардың өкілдерінің қатысуымен Бельгия шағын тобының V отырысы өткізілді. Мұнай өндіруге, бөлуге және тұтынуға баса назар аударып, әлемдік энергетикалық нарықтарындағы ахуал, қаржылық қадағалау құрылымы, орталық банктердің қаржылық тұрақтылық мониторингіндегі және оны қолдаудағы рөлі талқыланды. Мұнайға жоғары бағаның, тұтастай алғанда Қазақстан мұнай секторының, Бельгияның, Еуропалық одақтың қаржылық тұрақтылығы, Қазақстанның қаржы жүйесі мен ақша-кредит саясатын дамыту мәселелері көтерілді.

Министрліктермен және ведомстволармен бірлесіп Қытаймен қаржылық ынтымақтастықты кеңейту жөнінде жұмыс жүргізілді. 2004 жылғы желтоқсанда Қаржылық ынтымақтастық жөніндегі Қазақстан-Қытай шағын комитетінің бірінші отырысы болды, онда банктік ынтымақтастықты кеңейту және оның сыртқы сауда айналымының динамикасына ықпалы туралы мәселелер талқыланды.

ТМД және Балтық елдерімен ынтымақтастық. 2004 жылғы қазанда «ТМД және Балтық елдерінің қаржы жүйелерінің бірігуі» Халықаралық конференциясы өткізілді, онда ТМД және Балтық елдерінің қаржы нарықтарын біріктірудің проблемалары мен перспективалары, сондай-ақ банк саласындағы халықаралық қаржылық есеп беру стандарттарының қағидаттары мен әдістері талқыланды.

2004 жылғы мамырдағы Қазақстан Республикасы мен Ресей Федерациясы арасындағы банкаралық және инвестициялық ынтымақтастық жөніндегі шағын комиссияның 3-отырысы шеңберінде екі елдің банк жүйелері мен қаржы нарықтарын дамыту саласындағы ынтымақтастық проблемалары, валюталық қатынастарды, банк секторын және бағалы қағаздар нарығын реттейтін заңнаманы үндестіру мүмкіндігі талқыланды.

2004 жылғы қарашадағы Шағын комиссияның 4-отырысында Ресей мен Қазақстан банктері ынтымақтастығының қолайлы шарттарын құруға қатысты мынадай бірқатар мәселелер қаралды: екі елдің банктері арасындағы құжаттандырылған және қазынашылық операциялар бойынша өзара лимиттер белгілеу, қаржылық-экономикалық ынтымақтастық саласында ақпараттық кеңістік құру, екі елдің ұлттық валюталарын пайдалана отырып операциялардың көлемін ұлғайту, «Росэксимбанк» ЖАҚ және республиканың банктік институттары арасындағы ресейлік және қазақстандық экспорттық өнім өндірушілерге қолдау көрсету саласында өзара тиімді ынтымақтастық, екі елдің бағалы қағаздар нарығы туралы, оның ішінде нақты ұстаушылардың бағалы қағаздардың соңғы иелері туралы ақпаратты ашу тәртібіне қатысты заңнаманы жетілдіру, Ресейдегі шетелдік инвестициялық қорлардың және шетелдегі ресейлік инвестициялық қорлардың қызметі және басқа мәселелер.

2004 жылғы қазанда Қазақстан Республикасы мен Ресей Федерациясы арасындағы экономикалық ынтымақтастық жөніндегі үкіметаралық комиссияның 8-отырысы болып өтті, оның барысында банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын қазақстандық уәкілетті ұйымдардың (айырбастау пункттерінің) Байқоңыр қаласы аумағында жұмыс істеуі, бұрынғы КСРО-ның заңды және жеке тұлғалар алдындағы ішкі валюталық борышына байланысты өзара қаржылық шағым-талаптарын реттеу мәселелері

қаралды. Тараптар отырыс нәтижелері бойынша Қазақстан Республикасы және Ресей Федерациясы арасындағы Байқоңыр қаласының мәртебесі, оның атқарушы билік органдарын қалыптастыру тәртібі және мәртебесі туралы 1995 жылғы 23 желтоқсандағы Келісімге банк қызметі мәселелерін реттеуге қатысты өзгерістер мен толықтырулар енгізуге, сондай-ақ КСРО Сыртқыэкономбанктің шоттары бойынша өзара қаржылық шағымдар мен талаптарды реттеу жөніндегі жұмысты жалғастыруға келісті.

Интеграциялық бірлестіктер шеңберіндегі ынтымақтастық Жыл бойы ЕурАзЭҚ-на қатысушы мемлекеттердің орталық (ұлттық) банктерінің басшылары кеңесінің жұмысы жалғасты.

Мәселен, 2004 жылғы наурызда ЕурАзЭҚ-на қатысушы мемлекеттердің орталық (ұлттық) банктерінің қызметкерлерін оқыту саласындағы ынтымақтастық туралы келісімге, 2004 жылғы маусымда – ЕурАзЭҚ-на қатысушы бір мемлекеттің резиденттері өз өкілдіктеріне қызмет көрсету үшін ЕурАзЭҚ-на қатысушы басқа мемлекеттің банктерінде шоттар ашу тәртібін бірегейлендіру туралы келісімге қол қойылды.

Бағалы қағаздардың бірыңғай мемлекетаралық нарығын құру мақсатында ЕурАзЭҚ-тың Мемлекетаралық кеңесінің 2004 жылғы маусымдағы отырысында Бағалы қағаздар нарығындағы ынтымақтастық туралы келісімге қол қойылды, оған сәйкес бағалы қағаздар нарығы инвесторларының мүддесін қорғау, мемлекетаралық бағалы қағаздар нарығы бойынша бірыңғай ақпараттық деректер базасын құру және «тараптардың оған тең құқылы кіруін» қамтамасыз ету жөніндегі шаралар айқындалды. Сондай-ақ ЕурАзЭҚ заңнамасы негіздерінің мәртебесі, оларды әзірлеу, қабылдау және іске асыру тәртібі туралы Шартқа қол қойылды, оған сәйкес тараптардың мемлекеттік органдары актілердің ЕурАзЭҚ заңнамасы негіздеріне сәйкестігін тексеру мақсатында заң және өзге де нормативтік құқықтық актілерінің жобаларына құқықтық сараптама жүргізу арқылы заңнама негіздерін іске асыруға бақылауды жүзеге асырады.

ЕурАзЭҚ-на мүше мемлекеттердің әлеуметтік-экономикалық дамуының орташа мерзімді бағдарламаларын талдау туралы баяндама және экономиканы дамыту шарттары мен ЕурАзЭҚ-на мүше мемлекеттердің орташа мерзімді перспективаға арналған экономикалық реформаларын жүргізудегі іс-әрекетін келісу жөніндегі ұсынымдар, сондай-ақ Валюталық саладағы ынтымақтастық тұжырымдамасы және Экономиканы дамытудың негізгі макроэкономикалық көрсеткіштерін келісу тәртібі әзірленді және келісілуде.

ТМД Атқару Комитетінің шеңберінде жұмыс жүргізілді. 2004 жылғы қыркүйекте ТМД үкіметінің басшылары кеңесінің шешімімен ТМД қатысушы мемлекеттердің валюта саласындағы қызметінің ынтымақтастығы және үйлестіру тұжырымдамасы бекітілді. ТМД қатысушы мемлекеттердің 2003 – 2010 жылдары экономикалық саладағы өзара іс-әрекет тиімділігін дамытуға және арттыруға бағытталған маңызды іс-шараларын жүзеге асыру жоспары шеңберінде жұмыс жалғасты.

Ақша-кредит саясаты валюталық реттеу және бақылау, макроэкономикалық көрсеткіштер және капитал қозғалысы, инвестициялар мәселелері жөніндегі жоғары деңгейдегі топтың және сарапшылардың жұмыс топтарының отырыстары шеңберінде Бірыңғай экономикалық кеңістіктің нормативтік-құқықтық базасын қалыптастыратын бірқатар құжаттар әзірленді.

Ұлттық Банк өкілдерінің қатысуымен Негізгі макроэкономикалық көрсеткіштердің тізбесі туралы келісім, БЭК қатысушы мемлекеттердің макроэкономикалық көрсеткіштерін жақындату жөніндегі шараларды іске асыруды бақылау тетігі туралы келісім, Ақша-кредит және валюта саясатын жүргізуге бірыңғай көзқарас туралы келісім, Статистика методологиясын бірегейлендіру және мемлекеттік статистика органдарын үйлестіру жөніндегі шаралардың орындалуын бақылау тетігі туралы келісім, Валюталық реттеу және валюталық бақылау саласындағы саясаттың қағидаттары туралы келісім және БЭК қатысушы мемлекеттердің арасындағы шекараларда қиылысқан жеке тұлғалардың валюталарын ауыстыру нормаларын үндестіру туралы келісім пысықталды.

2004 жылғы қыркүйекте Үкімет басшыларының кеңесі Шанхай Ынтымақтастық ұйымын (ШЫҰ) дамыту қорын құруды мақұлдады. Жыл бойы Ұлттық Банкте ШЫҰ дамыту қорын құру және жұмыс істеу тетігін пысықтау жөнінде белсенді жұмыс жүргізілді. Қордың жұмыс істеу қағидаттарын айқындайтын жарғылық құжаттардың жобалары әзірленді және Тараптардың қарауына енгізілді.

1992-1993 жылдардағы (корреспонденттік шоттарға көшкенге дейін және одан кейін) сауда-экономикалық қатынастардың нәтижелері бойынша бұрынғы КСРО мемлекеттерінің берешегін реттеу жөнінде жұмыс жалғасты. Ұлттық Банктің өкілдері Әзірбайжан Республикасының, Беларусь, Грузия Республикаларының өкілдерімен борышты реттеу мәселелері жөніндегі сарапшылармен кездесуге қатысты, оның қорытындылары бойынша осы мәселені Мемлекет басшысының қарауына енгізу туралы шешім қабылданды.

2004 жылғы ақпанда Қазақстан Республикасының 1991 - 1995 жылдар аралығы кезеңінде жасалған халықаралық шарттарды түгендеу мәселелері жөніндегі ведомствоаралық комиссияның отырысы болды, нәтижесінде талаптары орындалған шарттардың күші жойылды.

Техникалық көмек. 2004 жылғы мамырда Ұлттық Банктің өкілдері Базель қаласында, Швейцарияда Техникалық көмек үйлестірушілерінің отырысына қатысты, оның қорытындысы бойынша Ұлттық Банктің қызметкерлеріне арналған тағылымдамаларды және семинарларды одан әрі жүргізу жөнінде қол жеткізілген келісімдер туралы есеп дайындалды.

2004 жылғы наурызда Ұлттық Банктің Кассалық операциялар және құндылықтарды сақтау орталығы өкілдерінің Нидерланд Орталық Банкінің өкілімен кездесуі ұйымдастырылды, оның барысында орталық банктердегі қолма-қол ақша айналысы, қолма-қол ақшаны есепке алу, сақтау және өндеу ережелері бойынша практикалық ұсынымдар алынды.

Қаржы секторын басқару жөнінде техникалық көмек беру шеңберінде Ұлттық Банк пен Азия Даму Банкі арасындағы өзара түсіністік туралы меморандумды дайындау және 2004 жылғы желтоқсанда қол қою бойынша жұмыс жүргізілді.

Мүдделі мемлекеттік органдар мен USAID өкілдерінің қатысуымен Экономикалық ынтымақтастық жөніндегі қазақстандық-американдық бағдарлама шеңберінде Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Америка Құрама Штаттарының Үкіметі арасындағы өзара түсіністік туралы меморандум бойынша бірқатар отырыстар өткізілді. Отырыс барысында Ұлттық Банктің ақша-кредит саясаты саласындағы қызметін жетілдіру үшін осы Бағдарлама бойынша грант тарту мәселелері талқыланды.

Халықаралық қаржылық ұйымдармен ынтымақтастық. 2004 жылы Ұлттық Банк ЕҚҚДБ кредиттік желісін іске асыруды аяқтады.

Үкіметтің «Қазақстанның Қарағанды облысының ауылдық аймақтарын сумен жабдықтау» ИДБ заемын тарту туралы шешіміне байланысты заем бойынша тиісті төлемдер жүргізу жөнінде міндеттеме-хат дайындалды.

Қазақстан Республикасының халықаралық қаржылық ұйымдардың жарғылық капиталына жазылу жөніндегі міндеттемелерін орындау бойынша жұмыс жүргізілді. Қаржы министрлігімен халықаралық қаржылық ұйымдардың жарғылық капиталына жазылу есебіне шығарылған вексельдерді қабылдау-өткізу актісіне қол қойылды.

Қазақстан Республикасының Халықаралық валюта қорының жарғылық құжаттарын бекіту мәселесі жөнінде жұмыс жүргізілді.

8.2. Ұлттық Банктің ақпараттық-түсіндіру қызметі

Ұлттық Банк мынадай мерзімді басылымдарды жариялауды жалғастырды: Қазақстан Ұлттық Банкінің Хабаршысы/Вестник Национального Банка, Статистикалық Бюллетень/Статистический Бюллетень/Statistical Bulletin, Төлем балансы/Платежный баланс, Экономикалық Шолу/Экономическое Обозрение, Жылдық есеп (қазақ, орыс

тілдерінде). 2004 жылдан бастап Ұлттық Банктің сайтында «Инфляцияға шолу» тоқсан сайынғы басылым орналастырылады.

Ұлттық Банктің ақша-кредит саясатының негізгі бағыттарын түсіндіру мақсатында республикалық және шетелдік бұқаралық ақпарат құралдарында 525 сөз сөйлеулер, оның ішінде теледидарда – 159, «Қазақ радиосының» тікелей эфирінде және жаңалықтарында – 50, баспасөзде – 224, оның ішінде шетелдік бұқаралық ақпарат құралдарында – 14, ақпараттық агенттіктердің таспаларында – 92 хабар ұйымдастырылды. Ұлттық Банктің құрамынан Қаржы нарығы мен қаржы ұйымдарын реттеу және қадағалау агенттігінің бөлініп кетуіне байланысты сөз сөйлеулердің жалпы саны 43% қысқарды.

«Егемен Қазақстан» және «Казахстанская правда» газеттерінде «Ұлттық Банк хабарлайды, түсіндіреді, түсініктеме береді» 4 беттен (20 мақала және сұхбат) жарияланды.

17 баспасөз-конференциясы, оның ішінде біреуі – Мемлекеттік ипотекалық кредиттерге кепілдік беру қорымен бірлесіп, біреуі – жинақтаушы зейнетақы қорымен, біреуі – Ұлттық процессинг орталығымен және Қазпочтамен ұйымдастырылды.

Алматы, Астана қалаларында және Қазақстанның аймақтарында Ұлттық Банктің 30 баспасөз-релизі таратылды және 26 PR-акциясы, оның ішінде студенттермен, екінші деңгейдегі банктердің өкілдерімен, ірі және орташа кәсіпорындардың қаржыгерлерімен кездесулер, банктердің касса қызметкерлерінің арасындағы кәсіби шеберлік конкурстары, Ашық есік күндері, сирек тарихи материалдардың, құжаттардың, монеталардың көрмелері және т.б. ұйымдастырылды.

Қазақстанның қаржы секторы және банк жүйесі туралы материалдарды орналастыратын қазақстандық және ресейлік бұқаралық ақпарат құралдарының мониторингі жүзеге асырылды және 15 352 хабар мен сюжет талданды.

IX. БУХГАЛТЕРЛІК ЕСЕПТІ ЖӘНЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕП БЕРУДІ ЖЕТІЛДІРУ

Қаржылық ұйымдарда бухгалтерлік есепке алу және қаржылық есеп беру жүйесін нормативтік құқықтық актілер қабылдау арқылы реттеу функциялары дербес Қаржы нарығы мен қаржы ұйымдарын реттеу және қадағалау агенттігін құру жағдайында Ұлттық Банкте қалып отыр. Ұлттық Банк бухгалтерлік есепке алу және қаржылық есеп беру туралы заңнаманың талаптарын және бухгалтерлік есепке алу стандарттарын қаржылық ұйымдардың сақтауына бақылау жасауды жалғастырады.

2004 жылы екінші деңгейдегі банктерде, сақтандыру (қайта сақтандыру) ұйымдарында және жинақтаушы зейнетақы қорларында бухгалтерлік есепке алуды автоматтандыруды жетілдіру жұмысы жалғасты. Мәселен, «Қазақстанның тұрғын үй құрылыс жинақ банкі» АҚ-ның, сақтандыру (қайта сақтандыру) ұйымдарының, жинақтаушы зейнетақы қорларының автоматтандырылған ақпарат жүйесіне ендірілген қосалқы бухгалтерлік есепті және Бас бухгалтерлік кітапты жүргізу жөніндегі жеке бақылау іс-шаралары бекітілді. Бұл ретте 2004 жылы екінші деңгейдегі жеті банк банктік ақпарат жүйесін автоматтандыруға қатысты халықаралық бухгалтерлік есепке алу стандарттарына өтті, тоғыз банк тиісті халықаралық стандартқа өтуі тиіс.

Қаржылық есеп беруі 2003 жылдың 1 қаңтарынан бастап халықаралық қаржылық есеп беру стандарттарына сәйкес жасалатын ұйымдарды анықтау ережесіне сәйкес (Үкіметтің 2003 жылғы 3 ақпандағы № 119 қаулысы) қызметін ұйымдастыру, реттеу және қадағалауды Ұлттық Банк жүзеге асыратын ұйымдар 2003 жылғы 1 қаңтардан бастап қаржылық есепті халықаралық қаржылық есеп беру стандарттарына сәйкес жасайды. Осыған байланысты 2004 жыл бойы Ұлттық Банк қаржы нарығына қатысушылардың халықаралық қаржылық есеп беру стандарттарына өту процесін іске асыру жөніндегі жұмысты жүзеге асырды. Атап айтқанда:

- мынадай қаржы нарығына қатысушылар үшін қаржылық есеп берудің нысандары бекітілді: екінші деңгейдегі банктер, сақтандыру (қайта сақтандыру) ұйымдары, сақтандыру брокерлері, инвестициялық портфельді басқарушылар, бағалы қағаздарды ұстаушылардың тізілімі жүйесін жүргізу жөніндегі қызметті жүзеге асыратын ұйымдар, зейнетақы активтерін инвестициялық басқаруды жүзеге асыратын ұйымдар, жинақтаушы зейнетақы қорлары, трансфер-агенттік қызметті жүзеге асыратын ұйымдар, брокерлік-дилерлік қызметті жүзеге асыратын ұйымдар, кредиттік серіктестіктер және ипотекалық компаниялар, банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдар;

- Ұлттық Банктің лицензиясы негізінде жүзеге асырылатын қолма-қол шетел валютасымен операцияларды бухгалтерлік есепке алуды жүргізу жөнінде, «жалпы сақтандыру» саласы бойынша сақтандыру және қайта сақтандыру жөнінде нормативтік құқықтық актілер әзірленді. Брокерлік қызмет бойынша бухгалтерлік есептің стандарты бекітілді;

- барлық қаржылық ұйымдардың халықаралық қаржылық есеп беру стандарттарын бастапқы қолдану, екінші деңгейдегі банктердің клиенттерге берілген заемдар және клиенттерден - жеке және заңды тұлғалардан қабылданған салымдар бойынша операцияларды бухгалтерлік есепте көрсету, құжаттандырылған аккредитивтермен операцияларды көрсету, жалпы провизияларды қалыптастыру тәртібі, жинақтаушы зейнетақы қорлары мен зейнетақы активтерін инвестициялық басқаруды жүзеге асыратын ұйымдардың теріс инвестициялық кірісті қаржылық есепте көрсету, жарғылық капиталмен байланысты операциялардың бухгалтерлік есебін жүргізу жөнінде ұсыныс хаттар жіберілді.

Бұдан басқа, Ұлттық Банк «Қазақстан Республикасының кейбір заң актілеріне бухгалтерлік есеп және қаржылық есеп беру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасының 2004 жылғы 11 маусымдағы № 562 Заңын әзірлеуге қатысты.

Халықаралық қаржылық есеп беру стандарттарын тиімді ендіру, бухгалтерлік есеп бөлімшесі қызметкерлерінің кәсіби деңгейін арттыру, сондай-ақ тәжірибе алмасу мақсатында шетелдік қаржы институттарының өкілдерімен бірқатар семинарлар мен кездесулер өткізілді. Қаржылық ұйымдардың халықаралық қаржылық есеп беру стандарттарына өтуі бойынша тренинг шеңберінде жинақтаушы зейнетақы қорларының, зейнетақы активтерін басқару жөніндегі компаниялардың, екінші деңгейдегі банктердің, сондай-ақ сақтандыру ұйымдарының қызметкерлері үшін дәрістер өткізілді.

Х. ҚАРЖЫ МЕКЕМЕЛЕРІНЕ КӨРСЕТІЛЕТІН ҚЫЗМЕТТЕР

10.1. Ұлттық қорды басқару

Ұлттық қордың валюталық портфелінің нарықтық құны 2004 жылдың аяғында 5,1 млрд. долл., оның ішінде тұрақтандыру портфелі — 1,3 млрд. долл. (25,65%) және жинақ портфелі — 3,8 млрд. долл. (74,35%) болды. Қор портфелінің құрамына кіретін бағалы қағаздардың және басқа қаржы құралдарының нарықтық құны Ұлттық Банктің кастодиан банкі, ABN AMRO Mellon Global Securities Services деректеріне негізделеді (Х бөлімнің 10.1-бөлімшесіне 1,2-қосымшалар).

Сыртқы басқаруға берілген активтердің нарықтық құны 2004 жылдың аяғында баламасы 2,9 млрд. доллар немесе Ұлттық қордың жалпы нарықтық құнынан 57% болды⁴.

Ұлттық қордың таза активтері 2005 жылғы 1 қаңтарда 666,5 млрд. теңге болды.

Қазақстандық теңге бағамының Қордың негізгі валютасына қатысты нығаюына байланысты теңгемен инвестициялық нәтиже (-) 14,2 млрд. теңгеге теріс қалыптасты. Теріс бағамдық айырма 48,5 млрд. теңге (Х бөлімнің 10.1 бөлімшесіне 3-қосымша, 10.1.1-сурет) болды.

Ұлттық қордың ABN AMRO Mellon Global Securities Services кастодиан банкінің деректері бойынша бір жылда 313,0 млн. доллар мөлшерінде АҚШ долларымен есептелген инвестициялық кіріс (жұмсалған және жұмсалмаған) пайда болды.

Ұлттық қорға Қаржы министрлігінен түскен ақша қаражатының жалпы сомасы 152,8 млрд. теңге болды, оның ішінде 19,8 млрд. теңге (баламасы 150,0 млн. доллар) шетел валютасымен түсті.

Кейіннен шетелдік қаржы құралдарына инвестициялау үшін келіп түскен 132,7 млрд. теңгені АҚШ долларына айырбастады. Айырбастаудың орташа бағамы 1 доллар үшін 135,66 теңге мөлшерінде қалыптасты.

Активтерді сенімгерлік басқарудан туындаған шығыстарды өтеу бойынша Ұлттық Банктің талаптарын Қордың төлеуі үшін 232,3 млн. теңгені АҚШ долларына қайта айырбастады. Қайта айырбастаудың орташа бағамы 1 доллар үшін 136,38 теңге мөлшерінде қалыптасты.

Ұлттық қордың шотындағы теңгедегі ақша қалдығы 2005 жылғы 1 қаңтарда 44,9 млн. теңге болды.

Ұлттық қорды басқару бойынша шығыстардың жалпы сомасы (Ұлттық Банк есептеген, Қаржы министрлігі төлеуге ұсынған) 2004 жылы 695,5 млн. теңге болды.

Қаржы министрлігінен алынған шығыстарды растау туралы хабарламаларға сәйкес 524,2 млн. теңгеге Ұлттық Банктің талаптарын төлеу – Қорды басқаруға байланысты шығыстарды жабу жүргізілді.

Ұлттық қор активтерін басқарудағы кірістілік. 2004 жылғы 1 қаңтар - 31 желтоқсан аралығында Ұлттық қордың кірістілігі 7,61% болды. Ұлттық қордың кірістілігі құрылғаннан бастап 2004 жылдың соңында 19,79% болды, бұл жылдық көрсетуде 5,16% болды. Кірістілік Ұлттық қордың негізгі валютасы - АҚШ долларымен есептелді (Х бөлімнің 10.1-бөлімшесіне 3-қосымша, 10.1.2-сурет).

2004 жылғы 1 қаңтар - 31 желтоқсан аралығында тұрақтандыру портфелінің кірістілігі 1,45% болды, бұл эталондық портфельдің кірістілігінен 0,23% жоғары (Х бөлімнің 10.1-бөлімшесіне 4-қосымша).

Басқару нәтижелерін ескере отырып және сыртқы басқару бойынша шығыстарды қысқарту мақсатында АҚШ-тың ақша нарығы мандатының түрі бойынша сыртқы басқарушының портфелін неғұрлым қарапайым және өтімді ретінде Ұлттық Банкке толық басқаруға беру туралы шешім қабылданды. Басқарманың 2004 жылғы 15 желтоқсандағы № 164 қаулысына сәйкес Ұлттық Банк пен АҚШ-тың ақша нарығы мандатының түрі

⁴ 2004 жылғы 31 желтоқсанға дейін сыртқы басқарудағы АҚШ-тың ақша нарығы мандатының түрін қоса алғанда

бойынша сыртқы басқарушының арасында 2003 жылғы 30 қаңтарда жасалған № 1 Инвестициялық басқару жөніндегі келісімді бұзу туралы шешім қабылданды.

2004 жылғы 1 қаңтар - 31 желтоқсан аралығында жинақ портфелінің кірістілігі 9,33% болды. Эталондық портфельдің кірістілігі 9,46% (75%-SWGB excluding Japan Index 60% USD hedged (90%) плюс SWGB Japan Index 60% USD hedged (10%) және 25% MSCI World excluding Energy) болды. 2004 жылы жинақ портфелінің үстеме кірістілігі теріс (-) 0,13% (X бөлімінің 10.1-бөлімшесіне 6-қосымша) болды.

Жинақ портфелінің теріс үстеме кірістілігі мынадай себептерге байланысты болды:

- жаппай тактикалық бөлу мандатының түрі бойынша портфелінің үстеме кірістілігі бір жылда (-) 3,65% болған сыртқы басқарушының төмен нәтижелері; ең алдымен бұл валюталық бөлудегі активтік позициялардан теріс үстеме кірістілікпен, сондай-ақ осы мандат бойынша тәуекелдің жоғары рұқсат етілген деңгейімен түсіндіріледі; tracking error тәуекелі көрсеткішінің мақсатты мәні 5% (ең жоғары - 7%) болды;

- басты акциялар мандатының түрі бойынша портфелінің үстеме кірістілігі (-) 0,53% болған сыртқы басқарушының төмен нәтижелері. Жинақ портфелінің теріс үстеме кірістілігінің негізгі себебі секторлардың ішінде инвестициялауға арналған акцияларды дұрыс таңдамау болды.

2004 жылғы 1 қаңтар – 31 желтоқсан аралығында эталондық портфельдің кірістілігі облигациялар үшін - 7,88%, акциялар үшін – 14,21% болды.

10.2. Ұлттық Банктің клиенттеріне қызмет көрсету бойынша кастодиандық, брокерлік және басқа да қызмет

Ұлттық Банк 2004 жылы «Мемлекеттік жинақтаушы зейнетақы қоры» АҚ-на және «Қазақстан Даму Банкі» АҚ-на кастодиандық қызмет көрсетуді жалғастырды. Кастодиандық сақтаудағы активтер сомасы 2005 жылғы 1 қаңтарда 153,5 млрд. теңге болды, бұл өткен жылмен салыстырғанда 14,9 млрд. теңгеге көп. Бір жылғы түсімдер сомасы 21,1 млрд. теңге болды, 1 089,4 млрд. теңге өтелген инвестициялар қайтарылды.

«МЖЗҚ» ЖАҚ-ның инвестицияларға орналастырылған қаражаты 1 101,9 млрд. теңге болды, бұл 2003 жылмен салыстырғанда 743,4 млрд. теңгеге көп.

Ұлттық Банктің кастодиандық қызмет көрсетуден түскен кірістері 6,8% 85,0 млн. теңгеге дейін өсті, өтелген шығындар 21,4 млн. теңге болды.

2004 жыл бойы Ұлттық Банк «Қазақстан Даму банкі» ЖАҚ-на брокерлік қызмет көрсетті. Бір жылда брокерлік келісім бойынша сатып алынған бағалы қағаздар көлемі 38,4% 48,1 млрд. теңгеге дейін өсті, ал осы қызмет көрсетуден түскен кірістер бұрынғы деңгейде - 0,8 млн. теңге болып қалды.

«Қазақстанның депозиттерге кепілдік беру қоры» АҚ, «Қазақстан ипотекалық компаниясы» АҚ, «Ұлттық Процессинг орталығы» АҚ, «Сақтандыру төлемдеріне кепілдік беру қоры» АҚ, «Экспорттық кредиттер мен инвестицияларды сақтандыру жөніндегі мемлекеттік сақтандыру корпорациясы» АҚ, «Қазақстанның инвестициялық қоры» АҚ, «Қазақстанның тұрғын үй құрылыс жинақ банкі» АҚ, «Ұлттық инновациялық қор» АҚ және «Қазақстанның ипотекалық кредиттерге кепілдік беру қоры» АҚ сенімгерлік басқару бойынша қызмет көрсетті.

Ұлттық Банктің сенімгерлік басқаруындағы клиенттердің активтері 2005 жылғы 1 қаңтарда 39,9 млрд. теңге болды, бұл 2003 жылмен салыстырғанда 3,0 млрд. теңгеге аз (X бөлімнің 10.2-бөлімшесіне 1-қосымша). Ұлттық Банкке сенімгерлік басқаруға түскен қаражат бір жылда 0,8% 45,0 млрд. теңгеге дейін қысқарды. Сенімгерлік басқарудан алынған қаражат 48,0 млрд. теңге (2003 жылы – 7,3 млрд. теңге) болды. Активтерді сенімгерлік басқару бойынша қызмет көрсетуден түскен кірістер 2005 жылғы 1 қаңтарда 28,8 млн. теңге, өтелген шығындар – 14,4 млн. теңге болды.

XI. ҰЙЫМДАСТЫРУ ЖӘНЕ ІШКІ ҚЫЗМЕТ

11.1. Ұйымдық құрылым

Ұлттық Банктің құрылымы және жалпы штаттық саны (3580 адам) Президенттің «Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің ережесін және құрылымын бекіту туралы» 2003 жылғы 31 желтоқсандағы № 1271 Жарлығымен бекітілген.

2004 жылы жекелеген функцияларды құрылған Қазақстан Республикасы Қаржы нарығы мен қаржы ұйымдарын реттеу және қадағалау агенттігіне беруге және Ұлттық Банктің филиалы негізінде «Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің Банкнот фабрикасы» РМК-ның құрылуына байланысты Ұлттық Банктің құрылымы өзгеріске ұшырады (департаменттер мен филиалдардың саны азайды).

Жылдың соңында Ұлттық Банктің ұйымдық құрылымына 8 департамент, 11 дербес басқарма, орталық аппараттың 1 дербес бөлімі, 17 филиал, Ұлттық Банктің Ресей Федерациясындағы Өкілдігі, 6 бағынышты ұйым (XI бөлімнің 11.1 бөлімшесіне 1-қосымша) кірді.

Ұлттық Банк бес акционерлік қоғамның 100% құрылтайшысы және «Ұлттық процессинг орталығы» АҚ (Ұлттық Банктің үлесі - 80,6%) құрылтайшыларының бірі болып табылады.

11.2. Кадр саясаты және қызметкерлерді оқыту

Ұлттық Банктің штаттық саны өткен жылмен салыстырғанда 5,2%, нақты саны – Ұлттық Банктің қайта ұйымдастырылуына (Қазақстан Республикасы Қаржы нарығы мен қаржы ұйымдарын реттеу және қадағалау агенттігінің құрылуына) байланысты 6,0% азайды.

Акционерлік қоғамдар бойынша штат саны 84,9%, нақты саны – 87,5% көбейді, бұл Қазақстан Республикасында тұрғын үй құрылысын дамытудың 2005-2007 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасына сәйкес ипотекалық кредит беру және ипотекалық кредиттерге кепілдік беру жүйелерін дамытуға себепші болған «Қазақстан Ипотекалық компаниясы және “Қазақстанның ипотекалық кредиттерге кепілдік беру қоры» акционерлік қоғамдарының негізгі қызметін жандандыруға байланысты болды (XI бөлімнің 11.2 бөлімшесіне 1-қосымша, 11.2.1-кесте).

Ұлттық Банк бойынша кадрлардың тұрақтамау деңгейі 0,4 пайыздық пунктке өсіп, 12,9% болды. Ұлттық Банктің орталық аппараты бойынша осы көрсеткіштің 1,5 пайыздық пунктке айтарлықтай өскені байқалды. Қызметкерлердің социологиялық сауал деректері бойынша жұмыстан шығудың негізгі себебі төменгі жалақы болып табылады. Сауал жүргізілгендердің, бұдан әрі неғұрлым жоғары еңбек ақысы бар ұйымдарға: екінші деңгейдегі банктерге, өзге қаржылық ұйымдарға, ұлттық компанияларға, мұнайды қайта өңдеу секторына жұмысқа орналасатындардың шамамен 40%-ы осыны көрсетті.

Акционерлік қоғамдарда тұрақтамау деңгейі 14,3 пайыздық пунктке азайды.

Ұлттық Банк бойынша қызметкерлердің білімі құрылымында жоғары білімі бар қызметкерлердің үлес салмағы 58,3%, орта арнаулы білімі бар қызметкерлер – 19,7%, орта білімі бар қызметкерлер – 22,1% құрады. Акционерлік қоғамдар бойынша осы көрсеткіштер тиісінше 94,8%, 4,5%, 0,7% болды.

Орталық аппаратта және филиалдарда он жылдан жиырма жылға дейін жұмыс стажы бар қызметкерлердің неғұрлым жоғары үлес салмағы, тиісінше 28,3% және 38,1% болды.

2004 жылы Ұлттық Банк 45 бос әкімшілік мемлекеттік қызметке тағайындау үшін бес конкурс жариялады. Конкурс нәтижелері бойынша 26 адам жұмысқа орналасты. 14 адам Мемлекеттік қызмет істері агенттігінің кадр резервіне алынды. Ұлттық Банктің бөлімшелері мен филиалдарының 7 басшысы саяси мемлекеттік қызметтің кадр резервіне алынды.

136 әкімшілік мемлекеттік қызметшіге аттестация жүргізілді.

Оқығандардың саны: Ұлттық Банктегі курстар мен тағылымдамаларда – 772 (оның ішінде басқа ұйымдардың өкілдері – 80), Қазақстан Республикасының оқу орталықтарында – 150, шет елдерде – 180 (оның ішінде ТМД елдерінде – 28), Ұлттық Банктің филиалдарындағы мемлекеттік тілді үйрену курстарында – 351 адам болды.

Дойче Бундесбанк, Еуропалық комиссия, R-Style Ukraine компаниясы өкілдерінің қатысуымен Ұлттық Банктің, Қаржы нарығы мен қаржы ұйымдарын реттеу және қадағалау агенттігінің, екінші деңгейдегі банктердің және басқа ұйымдардың қызметкерлері үшін бюджеттік жоспарлау және бақылау, ақпарат технологиялары құрамындағы тәуекел-менеджмент мәселелері, халықаралық қаржылық есеп беру стандарттары, макроэкономикалық және қаржы тұрақтылығы мәселелері бойынша 4 семинар ұйымдастырылды.

2005 жылы Ұлттық Банк қызметкерлерін оқыту және біліктілігін арттыру саласындағы ынтымақтастық мәселелерін талқылау бойынша Дойче Бундесбанктің өкілдерімен кездесулер өткізілді, олардың барысында Дойче Бундесбанкте 4 тағылымдама және Ұлттық Банкте бір семинар өткізу туралы келісімге қол жетті.

2004 жылы ЕурАзЭҚ-на қатысушы мемлекеттердің ынтымақтастығы аясында орталық банктер қызметінің өзекті мәселелері бойынша тәжірибе алмасу мақсатында орталық банктердің 19 өкілі қабылданды.

Ынтымақтастық туралы келісім шеңберінде ЕурАзЭҚ-на қатысушы мемлекеттердің Үйлестіру кеңесі мүшелерінің жұмыс бабындағы кездесулері барысында оқыту жөніндегі бірыңғай саясат қабылданды және алдағы семинарлардың тақырыптары айқындалды.

Ұлттық Банктің атаулы стипендиясына өткізілген конкурстың нәтижелері бойынша 46 қатысушының ішінен 3 жеңімпаз айқындалды: Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің 2 студенті және С.Торайғыров атындағы Павлодар университетінің 1 студенті.

Ұлттық Банктің орталық аппаратының бөлімшелерінде жоғары оқу орындарының 68 студенті кәсіби іс-тәжірибеден өтті, оның ішінде Т.Рысқұлов атындағы Қазақ экономикалық университетінің MBA бағдарламасы бойынша магистратурасының 26 магистранты бар.

2004 жылы Магистратураның алғашқы 88 магистранты оқу бітірді. Барлық бітірушілер жұмысқа орналастырылды, оның ішінде мемлекеттік органдарға – 53%.

2004-2005 оқу жылында бір жылдық және екі жылдық оқу нысанына 84 магистрант немесе құжат тапсырғандардың 41,4% қабылданды, оның ішінде 32 магистрант (38,1%) тегін оқиды. Оқу мынадай мамандықтар бойынша жүргізіледі: қаржы талдаушысы – 38, сақтандыру ісі және актуарий – 12, мемлекеттік басқару магистрі – 21, банк ісі – 13.

Қызметкерлерге еңбекақы және әлеуметтік төлемдер төлеу. Ұлттық Банктің штат санының қысқаруына байланысты еңбекақы төлеу қоры бойынша Ұлттық Банктің нақты шығыстары әлеуметтік салықты қоса есептегенде бір жылда 7,2% төмендеп, 3,5 млрд. теңгеге дейін жетті.

Акционерлік қоғамдар бойынша көрсетілген шығыстар олардың санының көбеюіне байланысты 65,3%-ға өсті (XI бөлімнің 11.2. бөлімшесіне 1-қосымша, 11.2.2-кесте).

Ұлттық Банктің бір қызметкерінің орташа жалақысы 4,9% өсті, бұл Ұлттық Банктің алтынвалюта активтерін басқарумен айналысатын мамандардың жалақысының көбеюімен және олар үшін қосымша сыйлықақы түріндегі сыйақының енгізілуімен байланысты болды.

2004 жылы Ұлттық Банктің орталық аппараты мен филиалдары қызметкерлерінің тұрақты сипаты бар және емдеу жәрдемақысын, еңбекақы төлеу және жылдық бонус (өз қызметкерлерінің негізгі контингенті үшін мұндай төлемдер қолданылмайтын екінші деңгейдегі банктермен салыстыру үшін) қорын үнемдеу есебінен мерекелерге берілетін

сыйлықақыларды есепке алмай есептелген негізгі жалақысының деңгейі орташа алғанда 55 540 теңгені құрады. Аталған көрсеткіш екінші деңгейдегі банктер қызметкерлерінің орташа айлық жалақысынан едәуір (1,4 – 2,7 есе) төмен, бұл Ұлттық Банкте кадрлар тұрақтамауының жоғары деңгейіне себеп болады.

Акционерлік қоғамдар бойынша қызметкерлердің жалпы санында мамандардың үлес салмағының көбеюіне байланысты орташа айлық жалақы 5,3%-ға төмендеді.

Ұлттық Банктің қызметкерлеріне еңбекақы төлеуді, қызметкерлерді бағалауды, Ұлттық Банк беретін заемдарды, Ұлттық Банк қызметкерлерін оқытуды, қызметкерлерді қызметтік іссапарларға жіберуді реттейтін нормативтік құқықтық актілерді жетілдіру жөнінде жұмыс жүргізілді.

Өмірге немесе денсаулыққа жазатайым жағдайлар және/немесе аурулар нәтижесінде келтірілгін зиянды өтеуге байланысты қызметкерлердің денсаулық деңгейін қолдау және мүліктік мүдделерін қорғауда қызметкерлерді ынталандыру мақсатында Ұлттық Банк қызметкерлерді медициналық сақтандыру және жазатайым жағдайлар мен аурулардан сақтандыруды жүзеге асырады.

Медициналық сақтандыру шартын қолдану кезінде (07.08.2003 ж. бастап 19.08.2004 ж. аралығында) 2363 қызметкерге 61,8 млн. теңгеге қызмет көрсетілді.

Жазатайым жағдайлар мен аурулардан сақтандыру шартын қолдану кезеңінде (11.08.2003 ж. бастап 19.08.2004ж. аралығында) қызметкерлерге сақтандыру компаниясы 2,5 млн. теңгеге төлем жүргізген 69 жазатайым жағдай болды.

2004 жылдың тамызынан бастап Ұлттық Банк өтінімдердің біліктілік талаптарына, конкурстық құжаттаманың талаптарына сәйкес келмеуі не конкурстық өтінім бағасының жоспарда көзделген сомадан асып түсуі себептері бойынша өткізілген конкурстарды өтпеді деп тануға байланысты қызметкерлерді сақтандыруды жүзеге асырған жоқ. Қаржы министрлігінің Қаржылық бақылау және мемлекеттік сатып алу комитетінің түсіндірмесіне сәйкес конкурс жеңімпазы айқындалған жағдайда мемлекеттік сатып алу шарттары бір қаржы жылына жасалуы қажет (1 қаңтардан бастап 31 желтоқсан аралығында).

Бұдан басқа, Ұлттық Банк зейнеткерлерге – банктің бұрынғы қызметкерлеріне (1 124 адам) 28,9 млн. теңгеге қайырымдылық көмек көрсетті.

Қызметкерлердің жалақысын есепке алу мен есеп айырысуды автоматтандыру процесін жетілдіру жөніндегі жұмыс жалғасты.

Мемлекеттік қызмет кадрларын басқарудың ақпарат жүйесін ендіруге байланысты Мемлекеттік қызмет істері агенттігіне әкімшілік мемлекеттік қызметшілер жөніндегі деректерді беру жүзеге асырылды.

Бұдан әрі Ұлттық Банктің неғұрлым тиімді қызметіне ықпал жасайтын шараларды, оның ішінде Ұлттық Банктің ағымдағы, болашақтағы және стратегиялық міндеттерге жетуін қамтамасыз етуге қабілетті кадр әлуетін сақтау және дамыту жөніндегі жұмысты жалғастыру қажет. Осыған байланысты қызметкерлермен жұмысты жетілдіру және кадрлардың тұрақтамау деңгейін төмендету мақсатында қызметкерлерге еңбекақы төлеу жүйесін жетілдіру жөніндегі Ұлттық Банктің міндеттерін айқындайтын Қызметкерлерді басқарудың 2004-2007 жылдарға арналған орта мерзімді стратегиясы іске асырылады.

11.3. Ақпарат технологияларын дамыту

Ұлттық Банктің интеграцияланған автоматтандырылған ақпарат жүйесін (ИААЖ) одан әрі дамыту мақсатында мынадай негізгі бағыттар бойынша жобалау жұмыстары жүргізілді:

– «Сарапшы», «Ұлттық Банкте компьютерлерді және бағдарламалық қамтамасыз етуді есепке алуды дербестендіру», «Телефонмен сөйлесулерді есепке алу» ИААЖ-нің жаңа шағын жүйелерін әзірлеу;

- ақпарат қауіпсіздігін, сенімділігін арттыру мақсатында шағын жүйелердің функционалдық мүмкіндіктерін дамыту және жетілдіру, деректер базасын орталықтандыру бөлігінде ИААЖ-нің қолданылып жүрген шағын жүйелерін пысықтау;

- «Электрондық құжат айналымы» шағын жүйесін дамыту (қауіпсіздік модулін пысықтау, Ұлттық Банктің филиалдарында шағын жүйені көбейту, электрондық мұрағатты құру үшін техникалық тапсырманы әзірлеу);

- Ұлттық Банктің нормативтік-анықтамалық ақпаратын (НАА) орталықтандырып жүргізудің шағын жүйесін құру және онымен біріктіру бөлігінде қолданылып жүрген шағын жүйелерді пысықтау.

«Сарапшы» шағын жүйесі Ұлттық Банктің Кассалық операциялар және құндылықтарды сақтау орталығында және филиалдарда пайдаланылады. Осы шағын жүйені ендіру нәтижесінде күмәнді ақша белгілерін сараптау нәтижелері деректерінің бірыңғай ақпараттық базасы жасалды, күмәнді ақша белгілерін сараптау нәтижелерін жинау бойынша филиалдармен деректер алмасу автоматтандырылды, Ұлттық Банктің филиалдарында жүргізілген сараптамалар нәтижелері бойынша жиынтық есептерді жедел қалыптастыру мүмкіндігі берілді.

Ұлттық Банктің орталық аппараты бөлімшелерінен және Қаржы нарығы мен қаржы ұйымдарын реттеу және қадағалау агенттігінен түскен өтінімдерге сәйкес 13 міндет бойынша бағдарламалық қамтамасыз етуді әзірлеу/пысықтау орындалды.

Банктік ақпарат жүйесін жеткізушіні тандау бойынша ашық конкурс өткізу жөніндегі жұмыстар жүргізілді.

Республикада бірыңғай ақпарат кеңістігін құру жөніндегі жұмыстар шеңберінде үкіметтік бағдарламаларды іске асыруға қатыстық, жаңа перспективалық технологияларды зерттеу, корпоративтік желіні одан әрі дамыту, ИСО 9001:2000 нұсқасы бойынша сапаны басқарудың халықаралық стандартына сәйкес ақпарат технологиясы бөлімшесінің сапа менеджменті жүйесі бойынша жұмыстар жүргізілді.

Пайдаланушыларға қызмет көрсету сапасын арттыруға мүмкіндік беретін алдыңғы қатарлы әлемдік тәжірибені ендіру мақсатында пайдаланушылардың өтініштерін қабылдау және орындалуын бақылау процесін автоматтандыратын бағдарламалық қамтамасыз ету әзірленді және енгізілді. Бір жылда 12 426 тапсырма қалыптастырылды және орындалды. Қазіргі уақытта бағдарламаны дамыту жөніндегі жұмыстар жүргізілуде, бұл өтінімдер бойынша жұмыстарды орындаудың жылдамдығын арттыруға және көрсетілген қызметке олардың қанағаттанушылықтарын анықтау мақсатында өтініш берген қызметкерлермен кері қатынасты ретке келтіруге мүмкіндік береді.

Ұлттық Банктің бөлімшелері мен филиалдарында пайдаланылатын ИААЖ-нің 36 шағын жүйесі бойынша қолданылып жүрген ақпарат жүйелеріне қызмет көрсету және басқару жөніндегі жұмыстар орындалды.

Барлық қызмет көрсететін шағын жүйелер бойынша жұмыс орындарын орнату және ауыстырылатын компьютерлерде клиенттердің қосымшаларын орнына қою жөніндегі жұмыстар жедел орындалды.

Қолданылып жүрген ақпарат жүйелерін басқару және пайдалану серверлік жабдықтың, тармақталған кабель желісінің активті жабдығының, деректер базалары мен пошта жүйелерінің жұмысқа жарамды жағдайын ұстап тұруды білдіреді. Басқару сапасын жақсартуға және сенімділік, өнімділік, қауіпсіздік және қолайлылықты арттыру саласында анықталған кемшіліктерді жоюға бағытталған ақпарат технологиясы бөлімшесі қызметінің әр түрлі бағыттарын дамыту және жетілдіру жөніндегі жұмыстар жүргізілді.

Тұтастай алғанда 2003 жылғы 3 851 бірлікке қарағанда компьютер жабдығының 3 220 бірлігіне қызмет көрсету және пайдалану қамтамасыз етілді. Оның ішінде серверлер – 72 бірлік, дербес компьютерлер – 2 264 бірлік, Note Book – 101 бірлік, лазерлік принтерлер – 659 бірлік, «Genicom» жылдам принтерлері – 31 бірлік, сканерлер – 47 бірлік, басқа техника – 46 бірлік, сондай-ақ байланыс құралдары: АТС – 20, факсимильдік аппараттар – 96.

Физикалық және моральдық жағынан тозған серверлер мен дербес компьютерлерді жаңаға ауыстыруға байланысты пайдаланудан шығару бойынша жұмыс жүргізілді. Есептеу техникасы құралдарына, АТС-ке, «Combimux» деректер беру жүйелеріне, КРОСС-тарға, жүргізілген қызмет көрсету мен ағымдағы жөндеулер сапасын кейін бақылау арқылы дилинг жүйелеріне жоспарлы техникалық қызмет көрсетулер жүргізілді. Windows XP бірыңғай операция жүйесіне көшуді жүзеге асыру мақсатында Ұлттық Банктің орталық аппаратында және филиалдарында Compaq PIII алып жүретін компьютерлерін жетілдіру жүргізілді.

11.4. Ішкі аудит

2004 жылы 43 жоспарлы аудиторлық тексеру жүргізілді, оның ішінде орталық аппарат бойынша – 11 тексеру, филиалдар мен ұйымдар бойынша - 19 тексеру, ақпарат жүйелері бойынша – 13 тексеру жүргізілді.

«Алтынвалюта активтері мен Ұлттық қордың портфельдерін басқару және талдау, тәуекелдер менеджменті» автоматтандырылған ақпараттық шағын жүйесін жоспарда көзделген аудиторлық тексеру Ұлттық қордың автоматтандыру құралдарын жеткізушіні таңдау жөніндегі конкурстың өтпеді деп танылуы себепті жүргізілген жоқ.

Ұлттық Банктің монетарлық қызметі бойынша көзделмеген кірістер мен шығыстарды жоспардан тыс тексеру және «Ұлттық Банктің Банкнот фабрикасы» РМК-ның мүлкін жоспардан тыс түгендеу жүргізілді.

Аудиторлық тексерудің нәтижелері тұтастай алғанда Ұлттық Банк бөлімшелерінің жүктелген міндеттері мен функцияларын орындағанын көрсетті.

Әрбір аудиторлық тексерудің ажырамас бөлігі тексеріліп отырған учаскедегі ішкі бақылау жүйесінің жағдайына баға беру болды, ол жеткіліксіз болған жағдайда тиісті ұсынымдар берілді.

Аудиторлық тексерулер нәтижелері бойынша Ұлттық Банк бөлімшелерінің қызметінде анықталған фактілердің динамикасын талдау өткен жылдың көрсеткіштеріне қарағанда жөнсіздіктер, кемшіліктер және проблемалардың тиісінше 5,8%, 22,9% және 46,2% төмендегенін көрсетті.

Жөнсіздіктердің, кемшіліктердің және проблемалардың анықталған фактілерінің азаюы ішкі бақылау, оның ішінде ақпарат технологиялары саласында және Ұлттық Банктің нормативтік құқықтық базасын жетілдіру бойынша жағдайды жақсарту жұмыстарын жүргізудің салдары болып табылды.

Сонымен бірге Ұлттық Банктің филиалдары мен ұйымдарының қызметінде анықталған жөнсіздіктер мен кемшіліктер саны көбейді, оның негізгі бөлігі тауарларды, жұмыстарды және қызмет көрсетулерді мемлекеттік сатып алу саласындағы жөнсіздіктерге тиесілі.

2004 жылы Ұлттық Банктің ішкі аудитінің методологиялық базасын жетілдіру жөніндегі жұмыс жалғасты. Атап айтқанда, Ұлттық Банкте ішкі аудитті ұйымдастыру ережесінің жаңа редакциясы, аудиттің 5 саласына аудиторлық тексеру жүргізу жөніндегі әдістемелік ұсынымдар, Ұлттық Банк бөлімшелерінің бақылауды өзін-өзі бағалауы бойынша сауалнама, Ұлттық Банктің филиалдарындағы құрылыс-жөндеу жұмыстарын мемлекеттік сатып алуды жүргізу кезінде алдын ала бақылауды жүзеге асыру тәртібіне қойылатын талаптар әзірленді.

Ішкі аудиттің әдістерін жетілдіру мақсатында Ішкі бақылау жүйесін аудиторлық тексерулер жөнінде әдістемелік ұсынымдар пысықталды.

Сондай-ақ, ішкі аудит бөлімшесі құрылымында тәуекелдер бөлімі құрылды және Ұлттық Банкте Тәуекелдер жөніндегі комитетті құру бойынша ұсыныс дайындалды.

Ұлттық Банктің 2003 және 2004 жылдардағы жылдық қаржылық есебіне аудит жүргізу кезінде Ұлттық Банктің бөлімшелерімен сыртқы аудитордың («Делойт және Туш» ЖШС) өзара іс-әрекетін үйлестіру жүзеге асырылды.

11.5. Қаржы-шаруашылық қызмет

2004 жылы Ұлттық Банк жүйесі бойынша кірістер 10,5 млрд. теңгеге (18,0%) төмендеп, 48,0 млрд. теңгеге жетті. Шығындар 11,0 млрд. теңгеге (26,7%) өсіп, 52,4 млрд. теңгеге жетті (XI бөлімнің 11.5. бөлімшесіне 1-қосымша, 11.5.1-кесте). Арнайы резервтердің шоттарына жатқызылғаннан кейін Ұлттық Банктің бөлінбеген шығыны бір жылда 6,4 млрд. теңгені құрады. Ұлттық Банктің еншілес ұйымдарының пайдасы 1,6 млрд. теңге болды, оның ішінде РМК – 860,3 млн. теңге, АҚ – 733,5 млн. теңге.

“Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі туралы” Заңның 10-бабына сәйкес қаржы жылындағы Ұлттық Банктің бөлінбеген шығындары толық сомада резервтік капитал есебінен өтеледі.

Монетарлық қызмет бойынша. 2004 жылы Ұлттық Банк сыртқы және ішкі нарықтарда операциялар жүргізді, нәтижесінде алтынвалюта активтерінің орташа көлемі 4,4 млрд. доллардан 6,4 млрд. долларға дейін (43,0%) өсті, монетарлық қызмет бойынша нетто-кіріс 1,2 млрд. теңге мөлшерінде қалыптасты, бұл өткен жылдан 24,0 млрд. теңгеге (95,3%) төмен.

Сыртқы нарықтағы операциялар бойынша нетто-кірістер 3,9 млрд. теңгеге (34,1%) өсіп, 15,2 млрд. теңгеге дейін жетті.

Ұлттық Банктің алтынвалюта активтерін басқару мынадай көрсеткіштермен сипатталады:

- *алтын портфелі бойынша нәтиже* “своп” операциялары бойынша шығындарды қысқарту нәтижесінде 2,5 млрд. теңгеге (97,8%) нетто-шығынның төмендеуі болып табылды. Алтынға әлемдік бағаның 5%-ға өсуіне және ішкі нарықта алтынды сатып алуға байланысты Ұлттық Банктің алтын портфелінің орташа нарықтық құны 47,1 млн. долларға (6,9%) өсіп, 685,9 млн. доллардан 733,0 млн. долларға дейін жетті. Оның ішінде депозитке орналастырылған алтынның нарықтық құны 7,6 млн. долларға (1,6%) көбейіп, 484,1 млн. долларға жетті.

- *валюта портфелі бойынша* нетто-кірістер бір жылда 946,7 млн. теңгеге (6,6%) өсті. Алтынвалюта активтерін басқару жөніндегі жаңа инвестициялық стратегияға сәйкес алтынвалюта активтерінің құрылымына өзгеріс жүргізілді, бұл доллар бағамының төмендеуі жағдайында барынша жоғары кірістілікті ұстап тұруға мүмкіндік берді.

Мәселен, *қысқа мерзімді портфель бойынша* 2004 жылдың 4-тоқсанында активтердің 30% астамы еуроға деноминирленген мемлекеттік бағалы қағаздарға инвестицияланды.

Ұзақ мерзімді портфель бойынша канада доллары, дат кронасы, австралия доллары, швед кронасы және швейцария франкі енген валюталар қоржыны кеңейтілді.

Сыртқы басқарудағы нетто-кірістер өткен жылмен салыстырғанда сыртқы басқаруға берілген активтердің орташа алғанда 655,2 млн. доллардан 588,8 млн. долларға дейін және кірістіліктің 7,92%-дан 1,44%-ға дейін азаюына байланысты 1,5 млрд. теңгеге (70,4%) қысқарды.

Ішкі басқарудағы активтер орташа алғанда 51,8% өсіп, 4,7 млрд. долларға жетті. Нәтижесінде нетто-кірістер өткен жылмен салыстырғанда 19,8% өсіп, 14,6 млрд. теңгеге дейін жетті.

Ішкі нарықтағы операциялар бойынша нетто-шығындар 17,7 млрд. теңгеге (9,8 есе) өсіп, 16,1 млрд. теңгеге жетті. Негізгі өсу ішкі нарықтағы өтімділікті басқару бойынша операцияларға тиесілі. Мәселен, 2004 жылдың соңында өткен жылмен салыстырғанда Ұлттық Банктің айналыстағы ноталарының көлемі 195,6 млрд. теңгеге (97,5%) өсіп, 396,1 млрд. теңгеге жетті. Осыған байланысты артық өтімділікті басқару бойынша нетто-шығындар қысқа мерзімді ноталар бойынша орташа алынған тиімді кірістіліктің жылдық 5,0%-дан 3,5%-ға төмендеуі кезінде 5,3 млрд. теңгеге (57,6%) өсіп, 14,4 млрд. теңгеге жетті (XI бөлімнің 11.5. бөлімшесіне 1-қосымша, 11.5.2-кесте).

Үкіметпен операциялар бойынша 138,9 млн. теңгеге (7,6%) шығындардың төмендегені байқалады, бұл салымдар бойынша сыйақы ставкасының орташа алғанда

3,9%-дан 2,7%-ға дейін қысқаруына байланысты болды. Бұл ретте Үкімет салымдарының орташа көлемі 14,6 млрд. теңгеге (31,3%) өсті.

Бір жылда шетел валютасындағы бағалы қағаздар, резидент емес банктерде орналастырылған салымдар, шетел валютасындағы корреспонденттік шоттар (ностро) бойынша борыштарды есептен шығаруға арналған және жеке тұлғаларға берілген заемдар бойынша провизиялар тиісінше 107,3 млн. теңге және 114,9 млн. теңге мөлшерінде құрылды және жойылды. Осының нәтижесінде 7,5 млн. теңге нетто-кіріс алынды, бұл өткен жылғы деңгейден 99,9% төмен.

Алтынвалюта активтерімен жүргізілген операциялардың қорытындылары бойынша жұмсалған кіріс бір жылда 22,5 млрд. теңгені құрады, бұл өткен жылдың деңгейінен 83,4% жоғары, оның ішінде шетел валютасымен операциялар бойынша – 139,6 млн. теңге және алтынмен – 22, 3 млрд. теңге.

2004 жылдың ішінде валюта нарығындағы ахуал АҚШ долларына қатысты теңгенің нығаю үрдісімен сипатталды. Долларға қатысты теңгенің 9,3% номиналдық нығаюы және алтынвалюта активтерінің өсуі жинақталған қайта бағалаумен қамтамасыз етілмеген долларлық портфельді 20,4 млрд. теңге мөлшерінде қайта бағалаудан *жұмсалмаған шығынды* алуға себеп болды.

2004 жылғы Ұлттық Банктің **монетарлық емес қызметінің** нәтижесі 1,0 млрд. теңгеге (11,6%) төмендеген 7,6 млрд. теңге сомасындағы нетто-шығындар болып табылады.

Монетарлық емес қызметтен түскен кірістер өткен жылмен салыстырғанда 379,3 млн. теңгеге (24,2%) төмендеп, 1,2 млрд. теңгеге жетті (ХІ бөлімнің 11.5. бөлімшесіне 2-қосымша). Кірістердің қысқаруының негізгі себебі «Банкнот фабрикасы» РМК-ның 2004 жылғы 1 сәуірден бастап қайта ұйымдастырылуы мен құрылуына байланысты 2004 жылы 306,0 млн. теңгеге (58,8%) Банкнот фабрикасы қызметінің нәтижесін кірістер құрамынан шығару болып табылады. 2003 жылы Банкнот фабрикасы кірістерінің үлесі монетарлық емес қызметтен түскен кірістердің жалпы сомасында 33,1% (520,0 млн. теңге) құрады.

Кірістердің мынадай түрлері:

- кассалық операциялар бойынша кірістер (алтын және күміс монеталарды сату) – 2-жартыжылдықта күміс монеталардың тоғыз түрін және қарашада халықтың жоғары сұранысына ие болған жаңа алтын монеталарын шығаруға байланысты 59,2 млн. теңгеге (108,2%) өсті.

- қаржылық емес ұйымдармен (сенімгерлік және кастодиандық қызмет бойынша) операциялар бойынша Ұлттық Банктің шығындарын өтеуден түскен кірістер – 121,3 млн.теңгеге (24,3%) көбейді. Көбею себебі Ұлттық қор активтерінің және Ұлттық Банк клиенттерінің және тиісінше олармен жүргізілген операциялар көлемінің тиісінше өсуі болып табылады.

Монетарлық емес қызметтен болған шығындар 1,4 млрд. теңгеге (13,5%) азайып, 8,8 млрд. теңгеге дейін жетті.

Шығынның төмендеуіне 2003 жылы Банкнот фабрикасы үйінің 825,4 млн. теңге сомасындағы құнын қайта бағалау, Қаржы министрлігінің Мемлекеттік мүлік және жекешелендіру комитетіне өтеусіз берілген “Ұлттық ақпарат технологиясы” ЖАҚ-ның акциялар пакетінің 438,0 млн. теңге сомасындағы құнын есептен шығару нәтижелерін көрсетуге байланысты 1,3 млрд. теңгеге (84,3%) көзделмеген шығындардың төмендеуі негізгі әсерін тигізді.

Ұлттық валютаның банкноталары мен монеталарын дайындауға арналған шығындар орталық банктердің практикасына сәйкес келетін банкноталар мен монеталарды дайындау бойынша шығындарды есепке алу саясатын ендіру жөніндегі іс-шаралар шеңберінде қоймадағы монеталардың қалдықтарын 2003 жылдың соңында есептен шығаруға байланысты 429,6 млн. теңгеге (14,6%) төмендеді.

Басқа шығындар 2004 жылғы 1 қаңтардан бастап Ұлттық Банктің жер салығын, мүлікке салықты және көлік құралдарына салықты төлеуден босатылуына байланысты

17,8 млн. теңгеге (10,3%) салықтар және бюджетке төленетін міндетті төлемдер бойынша шығыстардың қысқаруы есебінен 120,7 млн. теңгеге (22,9%) төмендеді.

Ұлттық Банк шығындарының жалпы төмендеуі кезінде Ұлттық Банктің жұмыс істеуін қамтамасыз етуге байланысты шығындар өсті.

Мәселен, негізгі құрал-жабдықтармен, материалдық емес активтермен және тауар-материалдық қорлармен операциялар бойынша шығындар, негізінен, касса жабдықтарын, күзет-өрт сигнализациясын және көлікті ұстауға байланысты материалдарды сатып алу есебінен 192,1 млн. теңгеге (16,6%) өсті.

Әкімшілік шығындар Қаржы министрлігінің аударымдарын жүзеге асыру және төлемдерді жүргізу бойынша “Қазақстан банкаралық есеп айырысу орталығы” РМК-ның байланыс қызметтері үшін шығыстардың көбеюі есебінен 115,0 млн. теңгеге (10,4%) өсті.

Ұлттық Банктің **күрделі шығыстары** 921,7 млн. теңгеге (25,9%) төмендеп, 2,6 млрд. теңгеге дейін жетті (XI бөлімнің 11.5. бөлімшесіне 3-қосымша).

Өткен жылға қарағанда күрделі шығыстардың төмендеуі 105,3 млн. теңгеге (54,3%) объектілерді салу бойынша шығыстардың қысқаруына, 285,7 млн. теңгеге (27,8%) негізгі құрал-жабдықтарды сатып алуға және 1,0 млрд. теңгеге (50,1%) ұйымдардың жарғылық капиталдарын толықтыруға қаражат аударуға байланысты болды.

Бір жылда “Ұлттық процессинг орталығы” АҚ-ның, “Банкнот фабрикасы” РМК-ның, “Қазақстан актуарлық орталығы” АҚ-ның, “МЖЗҚ ЖЗҚ” АҚ-ның жарғылық капиталына 1,0 млрд. теңге қаражат аудару жүзеге асырылды.

Қаржы нарығы мен қаржы ұйымдарын реттеу және қадағалау агенттігінің әкімшілік үйінің ішкі инженерлік жүйелеріне жөндеу жүргізуге және интеграцияланған автоматтандырылған ақпарат жүйесін одан әрі дамыту үшін 115,9 млн. теңгеге (45,5%) материалдық емес активтерді сатып алуға байланысты 396,8 млн. теңгеге (25,5 есе) күрделі жөндеу бойынша шығыстардың өскені байқалады.

Ұлттық Банктің ұйымдары. Ұлттық Банктің республикалық мемлекеттік кәсіпорындарының өнімді (жұмыстарды, қызмет көрсетулерді) сатудан түскен кірістері 2004 жылы 5,6 млрд. теңгені құрады, өнімді (жұмыстарды, қызмет көрсетулерді) өндіру бойынша шығындар – 4,3 млрд. теңге болды. Бюджетке корпоративтік табыс салығын төлегеннен кейінгі ұйымдардың таза кірісі 712,8 млн. теңгеге (483,2%) көбейіп, 860,3 млн. теңгеге жетті (XI бөлімнің 11.5. бөлімшесіне 4-қосымша).

Ұйымдардың қызметі шығыстардан (161,6%) кірістердің өсуі (197,5%) қарқынының асып түсуімен, Қазақстан теңге сарайы (монеталарды дайындаудың өндірістік бағдарламасының өсуіне байланысты) және Қазақстан банкаралық есеп айырысу орталығы (Банкаралық ақша аудару жүйесінде төлемдерді жүзеге асыру талаптарының өзгеруі салдарынан МТ 100 форматында төлемдер санының көбеюіне байланысты) пайдасының көбеюімен сипатталады.

Құрылтайшысы Ұлттық Банк болып табылатын акционерлік қоғамдар. Акционерлік қоғамдардың кірісі 3,6 млрд. теңгені, шығындары – 2,9 млрд. теңгені құрады. Таза кіріс 255,9 млн. теңгеге (53,5%) өсіп, 733,5 млн. теңгеге жетті (XI бөлімнің 11.5. бөлімшесіне 4-қосымша).

Акционерлік қоғамдар қызметінің тиімділігі сақтандыру төлемдеріне кепілдік беру жүйесіне тартылған сақтандыру компаниялары санының көбеюімен, ипотекалық кредиттерге кепілдік беру жүйесіне қаржылық ұйымдарды тартумен, KazCard ұлттық төлем карточкасын шығарумен сипатталады.

2004 жылы Ұлттық Банк 320,0 млн. теңгеге «Мемлекеттік жинақтаушы зейнетақы қоры» АҚ-ның акцияларын сатып алды.

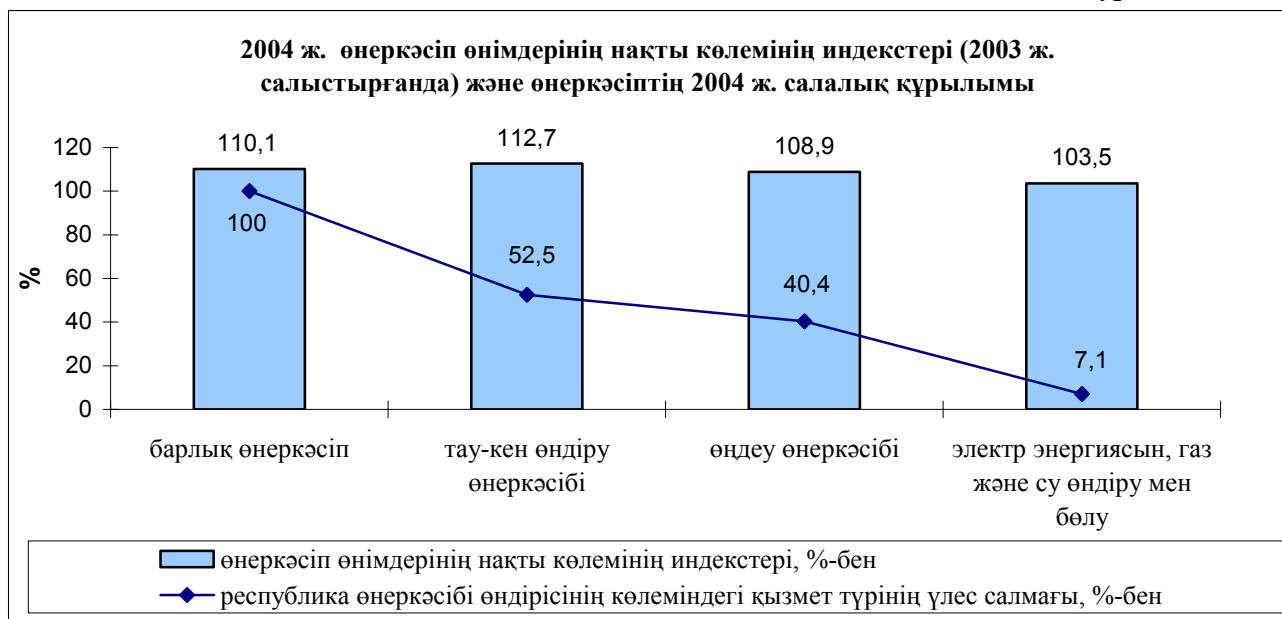
2005 жылы Ұлттық Банктің «Қазақстан ипотекалық компаниясы» АҚ-ның акцияларын Қаржы министрлігіне сатуына байланысты Ұлттық Банктің қаржылық есебінде ҚИК қызметінің нәтижелері шоғырландырылған жоқ.

СТАТИСТИКАЛЫҚ ҚОСЫМШАЛАР

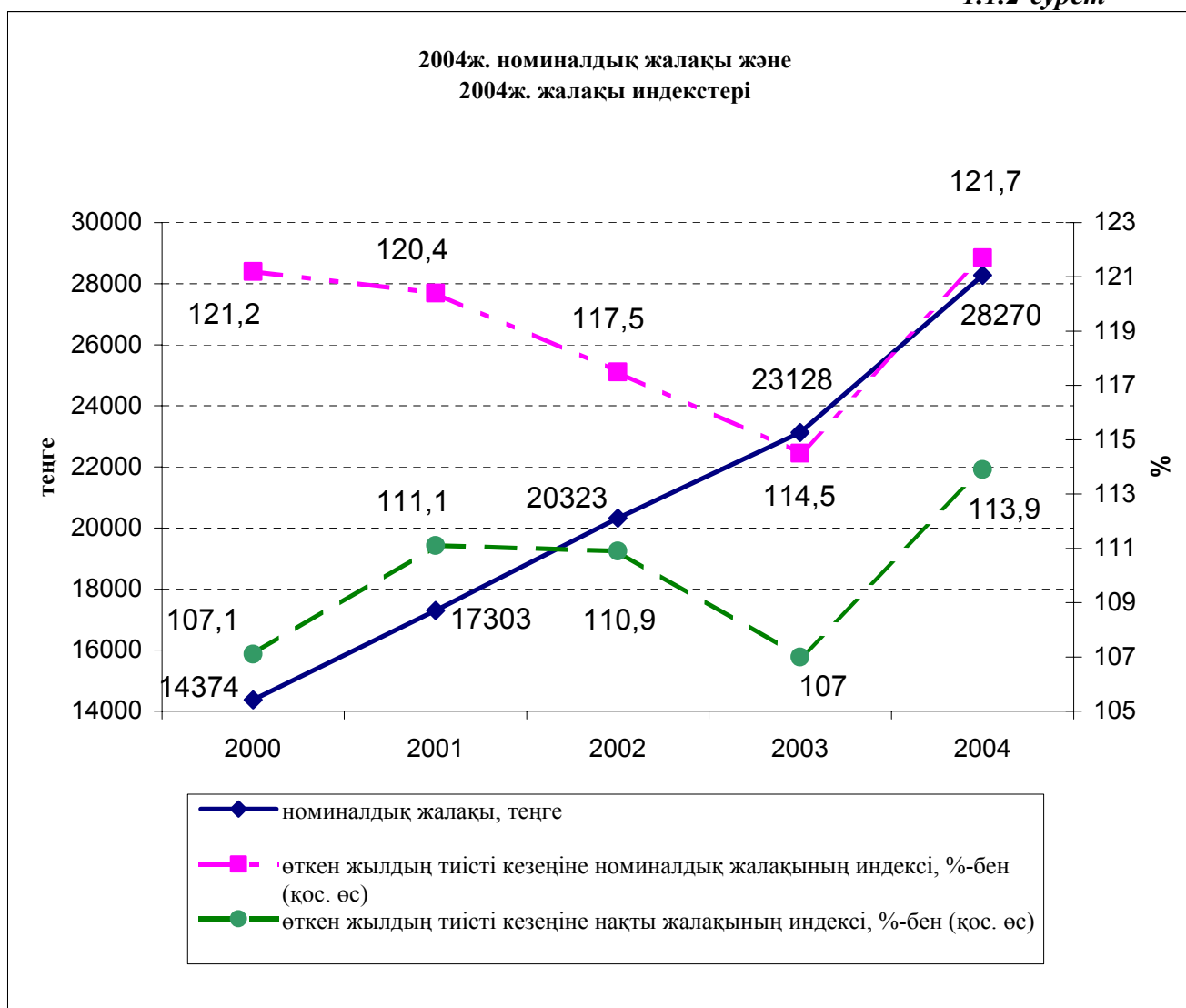
I БӨЛІМНІҢ 1.1 БӨЛІМШЕСІНЕ 1-ҚОСЫМША	
I БӨЛІМНІҢ 1.2 БӨЛІМШЕСІНЕ 1-ҚОСЫМША	
I БӨЛІМНІҢ 1.2 БӨЛІМШЕСІНЕ 2-ҚОСЫМША	
I БӨЛІМНІҢ 1.2 БӨЛІМШЕСІНЕ 3-ҚОСЫМША	
I БӨЛІМНІҢ 1.2 БӨЛІМШЕСІНЕ 4-ҚОСЫМША	
I БӨЛІМНІҢ 1.2 БӨЛІМШЕСІНЕ 5-ҚОСЫМША	
I БӨЛІМНІҢ 1.4 БӨЛІМШЕСІНЕ 1-ҚОСЫМША	
I БӨЛІМНІҢ 1.4 БӨЛІМШЕСІНЕ 2-ҚОСЫМША	
I БӨЛІМНІҢ 1.4 БӨЛІМШЕСІНЕ 3-ҚОСЫМША	
II БӨЛІМНІҢ 2.1 БӨЛІМШЕСІНЕ 1-ҚОСЫМША	
II БӨЛІМНІҢ 2.2 БӨЛІМШЕСІНЕ 1-ҚОСЫМША	
II БӨЛІМНІҢ 2.2 БӨЛІМШЕСІНЕ 2-ҚОСЫМША	
II БӨЛІМНІҢ 2.2 БӨЛІМШЕСІНЕ 3-ҚОСЫМША	
IV БӨЛІМГЕ 1-ҚОСЫМША	
IV БӨЛІМГЕ 2-ҚОСЫМША	
V БӨЛІМНІҢ 5.3 БӨЛІМШЕСІНЕ 1-ҚОСЫМША	
V БӨЛІМНІҢ 5.3 БӨЛІМШЕСІНЕ 2-ҚОСЫМША	
V БӨЛІМНІҢ 5.4.1 БӨЛІМШЕСІНЕ 1-ҚОСЫМША	
V БӨЛІМНІҢ 5.4.1 БӨЛІМШЕСІНЕ 2-ҚОСЫМША	
V БӨЛІМНІҢ 5.4.2 БӨЛІМШЕСІНЕ 1-ҚОСЫМША	
VI БӨЛІМНІҢ 6.3 БӨЛІМШЕСІНЕ 1-ҚОСЫМША	
X БӨЛІМНІҢ 10.1 БӨЛІМШЕСІНЕ 1-ҚОСЫМША	
X БӨЛІМНІҢ 10.1 БӨЛІМШЕСІНЕ 2-ҚОСЫМША	
X БӨЛІМНІҢ 10.1 БӨЛІМШЕСІНЕ 3-ҚОСЫМША	
X БӨЛІМНІҢ 10.1 БӨЛІМШЕСІНЕ 4-ҚОСЫМША	
X БӨЛІМНІҢ 10.1 БӨЛІМШЕСІНЕ 5-ҚОСЫМША	
X БӨЛІМНІҢ 10.1 БӨЛІМШЕСІНЕ 6-ҚОСЫМША	
X БӨЛІМНІҢ 10.2 БӨЛІМШЕСІНЕ 1-ҚОСЫМША	
XI БӨЛІМНІҢ 11.1 БӨЛІМШЕСІНЕ 1-ҚОСЫМША	
XI БӨЛІМНІҢ 11.2 БӨЛІМШЕСІНЕ 1-ҚОСЫМША	
XI БӨЛІМНІҢ 11.5 БӨЛІМШЕСІНЕ 1-ҚОСЫМША	
XI БӨЛІМНІҢ 11.5 БӨЛІМШЕСІНЕ 2-ҚОСЫМША	
XI БӨЛІМНІҢ 11.5 БӨЛІМШЕСІНЕ 3-ҚОСЫМША	
XI БӨЛІМНІҢ 11.5 БӨЛІМШЕСІНЕ 4-ҚОСЫМША	

I бөлімнің 1.1 бөлімшесіне 1-қосымша

1.1.1-сурет

1.1.2-сурет

Мониторингке қатысушылар санының динамикасы

	Сұрату жүргізілген тоқсан				
	2004ж. 1-тоқс.	2004ж. 2-тоқс.	2004ж. 3-тоқс.	2004ж. 4-тоқс.	2005 ж. 1-тоқс.
Қатысушы кәсіпорындар саны	1176	1232	1248	1284	1302
олардың ішінде ірілері мен орташалары	938	954	967	1015	1015
Ел экономикасындағы ірі және орташа кәсіпорындардың саны	4360	4369	4416	4423	4422
Қатысушы ірі және орташа кәсіпорындардың үлесі (2-ж./3-ж.), %	21,5	21,8	21,9	22,9	23,0
Мониторингке қатысушылардың өнімдерді сатудан түскен кірісінің үлесі, %	57,8	58,7	56,4	61,7	66,0

Экономикалық конъюнктураның және қаржылық ахуалдың экономиканың нақты секторындағы 2004ж. (нақты) және 2005ж. тоқсанындағы (күтілетін) өзгерісі

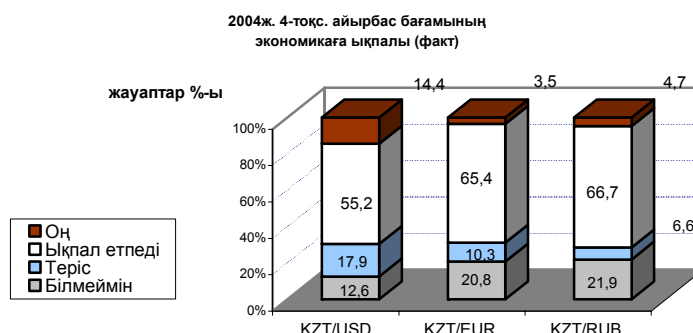
1. Шаруашылық жүргізудің жалпы шарттарының және олардың факторларының конъюктурасы

1.2.1 сурет

Валюта бағамының ықпалы

2004 ж. 4-тоқсанда валюта бағамы өзгерісінің кәсіпорынның шаруашылық қызметіне тигізетін ықпалын бағалау

Теңгенің АҚШ долларына қатысты айырбас бағамы өзгерісінің шаруашылық қызметіне тигізген оң ықпалын кәсіпорындардың 14,4%-ы, еуроға қатысты - 3,5%-ы және ресей рубліне қатысты - 4,7%-ы атап өтті. Теріс ықпалын тиісінше 17,9%, 10,3% және 6,6% кәсіпорын атап өтті. Кәсіпорындардың көпшілігі - тиісінше 55,2%, 65,4% және 66,7% кәсіпорын теңге бағамы өзгерісінің ықпалын байқамады.

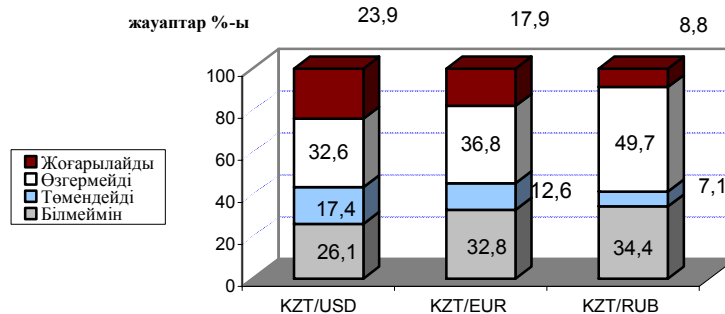

1.2.2 сурет

2005 ж. 1-тоқсанының аяғына күтілетін валюта бағамының өзгерісін бағалау

1) 23,9% кәсіпорын теңгенің АҚШ долларына, 17,9% кәсіпорын еуроға, 8,8% кәсіпорын ресей рубліне қатысты нығаюын күтеді;
2) тиісінше 17,4%, 12,6% және 7,1% кәсіпорын теңгенің құнсыздануын күтеді;
3) тиісінше 32,6%, 36,8% және 49,7% кәсіпорын 2005ж. 1-тоқсанда теңгенің бағамы өзгермейді деп есептейді.

2005ж. 1-тоқс. күтілетін айырбас бағамының өзгерісі

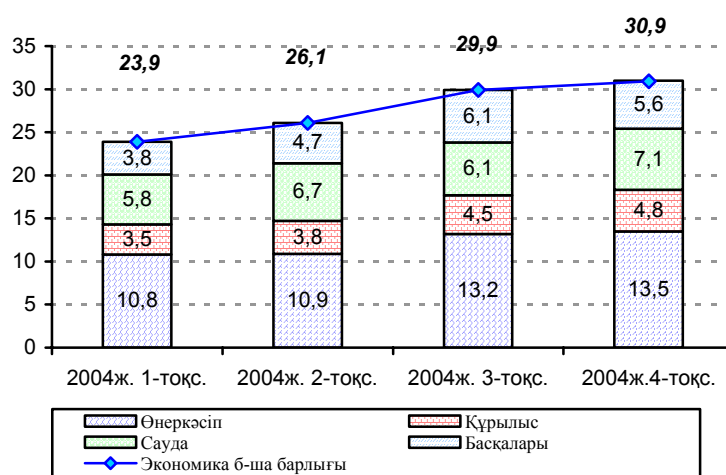

I бөлімнің 1.2 бөлімшесіне 2-қосымша

1.2.3-сурет

1.2. Банктердің кредиттері

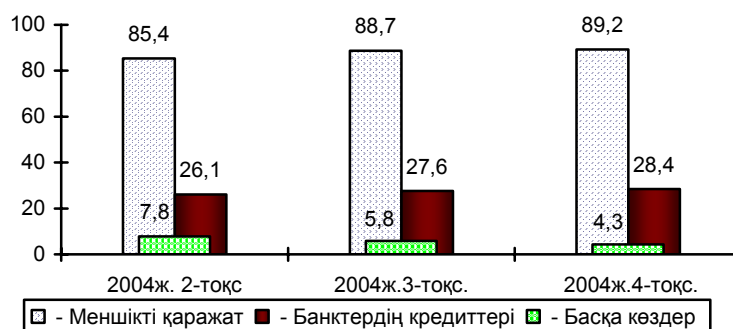
Сұрау жүргізілген кәсіпорындардың 66,5%-ы 2004ж. 4-тоқсанда банктердің кредиттерін қажет етпеді, 30,9%-ы кредит алды, бұлар ең алдымен өнеркәсіп, сауда және құрылыс кәсіпорындары.

1.2.4-сурет

1.3. Айналым қаражатын қаржыландыру көздерін бағалау

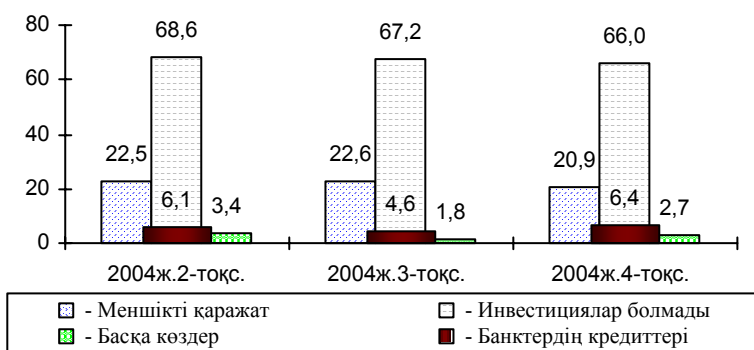
2004 ж. барысында айналым қаражатын қаржыландыру, толықтыру үшін меншікті қаражатты және/немесе банктердің кредиттерін пайдаланатын кәсіпорындардың саны ұлғайды, бұл кәсіпорындардың қаржылық жағдайының жақсарғандығының және банктердің кәсіпорындардың ағымдағы қызметіне тигізетін оң ықпалының күшейгендігінің куәсі.

1.2.5-сурет

1.4. Инвестицияларды қаржыландыру көздерін бағалау

2004ж. экономиканың нақты секторында инвестицияларды қаржыландыру көздерінің құрылымында айтарлықтай өзгерістер болмады. Кәсіпорындар инвестицияларды көбінесе өздерінің меншікті қаражатының есебінен қаржыландырды, бұл олардың қаржылық жағдайының жақсарғанын және экономиканың нақты секторының қаржылық тұрақтылығына оң ықпалын тигізетінін көрсетеді. Сонымен қатар банк кредиттерінің бұл процестерге әсері шамалы болып қала береді.

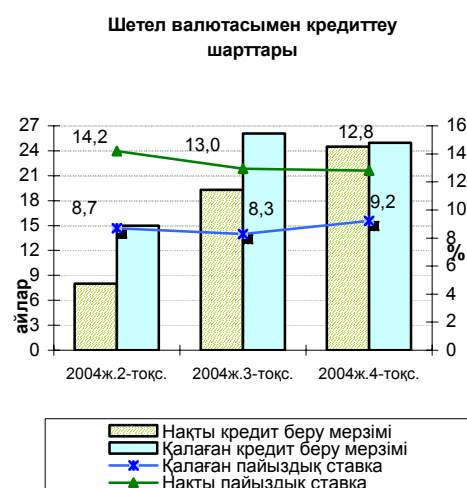
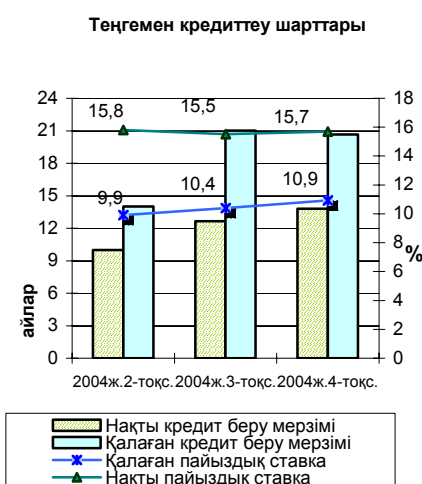

I бөлімнің 1.2 бөлімшесіне 3-қосымша

1.2.6-сурет

1.5. Кредиттеу шарттары

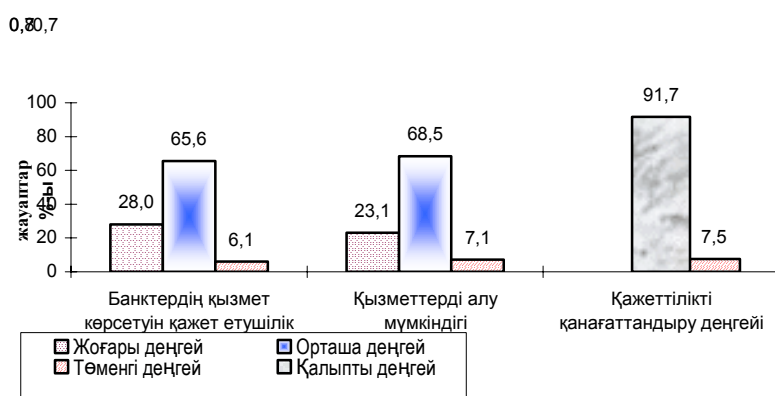
2004ж. теңгемен берілетін кредиттер бойынша пайыздық ставка орташа алғанда өзгермеді, ал шетел валютасымен берілген кредиттердікі едәуір төмендеді. Нақты пайыздық ставка мен оның кәсіпорындар үшін қолданылатын (теңгемен де, шетел валютасымен де) деңгейінің арасындағы айырманың азаюы кредит беру шарттарының жақсарғанын көрсетеді және кәсіпорындардың шаруашылық қызметін қаржыландырудағы кредиттердің рөлін арттыруға тиіс.

1.2.7-сурет

1.6. Кәсіпорындардың банктер көрсететін қызметтерге сұранысын бағалау

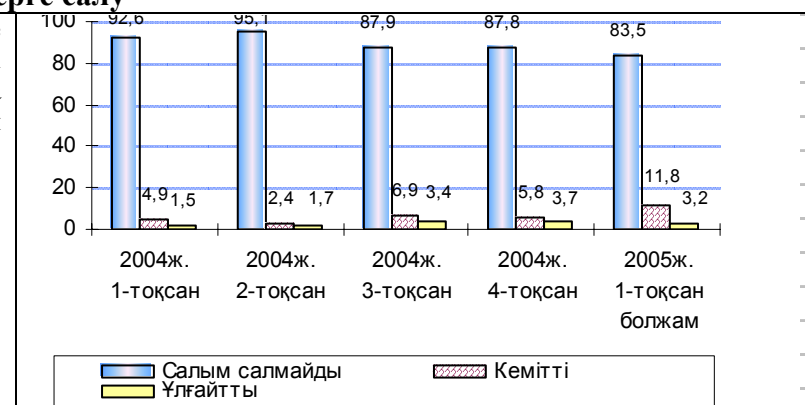
2004ж. 4-тоқсанда кәсіпорындардың 28%-ына банктердің қызмет көрсетуінің қажеттілігі аса жоғары болды, 23,1%-ының осы қызметтерді алуға мүмкіндігі жоғары болды. Тиісінше 65,6%, 68,5% кәсіпорын бұл көрсеткіштердің орташа деңгейін және 6,1%, 7,1%-ы төмен деңгейін атап көрсетті. Банктердің қызмет көрсетуіне қажеттілікті қанағаттандыру деңгейін кәсіпорындардың 91,7%-ы қалыпты деп, және 7,5%-ы төмен деп бағалады.

2.8-сурет

1.7. Ақша қаражатын депозиттерге салу

2004 жылы банктердің депозиттерінде салымдары жоқ кәсіпорындардың үлесі едәуір азайды (92,6-дан 87,8%-ға дейін), және депозиттердің көлемін азайтқан кәсіпорындардың үлесі артты. Бұл үрдіс 2005ж. 1-тоқсанында да жалғасады.

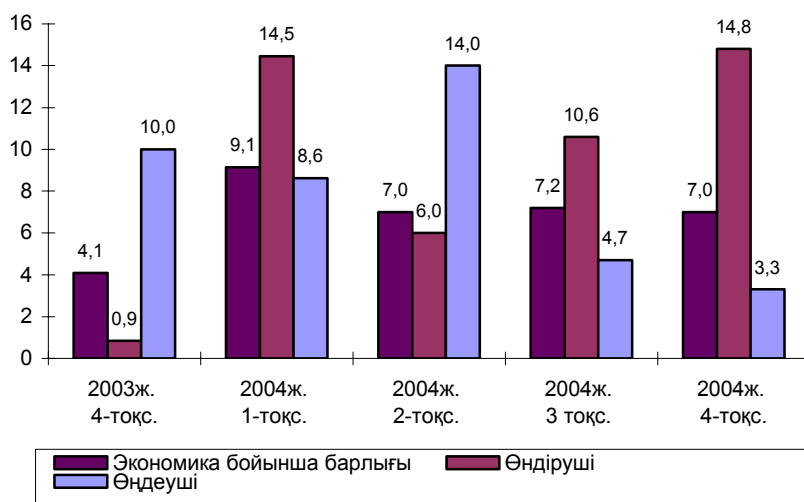
I бөлімнің 1.2 бөлімшесіне 4-қосымша

2. Дайын өнім бағаларының өзгерісін, іскерлік белсенділікті және экономиканың нақты секторының қаржылық жағдайын бағалау

1.2.9-сурет

2.1. Дайын өнім бағаларының өсу қарқынының динамикасы

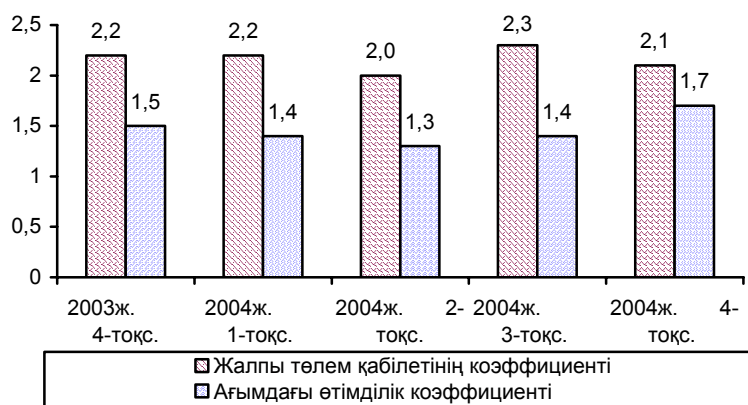
2004 ж. экономиканың нақты секторындағы дайын өнім бағаларының өсуі ең алдымен өндіруші өнеркәсіп салаларындағы дайын өнім бағаларының өсуіне байланысты болды.

1.2.10-сурет

2.2. Төлем қабілетін және өтімділікті бағалау

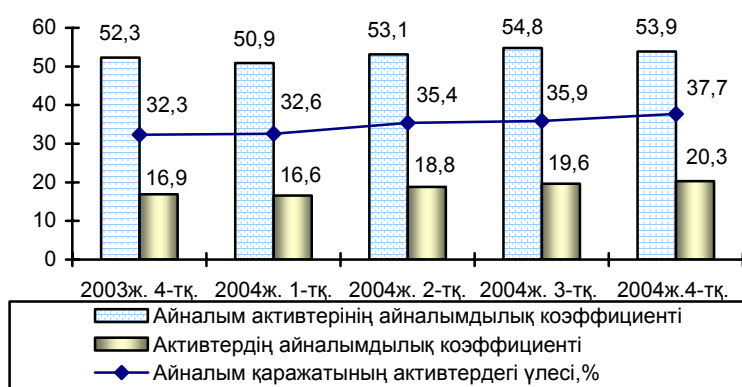
2004ж. ішінде айналым активтері ағымдағы міндеттемелерді толық жауып қана қойған жоқ (1-ден артық ағымдағы өтімділік коэффициенті), сонымен қатар инвестициялардың ең төмен деген кепілдігіне мүмкіндік берді. Нақты сектордың міндеттемелерді барлық активтермен жабу қабілеті қолайлы деңгейде қалды: тек қана 2-тоқсанда жалпы төлем қабілеті коэффициенті (1,7) қалыпты деңгейден аздап төмен болды (≥ 2).

1.2.11-сурет

2.3. Іскерлік белсенділікті бағалау

2004ж. кәсіпорындардың іскерлік белсенділігі тұрақты түрде жақсарды: айналым қаражатының активтердегі үлес салмағы артты (4-тоқсанда 37,7%-ға дейін); 4-тоқсанда өнім сатудан түскен түсімнің көлемі активтерге орналастырылған қаражаттың 20,3%-ының, айналым активтеріне орналастырылған қаражаттың 53,9%-ының орнын толтырды.

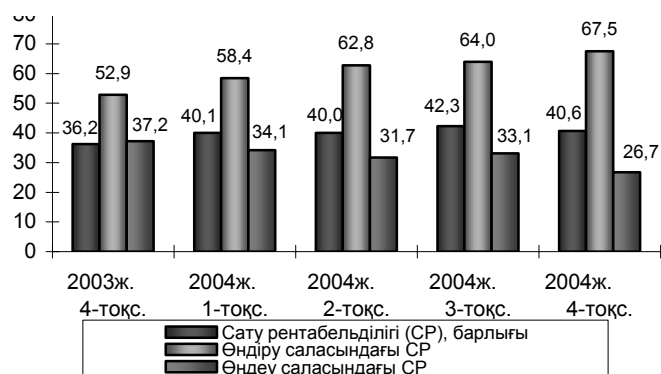

I бөлімнің 1.2 бөлімшесіне 5-қосымша

1.2.12-сурет

2.4. Сату рентабельділігін бағалау

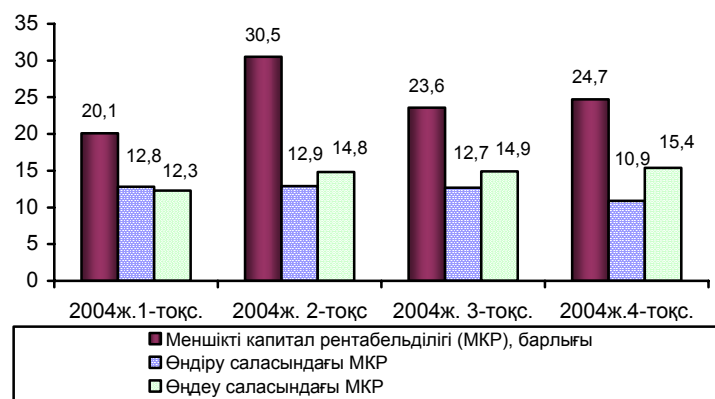
2004ж. сату рентабельділігі (салық салынғанға дейінгі) едәуір жоғары деңгейде қалды, бұған ең алдымен осы көрсеткіштің өндіруші саладағы деңгейінің жоғары болуы себепші болды (4-тоқсанда 67,5%). Өндеуші өнеркәсіпте бұл көрсеткіш төмендеді (2003ж. 4-тоқсандағы 37,2%-дан 2004ж. 4-тоқсандағы 26,7%-ға дейін). Инвестициялар салу тұрғысынан алғанда, өндеу өнеркәсібі ең тартымдысы болып калып отыр.

1.2.13-сурет

2.5. Меншікті капитал рентабельділігін бағалау

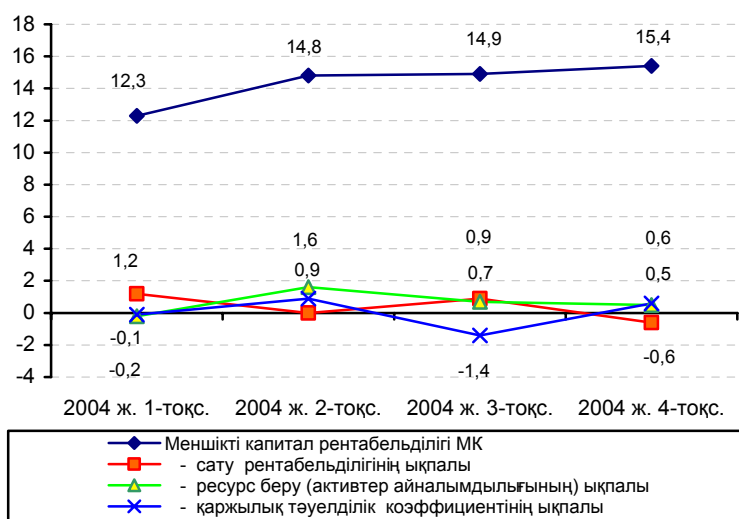
Нақты сектордың меншікті капитал рентабельділігінің орташа деңгейі жыл бойы өсті (12,3%-дан 15,4%-ға дейін) және іс жүзінде банктердің кредиттері бойынша пайыздық ставканың деңгейімен теңесті, алайда бұл өндеуші өнеркәсіптегі меншікті капитал рентабельділігінің өсуімен байланысты болды (20%-дан 25%-ға дейін). Өндеу саласында көрсеткіш төмендеді (13%-дан 11%-ға дейін), бұл басқа салаларға да тән болды (саудадан басқа).

1.2.14-сурет

2.6. Факторлардың меншікті капитал рентабельділігіне ықпалы

2004ж. 4-тоқсанда негізгі факторлардың меншікті капитал (МК) рентабельділігіне ықпалы әр түрлі бағытта болды: 1) активтердің МК-мен салыстырғанда анағұрлым жоғары өсу қарқыны есебінен (бұл тартылған каражат үлесінің өсуімен және қаржылық тәуелділік коэффициентінің тиісті өсуімен байланысты болды), МК рентабельділігі 0,6%-ға жоғарылады; 2) активтер айналымдылығының ұлғаюы есебінен МК рентабельділігі 0,5% өсті; 3) сату рентабельділігінің кемуі есебінен МК рентабельділігі 0,6% төмендеді. Нәтижесінде МК рентабельділігі 4-тоқсанда 0,5% ($0,6+0,5-0,6$) төмендеді.

I бөлімнің 1.4 бөлімшесіне 1-қосымша

Қазақстан Республикасының төлем балансы: талдамалық көрінісі

млн. АҚШ долларымен

	2001	2002	2003	2004	2004			
					I	II	III	IV
А. Ағымдағы шот	-1389,5	-1024,3	-270,1	532,9	281,9	-269,2	96,9	423,2
Сауда балансы	983,4	1987,1	3679,0	6785,6	1422,3	1171,5	1923,6	2268,2
Экспорт	8927,8	10026,9	13232,6	20603,1	4108,2	4666,2	5694,4	6134,4
Импорт	-7944,4	-8039,8	-9553,6	-13817,6	-2685,9	-3494,7	-3770,8	-3866,2
Қызмет көрсету балансы	-1374,4	-1997,9	-2040,4	-2985,9	-586,3	-726,0	-783,3	-890,3
Экспорт	1260,2	1540,4	1712,3	2001,1	437,0	496,6	567,3	526,8
Импорт	-2634,6	-3538,3	-3752,7	-4987,0	-1023,3	-1196,0	-1350,6	-1417,1
Кірістер балансы	-1237,0	-1127,4	-1744,0	-2778,6	-496,6	-609,8	-878,7	-793,4
Тартылған кредиттер мен заемдар бойынша сыйақы төлемдері	-197,1	-213,1	-274,7	-406,9	-74,4	-109,4	-90,0	-133,1
Тікелей инвесторлардың кірістері	-1147,2	-1014,8	-1446,5	-2296,7	-386,5	-466,2	-752,8	-691,1
Ұлттық Қордың резервтері мен активтері бойынша сыйақы	193,6	200,3	191,7	258,5	49,6	54,6	59,1	95,1
Баскасы (нетто)	-86,2	-99,8	-214,7	-333,5	-85,3	-88,8	-95,1	-64,3
Ағымдағы трансферттер	238,5	113,7	-164,7	-488,2	-57,4	-104,8	-164,7	-161,3
В. Капиталмен және қаржымен операциялардың шоты	2428,7	1239,3	2756,1	4592,5	300,1	1295,4	473,3	2523,7
Капиталмен операциялар. шоты	-185,0	-119,8	-27,8	-20,3	2,4	-5,6	-11,7	-5,3
o.i. трансферттер	-197,9	-136,0	-45,5	-24,8	0,8	-6,8	-12,8	-6,0
Қаржылық шот	2613,7	1359,1	2783,9	4612,7	297,6	1301,0	485,0	2529,1
Тікелей инвестициялар	2860,6	2163,8	2209,8	5548,3	884,9	707,6	970,0	2985,9
қаржыландыру (нетто)	4652,7	3681,3	4462,7	9781,7	1271,7	1051,2	1572,2	5886,5
өтеу	-1792,1	-1518,0	-2252,9	-4233,4	-386,8	-343,7	-602,2	-2900,7
Портфельдік инвестициялар	-1317,5	-1246,7	-1891,0	-421,8	-165,2	183,7	-95,3	-675,4
o.i. еуробондтар	-102,7	-237,1	54,3	21,2	169,4	56,4	14,3	-219,0
Туынды қаржы құралдары (нетто)		0	15,9	-46,4	-39,4	12,9	-33,1	13,2
Басқа да орташа және ұзақ мерзімді Инвестиции	463,1	758,1	2196,5	1689,6	166,3	394,9	143,1	985,3
Сауда кредиттері	-59,7	98,3	36,5	260,1	8,5	36,0	75,9	139,8
ҚР Үкіметі кепілдік берген	-70,1	-26,1	-0,8	77,9	0,4	17,6	46,5	13,3
Басқалары (нетто)	10,4	124,4	37,4	182,3	8,1	18,4	29,4	126,4
Заемдар	316,1	661,3	1885,0	1429,5	157,8	359,0	67,3	845,5
ҚР Үкіметі тартқан	54,6	3,4	57,4	-69,0	-22,3	-16,9	23,8	-53,6
Қаржыландыру (игеру)	161,9	120,3	204,2	196,4	36,3	31,9	51,0	77,2
Борышты өтеу	-107,3	-116,9	-146,9	-265,4	-58,6	-48,8	-27,2	-130,8
Басқалары (нетто)	261,5	658,1	1827,6	1498,5	180,0	375,9	43,5	899,0
Баскасы (нетто)	206,7	-1,7	275,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Басқа да қысқа мерзімді капитал	607,4	-316,07	252,8	-2157,1	-879,3	1,9	-499,7	-779,9
С. Қателер мен қалып қойғанд.	-654,5	320,2	-952,5	-1126,4	154,8	-27,2	-444,2	-809,7
Д. Жалпы баланс	384,7	535,1	1533,5	3999,0	736,8	999,0	126,0	2137,2
Е. Қаржыландыру	-384,7	-535,1	-1533,5	-3999,0	-736,8	-999,0	-126,0	-2137,2
ҚҰБ-нің резервтік активтері	-384,7	-535,1	-1533,5	-3999,0	-736,8	-999,0	-126,0	-2137,2
ХВҚ-ның кредиті	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

I бөлімнің 1.4 бөлімшесіне 2-қосымша

	2001	2002	2003	2004
Ағымдағы операциялар шотының сальдосы (млн. доллар)	-1390	-1024	-270	533
- ЖІӨ-ге %-бен	-6,3	-4,2	-0,9	1,3
Тауарлар мен қызмет көрсетудің экспорты (бір жылда млн. доллар)	10188	11567	14945	22604
- ЖІӨ-ге %-бен	46,0	47,0	50,2	55,5
Тауарлар мен қызмет көрсетудің импорты (бір жылда млн. доллар)	10579	11578	13306	18805
- ЖІӨ-ге %-бен	47,8	47,1	44,7	46,1
Нақты тиімді айырбас бағамы (өткен жылдың желтоқсанына индекстің пайызбен өзгерісі)	-1,5	-7,4	-2,5	5,9
Сауда шарттары (өткен жылға жыл ішіндегі орташа индекстің пайызбен өзгерісі)	-5,3	1,5	0,4	16,5
Тікелей шетелдік инвестициялардың нетто-ағыны (бір жылда млн. доллар)	2861	2163	2209	5548
- ЖІӨ-ге %-бен	12,9	8,8	7,0	12,2
Жалпы сыртқы борыш (жылдың аяғына млн. доллар)	15157	18197	22884	32017
Мемлекеттік және мемлекет кепілдік берген сыртқы борыш	3800	3481	3623	3366
Фирмааралық берешк	8879	10709	11999	16651
Банк секторының сыртқы борышы	488	1352	3514	6858
Басқа да борыштық міндеттемелер	1990	2655	3748	5142
Ұлттық Банктің халықаралық резервтері (жылдың аяғына млн. доллар)	2508	3141	4962	9280
- тауар және қызмет көрсету импорты айлармен	2,8	3,2	4,4	4,5

I бөлімнің 1.4 бөлімшесіне 3-қосымша

Қазақстан Республикасының сыртқы борышының абсолюттік және салыстырмалы параметрлері

Көрсеткіштің атауы	2001	2002	2003	2004	Берешек (ХҚВД)	
					Төмен	Бір қалыпты

А. Абсолюттік параметрлер (млн. АҚШ долл.)

1. Жалпы сыртқы борыш (кезең аяғына)	15 157,5	18 197,3	22 883,7	32 017,4		
<i>оның ішінде фирмааралық берешек</i>	<i>8 879,3</i>	<i>10 709,7</i>	<i>11 998,8</i>	<i>16 651,1</i>		
2. Фирмааралық берешекті қоспағанда жалпы сыртқы борыш (кезең аяғына)	6 278,2	7 487,6	10 885,0	15 366,3		
3. Ұзақ мерзімді борышты өтеу және оған қызмет көрсету бойынша есептелген жиынтық төлемдер	3 834,2	4 094,9	5 258,6	8 648,0		
фирмааралық берешекті өтеуді және оған қызмет көрсетуді қоспағанда	1 690,4	2 260,7	2 659,0	3 972,6		
4. Тауар және факторлық емес қызмет көрсету экспорты (ТҚЭ)	10 228,4	11 633,5	15 039,6	22 728,2		

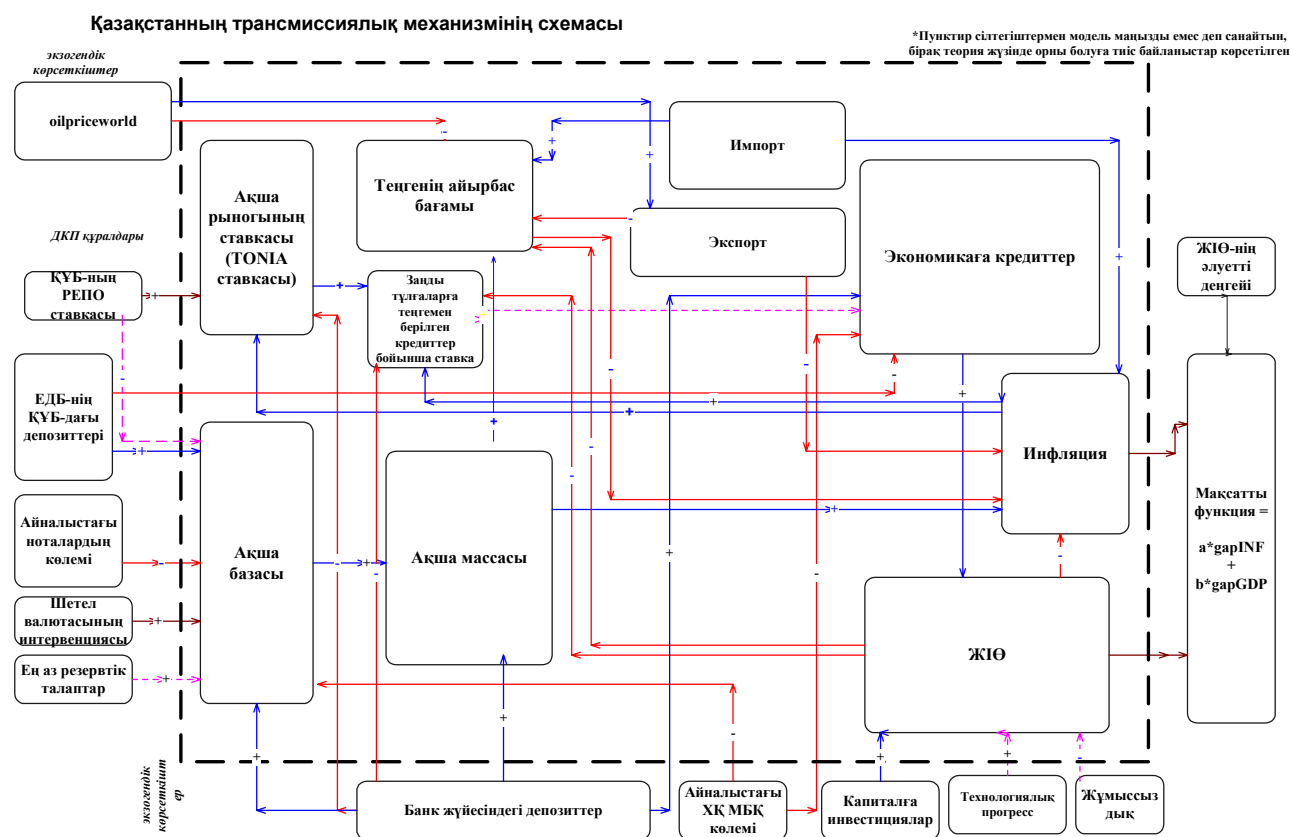
Б. Салыстырмалы параметрлер

1. Жан басына шаққанда жалпы сыртқы борыш (АҚШ долл.)	1 021,3	1 224,8	1 530,3	2 124,0		
фирмааралық берешекті қоспағанда	423,0	504,0	727,9	1 019,4		
2. Жалпы сыртқы борыштың ЖІӨ-ге қатынасы (%)	68,5	74,5	76,9	78,6	<48	48-80
фирмааралық берешекті қоспағанда	28,4	30,7	36,6	37,7		
3. Жалпы сыртқы борыштың ТҚЭ-ға қатынасы (%)	148,2	156,4	152,2	140,9	<132	132-220
фирмааралық берешекті қоспағанда	61,4	64,4	72,4	67,6		
4. Борышты өтеу және оған қызмет көрсету бойынша төлемдердің ТҚЭ-ға қатынасы (%)	37,5	35,2	35,0	38,0	<18	18-30
фирмааралық берешекті қоспағанда	16,5	19,4	17,7	17,5		
5. Сыйақы төлемдерінің ТҚЭ-ға қатынасы (%)	6,8	5,8	4,7	4,0	<12	12-20
6. Ұзақ мерзімді борыштың жалпы сыртқы борышқа қатынасы	92,4	89,9	87,6	88,8		

Анықтама үшін:

Тұрғындар (мың адам)	14 842	14 858	14 890	15 074,2
ЖІӨ (млрд. АҚШ долл.)	22,125	24,414	29,76	40,75

II бөлімнің 2.1 бөлімшесіне 1-қосымша

II бөлімнің 2.2 бөлімшесіне 1-қосымша

2.2.1-кесте

	Көрсеткіштер (млн. АҚШ долл.)	Сомасы	
		01.01.04	01.01.05
1.	Жалпы алтынвалюта активтері, барлығы	4 962,106	9 280,494
	Оның ішінде:		
1.1.	Монетарлық алтын	725,916	803,562
1.2.	Еркін айырбасталатын валютадағы және СДР-дегі активтер	4 236,192	8 476,931
а)	Қолма-қол шетел валютасы (ЕАВ)	3,461	3,299
б)	Еркін айырбасталатын валютадағы депозиттер	767,964	1 085,720
в)	Бағалы қағаздарға кепілге берілген еркін айырбасталатын валютадағы кредиттер	325,090	539,924
г)	Еркін айырбасталатын валютадағы акциялардан басқа бағалы қағаздар	3 133,659	6 840,441
д)	Қаржылық деривативтер және басқа да шоттар	6,018	7,547
2.	Сыртқы міндеттемелер (ЕАВ)	3,178	3,516
	Оның ішінде:		
2.1.	Халықаралық қаржылық ұйымдар алдындағы міндеттемелер	0,167	0,314
2.2.	Орташа-ұзақ мерзімді кредиттер	1,887	1,903
2.3.	Қаржылық деривативтер	0,746	0,050
2.4.	Басқа да шоттар	0,379	1,249
3.	Таза халықаралық резервтер (1-2), барлығы	4 958,928	9 276,977

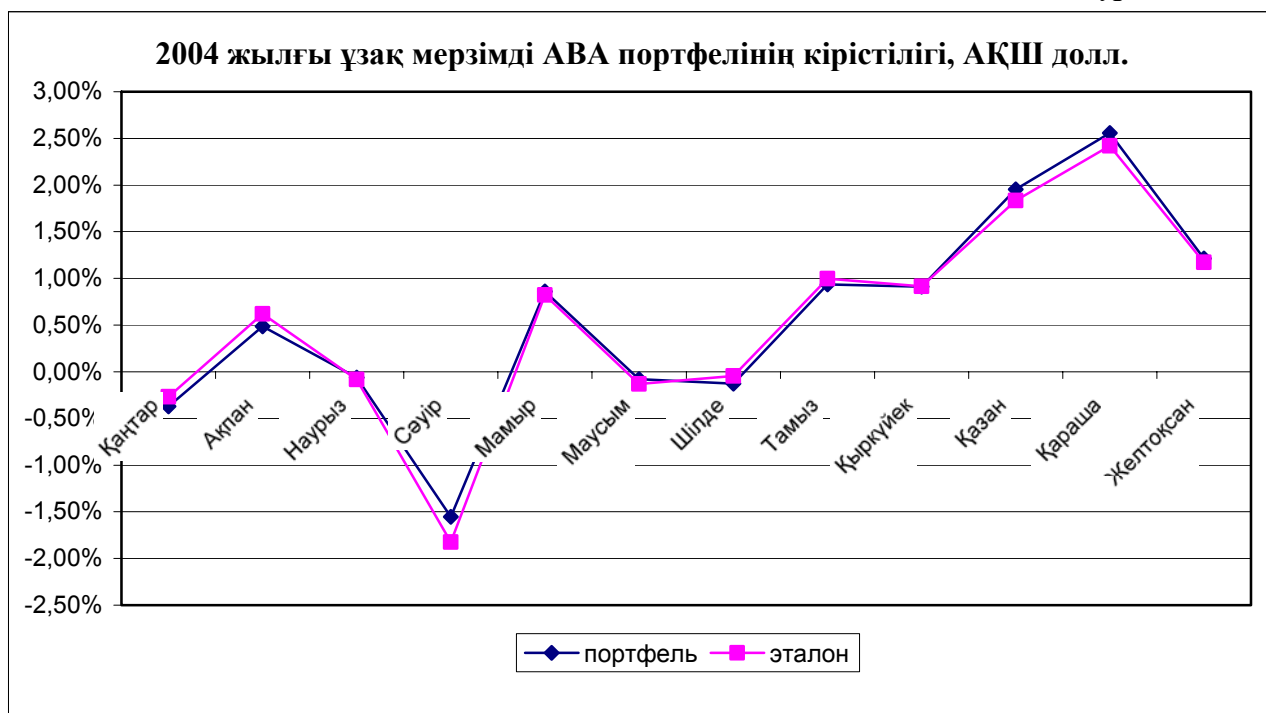
2.2.2-кесте

Ішкі басқарудағы валюталық активтердің кірістілік қисық сызығында бөлу

	<1 жылдан кем	1 – 3 жыл	3 – 10 жыл
1-тоқсан	28,49%	62,04%	9,47%
2-тоқсан	14,92%	82,05%	3,03%
3-тоқсан	27,98%	66,14%	5,88%
4-тоқсан	10,07%	68,01%	21,92%

II бөлімнің 2.2 бөлімшесіне 2-қосымша

2.2.1-сурет

2.2.2 сурет

II бөлімнің 2.2 бөлімшесіне 3-қосымша

**2004 жылғы АВА портфельінің басқарушылары бойынша асқан кірістіліктің
салыстырмалы кестесі⁴ (кірістілік әрбір қосалқы портфельдің меншікті
валютасымен есептелген)**

млн. АҚШ доллары

Басқарушы	Нарықтық құны	Портфель кірістілігі, %	Эталонды портфель кірістілігі, %	Асқан кірістілік, %
Валюталық активтердің ұзақ мерзімді портфельі				
АҚШ долларымен деноминирленген қосалқы портфель				
Барлығы	1 367,45	1,57	1,00	0,58
ҚР Ұлттық Банкі	1 036,30	1,50	1,00	0,50
1-Басқарушы	160,49	1,28	1,10	0,19
2-Басқарушы	170,66	2,42	1,00	1,43
АҚШ-тың* инфляциялық бағалы қағаздарының қосалқы портфельі				
ҚР Ұлттық Банкі	172,14	2,46	2,55	-0,09
Еуромен деноминирленген қосалқы портфель				
ҚР Ұлттық Банкі	1 318,99	2,99	3,20	-0,21
3-Басқарушы**	158,70	0,62	1,37	-0,75
Фунт стерлингпен деноминирленген қосалқы портфель				
ҚР Ұлттық Банкі	182,77	4,49	4,64	-0,15
Канада долларымен* деноминирленген қосалқы портфель				
ҚР Ұлттық Банкі	108,99	1,20	1,32	-0,12
Дат кронасымен* деноминирленген қосалқы портфель				
ҚР Ұлттық Банкі	112,47	0,73	0,81	-0,08
Австралия долларымен* деноминирленген қосалқы портфель				
ҚР Ұлттық Банкі	111,82	1,28	1,45	-0,17
Жапон йенімен деноминирленген қосалқы портфель				
ҚР Ұлттық Банкі	73,53	0,23	0,43	-0,20
Швед кронасымен* деноминирленген қосалқы портфель				
ҚР Ұлттық Банкі	75,60	1,52	1,60	-0,08
Швейцария франкімен* деноминирленген қосалқы портфель				
ҚР Ұлттық Банкі	75,24	0,51	0,67	-0,16
Валюталық активтердің қысқа мерзімді портфельі				
Барлығы	3 694,86	4,26	4,16	0,10
АҚШ долларымен деноминирленген қосалқы портфель				
ҚР Ұлттық Банкі	2 528,45	1,84	1,33	0,51
4-Басқарушы***	161,8	1,43	1,35	0,08
Еуромен деноминирленген қосалқы портфель				
ҚР Ұлттық Банкі	1 166,41	0,50	0,54	-0,04

* - 2004 жылғы 1 қазаннан бастап енгізілген қосалқы портфельдер;

** - Осы сыртқы басқарушымен жасалған Келісім бұзылған сәттегі нарықтық құны (2004 жылғы 14 шілде), портфельдің кірістілігі және эталонды портфельдің кірістілігі бірінші жартыжылдық үшін көрсетілген;

*** - Осы сыртқы басқарушымен жасалған Келісім бұзылған сәттегі нарықтық құны (2004 жылғы 31 желтоқсан), портфельдің кірістілігі және эталонды портфельдің кірістілігі бір жыл үшін көрсетілген.

⁴ Басқарушыларға комиссиялық сыйақыны есептемегенде

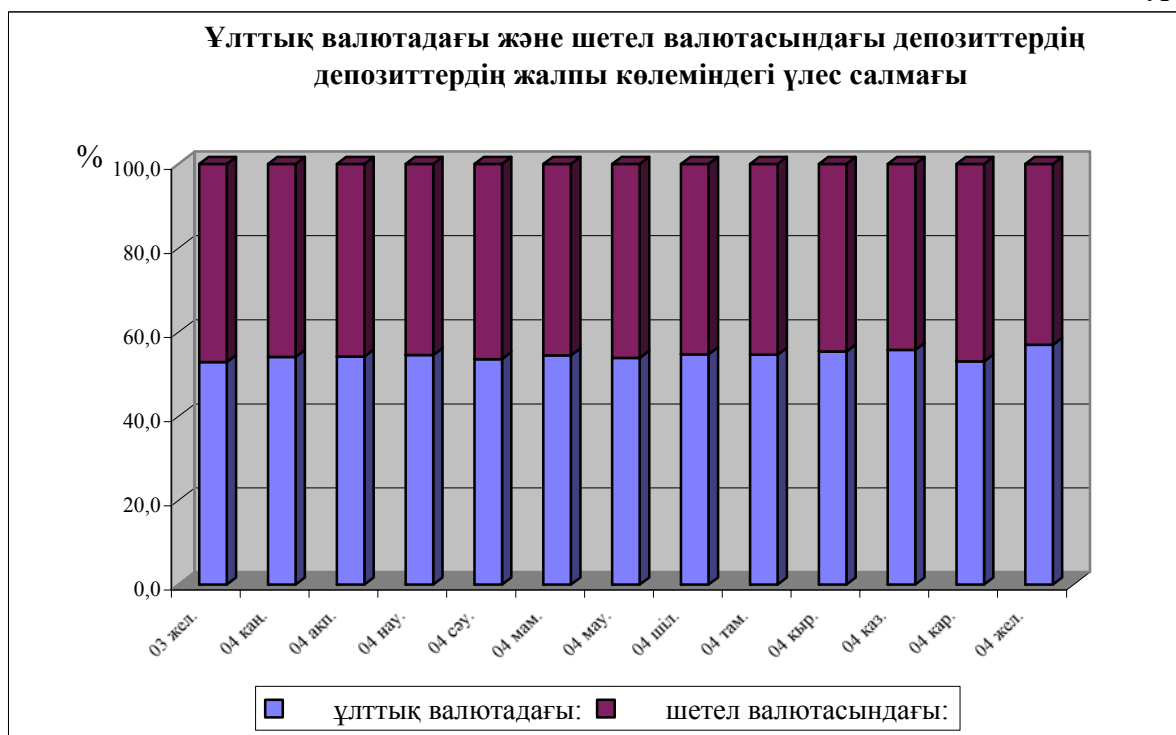
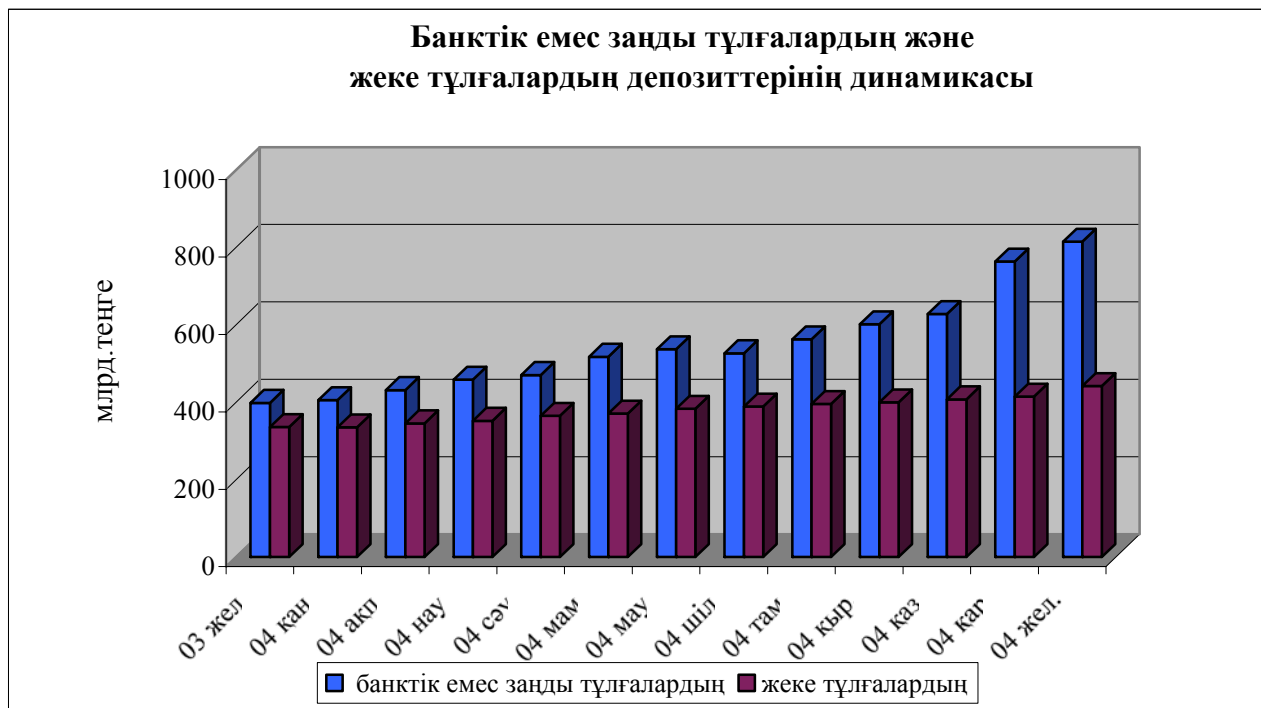
IV бөлімге 1-қосымша

Екінші деңгейдегі банктердің кассалық айналымы

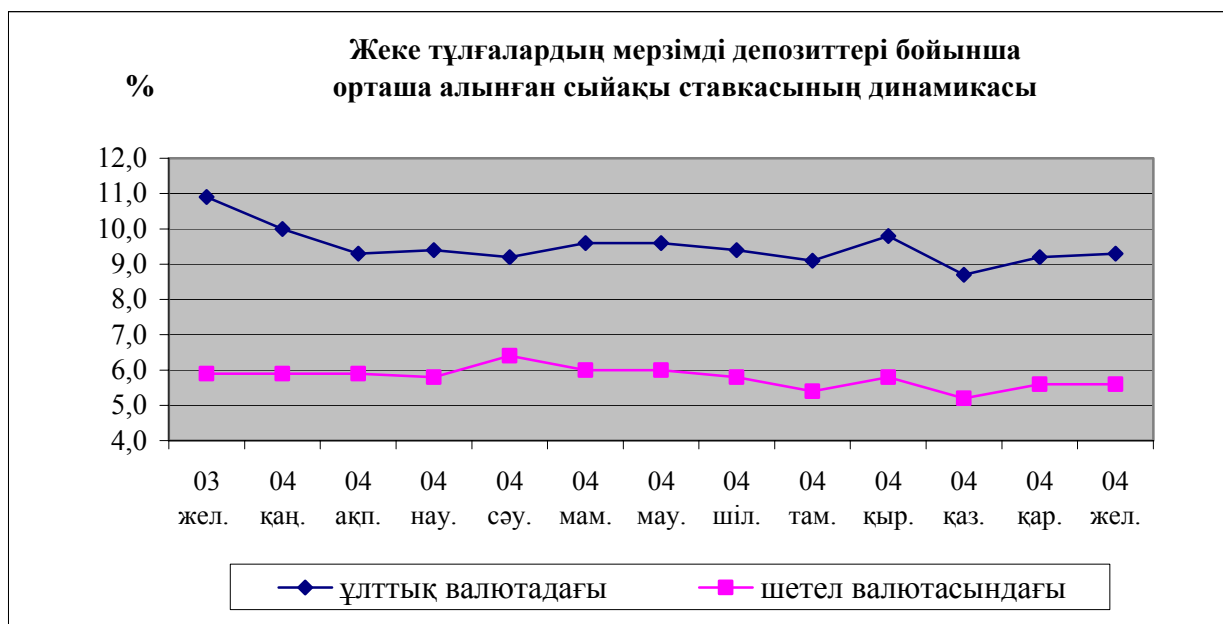
Банктердің кассалары арқылы өтетін қолма-қол ақшаның ағындары	млрд. теңге	
	2004 жыл	2003 жыл
Банктердің кассаларына кіріс	3 138,0	2 279,1
тауар, қызмет және жұмыс сатудан	959,7	744,0
коммуналдық төлемдерден	67,8	59,3
көлік кәсіпорындарынан	41,6	31,5
байланыс кәсіпорындарынан	60,9	45,7
қонақ үй, ойын және шоу бизнес кәсіпорындарынан	4,5	3,2
сактандыру ұйымдарынан	2,4	2,3
шетел валютасын сатудан	691,0	572,9
жеке тұлғалардың салымдары бойынша шоттарға	345,7	173,5
салықтар, алымдар және кедендік төлемдер түсімі	74,7	51,0
заемдарды өтеу	52,8	31,5
банкоматтардан алынған	90,5	62,3
басқа да түсімдер	746,4	501,9
Банктердің кассаларынан берулер	3 350,6	2 339,1
тауарға, қызметке және жұмысқа ақы төлеуге	728,7	543,6
еңбекақы төлеуге	263,6	227,7
ауыл шаруашылығы өнімдеріне ақы төлеуге	88,3	120,1
көлік, байланыс кәсіпорындарына	3,1	7,6
сактандыру ұйымдарына	0,5	0,6
шетел валютасын сатып алуға	346,4	254,7
жеке тұлғалардың салымдары бойынша шоттардан	517,0	290,6
жеке және заңды тұлғалардың заемдары	33,1	13,1
зейнетақы және жәрдемақы төлеуге	198,4	138,3
банкоматтарға салуға	459,5	320,8
басқа да берулер	712,0	422,0

IV бөлімге 2-қосымша**2004 жылы шығарылған мерейтойлық және ескерткіш монеталар**

1. 2006 жылы Германияда өтетін футбол бойынша әлем чемпионатына арналған, сынамы 925/1000 күмістен жасалған, номиналы 100 теңгелік, “Спорт” сериясынан монета;
2. 2004 жылғы Олимпиада ойындарына арналған, сынамы 925/1000 күмістен жасалған, номиналы 100 теңгелік, “Спорт” сериясынан монета;
3. Қазақстан теміржолының 100 жылдығына арналған, сынамы 925/1000 күмістен жасалған, номиналы 500 теңгелік монета;
4. Ә. Қастеевтің 100 жылдығына арналған, “нейзильбер” қоспасынан жасалған, номиналы 50 теңгелік монета;
5. Ә. Марғұланнның 100 жылдығына арналған, “нейзильбер” қоспасынан жасалған, номиналы 50 теңгелік монета;
6. Сынамы 925/1000 күмістен жасалған, номиналы 500 теңгелік, “Қазақстан Петроглифтері” сериясынан “Ойшыл” монетасы;
7. Сынамы 925/1000 күмістен жасалған, номиналы 500 теңгелік, “Қазақстанның Қызыл кітабы” сериясынан “Ителгі” монетасы;
8. Сынамы 925/1000 күмістен жасалған, номиналы 500 теңгелік, “Қолданбалы өнер” сериясынан “Жетіген” монетасы;
9. Сынамы 925/1000 күмістен жасалған, номиналы 500 теңгелік, “Архитектуралық және тарихи ескерткіштер” сериясынан “Тас мүсіндер” монетасы;
10. Сынамы 925/1000 күмістен жасалған, номиналы 500 теңгелік, “Ертеде соғылған монеталар” сериясынан “Деңга” монетасы;
11. Сынамы 925/1000 күмістен жасалған, номиналы 500 теңгелік, “Көшпенділер алтыны” сериясынан “Алтын бұғы” монетасы;
12. Сынамы 999/1000 алтыннан жасалған, номиналы 100 теңгелік, “Мидас патша” монетасы;
13. Сынамы 999/1000 алтыннан жасалған, номиналы 100 теңгелік, “Крез патша” монетасы;
14. Сынамы 999/1000 алтыннан жасалған, номиналы 100 теңгелік, “Марко Поло” монетасы.

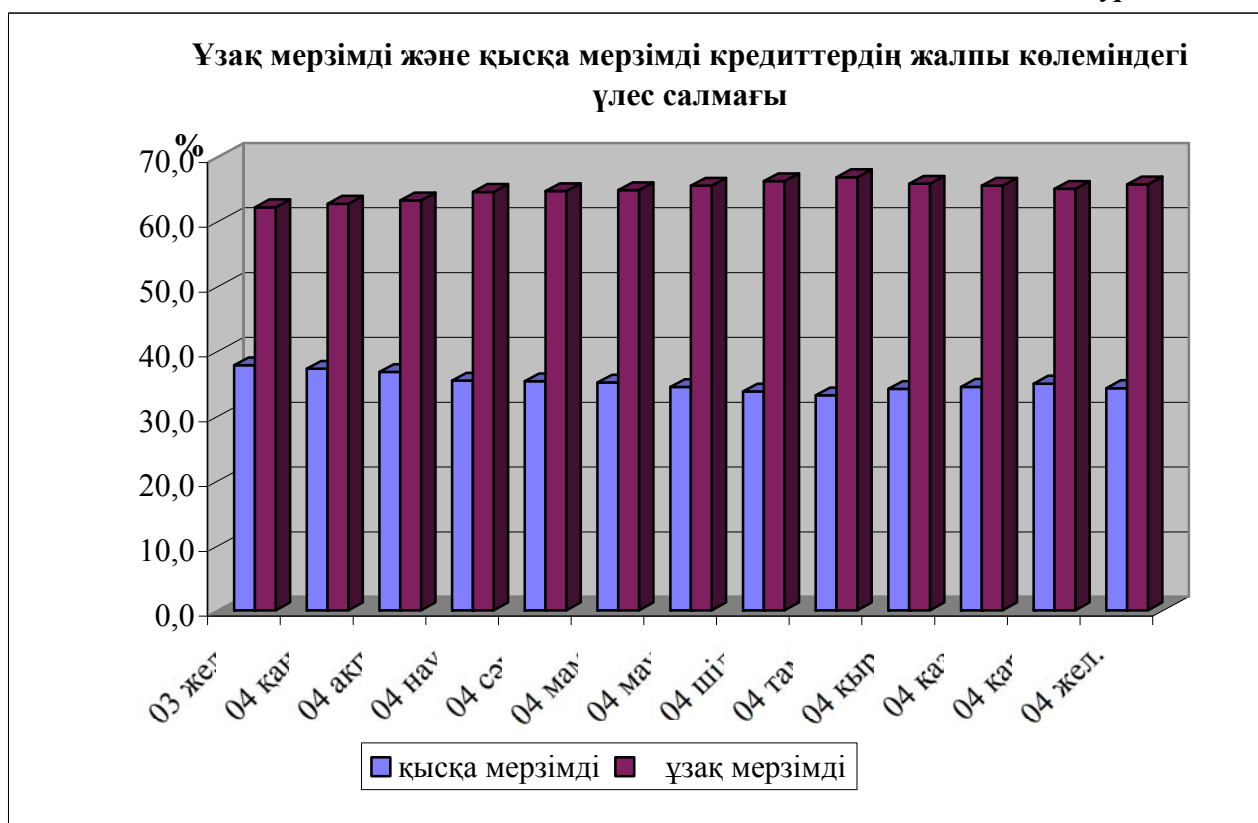

V бөлімнің 5.3-бөлімшесіне 2-қосымша

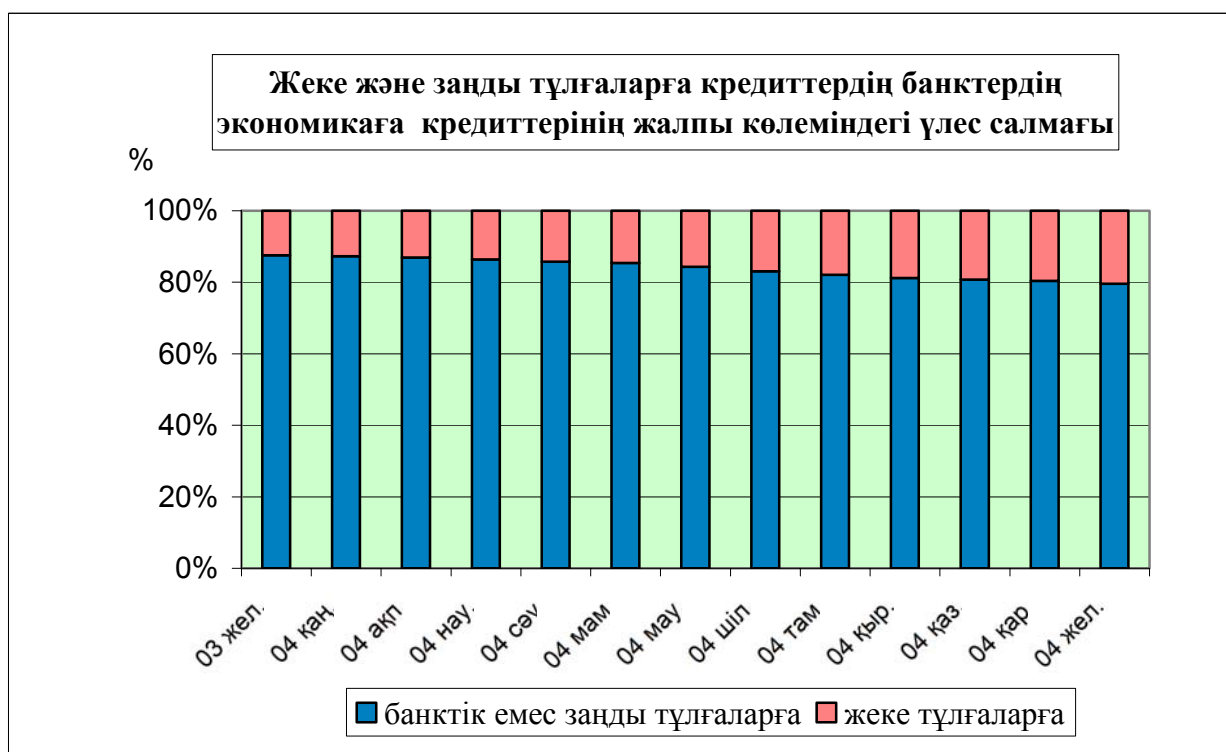

V бөлімнің 5.4.1-бөлімшесіне 1-қосымша

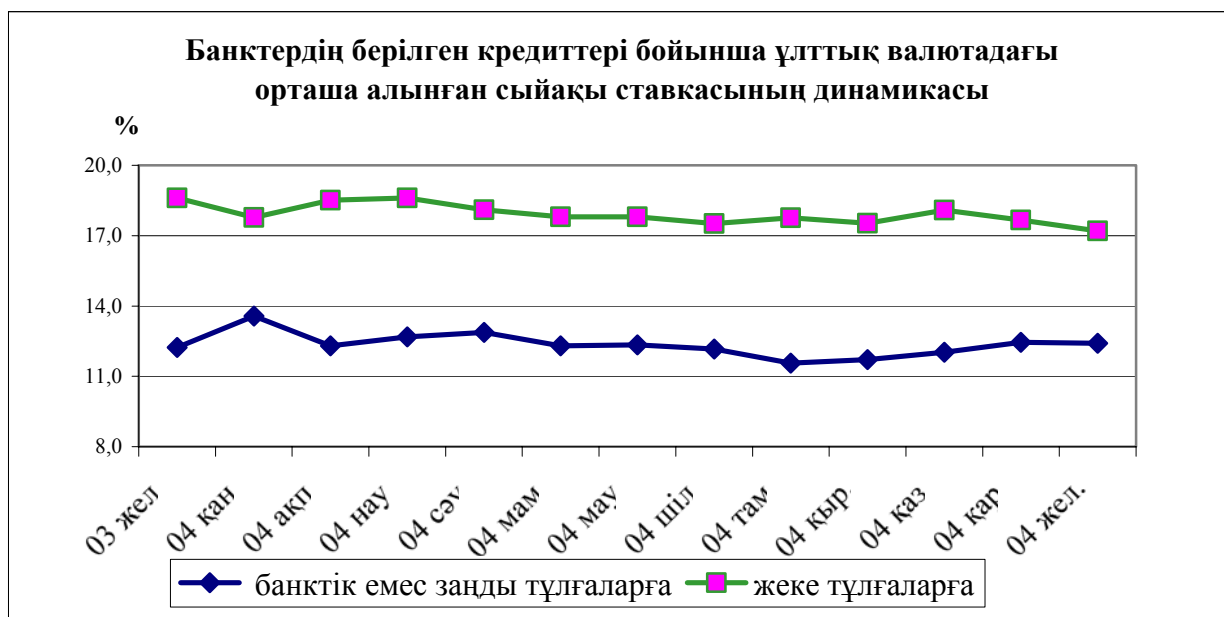
5.4.1-сурет

5.4.2-сурет

V бөлімнің 5.4.1-бөлімшесіне 2-қосымша

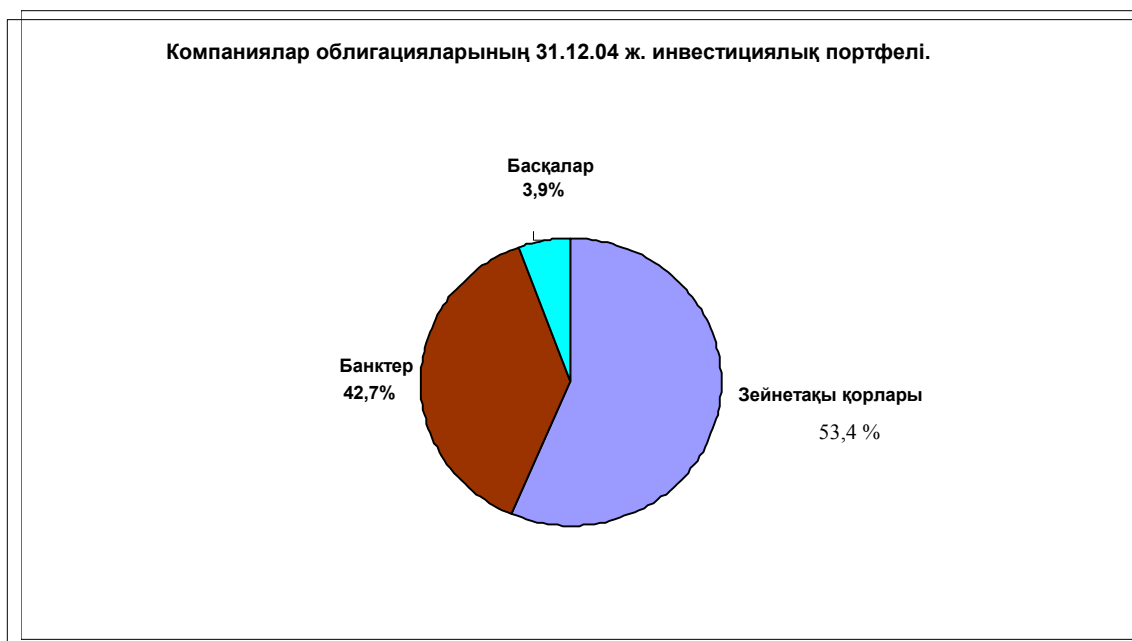
V бөлімнің 5.4.2-бөлімшесіне 1-қосымша

5.4.2.1-кесте

млн. теңге, кезең аяғына

Жылдың аяғына	Берілген ипотекалық кредиттердің көлемі			ҚИК үлесі, %
	Банктердің меншікті бағдарламалары	ҚИК-ның бағдарламасы	Жиынтығы	
2001 желтоқсан	2,624	0,064	2,688	2
2002 желтоқсан	7,632	1,098	8,730	13
2003 желтоқсан	29,509	9,036	38,545	23
2004 желтоқсан	101	26	127	29

5.4.2.2-сурет

VI бөлімнің 6.3-бөлімшесіне 1-қосымша
Төлем құралдарын пайдалану туралы мәліметтер

(мың транзакция және млрд. теңге)

Төлем құралы	2003 жыл		2004 жыл		Өзгеріс	
	Саны	Сомасы	Саны	Сомасы	Саны	Сомасы
Төлем тапсырмалары	19 177.4	20 774.5	25 862.9	32 269.2	34.9%	55.3%
Төлем талап-тапсырмалары	131.5	46.6	96.0	93.5	-27.0%	2 есе
Тауарға және қызметке есеп айырысу үшін чектер	246.8	191.7	215.9	205.9	-12.5%	7.4%
Банк шотын тікелей дебеттеу	174.2	25.1	216.4	4.8	24.2%	-81.0%
Инкассалық өкімдер	200.3	288.0	263.6	223.9	31.6%	-22.3%
Өтелген вексельдер	0.9	5.7	1.6	17.8	89.7%	3,1 есе
Төлем карточкалары	28 748.3	396.2	36 611.7	566.1	27.4%	42.9%
Жалпы жиынтығы	48 679.4	21 727.7	63 268.1	33 381.2	30.0%	53.6%

Х бөлімнің 10.1-бөлімшесіне 1-қосымша

10.1.1-кесте

Активтердің Ұлттық қор мандаттарының түрі бойынша бөлу құрылымы

	млн. АҚШ доллары	%
Ақша нарығы	1 316,0	25,65
Белгіленген кірісі бар бағалы қағаздар	2 450,6	47,76
Акциялар	852,8	16,62
Маңызды жаппай тактикалық бөлу	511,2	9,96
Барлығы	5 130,6	100,00

10.1.2-кесте

Ұлттық қордың тұрақтандыру портфелінің активтерін бөлу динамикасы

%, (АҚШ долларында көрсетілген күн бойынша)

АҚШ доллары	31.12.2003ж.	31.12.2004ж.
Ақша және ақша нарығының құралдары	76,30	93,02
Облигациялар	23,70	6,98
Тұрақтандыру портфелінің барлығы	100,00	100,00

10.1.3-кесте

Ұлттық қордың жинақ портфелінің активтерін бөлу динамикасы

%, (АҚШ долларында көрсетілген күн бойынша)

АҚШ доллары	31.12.2003ж.	31.12.2004ж.
Ақша және ақша нарығының құралдары	10,70	8,80
Белгіленген кірісі бар бағалы қағаздар	67,76	64,70
Акциялар	21,54	26,50
Жинақ портфелінің барлығы	100,00	100,00

Х бөлімнің 10.1-бөлімшесіне 2-қосымша

10.1.4-кесте

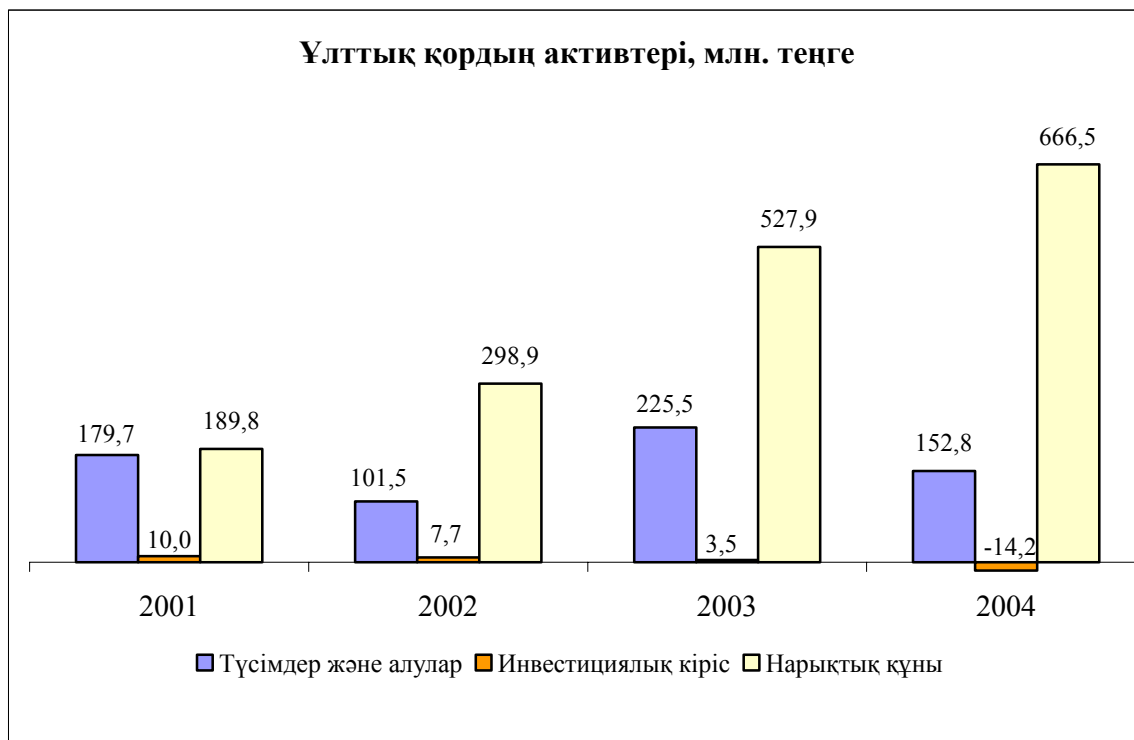
**Ұлттық қордың елдер бойынша
жинақ портфелінің активтерін бөлу**

Елдер	пайыз	
	31.12.2003	31.12.2004
АҚШ	34,2	34,5
Еуро елдері	40,8	41,7
Германия	10,8	14,2
Франция	12,5	11,2
Италия	4,7	4,1
Австрия	1,9	1,5
Нидерланд	3,6	4,0
Испания	2,2	1,9
Бельгия	1,8	2,0
Португалия	1,1	0,0
Финляндия	0,8	0,9
Греция	0,6	0,6
Ирландия	1,1	0,3
ЕУРО валютасы*	1,4	1,0
Жапония	7,3	7,9
Ұлыбритания	7,6	7,6
Канада	2,2	2,3
Австралия	1,6	0,8
Швейцария	0,9	1,1
Швеция	1,6	1,0
ХҚҰ	0,6	0,5
Дания	0,9	1,1
Қалғандары	0,6	1,5

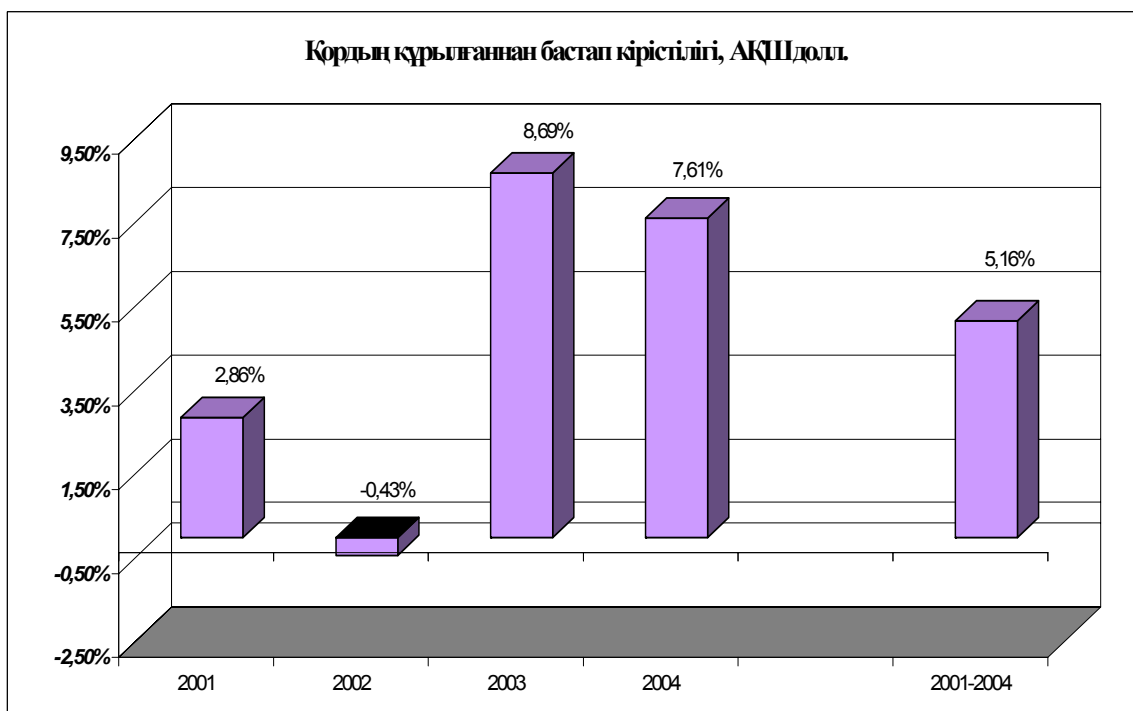
* Ақша және ЕУРО-дағы ақшаның баламасы

Х бөлімнің 10.1-бөлімшесіне 3-қосымша

10.1.1-сурет

10.1.2-сурет

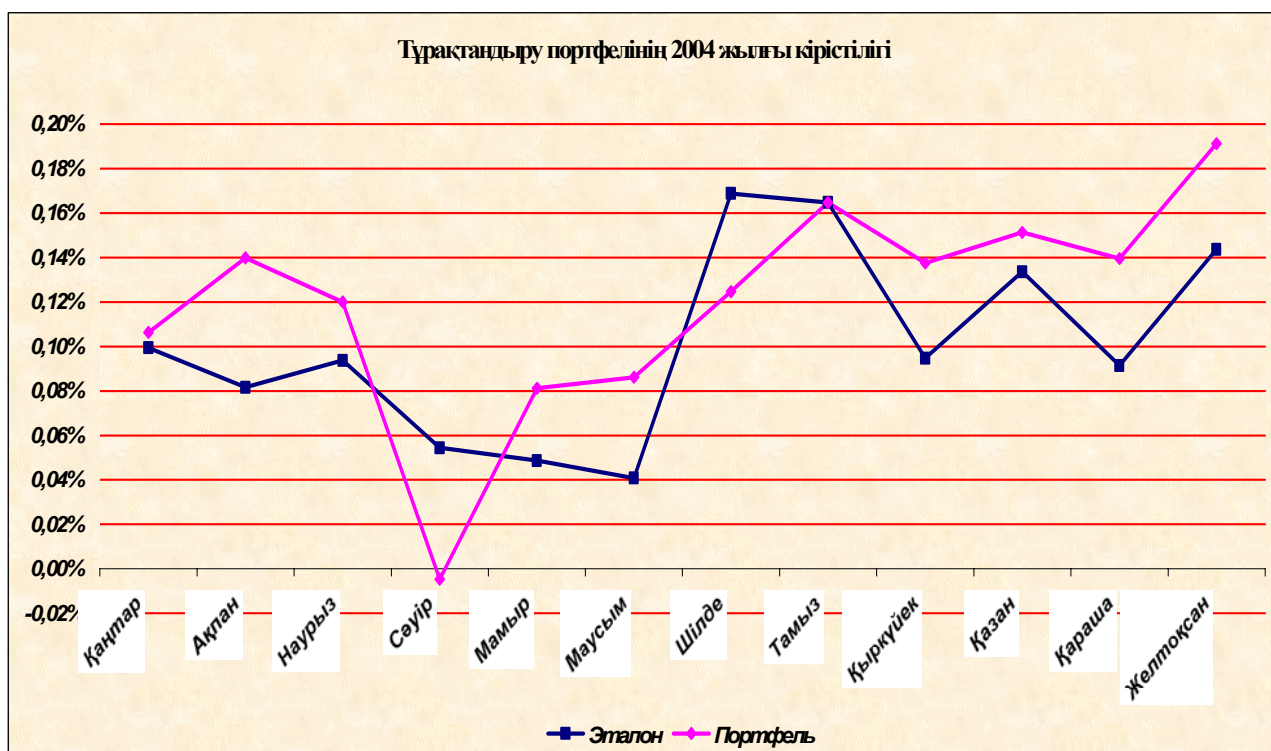
Х бөлімнің 10.1-бөлімшесіне 4-қосымша**Тұрақтандыру портфелінің эталонды портфельге қарағанда
кірістілігінің салыстырмалы кестесі**

	Портфель	Эталон	пайыз Асқан кірістілік
I тоқсан	0,38	0,28	0,10
II тоқсан	0,16	0,14	0,02
III тоқсан	0,42	0,43	-0,01
IV тоқсан	0,48	0,37	0,11
2004 жыл	1,45	1,22	0,23

**Тұрақтандыру портфелін басқарушылар бойынша 2004 жылғы 1 қаңтар – 31
желтоқсан аралығындағы асқан кірістіліктің салыстырмалы кестесі**

Басқарушы	Нарықтық құны, млн. АҚШ доллары	Портфельдің кірістілігі, %	Эталонды портфельдің кірістілігі, %	Асқан кірістілік, %
ҚР Ұлттық Банкі	1 162,5	1,45	1,22	0,23
1-Басқарушы	153,5	1,50	1,22	0,28

Х бөлімнің 10.1-бөлімшесіне 5-қосымша

Х бөлімнің 10.1-бөлімшесіне 6-қосымша

**Жинақ портфельінің эталонды портфельге қарағанда
асқан кірістілігінің салыстырмалы кестесі**

	Портфель	Эталон	пайыз
I тоқсан	2,08	2,22	-0,14
II тоқсан	-1,51	-1,43	-0,08
III тоқсан	1,82	1,94	-0,12
IV тоқсан	6,80	6,57	0,23
2004 жыл	9,33	9,46	-0,13

**Жинақ портфельін басқарушылар бойынша 2004 жылғы асқан кірістіліктің
салыстырмалы кестесі⁵.**

Басқарушы	Нарықтық құны, млн. АҚШ доллары	Портфельдің кірістілігі, %	Эталонды портфельдің кірістілігі, %	Асқан кірістілік, %
Белгіленген кірісі бар маңызды облигациялар				
1-Басқарушы	142,5	6,62	5,61	1,01
2 ⁶ -Басқарушы	178,8	8,41	7,88	0,53
3-Басқарушы	180,2	8,23	7,88	0,35
4 ⁷ -Басқарушы	141,6	5,78	5,61	0,17
5-Басқарушы	178,0	7,92	7,88	0,04
6-Басқарушы	288,4	7,83	7,88	-0,05
ҚР Ұлттық Банкі	1 055,5	7,74	7,88	-0,14
8-Басқарушы	285,5	7,72	7,88	-0,16
Маңызды акциялар - пассивті				
10 ⁸ -Басқарушы	153,7	12,01	12,05	-0,04
11 ⁹ -Басқарушы	307,8	11,79	12,06	-0,27
12-Басқарушы	286,3	13,68	14,21	-0,53
Маңызды акциялар - активті				
13 ¹⁰ -Басқарушы	104,9	4,59	4,32	0,27
Активтерді маңызды жаппай бөлу				
14-Басқарушы	293,1	11,85	9,46	2,39
15-Басқарушы	218,1	5,81	9,46	-3,65

⁵ басқарушыларға комиссиялық сыйақыны есептемегенде

⁶ портфельдің және эталонның кірістілігі 2004 жылғы 1 қыркүйектен бастап есептелген

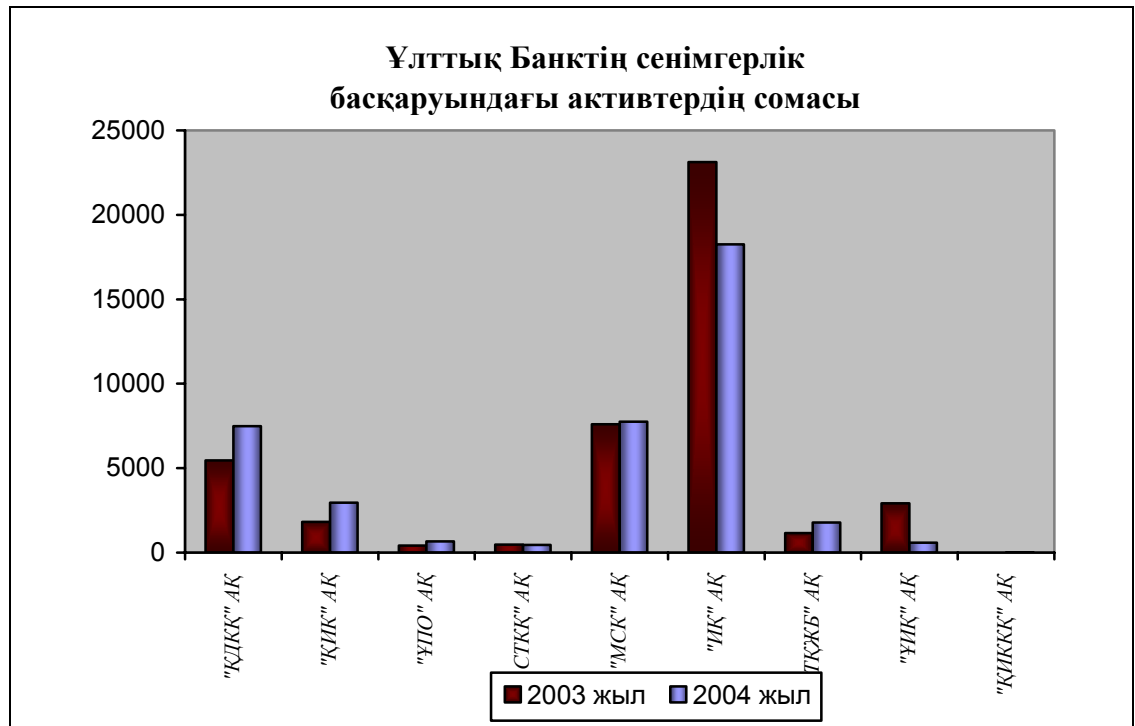
⁷ портфельдің және эталонның кірістілігі 2004 жылғы 1 қыркүйектен бастап есептелген

⁸ портфельдің және эталонның кірістілігі 2004 жылғы 21 желтоқсанға дейін есептелген

⁹ портфельдің және эталонның кірістілігі 2004 жылғы 1 ақпаннан бастап есептелген

¹⁰ портфельдің және эталонның кірістілігі 2004 жылғы 1 желтоқсаннан бастап есептелген

Х бөлімнің 10.2-бөлімшесіне 1-қосымша

XI бөлімнің 11.1-бөлімшесіне 1-қосымша

Ұлттық Банктің және АҚ-ның 2004 жылғы 31 желтоқсандағы ұйымдық құрылымы (3522 адам)

Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің Төрағасы

Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі Төрағасының орынбасарлары (4 адам)

Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі орталық аппаратының бөлімшелері

Зерттеу және статистика департаменті (42 адам)	Төлем балансы және валюталық реттеу департаменті (45 адам)	Заң департаменті (36 адам)	Монетарлық операциялар департаменті (52 адам)	Бухгалтерлік есеп департаменті (56 адам)
Ақпарат технологиясы департаменті (93 адам)	Ішкі аудит департаменті (47 адам)	Қызметкерлермен жұмыс жүргізу департаменті (50 адам)	Қолма-қол ақшамен жұмыс жүргізу басқармасы (29 адам)	Халықаралық қатынастар басқармасы (9 адам)
Төлем жүйесі басқармасы (26 адам)	Ұлттық Банк басшылығының қызметін қамтамасыз ету басқармасы (20 адам)	Операция басқармасы (37 адам)	Бюджетті жоспарлау және бақылау басқармасы (22 адам)	Автоматтандырылған банктік ақпарат жүйелерін ендіру басқармасы (10 адам)
Қауіпсіздік басқармасы (17 адам)	Құжаттамалық қамтамасыз ету және бақылау басқармасы (21 адам)	Шаруашылық басқармасы (43 адам)	Үйлестіру басқармасы (Астана қаласы) (10 адам)	Бірінші бөлім (4 адам)

Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің Өкілдігі және филиалдары

ҚРҰБ-нің Ресей Федерациясындағы Өкілдігі (1 адам)	16 аумақтық филиал (928 адам)	Кассалық операциялар және құндылықтарды сақтау орталығы (филиал) (381 адам)
---	-------------------------------	---

Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің ұйымдары

"ҚРҰБ Қазақстан банкаралық есеп айырысу орталығы" РМК (67 адам)	"Банктік сервис бюросы" РМК (69 адам)	"ҚРҰБ Қазақстан теңге сарайы" РМК (336 адам)	"ҚРҰБ Автобазасы" РМК (167 адам)	"ҚРҰБ Алматы ғимараттарды пайдалану орталығы" РМК (ҚК) (383 адам)	"ҚРҰБ Банкнот фабрикасы" РМК (357 адам)
---	---------------------------------------	--	----------------------------------	---	---

Акционерлік қоғамдар

"Қазақстан депозиттерге кепілдік беру қоры" АҚ (15 адам)	"Ұлттық процессинг орталығы" АҚ (22 адам)	"Қазақстан Ипотекалық Компаниясы" АҚ (86 адам)	"Қазақстан Актуарлық орталығы" АҚ (10 адам)	"Сақтандыру төлемдеріне кепілдік беру қоры" АҚ (9 адам)	"Қазақстан ипотекалық кредиттерге кепілдік беру қоры" АҚ (17 адам)
--	---	--	---	---	--

XI бөлімнің 11.2-бөлімшесіне 1-қосымша

11.2.1-кесте

Ұлттық Банктің және АҚ-ның қызметкерлерінің саны

	Жылдың аяғындағы саны				Тұрақтамау көрсеткіші,%	
	Штат бойынша, бірлігі		Тізім бойынша, адам		2003ж.	2004ж.
	2003ж.	2004ж.	2003ж.	2004ж.		
1	2	3	4	5	6	7
Орталық аппарат	859	675	798	608	13,1	14,6
Филиалдар	1712	1309	1693	1300	10,3	10,6
Жиынтығы:	2571	1984	2491	1908	11,2	11,8
ҚРҰБ-нің ұйымдары (РМК)	977	1379	965	1341	16,4	14,8
ҚРҰБ бойынша барлығы:	3548	3363	3456	3249	12,5	12,9
АҚ	86	159	72	135	42,1	27,8
Барлығы:	3634	3522	3528	3384	13,0	13,4

11.2.2-кесте

Әлеуметтік салықты есепке алғанда еңбекақы төлеу қоры бойынша шығыстар және орташа айлық жалақы

	ЕАҚ бойынша әлеуметтік төлемдерді, қызметкерлерді сақтандыруды және әлеуметтік салықты есепке алғанда нақты шығыстар, млн. теңге			Бір қызметкердің орташа айлық жалақысы, теңге		
	2003ж. үшін	2004ж. үшін	2003 ж-ға %-бен	2003ж. үшін	2004ж. үшін	2003ж-ға %-бен
1	2	3	4	5	6	7
Орталық аппарат	1655,9	1325,9	80,1	132 399	165 054	124,7
Филиалдар	1367,4	1120,8	82,0	54 605	58 526	107,2
Жиынтығы:	3023,3	2446,7	80,9	79 839	89 710	112,4
ҚРҰБ-нің ұйымдары (РМК)	703,1	1012,8	144,0	54 648	57 390	105,0
ҚРҰБ бойынша барлығы:	3726,4	3459,5	92,8	73 430	77 049	104,9
АҚ	195,4	322,9	165,3	210 909	199 816	94,7
Барлығы:	3921,8	3782,4	96,4	75 776	81 125	107,1

XI бөлімнің 11.5-бөлімшесіне 1-қосымша

11.5.1-кесте

Ұлттық Банк қызметінің нәтижесі

млн. теңге

	2003ж.				2004ж.				ауытқулар (2004/2003)	
	ҚҰБ	РМК	ЖАҚ	Барлығы	ҚҰБ	РМК	ЖАҚ	Барлығы	+/-	%
Кірістер *	55 159,4	1 876,8	1 531,7	58 567,9	38 827,2	5 584,6	3 620,3	48 032,1	-10 535,8	18,0
Шығындар *	38 682,1	1 624,5	1 053,7	41 360,3	45 256,7	4 250,0	2 879,8	52 386,5	11 026,2	26,7
Бөлінбеген пайда/зиян	16 477,3	252,3	478,0	17 207,6	-6 429,4	1 334,6	740,5	-4 354,3	-21 561,9	125,3
Істен шыққан НҚ қайта бағалау					73,4			73,4	73,4	100,0
Корпоративтік табыс салығы		104,9	0,4	105,3		474,3	7,0	481,3	376,0	357,1
Бөлінбеген пайданың/зиянның қалдығы **	16 477,3	147,4	477,6	17 102,3	-6 356,1	860,3	733,5	-4 762,3	-21 864,6	127,8

* - Ұлттық Банктің монетарлық қызметі бойынша кірістер мен шығындар нетто-негізде қабылданған

** - зиян резервтік капитал есебінен өтеледі

11.5.2-кесте

Ұлттық Банктің монетарлық қызметі бойынша кірістері мен шығындары

млн. теңге

№	Атауы	Нетто-нәтиже		Ауытқулар	
		2003ж.	2004ж.	+/-	%
1	Сыртқы нарық	11 295,3	15 151,6	3 856,3	34,1
1.1	АВА басқару	11 726,9	15 151,2	3 424,3	29,2
1.1.1	Алтын портфелі	-2 533,4	-55,8	2 477,6	97,8
1.1.2	Валюталық портфель	14 260,3	15 207,0	946,7	6,6
1.1.2.1	Сыртқы басқарудағы	2 088,5	619,2	-1 469,3	70,4
1.1.2.2	Ішкі басқарудағы	12 171,8	14 587,8	2 416,0	19,8
1.2	Басқалары	-431,6	0,4	432,0	100,1
2	Ішкі нарық	1 643,6	-16 052,0	-17 695,6	9,8 есе
2.1	Үкіметпен операциялар	-1 821,0	-1 682,1	138,9	7,6
2.2	Өтімділікті басқару (артық өтімділікті реттеу)	-9 124,4	-14 377,4	-5 253,0	57,6
2.3	Провизияларды құру және жою	12 589,0	7,5	-12 581,5	99,9
3	Іске асырылған қайта бағалау	12 262,6	22 485,1	10 222,5	83,4
4	Іске асырылмаған қайта бағалау		-20 396,1		100,0
	Монетарлық қызметтен нәтиже	25 201,5	1 188,6	-24 012,9	95,3

XI бөлімнің 11.5-бөлімшесіне 2-қосымша

Ұлттық Банктің монетарлық емес қызметі бойынша
кірістері мен шығындары

№	Атауы	2003ж.	2004ж.	млн. теңге Ауытқулар	
				+/-	%
1	Кірістердің барлығы	1 569,9	1 190,6	-379,3	24,2
1.1	Ағымдағы кірістер	1 385,1	1 086,8	-298,3	21,5
1.1.1	Кассалық операциялар бойынша	54,7	114,0	59,2	108,2
1.1.2	Өтелген шығындар	498,2	619,5	121,3	24,3
1.1.3	Тазартылмаған қымбат металдармен және асыл тастармен жасалған операциялар бойынша	6,0	0,3	-5,7	94,5
1.1.4	Басқа да кірістер	826,1	353,0	-473,1	57,3
	оның ішінде Банкнот фабрикасы	520,0	214,0	-306,0	58,8
1.2	Болжанбаған кірістер	179,8	86,4	-93,4	51,9
1.3	Бұрын құрылған провизияларды жою	5,0	17,4	12,4	248,3
2	Шығынның барлығы	10 188,9	8 808,6	-1 380,3	13,5
2.1	Ағымдағы шығындар	8 696,7	8 573,7	-123,0	1,4
2.1.1	Ұлттық валюта банкноталары мен монеталарын дайындау және оларды жеткізу бойынша	2 938,4	2 508,8	-429,6	14,6
2.1.2	Ұлттық Банктің операциялары бойынша комиссия төлеуге	46,1	38,3	-7,8	17,0
2.1.3	Негізгі құрал-жабдықтармен, материалдық емес активтермен және ТМҚ-мен жасалған операциялар бойынша	1 159,4	1 351,5	192,1	16,6
2.1.4	Басқалары	526,2	405,5	-120,7	22,9
2.1.5	Қызметкерлерге	2 737,6	2 864,3	126,7	4,6
2.1.6	Қызметкерлерді сақтандыруға	36,0	29,9	-6,1	17,0
2.1.7	Кадрларды даярлауға және қайта даярлауға	60,5	63,3	2,8	4,6
2.1.8	Қызметтік іссапарларға	83,4	88,1	4,7	5,6
2.1.9	Әкімшілік шығындар	1 109,1	1 224,1	115,0	10,4
2.2	Болжанбаған шығындар және провизиялар құруға шығындар	1 492,2	234,9	-1 257,3	84,3
	Монетарлық емес қызметтен нәтиже	-8 619,0	-7 618,0	1 001,0	11,6

XI бөлімнің 11.5-бөлімшесіне 3-қосымша

Ұлттық Банктің күрделі шығыстары

млн. теңге

№	Атауы	2003ж.	2004ж.	Ауытқулар	
				+/-	%
1	Объектілердің құрылысы	193,9	88,6	-105,3	54,3
2	Жұмыс істеп тұрған өндірістерді қайта салу және кеңейту	17,7	0,5	-17,2	97,2
3	Негізгі құрал-жабдықтардың құнын жоғарылататын күрделі жөндеу	16,2	413,0	396,8	25,5 есе
4	Негізгі құрал-жабдықтарды сатып алу	1 029,0	743,3	-285,7	27,8
	- есептеу техникасы	551,2	227,0	-324,2	58,8
	- автокөлік	130,7		-130,7	100,0
	- күзет және дабыл құралдары	73,1	140,3	67,2	91,9
	- кассалық операцияларды механизациялау құралдары	5,0	165,1	160,1	33 есе
	- машиналар мен жабдықтар	134,6	6,1	-128,5	95,5
	- байланыс құрылғысы	52,3	115,3	63,0	2,2 есе
	- басқа да мүкәммал	82,2	89,5	7,3	8,9
5	Материалдық емес активтерді сатып алу	254,6	370,5	115,9	45,5
6	Басқа да шығыстар	2 048,6	1 022,4	-1 026,2	50,1
	Күрделі шығыстардың жиынтығы	3 560,0	2 638,3	-921,7	25,9

ХІ бөлімнің 11.5-бөлімшесіне 4-қосымша

Ұлттық Банктің еншілес ұйымдары қызметінің нәтижесі

млн. теңге

№	Атауы	Кірістер				Шығыстар				Салық салынғаннан кейінгі таза кіріс			
		2003ж.	2004ж.	Өсу (төмендеу) қарқыны +,- %		2003ж.	2004ж.	Өсу (төмендеу) қарқыны +,- %		2003ж.	2004ж.	Өсу (төмендеу) қарқыны +,- %	
	Республикалық мемлекеттік кәсіпорындар	1876,8	5584,6	3707,8	197,5	1624,5	4250,0	2625,5	161,6	147,5	860,3	712,8	483,2
1	ҚТС	651,9	1276,4	624,5	95,7	589,5	1076,9	487,4	82,6	27,6	136,2	108,6	393,4
2	КБЕО	668,0	1109,4	441,4	66,0	450,1	579,0	128,9	28,6	150,3	363,9	213,6	142,1
3	БСБ	191,8	277,4	85,6	44,6	189,5	261,6	72,1	38,0	0,5	10,8	10,3	2060,0
4	Автобаза	199,4	440,6	241,2	120,9	230,0	237,5	7,5	3,2	-30,5	141,9	172,4	565,2
5	АҒПО	165,7	274,9	109,2	65,9	165,4	260,4	95,0	57,4	-0,4	9,7	10,1	2525,0
6	БФ *		2205,9				1834,6				197,8		
	Акционерлік қоғамдар	1531,7	3620,3	2088,6	136,3	1053,7	2879,8	1826,1	173,3	477,6	733,5	255,9	53,5
7	ҚДКҚ	541,9	562,8	47,9	9,3	66,0	204,8	138,8	210,3	448,9	357,9	-91,0	-20,2
8	ҚИК	452,8	2127,0	1674,2	369,7	310,0	1773,2	1463,1	471,9	142,8	353,8	211,0	147,7
9	КАО	10,1	6,9	-3,2	-31,6	20,6	18,5	-2,2	-10,6	-10,5	-11,6	-1,1	10,4
10	СТКҚ	347,0	56,8	-290,2	-83,6	345,9	52,7	-293,2	-84,7	0,7	4,2	3,5	500,0
11	ҚИКҚҚ	0,4	145,1	144,7	36175,0	2,9	58,4	55,5	1913,7	-2,5	86,6	89,1	3564,0
12	ҰПО (ҚРҰБ үлесі – 80,6%)	206,5	68,3	-138,2	-66,9	308,3	190,1	-118,3	-38,3	-101,8	-121,7	-20,0	19,6
13	МЗЖҚ ҰЗҚ (ҚРҰБ үлесі 64%)**		653,4				582,1				64,3		

* - 2004 жылғы 1 сәуірден бастап РМК жағдайларында жұмыс істейді

** - Ұлттық Банк 2005 жылы ҚИК-ның акцияларын Қазақстан Республикасының Қаржы министрлігіне сатуына байланысты Ұлттық Банктің қаржылық есеп беруінде ҚИК-ның қызметінің нәтижесі шоғырланбады

*** - Ұлттық Банк 2004 жылы “МЗЖҚ” АҚ-ның акцияларын сатып алды

ҚТС	Қазақстан теңге сарайы
КБЕО	Қазақстан банкаралық есеп айырысу орталығы
БСБ	Банктік сервис бюросы
АҒПО	Алматы ғимараттарды пайдалану орталығы
БФ	Банкнот фабрикасы
ҚДКҚ	Қазақстан депозиттерге кепілдік беру қоры
ҚИК	Қазақстан ипотекалық компаниясы
КАО	Қазақстан актуарлық орталығы
СТКҚ	Сақтандыру төлемдеріне кепілдік беру қоры
ҚИКҚҚ	Қазақстан ипотекалық кредиттерге кепілдік беру қоры
ҰПО	Ұлттық процессинг орталығы
МЗЖҚ ЖЗҚ	“Мемлекеттік жинақтаушы зейнетақы қоры” жинақтаушы зейнетақы қоры

	Беті
ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЛАРДЫҢ ҚОРЫТЫНДЫСЫ	1
2004 ЖЫЛҒЫ 31 ЖЕЛТОҚСАНДА АЯҚТАЛҒАН ЖЫЛ ҮШІН ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕП	
Шоғырландырылған бухгалтерлік баланс	2
Пайда және шығын туралы шоғырландырылған есеп	3
Меншік капиталындағы өзгерістер туралы шоғырландырылған есеп	4
Ақша қаражатының қозғалысы туралы шоғырландырылған есеп	5-7
Шоғырландырылған қаржылық есепке түсініктер	8-40

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЛАРДЫҢ ҚОРЫТЫНДЫСЫ

Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің Басқармасына:

Біз Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің және оның еншілес ұйымдарының (бұдан әрі – “Ұлттық Банк”) 2004 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қоса беріліп отырған шоғырландырылған балансына, сондай-ақ осы күні аяқталған жыл үшін пайда және шығындар туралы, ақша қаражатының қозғалысы туралы және меншік капиталындағы өзгерістер туралы тиісті шоғырландырылған есептеріне аудит жүргіздік. Осы қаржылық есепті дайындауға және оның шынайы болуына Ұлттық Банктің басшылығы жауап береді. Біздің міндетіміз жүргізілген аудит негізінде осы шоғырландырылған қаржылық есептің шынайылығы туралы пікір айту болып табылады.

Біз аудитті Халықаралық аудит стандарттарына сәйкес жүргіздік. Бұл стандарттарға сәйкес аудитті жоспарлау мен жүргізу қаржылық есепте елеулі ауытқушылықтардың жоқ екендігі туралы қорытынды жасауға мүмкіндік беретіндей жүзеге асырылды. Аудитке қаржылық есептің сомалары мен түсініктердің құжаттамалық растауларын іріктемелі негізде тексеру кіреді. Біздің жұмысымыз бухгалтерлік есептің қолданылатын қағидаттарын және басшылықтың едәуір жөнсіздіктеріне баға беруге, сондай-ақ қаржы есебі туралы жалпы түсінікті бағалауға негізделді. Жүргізілген жұмыс біздің қорытынды жасауымыз үшін жеткілікті негіздеме болады деп есептейміз.

Біздің пайымдауымызша, шоғырландырылған қаржылық есеп барлық маңызды аспектілерінде Ұлттық Банктің 2004 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қаржылық жағдайын, сондай-ақ оның қызметінің нәтижелерін және осы күні аяқталған жыл үшін ақша қаражатының қозғалысын Қаржылық есептің халықаралық стандарттарына сәйкес шынайы көрсетеді.

2005 жылғы 18 наурыз

2004 ЖЫЛҒЫ 31 ЖЕЛТОҚСАНДАҒЫ ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН БУХГАЛТЕРЛІК БАЛАНС

	Түсінік -тер	2004 ж. 31 желтоқсан мың теңге	2003 ж. 31 желтоқсан мың теңге
АКТИВТЕР:			
Алтын	4	104,490,724	104,752,865
Банктерге және басқа қаржы мекемелеріне талаптар, ысырапқа арналған резервтерді шегергенде	5	266,856,544	168,305,236
Сатуға арналған қолда бар инвестициялық бағалы қағаздар, ысырапқа арналған резервтерді шегергенде	6, 32	901,633,149	465,847,464
Негізгі құрал-жабдықтар мен материалдық емес активтер, жинақталған амортизацияны шегергенде	7	14,096,704	13,091,231
Басқа активтер, ысырапқа арналған резервтерді шегергенде	8, 32	8,935,497	12,363,650
АКТИВТЕР ЖИЫНТЫҒЫ		1,296,012,618	764,360,446
МІНДЕТТЕМЕЛЕР ЖӘНЕ КАПИТАЛ			
МІНДЕТТЕМЕЛЕР:			
Айналыстағы ақша	9	410,889,923	262,068,970
Банктердің және басқа қаржы мекемелерінің талаптары	10	305,758,477	71,647,328
Қазақстан Республикасы Ұлттық қорының шоттары	11	531,059	1,453,966
Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің шоттары	12, 32	76,782,045	50,023,721
Кепілдік беру қорларының резервтері	13	6,429,660	4,545,735
Клиенттердің шоттары	14	717,721	526,554
Шығарылған борыштық бағалы қағаздар	15	399,855,634	204,305,930
Басқа да міндеттемелер	16	1,857,336	1,578,657
Міндеттемелердің барлығы		1,202,821,855	596,150,861
Азшылықтың үлесі	17	820,496	205,806
МЕНШІК КАПИТАЛ:			
Жарғылық капитал	18	20,000,000	20,000,000
Резервтік капитал	18	3,992,545	10,348,595
Бөлінбеген пайда және басқа қорлар	19	68,377,722	137,655,184
Меншік капиталының барлығы		92,370,267	168,003,779
МІНДЕТТЕМЕЛЕРДІҢ ЖӘНЕ КАПИТАЛДЫҢ ЖИЫНТЫҒЫ		1,296,012,618	764,360,446

Ө. Ғ. Сәйденов
Төраға

Н. Т. Шалғымбаева
Бас бухгалтер

2005 жылғы 18 наурыз

Алматы қ., Қазақстан Республикасы

7 – 38 беттердегі түсініктер осы шоғырландырылған қаржылық есептің ажырамас бөлігі болып табылады.
Тәуелсіз аудиторлардың қорытындысы 1-бетте берілген.

2004 ЖЫЛҒЫ 31 ЖЕЛТОҚСАНДА АЯҚТАЛҒАН ЖЫЛ ҮШІН ПАЙДА ЖӘНЕ ШЫҒЫН ТУРАЛЫ ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ЕСЕП

	Түсінік-тер	<u>2004 жылғы</u> <u>31 желтоқсанда</u> <u>аяқталған жыл</u> <u>үшін, мың теңге</u>	<u>2003 жылғы</u> <u>31 желтоқсанда</u> <u>аяқталған жыл</u> <u>үшін, мың теңге</u>
Пайыздық кірістер	20, 32	14,457,596	15,405,365
Пайыздық шығыстар	20, 32	(17,407,380)	(12,137,725)
ЫСЫРАПҚА ЖӘНЕ ҚҰНСЫЗДАНУҒА АРНАЛҒАН РЕЗЕРВТЕРДІ ӨТЕУГЕ ДЕЙІНГІ ТАЗА ПАЙЫЗДЫҚ (ШЫҒЫН)/ КІРІС			
Ысырапқа және құнсыздануға арналған резервтерді өтеу	21	(2,949,784) 7,696	3,267,640 12,649,757
ТАЗА ПАЙЫЗДЫҚ (ШЫҒЫН) /КІРІС		(2,942,088)	15,917,397
Дилинг операциялары бойынша) кіріс /(шығын)	22	64,917	(2,077,177)
Сатуға арналған қолда бар инвестициялық бағалы қағаздармен операциялар бойынша кіріс /(шығын)	23	2,811,227	(1,470,579)
Шетел валютасын және алтынды қайта бағалаудан (шығын)/кіріс	24	(52,625,741)	2,400,320
Еншілес ұйымдардың негізгі қызметінен кіріс	25	737,210	771,493
Еншілес ұйымға өтеусіз ие болудан кіріс /(ұйымды беруден шығын)	1	603,230	(437,970)
Басқа кірістер/(шығындар)	26	397,634	(905,793)
ТАЗА ПАЙЫЗДЫҚ ЕМЕС ШЫҒЫНДАР		(48,011,523)	(1,719,706)
ОПЕРАЦИЯЛЫҚ (ШЫҒЫНДАР)/КІРІСТЕР		(50,953,611)	14,197,691
Басқа ұйымдарды қаржыландыру	27	(713,819)	-
Қызметкерлердің жалақысы және басқа төлемдер	28	(2,853,363)	(3,220,514)
Әкімшілік шығыстар	29	(3,651,919)	(4,829,369)
Комиссиялық шығыстар		(40,396)	(40,174)
Амортизация және тозу	7	(1,156,260)	(1,104,323)
ОПЕРАЦИЯЛЫҚ ШЫҒЫСТАР		(8,415,757)	(9,194,380)
БАСҚА РЕЗЕРВТЕРДІ ҚАЛЫПТАСТЫРУҒА ЖӘНЕ АЗШЫЛЫҚТЫҢ ҮЛЕСІН ШЕГЕРГЕНГЕ ДЕЙІНГІ (ШЫҒЫН)/ПАЙДА			
Басқа операциялар бойынша ысырапқа арналған резервтерді қалыптастыру	21	(59,369,368) (20,501)	5,003,311 (4,221)
АЗШЫЛЫҚТЫҢ ҮЛЕСІН ШЕГЕРГЕНГЕ ДЕЙІНГІ ТАЗА (ШЫҒЫН)/ПАЙДА		(59,389,869)	4,999,090
Азшылықтың үлесі	17	(61,316)	32,444
ТАЗА (ШЫҒЫН)ПАЙДА		(59,451,185)	5,031,534

Ө.Ғ. Сәйденов
Төраға

Н. Т. Шалғымбаева
Бас бухгалтер

2005 жылғы 18 наурыз

Алматы, Қазақстан Республикасы

7 – 38 беттердегі түсініктер осы шоғырландырылған қаржылық есептің ажырамас бөлігі болып табылады.
Тәуелсіз аудиторлардың қорытындысы 1-бетте берілген.

**2004 ЖЫЛҒЫ 31 ЖЕЛТОҚСАНДА АЯҚТАЛҒАН ЖЫЛ ҮШІН МЕНШІК
КАПИТАЛЫНДАҒЫ ӨЗГЕРІСТЕР ТУРАЛЫ ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ЕСЕП**

	Жарғылық капитал мың теңге	Резервтік капитал мың теңге	Жалпы резервтер мың теңге	Арнайы резервтік қорлар мың теңге	Бөлінбеген пайда мың теңге	Жиынтығы меншікті капитал мың теңге
2002 жылғы 31 желтоқсан	20,000,000	6,413,801	1,176,397	131,482,184	9,864,474	168,936,856
Таза пайда	-	-	-	-	5,031,534	5,031,534
Үкіметке және бюджетке аударым	-	-	-	-	(5,691,290)	(5,691,290)
Негізгі құрал- жабдықтарды қайта бағалау	-	-	-	(268,873)	-	(268,873)
Резервтік капиталға аударым	-	3,934,794	-	-	(3,934,794)	-
Басқа да резервтерге аударым	-	-	97,545	54,333	(151,878)	-
Басқа да аударымдар	-	-	-	-	(4,448)	(4,448)
2003 жылғы 31 желтоқсанда	20,000,000	10,348,595	1,273,942	131,267,644	5,113,598	168,003,779
Таза шығын	-	-	-	-	(59,451,185)	(59,451,185)
Үкіметке және бюджетке аударым	-	-	-	-	(16,566,259)	(16,566,259)
Негізгі құрал- жабдықтарды қайта бағалау	-	-	-	383,932	-	383,932
Негізгі құрал- жабдықтарды қайта бағалау қорының амортизациясы	-	-	-	(75,209)	75,209	-
Резервтік капиталдан аударым	-	(6,356,050)	-	-	6,356,050	-
Басқа резервтерден аударымдар	-	-	209	(66,977,417)	66,977,208	-
2004 жылғы 31 желтоқсанда	20,000,000	3,992,545	1,274,151	64,598,950	2,504,621	92,370,267

Ө.Ғ. Сәйденов
Төраға

Н. Т. Шалғымбаева
Бас бухгалтер

2005 жылғы 18 наурыз

Алматы, Қазақстан Республикасы

7 – 38 беттердегі түсініктер осы шоғырландырылған қаржылық есептің ажырамас бөлігі болып табылады.
Тәуелсіз аудиторлардың қорытындысы 1-бетте берілген.

**2004 ЖЫЛҒЫ 31 ЖЕЛТОҚСАНДА АЯҚТАЛҒАН ЖЫЛ ҮШІН АҚША
ҚАРАЖАТЫНЫҢ ҚОЗҒАЛЫСЫ ТУРАЛЫ ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ЕСЕП
(жалғасы)**

	Түсінік -тер	<u>2004 жылғы</u> <u>31 желтоқсанда</u> <u>аяқталған жыл</u> <u>үшін, мың теңге</u>	<u>2003 жылғы</u> <u>31 желтоқсанда</u> <u>аяқталған жыл</u> <u>үшін, мың теңге</u>
ОПЕРАЦИЯЛЫҚ ҚЫЗМЕТТЕН ТҮСКЕН АҚША			
ҚАРАЖАТЫ ҚОЗҒАЛЫСЫ:			
Азшылықтың үлесін шегергенге дейінгі таза (шығын) / пайда		(59,389,869)	4,999,090
Түзету:			
Тозу және амортизация		1,156,260	1,104,323
Ысырапқа және құнсыздануға арналған резервтерді (қалыптастыру)/өтеу		12,806	(12,207,513)
Негізгі құрал-жабдықтарды құнсыздануынан болған шығын		-	825,441
Инвестицияларды Қазақстан ипотекалық компаниясына қайта бағалаудан болған шығын		259,480	-
Еншілес ұйымдарды беруден болған (сатып алудан түскен кіріс) / шығын		(603,230)	437,970
Негізгі құрал-жабдықтарды және материалдық емес активтерді шығарудан (кіріс) / шығын		(12,157)	4,598
Операциялық активтерді және міндеттемелерді өзгерткенге дейін операциялық қызметтен түскен ақша қаражатының қозғалысы		(58,576,710)	(4,836,091)
Операциялық активтерді және міндеттемелерді өзгерту			
Операциялық активтерді (ұлғайту)/азайту:			
Алтын		262,141	(13,345,581)
Банктерге және басқа қаржы мекемелеріне қойылатын талаптар		13,906,830	(14,671,047)
Сатуға жарамды қолда бар инвестициялық бағалы қағаздар		(438,317,845)	(193,374,246)
Басқа активтер		(1,139,849)	(4,940,622)
Операциялық міндеттемелердің көбеюі/(азаяуы):			
Айналыстағы ақша		148,820,953	84,171,446
Банктердің және басқа қаржы мекемелерінің талаптары		234,111,149	21,707,953
Қазақстан Республикасы Ұлттық қорының шоттары		(922,907)	1,313,103
Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің шоттары		26,758,324	(5,912,507)
Кепілдік беру қорларының резервтері		1,326,507	1,434,829
Клиенттердің шоттары		191,167	292,278
Басқа да міндеттемелер		2,291,260	164,724
Операциялық қызметтен түскен ақша қаражатының таза кетуі		(71,288,980)	(127,995,761)

**2004 ЖЫЛҒЫ 31 ЖЕЛТОҚСАНДА АЯҚТАЛҒАН ЖЫЛ ҮШІН АҚША
ҚАРАЖАТЫНЫҢ ҚОЗҒАЛЫСЫ ТУРАЛЫ ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ЕСЕП
(жалғасы)**

ИНВЕСТИЦИЯЛЫҚ ҚЫЗМЕТТЕН ТҮСКЕН

АҚША ҚАРАЖАТЫНЫҢ ҚОЗҒАЛЫСЫ:

Негізгі құрал-жабдықтар мен материалдық емес активтерді сатып алу	(2,014,742)	(1,431,453)
Негізгі құрал-жабдықтар мен материалдық емес активтерді сатудан түсімдер	10,763	672
Ұйымды сатып алған кезде алынған ақша қаражаты	36,942	-
Қаржылық қадағалау агенттігінің капиталына инвестициялар	(285,374)	-
Басқа ұйымдардың капиталына инвестициялар	(185,689)	-
Инвестициялық қызметтен түскен ақша қаражатының таза кетуі	(2,438,100)	(1,430,781)

**ҚАРЖЫЛЫҚ ҚЫЗМЕТТЕН ТҮСКЕН АҚША
ҚАРАЖАТЫНЫҢ ҚОЗҒАЛЫСЫ:**

Шығарылған борыштық бағалы қағаздар	202,679,752	140,253,798
Үкіметке және бюджетке аударымдар	(16,566,259)	(5,691,290)
Қаржылық қызметтен түскен ақша қаражатының таза келуі	186,113,493	134,562,508

**АҚША ҚАРАЖАТЫНЫҢ ЖӘНЕ ОЛАРДЫҢ
БАЛАМАЛАРЫНЫҢ ТАЗА КӨБЕЮІ**

112,386,413 5,135,966

**ЖЫЛ БАСЫНДАҒЫ АҚША ҚАРАЖАТЫ ЖӘНЕ
ОЛАРДЫҢ БАЛАМАЛАРЫ**

36 15,539,142 10,403,176

**ЖЫЛ АЯҒЫНДАҒЫ АҚША ҚАРАЖАТЫ ЖӘНЕ
ОЛАРДЫҢ БАЛАМАЛАРЫ**

36 127,925,555 15,539,142

Ө. Ғ. Сәйденов
Төраға

Н. Т. Шалғымбаева
Бас бухгалтер

2005 жылғы 18 наурыз

Алматы, Қазақстан Республикасы

7 – 38 беттердегі түсініктер осы шоғырландырылған қаржылық есептің ажырамас бөлігі болып табылады.
Тәуелсіз аудиторлардың қорытындысы 1-бетте берілген.

2004 ЖЫЛҒЫ 31 ЖЕЛТОҚСАНДА АЯҚТАЛҒАН ЖЫЛ ҮШІН ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПKE ТҮСІНІКТЕР

1. ҰЙЫМДАСТЫРУ

Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі (бұдан әрі – “ҚҰБ”) Қазақстан Республикасы Жоғарғы Кеңесінің 1993 жылғы 13 сәуірдегі № 2134-ХІІ Қаулысына сәйкес құрылған болатын. Осы Қаулыға сәйкес Қазақ КСР-інің Мемлекеттік Банкінің атауы Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі болып өзгертілді.

ҚҰБ ақша базасы мен резервтерді басқару арқылы ақша және кредит саясатын жүзеге асырады, сондай-ақ Қазақстан Республикасы Үкіметінің және жасалған келісім бойынша басқа да мемлекеттік басқару органдарының банкі, қаржы консультанты мен агенті ретінде болады.

“Қаржы рыногы мен қаржылық ұйымдарды мемлекеттік реттеу және қадағалау туралы” Қазақстан Республикасының 2003 жылғы 4 шілдедегі N 474 Заңына, сондай-ақ “Қазақстан Республикасының мемлекеттік басқару жүйесін одан әрі жетілдіру туралы” Қазақстан Республикасы Президентінің 2003 жылғы 31 желтоқсандағы N 1270 Жарлығына сәйкес 2004 жылғы 1 қаңтардан бастап Қазақстан Республикасы Қаржы нарығы мен қаржы ұйымдарын реттеу және қадағалау агенттігін (бұдан әрі - ҚҚА) бөліп шығару арқылы ҚҰБ қайта құрылды және ҚҚА-не қаржы нарығы мен қаржы ұйымдарын реттеу және қадағалау функциясы берілді. ҚҰБ ҚҚА-ның операциялық және қаржылық қызметіне бақылау жасамайды, дегенмен ҚҚА-ны қаржыландыру ҚҰБ бюджетінің қаражаты есебінен жүзеге асырылады (27-түсінікті қараңыз).

ҚҰБ-нің бас офісі Алматы қаласында орналасқан. ҚҰБ-нің Қазақстанда орналасқан 17 филиалы бар.

2004 және 2003 ж.ж. 31 желтоқсанда ҚҰБ-нің еншілес ұйымдарының жалпы саны тиісінше 13 және 11 кәсіпорын болды (бұдан әрі ҚҰБ және оның еншілес кәсіпорындары бірге – Ұлттық Банк). Ұлттық Банктің 2004 және 2003 ж.ж. 31 желтоқсандағы жағдай бойынша осы шоғырландырылған қаржылық есебіне “Қазақстан ипотекалық компаниясы” ЖАҚ қоспағанда, мынадай ұйымдар шоғырландырылды:

<u>Ұйымның атауы</u>	<u>Құрылға н жылы</u>	<u>Негізгі қызметі</u>	<u>Иелену үлесі, %</u>	
			<u>2004</u> %	<u>2003</u> %
“Қазақстан Теңге Сарайы” РМК	1994	Монеталар шығару	100.0	100.0
“Қазақстан Банкаралық Есеп айырысу Орталығы” РМК	1996	Электрондық ақша аударымдары	100.0	100.0
“Банктік Сервис Бюросы” РМК	1996	Бағдарламалық қамтамасыз ету жөнінде қызмет көрсету	100.0	100.0
“Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің Автобазасы” РМК	1999	Көлік қызметін көрсету	100.0	100.0
“Қазақстанның жеке тұлғалардың салымдарына кепілдік беру (сақтандыру) қоры” ЖАҚ	1999	Жеке тұлғалардың салымдарына кепілдік беру	100.0	100.0
“Қазақстан ипотекалық компаниясы” ЖАҚ (ҚИК)	2000	Ипотекалық кредиттеуді дамыту	100.0	100.0
“Ақтуарлық орталық” ЖАҚ	2002	Қазақстан Республикасында ақтуарлық қызметті дамыту	100.0	100.0
“Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің Алматы ғимараттарды пайдалану орталығы” РМК	2003	Мүлікті басқару жөніндегі шаруашылық қызметті жүзеге асыру	100.0	100.0
“Қазақстанның ипотекалық	2003	Ипотекалық кредиттерге кепілдік	100.0	100.0

кредиттерге кепілдік беру қоры” АҚ		беру		
“Сақтандыру төлемдеріне кепілдік беру қоры” АҚ	2003	Сақтанушылардың құқықтары мен заңды мүдделерін қорғауды қамтамасыз ету	100.0	100.0
“Ұлттық Банктің Банкнот фабрикасы” РМҚ	2004	Банкноталар шығару	100.0	-
“Процессинг орталығы” ЖАҚ	2000	Төлем карточкалары бойынша транзакцияларды өңдеу	80,6	67,3%
“Мемлекеттік жинақтаушы зейнетақы қоры” АҚ (МЖЗҚ)	1997	Зейнетақы жарналарын жинау және оларды инвестициялау	64,0	-

“Қазақстан ипотекалық компаниясы” ЖАҚ (ҚИК) акцияларын сату арқылы ипотекалық кредиттеуді бақылау функциясын Қазақстан Республикасының Үкіметіне беру туралы 2004 жылы қабылданған шешімге байланысты 2005 жылы 2004 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін ҚИК қаржылық есебі Ұлттық Банктің шоғырландырылған қаржылық есебінде шоғырландырылған жоқ. Ұлттық Банктің ҚИК-ке салымы 2004 жылғы 31 желтоқсанда бухгалтерлік баланста басқа да активтердің құрамында сатып алу сомасына сәйкес “2005 жылға арналған республикалық бюджет туралы” Қазақстан Республикасының 2004 жылғы 2 желтоқсандағы Заңында жоспарланған және айқындалған сатып алу сомасына сәйкес 2,500,000 мың теңге сомасында көрсетілді. Ұлттық Банктің ҚИК-на салымының құнын сату құнына сәйкестендіруден болған 259,480 мың теңге сомасындағы шығын 2004 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жылғы пайда және шығын туралы есептің басқа да (шығындар)/кірістер құрамында көрсетілді (26-түсінікті қараңыз).

“Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің Банкнот фабрикасы” шаруашылық жүргізу құқығы бар республикалық мемлекеттік кәсіпорнын құру туралы” ҚҰБ Директорлар кеңесінің 18.02.2004ж. № 39 қаулысына сәйкес ҚҰБ Банкнот фабрикасы (филиалы) негізінде ҚҰБ-нің еншілес ұйымы – “Ұлттық Банктің Банкнот фабрикасы” республикалық мемлекеттік кәсіпорны құрылды.

МЖЗҚ жай акцияларын сатып алу-сату туралы 01.11.04ж. № 384 шартқа сәйкес ҚҰБ МЖЗҚ-ның 3,200 мың жаңадан эмиссияланған жай акциясын сатып алды, бұл МЖЗҚ Жарғылық капиталының 64%-ын құрайды. Ұлттық Банктің МЖЗҚ капиталына салымдар сомасы мен МЖЗҚ алынған таза активтерінің мөлшері арасындағы айырма 2004 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін пайда және шығын туралы шоғырландырылған есепте еншілес ұйымды сатып алудан түскен кіріс құрамында көрсетілді.

ҚҰБ сондай-ақ қызметіне ҚҰБ айтарлықтай ықпал етпейтін және олардағы инвестициялар өзіндік құн бойынша есептелген мынадай компаниялардың акцияларын да иеленеді:

<u>Ұйымның атауы</u>	<u>Құрылған жылы</u>	<u>Негізгі қызметі</u>	<u>Иелену үлесі</u>	
			<u>2004</u> %	<u>2003</u> %
“Бағалы қағаздардың орталық депозитарийі” ЖАҚ	1997	Бағалы қағаздармен операцияларды жүзеге асыру	50.00	50.00
“Қазақстан Қор биржасы” АҚ	1999	Қаржы нарығын ұйымдастыру және қызмет көрсету	19.28	21.95
“Казсмарт” АҚ	2004	Төлем карточкалары нарығына қызмет көрсету және дамыту	34.50	-

Ұлттық Банк қызметкерлерінің 2004 және 2003 жж. орташа тізімдік саны тиісінше 3,224 және 3,431 адам және 2004 және 2003 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қызметкерлердің саны тиісінше 3,249 және 3,456 қызметкер болды.

Осы шоғырландырылған қаржылық есепті ҚҰБ Басқармасы 2005 жылғы 18 наурызда бекітті.

2. ҚАРЖЫ ЕСЕБІН ҰСЫНУ НЕГІЗДЕРІ

Бухгалтерлік есептің негізгі қағидаттары

Ұлттық Банктің осы шоғырландырылған қаржылық есебі Халықаралық қаржылық есеп стандарттарына (“ХҚЕС”) сәйкес дайындалған. Осы қаржылық есеп, егер басқаша көрсетілмесе, мың Қазақстан теңгесімен (“теңге”) көрсетілген. Бұл қаржылық есеп сатуға арналған қолда бар сатуға арналған бағалы қағаздарға инвестициялардың, саудаға арналған қаржылық активтер мен міндеттемелердің, туынды қаржы құралдарының әділ құнын бағалау мақсатында өзгертілген есептеу әдісі мен “тарихи құн” қағидаты негізінде дайындалған.

Ұлттық Банк бухгалтерлік есепті Ұлттық Банктің Басқармасы бекіткен есеп саясатының талаптарына және бухгалтерлік есепке алу мен есеп беру рәсімдеріне сәйкес жүргізеді және қаржылық есептерді дайындайды. Ұсынылып отырған қаржылық есеп Ұлттық Банктің Басқармасы бекіткен есеп саясатының талаптарына және бухгалтерлік есепке алу мен есеп беру рәсімдеріне сәйкес жүргізілетін бухгалтерлік жазбалар негізінде жасалып, ХҚЕС-на сәйкес келтіру мақсатында тиісті түрде түзетілді.

Шоғырландырылған қаржылық есепті дайындау осы шоғырландырылған қаржылық есепті дайындау күніндегі активтер мен міндеттемелердің есептік сомасына және шартты активтер мен міндеттемелерді ашуға, сондай-ақ есеп беру кезеңі ішіндегі кірістер мен шығыстардың есеп беру сомасына ықпал ететін есепке алу бағаларын және болжамдарды қалыптастыруды талап етеді. Алайда мұндай бағалаулар ағымдағы оқиғалар мен іс-әрекетті басшылықтың түсінуіне негізделген, нақты сомалардың осындай бағалаулар мен болжамдардан айырмашылығы болуы мүмкін.

Функционалдық валюта

Осы шоғырландырылған қаржылық есептің функционалдық валютасы теңге (“теңге”) болып табылады.

3. БУХГАЛТЕРЛІК ЕСЕПТІҢ НЕГІЗГІ ҚАҒИДАТТАРЫ

Шоғырландыру қағидаттары

Ұлттық Банктің шоғырландырылған қаржылық есебіне ҚҰБ мен оның “Қазақстан ипотекалық компаниясы” ЖАҚ қоспағанда, барлық еншілес кәсіпорындарының есебі кіреді (1-түсінікті қараңыз). Еншілес кәсіпорындар дегеніміз дауыс беретін акцияларының жартысынан көбі ҚҰБ тікелей немесе жанама тиесілі және оның қаржылық және операциялық саясатын бақылау мүмкіндігі болатын компаниялар.

Компаниялар арасындағы операциялар, тиісті шоттар бойынша қалдықтар және компаниялар топтарының арасындағы операциялар бойынша жұмсалмаған шығыстар өзара алынып тасталып отырады. Азшылық үлес – бұл еншілес компаниялар қызметі мен таза активтерінің ҚҰБ иеленбейтін үлесіне тиесілі бөлігі. Шоғырландырылған бухгалтерлік баланста азшылық үлес міндеттемелер мен меншікті капиталдан бөлек көрсетілген.

Ағымдағы жылғы қызмет нәтижелеріне жататын азшылық үлес кірістер мен шығыстар туралы шоғырландырылған есепте көрсетілген.

Алтын

Тазартылған алтын қаржылық есепте есеп дайындалған күнгі нарықтық құны бойынша көрсетіледі. Нарықтық құн Лондон Қымбат Металдар Рыногы Ассоциациясының (бұдан әрі “ЛҚМРА”) таңертеңгі фиксингі негізінде белгіленеді. Алтынның нарықтық құнының өзгерістері пайдалар мен шығындар туралы шоғырландырылған есепте өзгеріс болған кезеңде шетел валютасы мен алтынды қайта бағалаудан түскен таза (шығын)/ пайда құрамында көрсетіледі. Тазартылмаған қымбат металдар сатып алу құны бойынша көрсетіледі және басқа активтердің құрамына енгізілген.

Қаржы құралдарын тану мен бағалау

Ұлттық Банк шарт бойынша тиісті қаржы құралына қатысты тарап болған кезде, қаржы активтері мен қаржылық міндеттемелер Ұлттық Банктің шоғырландырылған балансында көрсетіледі. Ұлттық Банк қаржы активтерін және міндеттемелерді “әдеттегі” сатып алу мен сатуды сауда күні бойынша көрсетеді.

Қаржы активтері мен міндеттемелер, тиісінше барлық шығарылған операциялық шығасыларды есепке ала немесе шегере отырып, әділ өтеу құнына сәйкес келетін тиісінше төленген немесе алынған бастапқы құн бойынша көрсетіледі. Қаржы активтері және міндеттемелердің құнын кейіннен қайта бағалау үшін пайдаланылатын бухгалтерлік есеп қағидаттары есеп саясатының төменде сипатталған ережелеріне сәйкес ашылады.

Банктерге және басқа да қаржы мекемелеріне қойылатын талаптар

Ұлттық Банк өзінің әдеттегі қызметі барысында қаражатты орналастырады және әр түрлі мерзімдерге басқа банктерге және басқа да қаржы мекемелеріне салымдарды жүзеге асырады. Банктерге және басқа да қаржы мекемелеріне қойылатын талаптар егер ол бойынша тағайындалған өтеу мерзімдері белгіленсе, тиімді пайыздық ставка әдісі негізінде амортизацияланған құн бойынша ескеріледі. Өтеу мерзімдері белгіленбеген заемдар үшін өзіндік құн бойынша көрсетіледі. Банктерге және басқа да қаржы мекемелеріне қойылатын талаптар шығынға арналған резервтерді шегере отырып көрсетіледі.

Сатуға арналған қолда бар инвестициялық бағалы қағаздар

Белгісіз кезеңдегі уақыт ішінде басшылық ұстап тұрғысы келетін және өтімділік талаптарына немесе пайыздық ставкалардың, айырбас бағамдарының немесе акциялар бағаларының өзгеруіне қарай сатылуы мүмкін инвестициялық бағалы қағаздар сатуға арналған қолда бар бағалы қағаздар ретінде жіктеледі.

Сатуға арналған қолда бар инвестициялық бағалы қағаздар бастапқыда сатып алу құны бойынша (мәміле бойынша шығындар қоса есептелетін) ескеріледі, содан кейін сатып алуға белгіленген баға негізінде әділ құны бойынша қайта бағаланады. Ұлттық Банк басшылығы сыртқы тәуелсіз баға белгілеуі қолда жоқ кейбір инвестициялық бағалы қағаздарды ақша қаражатының дисконтталған ағыны және инвестицияланатын объектілердің қаржылық деректерін және басқа да бағалау методологияларын қолдану сияқты өзге де осыған байланысты ақпаратты ескере отырып, әділ құн бойынша бағалады. Сатуға арналған қолда бар инвестициялық бағалы қағаздардың әділ құнының өзгеруі нәтижесінде пайда болған

жұмсалған және жұмсалмаған кірістер мен шығындар олар пайда болған кезеңдегі пайда мен шығындар туралы шоғырландырылған есепте көрсетіледі. Сатуға арналған қолда бар инвестициялық бағалы қағаздар бойынша пайыздық кіріс сатуға арналған қолда бар инвестициялық бағалы қағаздар бойынша пайыздық кіріс ретінде пайда мен шығындар туралы шоғырландырылған есепте көрсетіледі.

Сатуға арналған қолда бар инвестициялық бағалы қағаздардың құнсыздануы және құнсыздануына түзету жасау пайда мен шығындар туралы шоғырландырылған есепте көрсетіледі.

РЕПО және кері репо мәмілелері

РЕПО келісімдері бойынша операциялар есепке алуда қаржыландыру операциялары ретінде көрсетіледі. РЕПО келісімдері бойынша сатылған қаржылық активтер шоғырландырылған қаржылық есепте көрсетіле береді, ал осындай келісімдер бойынша алынған сыйақы кепілмен қамтамасыз етілген алынған депозит ретінде көрсетіледі.

Кері РЕПО келісімдері бойынша сатып алынған активтер шоғырландырылған қаржылық есепте бағалы қағаздармен және басқа активтермен қамтамасыз етілген депозитке орналастырылған қаражат ретінде көрсетіледі.

РЕПО келісімдері бойынша активтерді сату және сатып алу бағасындағы айырмаға байланысты барлық кірістер немесе шығыстар пайыздық кірістер немесе шығыстар ретінде көрсетіледі.

Туынды қаржы құралдары

Ұлттық Банк өз қызметі барысында негізінен сауда қызметіне арналған туынды қаржы құралдарымен жасалатын операцияларға қатысады. Болашақтағы пайыздық ставка туралы келісім кіретін туынды қаржы құралдары, валюталық және пайыздық своптар, валюталық және пайыздық опциондар, сондай-ақ басқа да туынды қаржы құралдары бастапқыда шоғырландырылған бухгалтерлік баланста сатып алу құны бойынша (мәміле бойынша шығынды қоса алғанда), ал кейіннен әділ құны бойынша есепке алынады. Әділ құны белгіленетін нарықтық баға, ақша қаражатының ағынын дисконттау модельдері немесе мәміле түріне байланысты жыл аяғындағы опцион немесе спот бағамдары бойынша баға белгілеу модельдері негізінде есептеледі. Туынды құралдар, егер осы құралдардың әділ құны оң болса, активтер ретінде, ал әділ құны теріс болса, міндеттеме ретінде есептеледі.

Сауда-саттық мақсаттарына пайдаланылатын туынды құралдардың әділ құнының өзгерістері дилинг операциялары бойынша кіріске/(шығынға) енгізіледі.

Негізгі құрал-жабдықтар және материалдық емес активтер

Негізгі құрал-жабдықтар жинақталған амортизация шегеріле отырып қайта бағаланған құны бойынша көрсетілді. Материалдық емес активтер тарихи құны бойынша жинақталған амортизация шегеріле отырып бухгалтерлік есепте көрсетіледі.

Амортизация өндірістік жабдықтарға арналған өнім бірлігі әдісі негізінде және негізгі құрал-жабдықтарды тиімді пайдаланудың мынадай мерзімдерін негізге ала отырып, басқа активтерге арналған тікелей желілік әдіс негізінде құнын есептен шығару немесе бағалау үшін қолданылады:

Құрылғылар мен керек-жарақтар	1-25 жыл
Көлік құралдары	5-25 жыл
Материалдық емес активтер	1-3 жыл

Есепті кезеңде банкноталар мен монеталарды шығаруда пайдаланылатын негізгі құрал-жабдықтар бойынша тозу банкноталар мен монеталарды шығару жөніндегі шығыстардың құрамына кіреді. Қалған негізгі құрал-жабдықтар бойынша тозу және материалдық активтер бойынша амортизация пайда және шығындар туралы шоғырландырылған есептің “Амортизация және тозу” жолында көрсетіледі.

Аяқталмаған құрылысқа тозу есептелмейді. Мұндай активтер бойынша тозу оларды пайдалануға енгізгеннен кейін ғана есептеледі.

Негізгі құрал-жабдықтарды және материалдық емес активтерді қайта бағалау қайта бағаланатын негізгі құрал-жабдықтардың мына топтарын қоспағанда қаржылық жыл ішінде жүзеге асырылады: әр үш жыл сайын – жеңіл автомобильдер, көлік құралдары, қуатты машиналар және жабдықтар; әр бес жыл сайын – теміржол көлік құралдары, үйлер, ғимараттар, құрылыс және тұрғын үйлер.

Айналыстағы ақша

Ұлттық Банк банкноталар мен монеталарды Банкнот фабрикасында және “Қазақстан теңге сарайы” РМК-да дайындайды. Айналыстағы ақша олардың номиналдық құны бойынша бухгалтерлік есепте көрсетіледі. Айналыстағы банкноталар мен монеталарды шығару шығыстарына күзету, тасымалдау, сақтандыру жөніндегі шығыстар және басқа шығыстар кіреді. Банкноталар мен монеталарды шығару бойынша шығыстар айналысқа шығарған кезде танылады және әкімшілік шығыстар құрамында көрсетіледі.

Банктердің және басқа қаржы мекемелерінің талаптары және Қазақстан Республикасы Ұлттық Қорының, Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің және клиенттердің шоттары

Банктер мен басқа да қаржы мекемелері алдындағы берешек сомалары және Қазақстан Республикасы Ұлттық Қорының, Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің және клиенттердің шоттары бастапқыда мәміле бойынша келтірілген зиянды шегеріп тастағанда алынған қаражат сомасын білдіретін құн бойынша көрсетіледі. Кейіннен осы қаражат амортизацияланған құн бойынша көрсетіледі, ал алынған қаражат сомасы мен өтеу құны арасындағы айырмашылық тиімді кірістілік әдісі пайдаланыла отырып, берешек кезеңі ішіндегі пайда және шығындар туралы шоғырландырылған есепте көрсетіледі.

Кепілдік беру қорларының резервтері

Кепілдік беру қорларының резервтері кепілдік беру жүйесінің қатысушылары – жергілікті банктер, ипотекалық және сақтандыру компаниялары жүзеге асыратын есептелген міндетті төлемдер мөлшерінде көрсетіледі.

Шығарылған борыштық бағалы қағаздар

Ұлттық Банк шығарған борыштық бағалы қағаздардың өтелетін күні белгіленген болады және бастапқыда өзіндік құны бойынша көрсетіледі. Кейін шығарылған борыштық бағалы қағаздар амортизацияланған құны бойынша көрсетіледі және таза түсім мен өтеу құны арасындағы кез келген айырмашылық осы бағалы қағаздың эмиссиясы кезеңі ішіндегі пайда мен шығындар туралы шоғырландырылған есепте көрсетіледі.

Резервтер

Резервтер Ұлттық Банкте өткен оқиғалар нәтижесінде пайда болған, оларды өтеу үшін ресурстар жұмсау талап етілуі мүмкін ағымдағы міндеттемелер (құқық нормаларымен айқындалған немесе жобаланған) болған жағдайда есепте көрсетіледі, оларды өтеу үшін экономикалық пайда алу кіретін ресурстарды шығару талап етілуі мүмкін; сонымен бірге мұндай міндеттемелердің мөлшері барынша нақты бағалануы мүмкін.

Пайдаға салық салу

ҚҰБ Қазақстан заңнамасына сәйкес пайдаға салық төлеуден босатылған.

Кірістер мен шығыстарды тану

Пайыздық кірістер мен шығыстар есептеу қағидаты бойынша көрсетіледі және тиімді пайыздық ставка әдісімен есептеледі. Пайыздық кіріске бағалы қағаздарға салымдар бойынша пайыздық кіріс жатады. Комиссиялық және басқа да кірістер тиісті мәмілелер аяқталғаннан кейін кірістерге жатқызылады. Пайыздық емес кірістер есептеу әдісі негізінде көрсетіледі.

Қаржылық активтер мен міндеттемелерді есепке алу

Ұлттық Банктің баланстағы мойындалған сомаларды есепке алуды жүзеге асыруы заңмен бекітілген құқығы болған, сондай-ақ сальдо жасалған сома бойынша есепке алу не бір мезгілде активті сату және міндеттемені орындау ниеті болған жағдайларда, қаржылық актив пен қаржылық міндеттеме есепке алынады және баланста сальдо жасалған сомасы көрсетіледі.

Халықаралық қаржы ұйымдарына мүшелік

Ұлттық Банк Қазақстанның халықаралық қаржы ұйымдарына мүшелігіне байланысты операциялар бойынша, осы ұйымдарға мүшелік жарна төлеуді қоса алғанда, Қазақстан Республикасы Үкіметінің фискальды агенті болып табылады. Төленуге тиісті мүшелік жарналар АҚШ долларымен немесе арнайы қарыз алу құқығымен (бұдан әрі – “СДР”) деноминирленген және жыл аяғындағы айырбас бағамы бойынша теңгемен қайта бағаланған.

ХВҚ мен басқа да халықаралық қаржы ұйымдары алдындағы берешек сомасы және Ұлттық Банкте есепке алынатын халықаралық қаржы ұйымдарына мүшелік бойынша Үкіметтің тиісті міндеттемелері ұсынылып отырған шоғырландырылған бухгалтерлік балансқа енгізілген жоқ, себебі олар Ұлттық Банктің активтері мен міндеттемелері емес.

Зейнетақымен қамсыздандыру

Ұлттық Банктің Қазақстан Республикасының зейнетақы жүйесінен бөлек зейнетақымен қамсыздандыру жүйесі жоқ. “Қазақстан Республикасында зейнетақымен қамсыздандыру туралы” Қазақстан Республикасының 20.06.97 жылғы № 136-І Заңына сәйкес Ұлттық Банк

қызметкерлердің зейнетақы жарналарын қызметкерлер кірісінің он пайызы, бірақ бір қызметкер үшін бір жылда 375 мың теңгеден аспайтын мөлшерінде заңдарда белгіленген мерзімде жинақтаушы зейнетақы қорларына аударады. Ұлттық Банк жарналарды аударғаннан кейін төлем бойынша қандай да бір міндеттемелер атқармайды. Зейнет демалысына шыққан кезде барлық төлемдерді зейнетақы қорлары жүзеге асырады.

Теңгемен қайта есептеу әдістемесі

Шетел валютасымен көрсетілген ақшалай активтер мен міндеттемелер есеп жасалған күнгі тиісті айырбас бағамы бойынша теңгемен қайта есептеледі. Шетел валюталарымен операциялар операция жүргізілген күнгі қолданылған бағам бойынша көрсетіледі. Қайта есептеу кезінде пайда болған пайда мен шығындар шетел валютасын және алтынды қайта бағалаудан түскен (шығын)/ пайда құрамында көрсетіледі.

Айырбас бағамы

Төменде Ұлттық Банк қаржылық есеп жасаған кезде пайдаланған жыл аяғындағы айырбас бағамдары және алтынның бағасы келтірілген:

	<u>2004 ж.</u> 31 желтоқсан	<u>2003 ж.</u> 31 желтоқсан
Теңге / АҚШ доллары	130.00	144.22
Теңге / Арнайы қарыз алу құқығы (СДР)	201.37	213.49
Теңге / Еуро	177.10	180.23
Теңге / Жапон йені (10/1)	12.23	13.49
Теңге / Алтын (1 троя унциясы)	56,940.00	60,175.79

Ақша қаражатының қозғалысы туралы есеп

Ақша қаражатының қозғалысы туралы шоғырландырылған есепті дайындау мақсатында ақша қаражаты мен олардың баламалары бір күн ішінде ақша қаражатына айырбасталуы мүмкін баптарды білдіреді (36-түсінікті қараңыз).

Жіктеуді өзгерту

2003 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша және аяқталған жыл үшін шоғырландырылған қаржылық есепте оны 2004 жылғы 31 желтоқсандағы және аяқталған жыл есеп беру нысанына сәйкес келтіру үшін жіктеуге өзгерістер жасалды.

4. АЛТЫН

	<u>2004 ж. 31 желтоқсан</u> мың теңге	<u>2003 ж. 31 желтоқсан</u> мың теңге
Шетелдік банктердің депозиттеріндегі құйма алтын	68,981,594	69,399,372
ҚҰБ қоймасындағы құйма алтын	35,482,893	35,292,196
Алтын монеталар	26,237	61,297
Алтын, жиынтығы	104,490,724	104,752,865

5. ЫСЫРАПҚА АРНАЛҒАН РЕЗЕРВТІ ШЕГЕРІП ТАСТАҒАНДА БАНКТЕРГЕ ЖӘНЕ БАСҚА ДА ҚАРЖЫ МЕКЕМЕЛЕРІНЕ ҚОЙЫЛАТЫН ТАЛАПТАР

	<u>2004 ж. 31 желтоқсан</u> мың теңге	<u>2003 ж. 31 желтоқсан</u> мың теңге
Шетелдік банктерге және басқа да қаржы мекемелеріне қойылатын талаптар		
Шетел банктеріне салымдар және талаптар	123,729,762	3,229,885
Кері репо шарттары	70,190,100	46,884,478
Сыртқы басқарудағы активтер	42,925,322	105,501,704
Корреспонденттік шоттар	3,549,762	11,775,402
Халықаралық Валюта қорының ағымдағы шоты	158,864	165,534
Ысырапқа арналған резервті шегеріп тастағанда	240,553,810 (94,798)	167,557,003 (98,199)
Шетелдік банктерге және басқа да қаржы мекемелеріне қойылатын барлық талаптар, нетто	240,459,012	167,458,804
Жергілікті банктерге талаптар		
Кері репо шарттары	26,010,987	-
Корреспонденттік шоттар	271,294	99,279
Жергілікті банктерге кредиттер және талаптар	115,251	3,149,855
	26,397,532	3,249,134
Ысырапқа арналған резервті шегеріп тастағанда	-	(2,402,702)
Жергілікті банктерге барлық талаптар, нетто	26,397,532	846,432
Ысырапқа арналған резервті шегеріп тастағанда банктерге және басқа да қаржы мекемелеріне қойылатын талаптар жиынтығы	266,856,544	168,305,236

2004 және 2003 ж. ҚҰБ алтын-валюта активтерінің (бұдан әрі – “АВА”) ұзақ мерзімді портфелін сыртқы басқару бойынша 2 және 3 келісім және АВА-нің қысқа мерзімді портфелін сыртқы басқару бойынша 2 және 1 келісім қолданылды. 2004 және 2003 ж. басқару кезіндегі портфельдердің кірістілігі жылдық 4.26%-дан 6.86%-ға дейін және тиісінше, жылдық 1.27%-дан 3.57%-ға дейін болды.

Шетелдік банктердегі мерзімдік салымдар 2004 және 2003 ж. орташа пайыздық ставкамен тиісінше 1.45%-дан 4.36%-ға дейінгі және 1.39%-дан 3.56%-ға дейінгі аралықта қысқа мерзімді депозиттерді және шетелдік банктермен “овернайт” депозиттерін қамтиды.

Кері репо шарттары АҚШ-тың дисконттық облигациялары және Қазақстан Республикасы Үкіметінің бағалы қағаздары түрінде кепілмен қамтамасыз етілген. Шетелдік мемлекеттердің бағалы қағаздарымен операциялар бойынша сыйақының орташа жылдық пайыздық ставкасы 1.31%, Қазақстан Республикасының бағалы қағаздарымен жылдық - 4.95% болды.

Жергілікті банктердің кредиттеріне 2004 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша "Қазкоммерцбанк" АҚ-ның 85,516 мың теңге мөлшеріндегі және “Банк Центркредит” АҚ-ның 29,735 мың теңге мөлшеріндегі қысқа мерзімді кредиттері кіреді.

2004 және 2003 ж. 31 желтоқсанда аяқталған жылдардағы ысырапқа арналған резервтің қозғалысы туралы ақпарат 21-түсінікте берілді.

2004 және 2003 ж. 31 желтоқсанда аяқталған жылдардағы банктерге және басқа да қаржы мекемелеріне берілген несиелер және қаражат бойынша орташа жылдық тиімді пайыздық

ставкалар туралы ақпарат 31-түсінікте берілді.

6. ҚҰНСЫЗДАНУҒА АРНАЛҒАН РЕЗЕРВТІ ШЕГЕРІП ТАСТАҒАНДА САТУҒА АРНАЛҒАН ҚОЛДА БАР ИНВЕСТИЦИЯЛЫҚ БАҒАЛЫ ҚАҒАЗДАР

	<u>2004 ж. 31 желтоқсан</u>		<u>2003 ж. 31 желтоқсан</u>	
	Номиналдық құны мың теңге	Баланстық құны мың теңге	Номиналдық құны мың теңге	Баланстық құны мың теңге
<i>Шетелдік эмитенттердің инвестициялық бағалы қағаздары</i>				
Халықаралық қаржы ұйымдарының және халықаралық мемлекеттік қаржы ұйымдарының борыштық бағалы қағаздары	385,514,477	384,732,142	193,480,387	161,924,055
Германия Үкіметінің қазынашылық вексельдері	300,999,160	308,811,086	121,258,744	128,523,951
АҚШ Үкіметінің қазынашылық вексельдері	66,270,110	66,781,516	113,573,250	115,122,314
Ұлыбритания Үкіметінің қазынашылық вексельдері	21,868,622	23,031,358	16,197,837	17,323,139
Нидерланд Үкіметінің қазынашылық вексельдері	-	-	7,209,200	7,506,147
Басқалары	96,700,743	105,360,038	26,869,124	27,612,339
		888,716,140		458,011,945
Құнсыздануға арналған резервті шегеріп тастағанда		(39,260)		(43,555)
Құнсыздануға арналған резервті шегеріп тастағанда сатуға жарамды қолда бар барлық шетелдік инвестициялық бағалы қағаздар		888,676,880		457,968,390
<i>Мемлекеттік бағалы қағаздар</i>				
Ұзақ мерзімді	6,260,699	6,475,022	4,550,626	4,662,708
Орта мерзімді	4,767,700	4,998,898	2,947,700	3,107,497
Қысқа мерзімді	1,463,112	1,482,349	2,058	108,869
Сатуға жарамды қолда бар мемлекеттік бағалы қағаздардың барлығы		12,956,269		7,879,074
Құнсыздануға арналған резервті шегеріп тастағанда сатуға жарамды қолда бар инвестициялық бағалы қағаздардың жиынтығы		901,633,149		465,847,464

Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің орта мерзімді бағалы қағаздары 2005 жылғы ақпандағы және 2006 жылғы тамыздағы өтеу мерзімімен және купондық ставкасы 8.35% мөлшерінде 2000 жылы шығарылды.

2004 және 2003 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жылдардағы бағалы қағаздар портфелін құнсыздануға резервтердің қозғалысы туралы ақпарат 21-түсінікте берілді.

2004 және 2003 жж. 31 желтоқсанда аяқталған жылдардағы сатуға жарамды қолда бар инвестициялық бағалы қағаздар бойынша орташа жылдық тиімді пайыздық ставкалар туралы ақпарат 31-түсінікте берілді.

7. ЖИНАҚТАЛҒАН АМОРТИЗАЦИЯНЫ ШЕГЕРІП ТАСТАҒАНДА, НЕГІЗГІ ҚҰРАЛ-ЖАБДЫҚТАР ЖӘНЕ МАТЕРИАЛДЫҚ ЕМЕС АКТИВТЕР

	<u>Үйлер</u> мың теңге	<u>Жиһаз және</u> <u>жабдық</u> мың теңге	<u>Компьютерме</u> <u>н жабдықтау</u> мың теңге	<u>Көлік</u> мың теңге	<u>Аяқталмаған</u> <u>құрылыс/</u> <u>орнатылмаған</u> <u>жабдық</u> мың теңге	<u>Материалдық</u> <u>емес активтер</u> мың теңге	<u>Жиынтығы</u> мың теңге
Құны							
2003 ж. 31 желтоқсан	7,745,709	6,960,565	1,800,672	900,179	222,867	1,384,883	19,014,875
Сатып алу	596,501	458,381	442,610	1,398	91,022	424,830	2,014,742
Басқа да түскен түсімдер	58,725	245,311	352,825	7,952	44,107	143,675	852,595
Аударымдар	138,216	11,932	(69)	-	(132,932)	(17,147)	-
Шығарылғаны	(306,232)	(1,854,651)	(576,396)	(171,128)	(23,024)	(366,256)	(3,297,687)
Қайта бағалау	367,684	(788)	757	3,374	-	11	371,038
2004 ж. 31 желтоқсан	8,600,603	5,820,750	2,020,399	741,775	202,040	1,569,996	18,955,563
Жинақталған тозу							
2003 ж. 31 желтоқсан	950,224	3,208,183	794,374	271,002	-	699,861	5,923,644
Есептеу	292,676	433,058	298,915	104,415	-	383,468	1,512,532
Басқа да есептеулер	37,611	74,569	152,302	3,603	-	90,328	358,413
Аударымдар	-	155	(155)	-	-	-	-
Шығарылғаны	(200,089)	(1,921,628)	(302,764)	(173,032)	-	(338,099)	(2,935,612)
Қайта бағалау	11,095	(10,362)	(216)	(635)	-	-	(118)
2004 ж. 31 желтоқсан	1,091,517	1,783,975	942,456	205,353	-	835,558	4,858,859
Таза баланстық құны							
2003 ж. 31 желтоқсан	6,795,485	3,752,382	1,006,298	629,177	222,867	685,022	13,091,231
2004 ж. 31 желтоқсан	7,509,086	4,036,775	1,077,943	536,422	202,040	734,438	14,096,704

Еншілес ұйымдардың негізгі құрал-жабдықтарының тозу бойынша шығыстары өнімдердің және қызмет көрсетудің өзіндік құнына енгізілген (25- түсінікті қараңыз).

8. БАСҚА АКТИВТЕР, ЫСЫРАПҚА АРНАЛҒАН РЕЗЕРВТІ ШЕГЕРІП ТАСТАҒАНДА

	<u>2004 ж. 31 желтоқсан</u> мың теңге	<u>2003 ж. 31 желтоқсан</u> мың теңге
Ұйымдардың капиталына салымдар	2,999,866	28,802
Есепке алынған вексельдер	2,228,232	770,700
Сауда дебиторлық берешек	1,526,775	900,278
Тауар-материалдық қорлар	1,033,871	950,651
Алуға есептелген кіріс	482,137	369,136
Кассадағы шетел валютасымен ақша қаражаты	430,923	499,247
Алдын ала төленген ақы	13,701	513,590
Қазақстан ипотекалық компаниясы берген ипотекалық заемдар	-	8,178,255
Басқалары	255,089	197,673
	8,970,594	12,408,332
Ысырапқа арналған резервті шегеріп тастағанда	(35,097)	(44,682)
Ысырапқа арналған резервті шегеріп тастағанда басқа активтер жиынтығы	8,935,497	12,363,650

2004 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша ұйымдардың капиталына салымдарға 2,500,000 мың теңге мөлшерінде ҚИК капиталына инвестициялар кіреді (1-түсінікті қараңыз).

2004 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша 35,097 мың теңге сомаға резерв құрылды, оған жеке тұлғаларға берілген 6,510 мың теңге мөлшеріндегі заемдар бойынша резервтер және 28,587 мың теңге мөлшеріндегі монетарлық емес қызмет бойынша резервтер енгізілді.

2004 және 2003 ж. 31 желтоқсанда аяқталған жылдардағы басқа да активтер бойынша ысырапқа арналған резервтердің қозғалысы туралы ақпарат 21-түсінікте берілді.

9. АЙНАЛЫСТАҒЫ АҚША

	<u>2004 ж. 31 желтоқсан</u> мың теңге	<u>2003 ж. 31 желтоқсан</u> мың теңге
Айналыстағы банкноталар мен монеталар	411,564,522	262,707,052
Кассадағы банкноталар мен монеталарды шегеріп тастағанда	(674,599)	(638,082)
Айналыстағы ақша жиынтығы	410,889,923	262,068,970

10. БАНКТЕРДІҢ ЖӘНЕ БАСҚА ДА ҚАРЖЫ МЕКЕМЕЛЕРІНІҢ ТАЛАПТАРЫ

	<u>2004 ж. 31 желтоқсан</u> мың теңге	<u>2003 ж. 31 желтоқсан</u> мың теңге
Шетелдік банктердің және басқа да қаржы мекемелерінің талаптары		
Репо шарттары	-	6,083,777
Халықаралық қайта құру және даму банкінің шоттары	40,806	24,035
Спот операциялары бойынша талаптар	27,971,919	7,597,329
Шетелдік банктердің және басқа да қаржы мекемелерінің барлық талаптары	<u>28,012,725</u>	<u>13,705,141</u>
Жергілікті банктердің және басқа да қаржы мекемелерінің талаптары		
Шетел валютасымен		
Корреспонденттік шоттар және талап ету бойынша салымдар	6,152,208	2,001,411
Мерзімдік салымдар	88,022,450	1,073,383
Жергілікті валютамен		
Корреспонденттік шоттар	80,445,342	31,782,865
Мерзімді салымдар	103,107,766	19,977,796
Міндетті резервтер	17,986	345,504
Репо шарттары	-	2,761,228
Жергілікті банктердің және басқа да қаржы мекемелерінің барлық талаптары	<u>277,745,752</u>	<u>57,942,187</u>
Банктердің және басқа да қаржы мекемелерінің талаптарының жиынтығы	<u>305,758,477</u>	<u>71,647,328</u>

2004 ж. және 2003 ж. 31 желтоқсанда аяқталған жылдар үшін банктердің және басқа да қаржы мекемелерінің талаптары бойынша орташа жылдық тиімді пайыздық ставкалар туралы ақпарат 31-түсінікте берілді.

11. ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҰЛТТЫҚ ҚОРЫНЫҢ ШОТТАРЫ

	<u>2004 ж. 31 желтоқсан</u> мың теңге	<u>2003 ж. 31 желтоқсан</u> мың теңге
Ұлттық валютамен	44,858	-
Шетел валютасымен	486,201	1,453,966
	<u>531,059</u>	<u>1,453,966</u>

2004 жылы Ұлттық Банк Қазақстан Республикасы Ұлттық Қорының активтерін сенімгерлік басқаруды жүзеге асырды: Ұлттық Қордың қаражаты депозиттерге орналастырылды, шет мемлекеттердің бағалы қағаздарымен (сатып алу-сату және кері РЕПО) және шетел валютасымен операцияларды жүзеге асыру үшін пайдаланылды. Ұлттық Қордың сенімгерлік басқаруға алынған қаражаты баланстан тыс шоттарда есептеледі.

12. ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҚАРЖЫ МИНИСТРЛІГІНІҢ ШОТТАРЫ

	<u>2004 ж. 31 желтоқсан</u> мың теңге	<u>2003 ж. 31 желтоқсан</u> мың теңге
<i>Ұлттық валютадағы</i>		
Ағымдағы шоттар	52,755,486	40,731,836
<i>Шетел валютасындағы</i>		
Мерзімдік салымдар	1,328,870	8,957,406
Ағымдағы шоттар	22,697,689	334,479
	76,782,045	50,023,721

2004 және 2003 ж. 31 желтоқсанда аяқталған жылдар үшін Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің шоттары бойынша орташа жылдық тиімді пайыздық ставкалар туралы ақпарат 31-түсінікте берілді.

13. КЕПІЛДІК БЕРУ ҚОРЛАРЫНЫҢ РЕЗЕРВТЕРІ

	<u>2004 ж. 31 желтоқсан</u> мың теңге	<u>2003 ж. 31 желтоқсан</u> мың теңге
Қазақстанның жеке тұлғалардың салымдарына кепілдік беру қоры	6,350,387	4,543,750
Қазақстанның ипотекалық кредиттерге кепілдік беру қоры	63	-
Сақтандыру төлемдеріне кепілдік беру қоры	79,210	1,985
	6,429,660	4,545,735

Кепілдік беру қорларының резервтері Қазақстан Республикасының коммерциялық банктері, кепілдік беру жүйесіне қатысушы ипотекалық және сақтандыру компаниялары жүзеге асыратын есептелген міндетті төлемдер сомасынан тұрады.

14. КЛИЕНТТЕРДІҢ ШОТТАРЫ

	<u>2004 ж. 31 желтоқсан</u> мың теңге	<u>2003 ж. 31 желтоқсан</u> мың теңге
Ұлттық валютадағы ағымдағы шоттар	1,873,361	944,968
Шетел валютасындағы ағымдағы шоттар	186,666	81,958
	2,060,027	1,026,926
Еншілес ұйымдардың ұлттық валютадағы ағымдағы шоттарының қаражатын шегеріп тастағанда	(1,342,306)	(500,372)
	717,721	526,554

15. ШЫҒАРЫЛҒАН БОРЫШТЫҚ БАҒАЛЫ ҚАҒАЗДАР

	<u>2004 ж. 31 желтоқсан</u> мың теңге	<u>2003 ж. 31 желтоқсан</u> мың теңге
ҚҰБ шығарған бағалы қағаздар	404,879,320	202,031,374
Бағалы қағаздар бойынша дисконтты шегеріп тастағанда	(5,023,686)	(4,476,485)
	399,855,634	197,554,889

ҚИК шығарған бағалы қағаздар	-	6,751,041
	399,855,634	204,305,930

Ұлттық Банктің борыштық құралдары 49 күннен 364 күнге дейінгі айналыс кезеңімен, 2.88%-дан 5.1%-ға дейінгі пайыздық ставкамен шығарылды.

2004 және 2003 ж. 31 желтоқсанда аяқталған жылдар үшін шығарылған борыштық бағалы қағаздар бойынша орташа жылдық тиімді пайыздық ставкалар туралы ақпарат 31-түсінікте берілді.

16. БАСҚА ДА МІНДЕТТЕМЕЛЕР

	<u>2004 ж. 31 желтоқсан</u> мың теңге	<u>2003 ж. 31 желтоқсан</u> мың теңге
Активтерді басқарғаны үшін есептелген комиссия	436,151	246,822
Қызметкерлермен есеп айырысу	478,360	482,449
Алынған аванстар	250,281	148,730
Сауда кредиторлық берешек	101,693	4,524
Кепілдік беру жүйесіне қатысушы банктердің берешегі	149,684	28,965
Бюджетпен есеп айырысулар	123,856	137,045
Басқалары	317,311	530,122
Басқа да міндеттемелердің жиынтығы	1,857,336	1,578,657

17. АЗШЫЛЫҚ ҮЛЕСІ

	<u>2004 ж.</u> мың теңге	<u>2003 ж.</u> мың теңге
Жылдың басында	205,806	423,335
Акциялар сату есебінен азшылық үлесінің өсуі	-	10,000
Сатып алынған/ (компанияға берілген) таза активтермен азшылықтың үлесі	553,374	(195,085)
Ұлттық Банктің кірістеріндегі/(шығындарындағы) азшылық үлесі	61,316	(32,444)
Жылдың аяғында	820,496	205,806

18. ЖАРҒЫЛЫҚ ЖӘНЕ РЕЗЕРВТІК КАПИТАЛДАР

Ұлттық Банктің жарғылық капиталын қалыптастыру Қазақстан Республикасы Президентінің 1995 жылғы 30 наурыздағы Жарлығымен, оған өзгерістер және толықтыруларымен қоса реттеледі. Жарлыққа 2000 жылғы 18 желтоқсанда енгізілген өзгерістерге сәйкес олар алған таза кірістен аударымдардың, сондай-ақ республикалық бюджеттен бөлінетін қаражаттың есебінен қалыптастырылған жарғылық капитал 20,000,000 мың теңге болуы тиіс. Ұлттық Банктің жарғылық капиталы 2004 жылғы 31 желтоқсанда 20,000,000 мың теңге болды.

Резервтік капитал жарғылық капиталға балама сомада, Қазақстан Республикасының Президенті бекіткен мөлшерде таза пайдадан аудару арқылы қалыптастырылады. 2004 және 2003 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша резервтік капитал тиісінше 3,992,545 және 10,348,595 мың теңге болды. Резервтік капитал мөлшерінің азаюы ҚҰБ-нің 2004 жылғы 6,356,050 мың теңге мөлшерінде шығынын жабуға байланысты болды.

19. БӨЛІНБЕГЕН ПАЙДА ЖӘНЕ БАСҚА ДА ҚОРЛАР

	<u>2004 ж. 31 желтоқсан</u>	<u>2003 ж. 31 желтоқсан</u>
	мың теңге	мың теңге
Арнайы резервтік қор	64,598,950	131,267,644
Жалпы резервтер	1,274,151	1,273,942
Бөлінбеген пайда	2,504,621	5,113,598
Бөлінбеген пайданың жиынтығы және басқа да қорлар	68,377,722	137,655,184

Арнайы резервтік қорлар алтынды қайта бағалаудан, сондай-ақ шетел валюталарымен деноминирленген активтер мен міндеттемелерден түскен жұмсалмаған пайда сомасында қалыптастырылады. Сатылған кезде мұндай кірістер бөлінбеген кіріске аударылады және бөлінуге тиіс. Арнайы резервтік қорларға сондай-ақ негізгі құрал-жабдықтарды қайта бағалау жөніндегі қор кіреді.

Жалпы резервтер бөлінбеген пайдадан жылдық аударымдар есебінен Ұлттық Банктің ұзақ мерзімді активтері өлшемінің 0.5% мөлшерінде қалыптастырылады және Ұлттық Банктің еншілес ұйымдарының резервтік капиталы кіреді. Жалпы резервтер бөлінбейді. Пайда болған шығындарға байланысты ҚҰБ 2004 жылы жалпы резервтерге аударымдар жасаған жоқ.

20. ТАЗА ПАЙЫЗДЫҚ (ШЫҒЫН)/КІРІС

	<u>2004 ж. 31 желтоқсанда</u>	<u>2003 ж. 31 желтоқсанда</u>
	<u>аяқталған жыл үшін</u>	<u>аяқталған жыл үшін</u>
	мың теңге	мың теңге
Пайыздық кірістер		
Инвестициялық бағалы қағаздар	11,880,797	12,813,182
Банктерге және басқа да қаржы мекемелеріне талаптар	2,105,410	1,294,735
Басқалары	471,389	1,297,448
Барлық пайыздық кірістер	14,457,596	15,405,365
Пайыздық шығыстар		
Шығарылған борыштық бағалы қағаздар	(14,851,111)	(8,430,138)
Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің шоттары	(1,740,571)	(3,063,367)
Жергілікті банктердің талаптары	(663,397)	(635,964)
Шетелдік банктердің және басқа да қаржы мекемелерінің талаптары	(152,301)	(8,256)
Барлық пайыздық шығыстар	(17,407,380)	(12,137,725)
Ысырапқа арналған резерв өтелгенге дейінгі пайыздық кірістің/ (шығынның) жиынтығы	(2,949,784)	3,267,640

21. ЫСЫРАПҚА ЖӘНЕ ҚҰНСЫЗДАНУҒА АРНАЛҒАН РЕЗЕРВТЕР

Пайыздық кірістер әкелетін активтер бойынша ысырапқа және құнсыздануға арналған резервтер қозғалысы туралы ақпарат мынадай түрде берілген:

	Банктерге және басқа қаржы мекемелеріне талаптар		Инвестициялық бағалы қағаздар		Жиынтығы
	Шетелдік мың теңге	Жергілікті мың теңге	Шетелдік мың теңге	Мемлекеттік мың теңге	
2002 ж. 31 желтоқсан	98,539	2,462,854	47,067	12,585,753	15,194,213
Резервтерді өтеу	(340)	(60,152)	(3,512)	(12,585,753)	(12,649,757)
2003 ж. 31 желтоқсан	98,199	2,402,702	43,555	-	2,544,456
Резервтерді өтеу	(3,401)	-	(4,295)	-	(7,696)
Активтерді есептен шығару	-	(2,402,702)	-	-	(2,402,702)
2004 ж. 31 желтоқсан	94,798	-	39,260	-	134,058

2004 жылы ҚҰБ 2002 жылы “Қазақстан Халық Банкі” ААҚ-на жеке тұлғалардың депозиттері және зейнетақы активтерінің қаражаты есебінен “Көмірбанк” ААҚ-на орналастырылған депозиттер бойынша талап ету құқығын сатып алу үшін берілген 2,402,702 мың теңге мөлшеріндегі пайызсыз кредитті есептен шығарды (5-түсінікті қараңыз).

2003 жыл бойы Қаржы министрлігі МЕАКАМ-10 бағалы қағаздарын жедел өтеді. Тиісінше, өткен жылдар үшін есептелген және басшылық өтеуге жатпайтын сомаға бағалаған 12,585,753 мың теңгеге МЕАКАМ-10 бағалы қағаздары бойынша резерв 2003 жылы қайтарылды.

Басқа активтер бойынша ысырапқа арналған резервтердің қозғалысы туралы ақпарат былайша берілген:

	<u>2004 ж.</u> мың теңге	<u>2003 ж.</u> мың теңге
Жылдың басында	44,682	178,240
Резервтерді қалыптастыру	20,501	4,221
Активтерді есептен шығару	(30,086)	(137,779)
Жылдың аяғында	35,097	44,682

22. ДИЛИНГТІК ОПЕРАЦИЯЛАР БОЙЫНША КІРІС / (ШЫҒЫН)

	<u>2004 ж. 31 желтоқсанда</u> <u>аяқталған жыл үшін</u> мың теңге	<u>2003 ж. 31 желтоқсанда</u> <u>аяқталған жыл үшін</u> мың теңге
Шетел валютасымен операциялардан кіріс	83,061	285,115
Қымбат металдармен операциялардан шығын	(86,255)	(2,581,387)
Ұлттық қормен операциялардан кіріс	13,280	115,904
Кастодиандық қызмет бойынша операциялардан кіріс	33,344	90,149
Сенімгерлік басқару жөніндегі операциялардан кіріс	21,827	13,155
Брокерлік қызмет жөніндегі операциялардан шығын	(340)	(113)

Дилингтік операциялар бойынша (шығынның) /
кірістің жиынтығы

64,917

(2,077,177)

23. САТУ ҮШІН ҚОЛДА БАР ИНВЕСТИЦИЯЛЫҚ БАҒАЛЫ ҚАҒАЗДАРМЕН ОПЕРАЦИЯЛАР БОЙЫНША КІРІС / (ШЫҒЫН)

	<u>2004 ж. 31</u> <u>желтоқсанда</u> <u>аяқталған жыл үшін</u> мың теңге	<u>2003 ж. 31</u> <u>желтоқсанда</u> <u>аяқталған жыл үшін</u> мың теңге
Бағалы қағаздармен операциялар бойынша кірістер		
Шетелдік эмитенттердің бағалы қағаздары	11,600,532	6,495,590
Мемлекеттік бағалы қағаздар	177,552	253,605
Вексельдермен операциялар	105,360	19,442
Кірістердің барлығы	11,883,444	6,768,637
Бағалы қағаздармен операциялар бойынша шығыстар		
Шетелдік эмитенттердің бағалы қағаздары	(8,912,858)	(7,409,081)
Мемлекеттік бағалы қағаздар	(159,359)	(830,135)
Шығыстардың барлығы	(9,072,217)	(8,239,216)
Сату үшін қолда бар инвестициялық бағалы қағаздармен операциялар бойынша кіріс/(шығын) жиынтығы	2,811,227	(1,470,579)

24. ШЕТЕЛ ВАЛЮТАСЫН ЖӘНЕ АЛТЫНДЫ ҚАЙТА БАҒАЛАУДАН (ШЫҒЫН)/КІРІС

	<u>2004 ж. 31 желтоқсанда</u> <u>аяқталған жыл үшін</u> мың теңге	<u>2003 ж. 31</u> <u>желтоқсанда</u> <u>аяқталған жыл үшін</u> мың теңге
Шетел валютасын және алтынды қайта бағалаудан жұмсалмаған (шығын)/кіріс	(54,040,032)	2,400,320
Шетел валютасын және алтынды қайта бағалаудан жұмсалған кіріс	1,414,291	-
Шетел валютасын және алтынды қайта бағалаудан түскен (шығынның)/кірістің жиынтығы	(52,625,741)	2,400,320

25. ЕНШІЛЕС ҰЙЫМДАРДЫҢ НЕГІЗГІ ҚЫЗМЕТІНЕН ТҮСКЕН ТАЗА КІРІС

	<u>2004 ж. 31 желтоқсанда</u> <u>аяқталған жыл үшін</u> мың теңге	<u>2003 ж. 31 желтоқсанда</u> <u>аяқталған жыл үшін</u> мың теңге
Өнімді сату		
Кіріс	1,222,212	1,739,067
Сатылған өнімнің өзіндік құны	(824,101)	(841,951)
Қызмет көрсету		
Кіріс	1,305,941	604,794
Көрсетілген қызметтің өзіндік құны	(966,842)	(730,417)
Еншілес ұйымдардың негізгі қызметінен түскен таза кірістің жиынтығы	737,210	771,493

26. БАСҚА ДА КІРІСТЕР / (ШЫҒЫНДАР)

	<u>2004 ж. 31</u> <u>желтоқсанда</u> <u>аяқталған жыл</u> <u>үшін</u> мың теңге	<u>2003 ж. 31</u> <u>желтоқсанда</u> <u>аяқталған жыл</u> <u>үшін</u> мың теңге
Қазақстан ипотекалық компаниясында инвестицияларды қайта бағалаудан түскен шығын	(259,480)	-
Сенімгерлік басқару қызметі және вексельдермен операциялар бойынша шығындар, нетто	(31,674)	(6,877)
Монетаны сатудан түскен кірістер	113,947	54,717
Өтелген шығыстар	58,562	64,769
Негізгі құрал-жабдықтарды жалға беруден түскен кірістер	31,231	49,049
Көзделмеген кірістер / (шығындар)	10,635	(924,425)
Басқалары	474,413	(143,026)
Басқа да кірістер (шығындар) жиынтығы	397,634	(905,793)

27. БАСҚА ҰЙЫМДАРДЫ ҚАРЖЫЛАНДЫРУ

	<u>2004 ж.</u> <u>31 желтоқсанда</u> <u>аяқталған жыл</u> <u>үшін</u> мың теңге	<u>2003 ж.</u> <u>31 желтоқсанда</u> <u>аяқталған жыл</u> <u>үшін</u> мың теңге
ҚҚА қаржыландыру	643,782	-
ҚазМБА жанындағы Магистратураны қаржыландыру	70,037	-
Басқа ұйымдарды қаржыландыру жиынтығы	713,819	-

“Қаржы рыногы мен қаржылық ұйымдарды мемлекеттік реттеу және қадағалау туралы” Қазақстан Республикасының 2003 жылғы 4 шілдедегі № 474 Заңына, сондай-ақ Қазақстан Республикасы Президентінің “Қазақстан Республикасының мемлекеттік басқару жүйесін одан әрі жетілдіру туралы” 2003 жылғы 31 желтоқсандағы № 1270 Жарлығына сәйкес ҚҚА қаржыландыру ҚҰБ бюджетінің қаражаты есебінен жүзеге асырылады.

28. ҚЫЗМЕТКЕРЛЕРДІҢ ЖАЛАҚЫСЫ МЕН БАСҚА ТӨЛЕМДЕРІ

	<u>2004 ж.</u> <u>31 желтоқсанда</u> <u>аяқталған жыл</u> <u>үшін</u> мың теңге	<u>2003 ж.</u> <u>31 желтоқсанда</u> <u>аяқталған жыл</u> <u>үшін</u> мың теңге
Жалақы	1,558,277	1,732,774
Сыйлықақылар	711,646	643,823
Әлеуметтік салық	295,321	493,221
Оқыту	64,094	64,029
Басқалары	224,025	286,667
Қызметкерлердің жалақысы мен басқа төлемдерінің жиынтығы	2,853,363	3,220,514

29. ӘКІМШІЛІК ШЫҒЫСТАР

	<u>2004 ж.</u> <u>31 желтоқсанда</u> аяқталған жыл үшін мың теңге	<u>2003 ж.</u> <u>31 желтоқсанда</u> аяқталған жыл үшін мың теңге
Банкноталар мен монеталар шығару жөніндегі шығыстар	1,978,502	3,084,319
Салықтар, пайдаға салынатын салықты қоспағанда	375,399	246,309
Материалдар	285,147	188,627
Негізгі құрал-жабдықтарды жөндеу және ұстау	206,231	319,279
Байланыс шығыстары	190,778	176,349
Күзет	149,845	147,851
Ақпараттық және басқа да қызмет көрсету	140,166	117,084
Іссапар шығыстары	83,918	101,119
Коммуналдық төлемдер	46,214	58,857
Мүлікті өтеусіз беру	41,659	156,662
Басқалары	154,060	232,913
Әкімшілік шығыстардың жиынтығы	3,651,919	4,829,369

30. ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ВАЛЮТА ҚОРЫ ЖӘНЕ БАСҚА ҚАРЖЫ МЕКЕМЕЛЕРІ

Төменде Қазақстан Республикасының ХВҚ-на және басқа да қаржы мекемелеріне мүше болуына байланысты активтерді және міндеттемелерді талдау келтірілген. Ұлттық Банктің Қазақстан Республикасы Үкіметінің агенті ретіндегі функцияларына сәйкес осы баптар Ұлттық Банктің шоғырландырылған бухгалтерлік балансынан шығарылды.

Халықаралық Валюта қоры (ХВҚ)

Қазақстан Республикасының ХВҚ-на мүше болғаны үшін ақы төлеу мынадай болды:

	<u>2004 ж. 31 желтоқсан</u>		<u>2003 ж. 31 желтоқсан</u>	
	мың СДР	мың теңге	мың СДР	мың теңге
ХВҚ квотасы	365,700	73,641,009	365,700	78,073,293
	<u>365,700</u>	<u>73,641,009</u>	<u>365,700</u>	<u>78,073,293</u>

ХВҚ-ның әрбір мүшесі үшін арнайы қарыз алу құқығында көрсетілетін квота белгіленеді. Мүшелік жарна оның ХВҚ алдындағы ең жоғары қаржылық міндеттемесін, оның дауыс беру құқығын білдіреді және ХВҚ қаржыландыруға рұқсатты айқындау үшін негіз болып табылады.

Ұлттық Банк Қазақстан Республикасының депозитарийі ретінде іс-әрекет жасайды. Жазылу квотасы үшін ақы төлеу Қаржы министрлігінің бағалы қағаздарын шығару арқылы жүргізілді. Бұл бағалы қағаздарды Ұлттық Банк сақтап отыр, ХВҚ-ның талап етуі бойынша төленеді және баланстан тыс шоттарда есепке алынады.

Басқа халықаралық қаржы институттары

Қазақстан Республикасы Халықаралық қайта құру және даму банкіне (“ХҚДБ”), Еуропа қайта құру және даму банкіне (“ЕҚДБ”), Халықаралық инвестицияларға кепілдік беру қауымдастығына (“ХИКҚ”) және басқа қаржы институттарына мүше. Халықаралық қаржы ұйымдарының жарғылық қорына мүшелік жарналарды енгізу шарттарына сәйкес, осындай ұйымның мүшесі болып табылатын мемлекет жарналарды еркін айырбасталымды

валютамен және осындай ұйымның мүшесі мемлекет шығарған бағалы қағаздармен төлеуі тиіс.

	2004 ж. 31 желтоқсан		2003 ж. 31 желтоқсан	
	мың АҚШ доллары	мың теңге	мың АҚШ доллары	мың теңге
Халықаралық қайта құру және даму банкі	-	2,312,874	-	2,370,903
Еуропа қайта құру және даму банкі	987	128,293	987	142,326
Халықаралық инвестицияларға кепілдік беру қауымдастығы	283	36,747	283	40,767
Басқалары	-	646,230	-	681,512
	<u>1,270</u>	<u>3,124,144</u>	<u>1,270</u>	<u>3,235,508</u>

31. ТӘУЕКЕЛДЕРДІ БАСҚАРУ САЯСАТЫ

Тәуекелдерді басқару Ұлттық Банктің қызметінде маңызды роль атқарады. Валюталық, операциялық, кредит тәуекелдері, өтімділік және пайыздық ставка тәуекелі Ұлттық Банктің қызметіне тән ең маңызды тәуекелдер болып табылады. Ұлттық Банктің активтері мен міндеттемелерінің құрылымы негізінен коммерциялық тұжырымдармен емес, Ұлттық Банктің заңдарда белгіленген функцияларының сипатымен айқындалады. Ұлттық Банк бірқатар тәуекелдерді басқару рәсімдері арқылы тәуекелдерді тұрақты басқаруды жүзеге асырады. Ұлттық Банктің тәуекелдерін басқару оның ішкі нұсқаулықтарымен реттеледі және оны Ұлттық Банктің Директорлар кеңесі, сондай-ақ Ұлттық Банктің комитеттері және комиссиялары мұқият қадағалап отырады. Директорлар кеңесі, комитеттер мен комиссиялар және тиісті жұмыс топтары Ұлттық Банктің монетарлық, инвестициялық және валюта саясатына байланысты мәселелерді қарайды және операциялар көлемдерінің лимиттерін, сондай-ақ Ұлттық Банктің контрагенттерін бағалау жөніндегі талаптарды белгілейді.

Ұлттық Банктің еншілес ұйымдарының қызметі де ең маңыздылары валюталық, операциялық, кредит тәуекелдері, өтімділік және пайыздық ставка тәуекелі болып табылатын бірқатар тәуекелдердің ықпалына ұшырайды. Еншілес компаниялардағы тәуекелдерді басқару рәсімдері ішкі нұсқаулықтармен реттеледі және оның орындалуын еншілес компаниялардың директорлар кеңестерін, кредиттеу жөніндегі комитеттерді және ішкі бақылау бөлімдерін қоса алғанда түрлі органдар қадағалайды.

Операция тәуекелі

Операция тәуекелі – ішкі бақылау жүйесінің жұмысындағы іркіліс нәтижесінде пайда болған шығынның тәуекелі. Ұлттық Банк осы тәуекелді Ұлттық Банктің бухгалтерлік есебінің саясаты мен рәсімдерін орындауға және ішкі бақылау жүйесінің тиімді қызмет істеуіне бақылауды жүзеге асыратын Ұлттық Банктің ішкі аудит департаменті арқылы жүзеге асырады. Валюталық резерв операцияларына байланысты операциялық тәуекел Ұлттық Банктің біршама ішкі нұсқаулықтарымен бақыланады. Ұлттық Банктің түрлі департаменттерінің арасындағы міндеттерді бөлу де осы сияқты жедел тәуекелді басқару механизмдерінің бірі болып есептеледі.

Кредит тәуекелі

Ұлттық Банк кредит тәуекелін, оның ішінде контрагент берешегін белгіленген мерзімде толық өтей алмайтын тәуекелдерді өз мойнына алады. Ұлттық Банк бір заемшыға немесе

бір-бірімен байланысты заемшылар тобына, сондай-ақ географиялық және салалық сегменттер бойынша лимиттерді белгілей отырып, кредит тәуекелін бақылайды. Ұлттық Банк осындай тәуекелдерді жүйелі түрде бақылайды, лимиттерді жылына бір рет немесе одан да жиі қайта қарайды. Өнімдер, заемшылар және салалар бойынша кредит тәуекелінің лимиттерін Директорлар кеңесі бекітеді.

Банктерді және брокерлерді қоса алғанда бір заемшыға арналған тәуекел, баланстық және баланстан тысқары тәуекелдерді жабатын лимиттермен, сондай-ақ сауда құралдарын, мысалы форвардтық валюта айырбастау келісім-шарттарын, жеткізу кезіндегі тәуекелдің күнделікті лимиттерімен қосымша шектеледі. Қабылданатын тәуекелдің деңгейіне қатысты лимиттерді нақты сақтау күнделікті негізде бақылауға алынады.

Кредит тәуекелдерін басқару жұмыс істеп тұрған және әлуетті заемшылардың пайыздық төлемдерді және берешектің негізгі сомасын өтеу қабілетін тұрақты талдау, сондай-ақ қажет болған жағдайда кредит лимиттерінің өзгеруі арқылы жүзеге асырылады.

Бұдан басқа, Ұлттық Банк кредит тәуекелін қамтамасыз ету және кепілдіктер арқылы басқарады.

Ұлттық Банктің кредит тәуекелінің ең жоғары деңгейі, әдетте, шоғырландырылған бухгалтерлік баланстағы қаржы активтерінің баланстық құнында көрсетіледі.

Баланстан тыс қаржы құралдары бойынша кредит тәуекелі шарттың талаптарын орындауда осы қаржы құралдарымен операцияда басқа қатысушының қабілетсіздігінен болған шығынның ықтималдығы есебінде айқындалған. Ұлттық Банк мәмілелерді бекіту рәсімдеріне, тәуекелдердің бақылау лимиттерін белгілеуге және мәмілелерді қадағалап отыруға негізделген баланстық қаржы құралдарына қатысты кредит саясатын шартты міндеттемелерге де қатысты қолданады.

Географиялық тәуекел

Төменде 2004 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Ұлттық Банктің активтері мен міндеттемелерін географиялық талдау келтірілген:

	<u>Қазақстан</u> мың теңге	<u>ЭЫДҰ</u> елдері мың теңге	<u>Басқа</u> <u>елдер</u> мың теңге	<u>Барлығы</u> мың теңге
Активтер				
Алтын	35,509,129	68,981,595	-	104,490,724
Банктерге және басқа қаржы мекемелеріне талаптар, ысырапқа арналған резервтерді қоспағанда				
<i>Шетелдік</i>	-	240,367,002	92,010	240,459,012
<i>Жергілікті</i>	26,397,532	-	-	26,397,532
Құнсыздануға арналған резервтерді қоспағанда инвестициялық бағалы қағаздар				
<i>Шетелдік</i>	-	888,676,880	-	888,676,880
<i>Мемлекеттік</i>	12,956,269	-	-	12,956,269
Негізгі құрал-жабдықтар және материалдық емес активтер, жинақталған тозуды қоспағанда	14,096,704	-	-	14,096,704
Басқа активтер, ысырапқа арналған резервтерді қоспағанда	8,475,795	457,657	2,045	8,935,497
Активтердің жиынтығы	<u>97,435,429</u>	<u>1,198,483,134</u>	<u>94,055</u>	<u>1,296,012,618</u>

Міндеттемелер				
Айналыстағы ақша	410,889,923	-	-	410,889,923
Банктердің және басқа қаржы мекемелерінің талаптары				
<i>Шетелдік</i>	40,806	27,971,919	-	28,012,725
<i>Жергілікті</i>	277,745,752	-	-	277,745,752
Ұлттық Қордың шоттары	531,059	-	-	531,059
Қаржы министрлігінің шоттары	76,782,045	-	-	76,782,045
Қорлардың шоттары	6,429,660	-	-	6,429,660
Клиенттердің шоттары	717,721	-	-	717,721
Шығарылған борыштық бағалы қағаздар	399,855,634	-	-	399,855,634
Басқа міндеттемелер	1,646,407	80,049	130,880	1,857,336
Міндеттемелердің жиынтығы	<u>1,174,639,007</u>	<u>28,051,968</u>	<u>130,880</u>	<u>1,202,821,855</u>
Нетто позиция	<u>(1,007,203,578)</u>	<u>1,170,431,166</u>	<u>(36,825)</u>	<u>93,190,763</u>

Төменде 2003 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Ұлттық Банктің активтері мен міндеттемелерін географиялық талдау келтірілген:

	<u>Қазақстан</u> мың теңге	<u>ЭЫДҰ</u> елдері мың теңге	<u>Басқа</u> <u>елдер</u> мың теңге	<u>Барлығы</u> мың теңге
Активтер				
Алтын	35,353,494	69,399,371	-	104,752,865
Банктерге және басқа қаржы мекемелеріне талаптар, ысырапқа арналған резервтерді қоспағанда				
<i>Шетелдік</i>	6,261,878	161,109,598	87,328	167,458,804
<i>Жергілікті</i>	846,432	-	-	846,432
Құнсыздануға арналған резервтерді қоспағанда инвестициялық бағалы қағаздар				
<i>Шетелдік</i>	-	457,932,493	35,897	457,968,390
<i>Мемлекеттік</i>	7,879,074	-	-	7,879,074
Негізгі құрал-жабдықтар және материалдық емес активтер, жинақталған тозуды қоспағанда	13,091,231	-	-	13,091,231
Басқа активтер, ысырапқа арналған резервтерді қоспағанда	12,125,400	238,250	-	12,363,650
Активтердің жиынтығы	<u>75,557,509</u>	<u>688,679,712</u>	<u>123,225</u>	<u>764,360,446</u>
Міндеттемелер				
Айналыстағы ақша	262,068,970	-	-	262,068,970
Банктердің және басқа қаржы мекемелерінің талаптары				
<i>Шетелдік</i>	7,597,329	6,107,812	-	13,705,141
<i>Жергілікті</i>	57,942,187	-	-	57,942,187
Ұлттық Қордың шоттары	1,453,966	-	-	1,453,966
Қаржы министрлігінің шоттары	50,023,721	-	-	50,023,721
Қорлардың шоттары	4,545,735	-	-	4,545,735
Клиенттердің шоттары	526,554	-	-	526,554
Шығарылған борыштық бағалы қағаздар	204,305,930	-	-	204,305,930
Басқа міндеттемелер	1,578,657	-	-	1,578,657
Міндеттемелердің жиынтығы	<u>590,043,049</u>	<u>6,107,812</u>	<u>-</u>	<u>596,150,861</u>
Нетто позиция	<u>(514,485,540)</u>	<u>682,571,900</u>	<u>123,225</u>	<u>168,209,585</u>

Валюталық тәуекел

Ұлттық Банк өзінің қаржы жағдайына және ақша қаражатының ағынына басымдық берілетін айырбастау бағамдары ауытқуларының ықпал етуіне байланысты тәуекелді өзіне алады. Департаменттер Директорларының кеңесі валюталар бойынша және тұтастай алғанда “овернайт” позициясы, сол сияқты ішкі күндізгі позиция бойынша өзіне қабылдайтын тәуекел деңгейіне қатысты лимиттерді белгілейді және олардың күнделікті сақталуын бақылайды.

2004 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Ұлттық Банктің валюталар бөлігіндегі позициясы мынадай болды:

[illegible]

Банктердің және басқа қаржы мекемелерінің талаптары										
<i>Шетелдік</i>	40,806	-	247,399	27,724,520	-	-	-	-	-	28,012,725
<i>Жергілікті</i>	183,571,093	-	94,174,463	18	-	-	-	178	-	277,745,752
Ұлттық Қордың шоттары	44,858	-	272,877	1,695	51,451	-	23,311	136,867	-	531,059
Қаржы министрлігінің шоттары	52,755,486	-	23,872,350	128,522	-	-	20,006	5,681	-	76,782,045
Қорлардың шоттары	6,429,660	-	-	-	-	-	-	-	-	6,429,660
Клиенттердің шоттары	531,055	-	171,289	15,305	-	-	-	72	-	717,721
Шығарылған борыштық бағалы қағаздар	399,855,634	-	-	-	-	-	-	-	-	399,855,634
Басқа міндеттемелер	1,640,009	6,398	79,433	616	-	-	-	130,880	-	1,857,336
Міндеттемелердің жиынтығы	1,055,758,524	6,398	118,817,811	27,870,676	51,451	-	43,317	273,678	-	1,202,821,855
Нетто позиция	(994,044,772)	104,540,858	561,322,481	324,259,619	9,871,718	588	24,327,324	63,082,102	(169 155)	93,190,763

2003 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Ұлттық Банктің валюталар бөлігіндегі позициясы мынадай болды:

[illegible]

материалдық емес активтер, нетто										
Басқа активтер, нетто	11,901,917	-	441,381	64,872	-	-	-	162	(44,682	12,363,650
Активтердің жиынтығы	35,562,444	104,752,865	393,487,538	211,557,609	3,311,892	165,978	17,865,571	245,687	(2,589,138	764,360,446
Міндеттемелер										
Айналыстағы ақша	262,068,970	-	-	-	-	-	-	-	-	262,068,970
Банктердің және басқа қаржы мекемелерінің талаптары										
<i>Шетелдік</i>	185,732	-	8,426,073	5,093,336	-	-	-	-	-	13,705,141
<i>Жергілікті</i>	54,867,393	-	3,074,588	18	-	-	-	188	-	57,942,187
Ұлттық Қордың шоттары	-	-	259	1,254,333	28,734	-	119,511	51,129	-	1,453,966
Қаржы министрлігінің шоттары	40,731,837	-	9,280,604	161	-	-	-	11,119	-	50,023,721
Қорлардың шоттары	4,545,735	-	-	-	-	-	-	-	-	4,545,735
Клиенттердің шоттары	444,595	-	80,619	121	-	-	928	291	-	526,554
Шығарылған борыштық бағалы қағаздар	204,305,930	-	-	-	-	-	-	-	-	204,305,930
Басқа міндеттемелер	1,463,088	-	18,535	97,016	-	-	-	18	-	1,578,657
Міндеттемелердің жиынтығы	568,613,280	-	(20,880,678)	6,444,985	28,734	-	120,439	62,745	-	596,150,861
Нетто позиция	(533,050,836)	104,752,865	372,606,860	05,112,624	3,283,158	165,978	17,745,132	182,942	(,589,138)	168,209,585

Өтімділік тәуекелі

Өтімділік тәуекелі активті операциялар бойынша талаптардың мерзімдері пассивті операциялар бойынша өтеу мерзімдерімен сәйкес келмеген жағдайда туындайды. Активтер мен міндеттемелерді өтеу мерзімдері және міндеттемелерді өтеу мерзімі болуына қарай пайыздармен алынатын міндеттемелердің қолданылатын құны бойынша ауыстыру қабілеттілігі Ұлттық Банктің өтімділігін және оның пайыздық ставкаларының және айырбастау бағамы ставкаларының өзгеру тәуекеліне әсер ету бейімділігін бағалауда маңызды факторлар болып табылады.

Төменде 2004 жылғы 31 желтоқсандағы өтеудің келісім-шарт мерзімдері бойынша Ұлттық Банктің активтері мен міндеттемелері көрсетілген:

	<u>1 айға</u> дейінгі мың теңге	<u>1-ден 6</u> <u>айға дейін</u> мың теңге	<u>6 айдан</u> <u>1 жылға</u> дейін мың теңге	<u>1</u> <u>жылдан</u> <u>5 жылға</u> дейін мың теңге	<u>5</u> <u>жылдан</u> астам мың теңге	Жиынтығы мың теңге
Активтер						
Алтын	76,734,245	27,756,479	-	-	-	104,490,724
Банктерге және басқа қаржы мекемелеріне талаптар, ысырапқа арналған резервтерді қоспағанда						
<i>Шетелдік</i>	240,473,387	-	(14,375)	-	-	240,459,012
<i>Жергілікті</i>	26,282,281	-	115,251	-	-	26,397,532
Құнсыздануға арналған резервтерді қоспағанда инвестициялық бағалы қағаздар						
<i>Шетелдік</i>	-	350,573,804	63,613,585	432,806,633	41,682,858	888,676,880
<i>Мемлекеттік</i>	7,957,370	727,408	16,317	4,255,174		12,956,269
Негізгі құрал-жабдықтар және материалдық емес активтер, жинақталған тозуды қоспағанда	14,096,704	-	-	-	-	14,096,704
Басқа активтер, ысырапқа арналған резервтерді қоспағанда	8,935,487	-	-	-	10	8,935,497
Активтердің жиынтығы	<u>374,479,474</u>	<u>379,057,691</u>	<u>63,730,778</u>	<u>437,061,807</u>	<u>41,682,868</u>	<u>1,296,012,618</u>
Міндеттемелер						
Айналыстағы ақша	410,889,923	-	-	-	-	410,889,923

Банктердің және
басқа қаржы
мекемелерінің
талаптары

<i>Шетелдік</i>	28,012,725	-	-	-	-	28,012,725
<i>Жергілікті</i>	198,179,549	79,566,203	-	-	-	277,745,752
Ұлттық Қордың шоттары	531,059	-	-	-	-	531,059
Қаржы министрлігінің шоттары	76,782,045	-	-	-	-	76,782,045
Қорлардың шоттары	6,429,660	-	-	-	-	6,429,660
Клиенттердің шоттары	717,721	-	-	-	-	717,721
Шығарылған борыштық бағалы қағаздар	31,474,475	279,095,098	89,286,061	-	-	399,855,634
Басқа міндеттемелер	1,857,336	-	-	-	-	1,857,336
Міндеттемелердің жиынтығы	754,874,493	358,661,301	89,286,061	-	-	1,202,821,855
Нетто-позиция	(380,395,019)	20,396,390	(25,555,283)	437,061,807	41,682,868	93,190,763
Жинақталған айырма	(380,395,019)	(359,998,629)	(385,553,912)	51,507,895	93,190,763	

Төменде 2003 жылғы 31 желтоқсандағы өтеудің келісім-шарт мерзімдері бойынша Ұлттық Банктің активтері мен міндеттемелері көрсетілген:

	<u>1 айға</u> дейінгі мың теңге	<u>1-ден 6</u> <u>айға</u> дейін мың теңге	<u>6 айдан</u> <u>1 жылға</u> дейін мың теңге	<u>1 жылдан</u> <u>5 жылға</u> дейін мың теңге	<u>5</u> <u>жылдан</u> астам мың теңге	<u>Жиын-</u> <u>тығы</u> мың теңге
Активтер						
Алтын	80,180,321	24,572,544	-	-	-	104,752,86 5
Банктерге және басқа қаржы мекемелеріне талаптар, ысырапқа арналған резервтерді қоспағанда			48,918,35			167,458,80
<i>Шетелдік</i>	61,957,100	-	9	56,583,345	-	4
<i>Жергілікті</i>	99,279	58,309	620,765	68,079	-	846,432
Құнсыздануға арналған резервтерді қоспағанда						
инвестициялық бағалы қағаздар			27,182,05	318,491,73	25,170,55	457,968,39
<i>Шетелдік</i>	14,375,415	72,748,622	5	9	9	0
<i>Мемлекеттік</i>	4,771,577	-	-	3,107,497	-	7,879,074
Негізгі құрал- жабдықтар және материалдық емес активтер, жинақталған тозуды қоспағанда	13,091,231	-	-	-	-	13,091,231
Басқа активтер, ысырапқа арналған резервтерді қоспағанда	3,103,789	770,700	303	18,825	8,470,033	12,363,650
Активтердің жиынтығы	<u>177,578,712</u>	<u>98,150,175</u>	<u>76,721,48</u> <u>2</u>	<u>378,269,48</u> <u>5</u>	<u>33,640,59</u> <u>2</u>	<u>764,360,44</u> <u>6</u>
Міндеттемелер						
Айналыстағы ақша	262,068,970	-	-	-	-	262,068,97 0
Банктердің және басқа қаржы мекемелерінің талаптары						
<i>Шетелдік</i>	6,269,509	-	1,905,028	5,530,604	-	13,705,141
<i>Жергілікті</i>	57,942,187	-	-	-	-	57,942,187
Ұлттық Қордың шоттары	1,453,966	-	-	-	-	1,453,966
Қаржы министрлігінің шоттары	49,986,184	37,537	-	-	-	50,023,721
Қорлардың шоттары	4,545,735	-	-	-	-	4,545,735

Клиенттердің шоттары	526,554	-	-	-	-	526,554
Шығарылған борыштық бағалы қағаздар	27,675,913	83,593,199	86,285,777	531,041	6,220,000	204,305,930
Басқа міндеттемелер	1,474,883	95,700	-	8,074	-	1,578,657
Міндеттемелердің жиынтығы	411,943,901	83,726,436	88,190,805	6,069,719	6,220,000	596,150,861
Нетто-позиция	(234,365,189)	14,423,739	(11,469,323)	372,199,766	27,420,592	168,209,585
Жинақталған айырма	(234,365,189)	(219,941,450)	(231,410,773)	140,788,993	168,209,585	

Пайыздық ставка тәуекелі

Ұлттық Банк оның қаржылық жағдайына және ақша қаражатының ағынына ықпалын тигізетін басым нарықтық пайыздық ставкалар ауытқуының әсеріне байланысты тәуекелді өзіне алады. Мұндай ауытқулар пайыздық маржаның деңгейін арттыруы мүмкін, алайда, пайыздық ставкалар күтпеген жерден өзгерген жағдайда, пайыздық маржа төмендеуі немесе зиян шектіруі мүмкін.

Басшылық пайыздық ставкалар алшақтығының қолайлы деңгейіне қатысты лимит белгілейді және күнделікті бақылап, белгіленген лимиттердің сақталуын жүзеге асырады. Мұндай лимиттер пайыздық ставкалар өзгерісінің пайыздық маржаға және пайыздық ставкалардың өзгеруіне сезімтал активтер мен міндеттемелердің шамасына тигізуі мүмкін ықпалын шектейді.

Төмендегі кестеде негізгі құралдар бойынша пайыздық тәуекелдің жалпы талдауы көрсетілген.

	<u>Теңге</u> %	<u>АҚШ доллары</u> %	<u>2004 ж. Басқа валюталар</u> %
Активтер			
Алтын	-	-	0.01
Банктерге және басқа қаржы мекемелеріне қойылатын талаптар, оның ішінде	-	1.31-6.86	2.04-4.36
<i>Цетелдік</i>	4.95-8.04	3.47-4.8	-
<i>Кергілікті</i>			
Инвестициялық бағалы қағаздар, оның ішінде, <i>Цетелдік</i>		2.0-4.75	2.0-9.0
<i>Мемлекеттік</i>	3.28-6.40		
Міндеттемелер			
Қаржы министрлігінің шоттары	2.91	1.04	-
Банктерге және басқа қаржы мекемелеріне, оның ішінде жергілікті банктерге қойылатын талаптар	2.5	0.46	-
Шығарылған борыштық бағалы қағаздар	4.44	-	-

	<u>Тенге</u> %	<u>АҚШ</u> <u>доллары</u> %	<u>2003 ж.</u> <u>Басқа</u> <u>валюталар</u> %
Активтер			
Алтын	-	-	0.06
Банктерге және басқа қаржы мекемелеріне қойылатын талаптар, оның ішінде			
<i>Шетелдік</i>	-	0.85	2.19
<i>Жергілікті</i>	7.25	8.30	-
Инвестициялық бағалы қағаздар, оның ішінде			
<i>Шетелдік</i>	-	1.65-6.75	2.06-7.66
<i>Мемлекеттік</i>	6.09-8.35	-	-
Міндеттемелер			
	4.00	0.85	-
Қаржы министрлігінің шоттары			
Банктерге және басқа қаржы мекемелеріне, оның ішінде жергілікті банктерге қойылатын талаптар	3.95	2.87	-
Шығарылған борыштық бағалы қағаздар	5.27	-	-

32. БАЙЛАНЫСТЫ ТАРАПТАРМЕН ОПЕРАЦИЯЛАР

Осы шоғырландырылған қаржылық есепті жасау мақсаты үшін тараптардың біреуінің басқасын бақылай алатын мүмкіндігі және “Бір-бірімен байланысты тараптар туралы ақпаратты ашу” МСФО 24-те жазылғандай, басқа тарап қаржылық және операциялық шешімдер қабылдаған кезде айтарлықтай ықпал ете алатын болса, олар байланысты деп саналады. Барлық байланысты тараптармен өзара қарым-қатынастарды қараған кезде олардың заңды нысаны ғана емес, мұндай өзара қарым-қатынастардың мазмұны назарға алынады.

Ұлттық Банк Қазақстан Республикасының Қаржы министрлігіне қаржылық және басқа да банктік қызмет көрсетеді.

Төменде Ұлттық Банктің байланысты тараптармен операциялары туралы ақпарат берілген:

	<u>2004 ж. 31 желтоқсан</u> Байланысты тараптармен операциялар		<u>2003 ж. 31 желтоқсан</u> Байланысты тараптармен операциялар	
	Мың теңге	Санат бойынша қаржылық есеп беру баптарына сәйкес жиынтығы мың теңге	мың теңге	Санат бойынша қаржылық есеп беру баптарына сәйкес жиынтығы мың теңге
Сатуға арналған қолда бар инвестициялық бағалы қағаздар, нетто	12,956,269	901,633,149	7,879,074	465,847,464
Басқа активтер, нетто	323,254	8,935,497	316,908	12,363,650
Қаржы министрлігінің шоттары	76,782,045	76,782,045	50,023,721	50,023,721

2004 және 2003 жж. 31 желтоқсанда аяқталған жылдар үшін пайда және шығын туралы шоғырландырылған есепте байланысты тараптармен операциялар бойынша туындаған мынадай сомалар көрсетілді:

	<u>2004 ж. 31 желтоқсанда</u> аяқталған жыл үшін		<u>2003 ж. 31 желтоқсанда</u> аяқталған жыл үшін	
	Байланысты тараптармен операциялар	Санат бойынша қаржылық есеп баптарына сәйкес жиынтығы	Байланысты тараптармен операциялар	Санат бойынша қаржылық есеп баптарына сәйкес жиынтығы
	мың теңге	мың теңге	мың теңге	мың теңге
Іайыздық кіріс	1,324,836	14,457,596	2,523,357	15,405,365
Іайыздық шығыс	1,740,571	17,407,380	3,063,367	12,137,725

Ұлттық Банктің байланысты тараптармен жүзеге асырған, 2004 және 2003 жж. 31 желтоқсанға аяқталған және 2004 және 2003 жж. 31 желтоқсанға аяқталмаған операциялары негізінен әдеттегі қызмет барысында және үшінші тараптармен операциялар жүргізетін сияқты жағдайларда жүргізілді.

33. ШАРТТЫ МІНДЕТТЕМЕЛЕР, ТУЫНДЫ ҚАРЖЫ ҚҰРАЛДАРЫ

Ағымдағы экономикалық жағдай

Соңғы жылдары Қазақстан Республикасындағы экономикалық жағдайдың жақсаруы байқалғанына қарамастан, Қазақстан Республикасының экономикасы өз мемлекетінен тыс жерде еркін айырбасталмайтын ұлттық валютаның болуымен және бағалы қағаздар рыногының төмен деңгейдегі өтімділігімен ғана шектелмей, дамушы елдердің белгілерін әлі де көрсетуімен сипатталуын жалғастырып отыр.

Ұлттық Банктің 2004 жылы Қазақстан Республикасының Үкіметімен бірлесіп жүзеге асырған қызметі 2003 жылы қол жеткен оң үрдістерді күшейтті. Мәселен, Ұлттық Банк мына бағыттарға күшін жұмылдырды: банк жүйесіне деген сенімді жаулап алу және коммерциялық банктердің нақты сектордағы кредиттік қызметін күшейту.

Қазақстан Республикасында экономикалық тұрақтылықты қалпына келтірудің перспективасы айтарлықтай дәрежеде Үкімет қолданатын экономикалық шаралардың тиімділігіне, сондай-ақ заңнамалық-нормативтік базаның дамуына және Қазақстан Республикасындағы саяси жағдайға байланысты.

Бұдан басқа, қалыптасқан экономикалық ахуал бұрынғыша қаржы нарықтарындағы операциялардың көлемін шектейді. Нарықтық баға белгілеулер қаржы құралдарының жұмыс істеп тұрған белсенді нарығында анықтауға болатын құнын көрсетпеуі мүмкін. Сөйтіп, Ұлттық Банк басшылығы ең нақты қолда бар ақпаратты өзінің әділ құнды қалай бағалағанын көрсету үшін, қажет болған жағдайда, нарықтық баға белгілеулерді түзетуге пайдаланады.

Сот талқылаулары

Кейде Ұлттық Банктің қалыпты қызметі барысында сот органдарына Ұлттық Банкке қатысты мезгіл-мезгіл шағым-талаптар түседі. Ұлттық Банк басшылығы, өзінің бағалауынша, сондай-ақ ішкі және сыртқы кәсіби кеңесшілердің ұсынымдарына қарай, олар бойынша талқылаулар

Ұлттық Банкке айтарлықтай шығын әкелмейді және тиісінше осы талқылаулар бойынша резерв қалыптастырылған жоқ деп санайды.

Туынды қаржы құралдары

Валюталық және басқа да туынды қаржы құралдары нарықтың кәсіби қатысушылары бар биржадан тыс нарықта стандартталған келісім-шарттар негізінде сауда заты болып табылады.

Кейбір қаржы құралдарының сомалары бухгалтерлік баланста танылған құралдармен салыстыруға негіздеме болады, бірақ ақша қаражаттарының болашақтағы ағындарының сомасын немесе құралдардың ағымдағы әділ құнын көрсетуге міндетті емес және сондықтан Ұлттық Банк ұшырайтын кредиттік және бағалық тәуекелдер деңгейін көрсетпейді.

Туынды қаржы құралдарының нарықтағы пайыздық ставкалардың немесе осы құралдарға байланысты валюта айырбастау бағамдарының өзгеруі нәтижесінде не оң көрсеткіші (талаптар), не теріс көрсеткіші (міндеттемелер) болады. Туынды қаржы құралдарының жалпы келісім-шарттық немесе шартты сомасы, осы құралдардың оң және теріс дәрежесі және сонымен қатар, туынды қаржы активтері мен міндеттемелерінің жалпы әділ құны кейбір кезде айтарлықтай өзгеріп тұрады.

Келесі кесте туынды қаржы құралдарының келісім-шарттық сомаларын талдауды және әділ құнын көрсетеді. Осы кестеге қаржы құралдарының түрлері бойынша әрбір қарсы әріптес бойынша позициялардың өзара есебіне дейінгі жалпы позициясы, сондай-ақ валюталау күні 2004 жылғы 31 желтоқсаннан кейін болған келісім-шарттар енгізілген.

	Қазақстандық қарсы әріптестермен келісім-шарттар			Шетелдік қарсы әріптестермен келісім-шарттар		
	Таза әділ құн			Таза әділ құн		
	Номинал- дық сомасы мың теңге	Талап мың теңге	Міндеттеме мың теңге	Номинал- дық сомасы мың теңге	Талап мың теңге	Міндет- теме мың теңге
2004 ж.						
Валютаны жеткізуге арналған форвард келісім-шарттары	166	-	-	-	-	-
Жиынтығы	166	-	-	-	-	-
	Қазақстандық қарсы әріптестермен келісім-шарттар			Шетелдік қарсы әріптестермен келісім-шарттар		
	Таза әділ құн			Таза әділ құн		
	Номинал- дық сомасы мың теңге	Талап мың теңге	Міндеттеме мың теңге	Номинал- дық сомасы мың теңге	Талап мың теңге	Міндет- теме мың теңге
2003 ж.						
Валютаны жеткізуге арналған форвард келісім-шарттары	221	-	-	8,542,740	-	-
Жиынтығы	221	-	-	8,542,740	-	-

Зейнетақы төлемдері

Ұлттық Банк “Қазақстан Республикасында зейнетақымен қамсыздандыру туралы” Қазақстан Республикасының 20.06.97ж. № 136-1 Заңына сәйкес тиісті мерзімде жинақтаушы зейнетақы қорларына белгіленген мөлшерде қызметкерлердің кірісінен қызметкерлердің зейнетақы жарналарын аударады. 2004 және 2003 жж. 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Ұлттық Банктің қазіргі немесе бұрынғы қызметкерлерінің алдында қосымша зейнетақы жарналары, зейнетке шыққаннан кейін медициналық қызмет көрсетуді төлеу, сақтандыру төлемдері немесе зейнетке шыққандағы өзге де жеңілдіктер бойынша міндеттемелері болмады.

34. ВАЛЮТА РЕЗЕРВТЕРІН БАСҚАРУ

Ұлттық Банктің Басқармасы бекіткен инвестициялық стратегияға сәйкес резервтік активтердің сақталуын және өтімділігін қамтамасыз ету міндетіне, сондай-ақ резервтік активтерді басқару жөніндегі операциялардың тиімділігіне инвестицияларды белсенді түрде түрлендіріп, инвестициялық портфельді басқару теориясын қолдану арқылы және тәуекелді хеджирлеу арқылы капиталдың халықаралық нарықтарында және ақша нарықтарында операцияларды жүзеге асыру жолымен қол жеткізіледі. Ұлттық Банк жүргізіп отырған тәуекелдерді талдау оның валюталық резервтерді басқару барысында тәуекелдердің нақты деңгейін белгіленген лимиттермен салыстыру арқылы жүзеге асырылады. Кредиттік тәуекелдер ең аз қолайлы кредит ставкаларымен және операциялық лимиттермен қосымша шектеледі.

Осы мақсат үшін Ұлттық Банктің резервтік активтері мынадай портфельдерге - операциялық портфельге және инвестициялық портфельге топтастырылған. Ұлттық Банктің Инвестициялық Стратегиясы және ішкі нұсқаулықтары валюта резервтерінің операциялық және инвестициялық өлшемдерін, сондай-ақ салыстырмалы тиімділікті есептеу және қолдану рәсімдерін белгілейді.

Инвестициялық портфель негізінен орташа мерзімді және ұзақ мерзімді құралдардан қалыптастырылады, олар активтерді орналастырудан түскен кірістілікті ұлғайтуды қамтамасыз етеді. Инвестициялық портфель (инвестициялық портфельдің ақша қаражаты) ресурстарының бір бөлігі өтімділігі жоғары нарықтық ақша құралдарына инвестицияланады. Ұлттық Банк өзінің инвестициялық портфельін белсенді түрде басқаруды жүзеге асырады және үнемі инвестициялық портфельді құрайтын бағалы қағаздарды сату және сатып алу бойынша операцияларды жүзеге асырады.

Операциялық портфель Ұлттық Банктің шетел валютасымен көрсетілген қысқа мерзімді міндеттемелерін қоспағанда, жоғары өтімді нарықтық құралдардан және инвестициялық портфельдің кассасындағы қаражат қалдығынан тұрады. Операциялық портфель Ұлттық Банктің қысқа мерзімді өтімділігін және Ұлттық Банктің валюталық интервенциясын қоса алғанда, оның ағымдағы валюта операцияларының үздіксіз болуына қолдау жасайды.

Валюта активтерін басқару жөніндегі қызметтің негізгі мақсаты резерв активтерінің сақталуын, өтімділігін және тиімділігін оңтайлы үйлестіруді қамтамасыз ету болып табылады. Осыған байланысты резервтердің тиімділігін ең жоғары деңгейге жеткізудің сақтау мен өтімділікпен салыстырғанда қайталама басымдылығы бар.

35. ҚАРЖЫ ҚҰРАЛДАРЫНЫҢ ӘДІЛ ҚҰНЫ

Қаржы құралдарының есептеу әділ құны туралы төменде келтірілген деректер ХҚНЖ № 32 “Қаржы құралдары: ақпаратты ашу және беру” және ХҚНЖ № 39 “Қаржы құралдары: тану және бағалау” талаптарына сәйкес келеді. Әділ құн қаржы құралдарын мәжбүрлеп сату немесе тарату жағдайларын қоспағанда, бір-біріне тәуелсіз, екі мүдделі тараптар арасында келісім жасалғанда сатып алынатын қаржы құралдары бойынша белгіленетін құн. Әділ құнды ең жақсы растау қаржы құралының нарықта белгіленетін бағасы болып табылады.

Ұлттық Банктің қаржы құралдарының бір бөлігі үшін осы сәтте нарықтың болмауына байланысты олардың есептеу әділ құнын Ұлттық Банк қолдағы нарықтық ақпаратқа (егер ол болған болса) және ақша қаражатының дисконтталған ағындар әдісін қоса, бағалаудың тиісті методологиясына сүйеніп белгіледі. Алайда, әділ құнды айқындау мақсатында нарықтық ақпаратты түсіндіру үшін кәсіби пайымдауды қолдану қажет. Ұлттық Банк қаржы құралдарын есептеу кезінде қолда бар нарықтық ақпаратты пайдаланғанына қарамастан, бұл ақпарат ағымдағы жағдайларда іске асырылатын құнды ылғи да анық көрсете алмауы мүмкін.

2004 және 2003 жж. 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Ұлттық Банк қаржы құралдарының әрбір түрінің әділ құнын есептеу кезінде қолдануға болатын мынадай әдістерді және жолдарды қолданды:

Ақша қаражаты және олардың баламалары, алтын және сатуға жарамды инвестициялық қағаздар бухгалтерлік баланста әділ құн бойынша көрсетіледі. Сатуға жарамды белгілі бір бағалы қағаздардың әділ құнын Ұлттық Банктің басшылығы ақша қаражатының дисконтталған ағындарын пайдалана отырып белгілеген.

Банктерге және басқа қаржы мекемелеріне қойылатын талаптар - Өзгермелі ставкамен орналастырудың әділ құны оның баланстық құнына тең. Белгіленген пайыздық ставкамен орналастырудың әділ бағалау құны кредиттік тәуекелдің және қалған өтеу мерзімінің осыған ұқсас деңгейінің құралдары бойынша ақша нарықтарындағы басым түсетін пайыздық ставкалар пайдаланылатын ақша қаражатының дисконтталған ағынына негізделген. Ұлттық Банктің басшылығы 2003 жылғы 31 желтоқсандағы және 2002 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша банктерге және басқа қаржы мекемелеріне қойылатын талаптардың әділ құны тиісті баланстық құннан айтарлықтай ерекшеленген жоқ деп бағалады. Бұл бірінші кезекте нарықтың ағымдағы жағдайын көрсету үшін пайыздық ставкаларды қайта бағалау практикасының қолданылуымен түсіндіріледі, яғни қалдықтардың қомақты бөлігіне нарықтық пайыздық ставкаларды көрсететін ставкалар бойынша пайыздар есептеледі.

Қаржылық міндеттемелер - Айналыстағы және кредит мекемелерінің корреспонденттік шоттарындағы ақшаның әділ құны баланстық құнға (номиналды шамаға) тең деп болжанады. Нарықтың жалпы шарттарына қарай Ұлттық Банк осы қаржы құралдарының әділ құнын дәл бағалауды қолайсыз деп есептейді.

Ұлттық Банк басшылығы ***басқа да қаржылық міндеттемелер бойынша*** әділ құн осы міндеттемелердің баланстық құнына жақын деп есептейді.

36. АҚША ҚАРАЖАТЫ ЖӘНЕ ОНЫҢ БАЛАМАЛАРЫ

	<u>2004 ж. 31</u> <u>желтоқсан</u> мың теңге	<u>2003 ж. 31 желтоқсан</u> мың теңге
Іетелдік банктердегі корреспонденттік шоттар және депозиттер	127,223,338	14,940,616
Іергілікті банктердегі ағымдағы шоттар	271,294	99,279
Іассадағы шетел валютасындағы ақша қаражаты	430,923	499,247
қша қаражатының және оның баламаларының жиынтығы	127,925,555	15,539,142